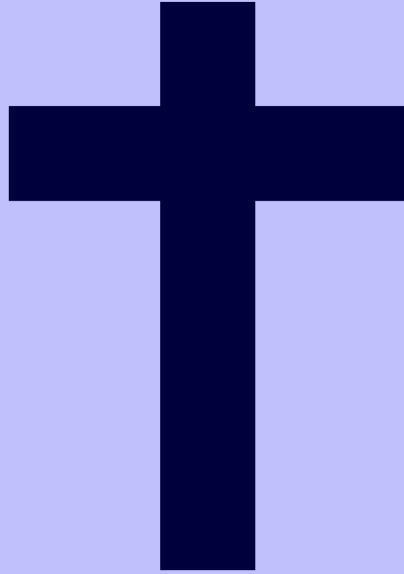

Morokodo

Portions of the Holy Bible in the Morokodo language of South
Sudan

Morokodo

Portions of the Holy Bible in the Morokodo language of South Sudan

copyright © 2010 Pioneer Bible Translators

Language: Morokodo

Translation by: Pioneer Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
b81b7ca7-810b-5cb2-913f-b28f08d9c01d

Contents

Matayo	1
Marako	42
Yowani	69
Loo 'ba vo Lituwë	100
Yemisi	139
Yowani	143

Kö'du Yöyö Laka 'ba Yësu ma Matayo ayöru

Zutu 'ba Yësu

¹ Nenye zutu 'ba Yësu Korisito kozo 'ba Dawidi, kozo 'ba Abarayama.

² Abarayama ra o'jo Yisika, Yisika ra o'jo Yakoba, Yakoba ra o'jo Yuda, öndu ni eti.

³ Yuda ra o'jo Pereze Zera aba, ma zë ra Tamara,

Pereze ra o'jo Ezerona, Ezerona ra o'jo Rama,

⁴ Rama ra o'jo Aminadaba, Aminadaba ra o'jo Nasona, Nasona ra o'jo Salamonon,

⁵ Salamonon ra o'jo Bowoza, ma mo ra Raba.

Bawoza ra o'jo Obede, ma mo ra Ruta.

Obede ra o'jo Jese.

⁶ Jese ra o'jo Dawidi vo damöku.

Dawidi ra o'jo Solomono ma mo ra lu'bë pëti Uriya.

⁷ Solomono ra o'jo Rebama, Rebama ra o'jo Abiya,

Abiya ra o'jo Asa.

⁸ Asa ra o'jo Yesopata, Yesopata ra o'jo Yorama,

Yorama ra o'jo Uziya.

⁹ Uziya ra o'jo Yotama,

Yotama ra o'jo Aza,

Aza ra o'jo Ezikiya.

¹⁰ Ezikiya ra o'jo Manase,

Manase ra o'jo Amona,

Amona ra o'jo Yosiya.

¹¹ Yosiya ra o'jo Yekoniya zë 'dö öndu ni eti kadra 'ba kiri vidi ti'bë Babalöni.

¹² Tapëti kiri vidi ti'bë Babalöni ne.

Yekoniya ra o'jo Salatele,

Salatele ra o'jo Zerobabele,

¹³ Zerobabele ra o'jo Abiyuda,

Abiyuda ra o'jo Elikima,

Elikima ra o'jo Azora,

¹⁴ Azora ra o'jo Zadoka,

Zadoka ra o'jo Akimo,

Akimo ra o'jo Eliyuda,

¹⁵ Eliyuda ra o'jo Elizara,

Elizara ra o'jo Matana,

Matana ra o'jo Yakoba,

¹⁶ Yakoba ra o'jo Yosepa

kora 'ba Mariya ma 'ba

Yësu ma ako'jo Korisito ne.

¹⁷ Here kozo edi kazi Abarayama zi Dawidi 'butë domosowo, edi kazi Dawidi ma i'benni mi Babalöni 'butë domosowo le mi ko'jo 'ba Korisito.

Ko'jo Yësu

¹⁸ Nenye hala kö'du ko'jo 'ba Yësu Korisito. Alivö ma mo zi koze zi Yosepa, mora gba adro'bo re nni de mo ayolo re nni mo omo ku kyigo 'ba Lawo Kölö Laka aba. ¹⁹ Mora kora 'bomo Yosepa vo kö'du laka ko'do mo omba de zi gburu mo komo vidi kayo. Mo asösu gbo zi kinga mo liwo. ²⁰ Mora mati mo edi kö'du ne sösu mo here ne, malayika 'ba Yere ayada re ni zi mo temi wiri, iya henye, "Yosepa Kozo 'ba Dawidi, ere de ta bi Mariya kiri zi yi na mbara 'beyi, ga kö'du wisi mi mo ne Lawo Kölö Laka ra i'di mo omo. ²¹ Mo ako'jo na wisi kora akako'jo ru mo Yësu ga kö'du mo ra akakonyi vidi 'benni 'e temi kö'du kyenyë 'bezë."

²² Kö'du ne biya o'do re ni zi tedi kaa Wiri i'di me'do mo ku kyere zi neni, iya henye, ²³ Wu'je maako gba na wu'je ngulu ako'jo wisi kora akako'jo ru mo Imanowele, mi me'do ne iya henye, "Wiri edi ze aba."

²⁴ Mora Yosepa ongo here oze Mariya gbo kaa malayika 'ba Wiri iya zi mo. ²⁵ Mati gba ze iri de nni de Mariya aba mo o'jo wisi eni ne na kora, mora mo i'di ru mo gbo Yësu.

2

Tayi 'ba vo yolo me'do'e

¹ O'jo Yësu ku Beteleme mi dakaño 'ba Yudiya mi kadra 'ba Heroda vo damöku. Mora vo me'do yolo maako'e ayinni ta humire okonni

Yerusalem. ² Zē ako'jonnī henye, “Wisi ma o'jo kinye na yere 'ba Yuda'e ne, mo ēdī kila? Dongo kyēlu omo ma ayi ta humirē ne dayi ze zi mo yeto.” ³ Mati Heroda owo kō'du ne here, mī mo ēnyī umbē gbo mora vīdī 'ba Yerusalem maako'e mī zē umbē kpa. ⁴ Mora mo ako'jo vo da karasa'e 'dō vo komoyandi 'ba kō'du kida'e gbo ti'de mayinnī zi nī, mora mo ako'jo hē zē, mo iya henye, “Kodo here, Korisito ne ako'jo kila?”

⁵ Zē aya'bannī da me'do iyannī henye, “Ako'jo Korisito ne mī Beteleme mī dakaṅo 'ba Yudiya, ga kō'du nēbī maako ayōru kō'du ne ku kyere iya henye,

⁶ ‘Mī, Beteleme, mī dakaṅo 'ba Yudiya, anza dē tisiwa aba mī yere'e 'ba Yuda ne.

Vīdī ma kyedre atasi ndō tēmī 'e mora mo akagaga vīdī 'bama 'ba Yiserele.’”

⁷ Mora Heroda ako'jo vo kō'du yolo ne'e gbo liwo tayinnī zi nī mo ako'jo kadra 'ba tasi 'ba kyēlu nani kazi zē. ⁸ Mora mo utu zē gbo Beteleme kō'du kira nenye'e aba, “I'bē oma'e bi liya na laka kō'du wisi ne, ezē i'ja'e mo ku ayi iya'e kō'du mo zi ma, ti'bē kpa mo yeto.”

⁹ Mati zē owonnī me'do kiya 'ba Heroda ne ku zē ēnyinnī gbo ti'bē. Zē ongōnnī te kyēlu ma zē ongōnnī ta humirē ne. Kyēlu ne alaga nduwē dagba zi zē le i'bē oṛo ga bi ma wisi Yēsu ēdī do mo ne. ¹⁰ Mati zē ongōnnī ku here ne, zē gbo mī kyēyī kyedre aba. ¹¹ Zē ödunnī gbo i'bē i'jannī wisi ne ēdī loko ani 'dō ma mo aba. Mora zē alimannī gbo akaṅo zi mo yeto. Zē upōnnī ha anboro 'bēnnī i'dinnī wakī'dī 'bēnnī gbo zi Yēsu. Wakī'dī mora dahabo, wa kyēzī ngutru, owo teme maako ako'jonnī ru mo “murē.”

¹² Wiri ayada zi zē tēmī wiri, ma'bannī dekpe hulēhu ta da Heroda. Mora zē a'ba i'bēnnī gbo dakaṅo 'bēnnī ta gērī mēnzē maako.

Taho mī Ezipeto

¹³ Mati zē i'bēnnī ku, malayika 'ba Yere alaya zi mo tēmī wiri iya henye, “Heroda omba zi wisi ne kofo. Ēnyī oba wisi ne 'dō ma mo aba aho i'bē Ezipeto. Alima ani le ma kiya zi yi a'ba.”

¹⁴ Yosepa ēnyī gbo mī yondo nani, oba wisi ne ma mo aba aho gbo mī Ezipeto. ¹⁵ Zē i'bē alimannī Ezipeto ani le mī kadra 'ba koli 'ba Heroda.

Lima 'bēzē ani ne ēdī ku kaa kō'du 'ba Wiri iya zi nēbī iya henye, “Ma ko'jo wisi ama ku ta Ezipeto.”

Kofo 'ba gisi kora mī Beteleme

¹⁶ Mati Heroda ayolo ku vo kō'du yolo ne'e andēndēnnī, nī ku, mī mo ēnyī ata gbo. Mo utu vo kanya 'bēnnīye gbo ti'bēnnī mī dakaṅo ti'de 'ba Beteleme gisi kora kofo a'ba ti'de vo halinṅo aba. Zē ma okōnnī dē gba koo riyō, ga kō'du kadra ma vo kō'du yolo ne'e ayadannī zi mo.

¹⁷ Kō'du ne o'do rē nī tinyō kaa nēbī Yeremaya iya henye,

¹⁸ “Kpōro kudu ēdī mī Rama, kpōro 'ba kudu 'e 'dō kuyē aba, Rayile ra ēdī kudu ga kō'du gisi ēniye.

Zē olinnī ku ti'de mo omba dē zi vīdī maako yata nī ta bi kudu.”

Ta'ba mī Ezipeto

¹⁹ Tapētī koli 'ba Heroda, malayika 'ba Yere alaya tēmī wiri zi Yosepa mī Ezipeto iya zi mo henye, ²⁰ “Ēnyī, oba wisi ne ma mo aba, i'bē hulēhu mī dakaṅo 'ba Yiserele, ga kō'du zē ma i'dī rē nni zi wisi ne kofo, olinnī ku.”

²¹ Here Yosepa ēnyī oba wisi ne ma mo aba i'bē gbo hulēhu mī Yiserele. ²² Mora here, mati Yosepa owo Arakerosi iri pētī 'bu nī Heroda ku na yere 'ba Yudiya, mo na tere zi ti'bē ani. Ayandi mo tēmī wiri, here mo mī'bē gbo mī dakaṅo 'ba Galilaya. ²³ Mora o'do linṅo ēnī gbo mī gawo 'ba Nazereta. Here kō'du ma nēbiye iyannī ne ayi ku tinyō. “Akako'jo mo vīdī 'ba Nazereta.”

3

Yowani Bapatisi

¹ Mī kadra nani 'e Yowani Bapatisi ayi da lipi 'ba Yudiya. Ayeto kö'du yeti, ² iya henye, “Oto'e de 'e temi kö'du kyenyë kö'do 'be'e ga kö'du damöku 'ba Wirī edi ku kara.” ³ Yowani ra Yisaya nebī 'ba Wirī iya me'do ku kyere, ga kö'du mo iya henye,

“Here vidi maako edi mbere mi da lipi

iya henye, ako'jo 'e geri zi Yere.

Adoro'e geri mbiyi zi mo.”

⁴ Bongo 'ba Yowani o'do temi yövu 'ba jemele. Mo ida kö'di wana ra götö ni na gasi. Wakonyo 'bomo ra wömi yazi 'ba woro aba. ⁵ Vidi olo i'benni zi mo mi Yerusalema, temi dalinjo 'ba Yudiya ti'de kpa temi linjo ma kara kara ha ranga 'ba Yeredene ne. ⁶ Ze odrö he nni ga kö'du kyenyë 'benni mo a bapatisi ze gbo mi ranga 'ba Yeredene.

⁷ Mati Yowani ongo vidi ma ako'jo ru ze Farasiye ne, 'do Sadeke ma kayo ne eti tayinni zi ni ze bapatisi, mo iya zi ze henye, “E gisi 'ba wiri ne'e, eyi ra o'ba 'e zi taho kazi riti ma edi tayi de 'e ne? ⁸ O'do'e wa ma akayada oto'e de 'e ku temi kö'du kyenyë 'be'e. ⁹ Asösu 'e de henye, ataho'e kazi riti ma Wirī omba kutu ne kiya mo aba henye, Abarayama ne zutu 'be'e ra. Mayada zi ye Wirī akiri yitö nenyee a kö'do na kozo zi Abarayama. ¹⁰ Logo edi ku nzo zi kaga ma ana logo de ne kiga mo akaño ku'du mo mi wa'do.”

¹¹ “Medi 'bama bapatisi kö'do nje de 'e toto wini aba zi yada oto'e de 'e ku. Vidi ma atayi ta peti ma ne, akabapatisi 'e Lawo Kölö Laka wa'do aba. Mo mbiri kyedre ta da ma medi le kamoka 'ba ndi mo m'bo de kinje. Mo aki'di bapatisi de 'e Lawo Kölö Laka 'do wa'do aba. ¹² Mo edi seri eni aba zi kahi nyenyo. Mo akakyito köru ma laka mora aki'di nyenyo eni gbo mi l'bi, mo ako'bo turu mo yaga mi wa'do ma kazi tölu ne.”

Bapatisi 'ba Yesu

¹³ Yesu ayi temi Galilaya oko ha ranga 'ba Yeredene zi Yowani ni bapatisi. ¹⁴ Yowani omba yata mo iya henye, “Ayi zi ma kaa ma ra ma ti'be zi yi kö'do bapatisi da ma?” ¹⁵ Yesu aya'ba do mo iya henye, “I'di medi tiko here, ga kö'du zi re ni kö'do kaa komba 'ba Wirī ma laka here.” Mora Yowani elëze gbo go mo. ¹⁶ Mati i'di bapatisi ku da Yesu, mo edi ku tasi yaga temi wini, komoriye ayehu re ni zi mo. Mo ongo Lawo Kölö Laka 'ba Wirī edi tayi akaño de ni ta komoriye kaa atu'bu here. ¹⁷ Kporo aa ta komoriye iya henye, “Yi ra na Wisi 'bama mowo yi ku pe. Ma mi kyeyi kyedre aba ga kö'du 'beyi.”

4

Yonzo 'ba Yesu

¹ Mora Lawo Kölö Laka ika Yesu gbo möku da lipi zi Satani mo yonzo. ² Mati mo oro he ni ku kadra 'butesowo 'do yondo aba kazi wakonyo maako, mo edi ku na o'bo. ³ Mora Satani ayi gbo zi mo iya henye, “Eze edi na wisi 'ba Wirī ame'do zi ri'di ne'e mofö re nni zi yi na mangolo'bo.”

⁴ Yesu aya'ba do mo iya henye, “Ayöru ku mi buku 'ba Wirī iya henye, vidi alima de nje ra, wakonyo toto kö'du ma edi tasi ta ha Wirī.”

⁵ Mora Satani ika Yesu le ti'be mi Yerusalema gawo laka, enyi i'di mo ku le da tolo yekelu 'ba Wirī. ⁶ Mo iya zi mo henye, “Eze edi na Wisi 'ba Wirī umë re yi akaño ga kö'du ayöru ku mi buku 'ba Wirī iya henye, mo aki'di me'do zi malayika eniye ga kö'du 'beyi zi ze kako yi kazi otra ndi yi ra ri'di.” ⁷ Yesu aya'ba do mo iya henye, “Ayöru ku iya henye, ayonzo Yere Wirī 'beyi de.”

⁸ Mora Satani ika mo löhu da döku ma konda riyë mora ayada damöku 'do teme mo aba ti'de zi mo, ⁹ iya henye, “Wa ne ti'de maki'di zi yi eze alodro ku akaño ma yeto.” ¹⁰ Yesu aya'ba do mo zi mo iya henye, “Ehe yaga tara ma Satani. Ga kö'du

ayöru iya henye, 'Nje Yere Wirī 'bēyi amötu.' ” ¹¹ Satani ila mo gbɔ mora malayika ayinnī akonyinnī mo gbɔ.

Lɔɔ ko'do 'ba Yēsu

¹² Mati Yēsu owo i'dī Yowani ku mī kamba, mo ēnyi i'bē gbɔ Galilaya.

¹³ Mo alima dē Nazereta ēnyi i'bē mī Kaparanamo, gawo ha föfö 'ba Galilaya mī dakaŋo 'ba Zebolona 'dö Napatali aba. ¹⁴ O'do rē nī ku kaa Yisaya nēbi 'ba Wirī iya ne here. Mo iya henye,

¹⁵ “Tu'dē maako'e mī dakaŋo 'ba Zebolona 'dö Napatali aba, 'dö vidī ma ha gērī 'ba föfö kyedre kayo ha

ranga 'ba Yeredene vidī 'ba Galilaya dakaŋo 'ba vo leze'e,

¹⁶ zē vidī ma ēdī alimannī mī mandölu 'ba koli ne.”

¹⁷ Mī kadra nani, Yēsu ayeto kö'du kise 'bēnī yētī zi vidī, iya henye, “Oto'e de 'e tēmi kö'du kyēnyē 'be'e ga kö'du damöku 'ba Wirī ēdī ku kara.”

Yēsu ako'jo kora vo kyenze kīriye sowɔ

¹⁸ Mati Yēsu ēdī alasi ta da göti 'ba föfö 'ba Galilaya, mo i'ja öndu vo kyenze kīriye riyö Simona ma ako'jo Petero öndu nī Anderiya aba. Ēdinnī kyenze kīri tēmi föfö öndu aba. ¹⁹ Yēsu iya zi zē henye, “Ayiye zi ma, ma kayandiye zi vidī kika mo zi Wirī.” ²⁰ Here kandi ila öndu 'bēnnī ne, i'bēnnī gbɔ mo aba.

²¹ Mo i'bē nduwē dagba i'ja öndu ma kyamo'e riyö, Yemisi nī Yowani aba gisi 'ba Zebedeyo zē ēdinnī mī tönbö ēnnī 'bu nni Zebedeyo eti öndu ēnni ko'jo mo nzo. Yēsu ako'jo zē. ²² Mora kandi zē ilannī tönbö ne 'bu nni aba, ēnyi i'bēnnī gbɔ mo aba.

Yēsu ayandi kö'du vidī ko'jo aba

²³ Yēsu ēnyi alasi biya tēmi Galilaya, kö'du yandi aba mī bi 'ba mötu'e yöyö yöyö laka 'ba damöku 'ba Wirī aba, zi vidī ma ēdinnī dakyinē 'ba kɔɔ ma 'berī'berī rakɔɔ ko'jo aba. ²⁴ Kö'du yöyö ga kö'du mo apere rē nī biya tēmi dakaŋo 'ba

Siriya, mora here, vidī ikannī zi mo zē ma na rakɔɔ riti aba tēmi kyinē 'ba dakɔɔ ne'e biya, vidī maako'e ndi keŋe aba Yēsu ako'jo zē biya. ²⁵ Vidī kayo alö'bönnī ga ndi mo tēmi Galilaya a'ba Gawo 'Butē, tēmi Yerusalema, Yudiya dakaŋo kapa 'ba Yeredene ma aga mo.

5

Kö'du kise 'ba Yēsu da döku

Vo rakyenyiye ra

¹ Mati Yēsu ongo vidī kayo ne'e, mo ēnyi i'bē ēkyi da döku mora alima gbɔ akaŋo. Vo lö'bö 'bomo'e atoto rē nni kpo rɔ mo, ² mo ayeto gbɔ zē yandi iya henye,

³ Vo rakyenyiye ra vidī wirī lumē aba,

ga kö'du damöku 'ba Wirī 'bēzē ra.

⁴ Vo rakyenyiye ra vidī ma kudu aba, ga kö'du akayēyi zē.

⁵ Vo rakyenyiye ra vidī ma dakumbē aba,

ga kö'du akirinnī drivu 'ba dakaŋo.

⁶ Vo rakyenyiye ra vidī ma na o'bo a'ba kodro aba tīnyö,

ga kö'du zē atovonni.

⁷ Vo rakyenyiye ra vidī ma mikyēyi aba,

ga kö'du zē aki'jannī mikyēyi.

⁸ Vo rakyenyiye ra vidī ma di'di zē ŋbala,

ga kö'du zē akongonni Wirī.

⁹ Vo rakyenyiye ra vidī ma vo way-ata, ga kö'du akako'jo zē na gisi 'ba Wirī.

¹⁰ Vo rakyenyiye ra vidī ma ayaza zē ga kö'du tīnyö 'bēzē,

ga kö'du damöku 'ba Wirī 'bēzē ra.

¹¹ Vo rakyenyiye ra vidī ma alidiye, ayaza'e, o'do'e na kyēnyē dakyinē kö'du 'ba Satani yada mo na ndondo ru'e aba ga kö'du 'e vo ga ndi ma.

¹² Ēdiye rakyenyi aba ga kö'du biriti kyedre ēdī na sesi asesi zi biye komoriyē. Nenyē ēdī hala nēbi ma alimannī dagba kazi komo'e ayaza zē.

Yɔ'do bikanyi aba

13 'E kaa yɔ'dɔ zi vidi kɔndu 'ba dakaŋo ne biya. Mora ezɛ yɔ'dɔ ayaŋa yɔko ni ku, ata'ba akayoko hala? Anza kpe na laka, here aku'du yaga moku mora vidi akutunni do mo ta bi lasi. 14 'E kaa bikanyi 'ba damoku ne biya. Gawo ma uvɔ da lutu oho rɛ ni dɛ. 15 Vidi maako owi lamba dɛ mora ki'di mo hu siko, ta go mo mo i'di da wa tɔɔ 'ba lamba, i'di bikanyi gbɔ zi vidi 'ba mi loko ne biya. 16 Tɛmi gɛri kolɔ ne, bikanyi 'be'e ma yanyi ga bi dagba komo vidi, here ne zi zɛ kongɔ kɔ'du laka ma o'dɔ 'e zi yeto 'bu komoriyɛ.

Kɔ'du yandi 'ba kɔ'du ki'di

17 Asosu 'e dɛ henye ere, mayi ne zi kɔ'du ki'di 'ba Mosa ne koba mo 'de, a'ba kɔ'du yandi 'ba nɛbiye. Mayi dɛ zi zɛ koba mo 'de, mayi zi kɔ'du yandi 'bezɛ ne kinde mo. 18 Miya kɔ'du tinyo ra ze'e, dakaŋo komoriyɛ aba alaya dekpe, mora gbi le nje i'jo kɔ'du ki'di ma tisi wa aba olu dɛ. Kɔ'du ki'di akinde rɛ ni. 19 Here ezɛ vidi ma owɔ gbi dɛ le nje kɔ'du ma tisi wa ne a'ba okanni 'e yandi mo zi kɔ'dɔ kpa here, atɛdi nje tisiwa aba mi damoku 'ba Wiri. Ta gɛri ma kyamo, vidi ma owo kɔ'du ki'di a'ba ayandi oka 'e zi kɔ'dɔ mo kpa here, akatɛdi na kyedre mi damoku 'ba Wiri. 20 Mayada zi ye, henye ere, akatɔ'bo 'e tɔdu damoku 'ba Wiri nje ezɛ edi 'e koma aba kyo ta da vo kɔ'du ki'di 'ba vo komoyandiyɛ nni Farasi eti tɛmi wa ma Wiri omba zi kɔ'dɔ mo.

Kɔ'du yandi ga kɔ'du 'ba kamo

21 Owo 'e henye, ayada zi vidi kyere naniye, "Ofo vidi dɛ. Ezɛ vidi ma ofo vidi ku, aki'ja riti." 22 Mora yaanya aba mayada zi ye, vidi ma na kamo ondu ni aba akika mo bi 'ba riti. Mo ma ako'jo ondu ni iya henye, "Yi wayawa ra," akika mo komo vurɛ ma kyedre 'ba Yuda'e. Mo ma iya zi ondu ni, "Yi vo lokyi," aku'du mo mi wa'do 'ba gehena ma olu dɛ. 23 Here ezɛ omba ku zi waki'di 'beyi ki'di zi Wiri da karasa asosu ondu yi edi kɔ'du aba rɛ yi,

24 ila waki'di 'beyi ne ani komo bi 'ba wakumu, i'be inde kɔ'du ne yaga tɛmi kutɛ'e ondu yi aba, mora a'ba 'da waki'di 'beyi ne ki'di mo zi Wiri.

25 Ezɛ vidi maako asusu yi mi gɛri 'ba kɔ'du ki'di, oba yi bi 'ba vurɛ, inde 'e kɔ'du ne mo aba ezɛ ndi kadra gba kazi toko bi 'ba vurɛ. Ezɛ edi 'e ku ani, mo aki'di yi zi vo vurɛ kikye mora mo akidra yi zi turu da kɔndu mora aki'di yi gbɔ mi kamba. 26 Mayada zi yi akalima ani le ezɛ opi ndundu kɔhi 'ba kɔ'du litɛ 'beyi ne ku.

Kɔ'du yada ga kɔ'du 'ba ndoro

27 Owo 'e ku iya henye, "O'do ndoro dɛ." 28 Mora yaanya aba ne mayada zi ye, bi 'ba wakumu zi Wiri, vidi ma ongo bi da mbara maako omba mo zi tɛdi zi ni, o'do ndoro ku mo aba mi di'di ni. 29 Mora here, ezɛ komo yi ma tiri o'do yi zi kɔ'du kyenyɛ kɔ'dɔ, oba yaga u'du moku. Edi na laka zi, kya 'ba rɛ yi koba 'de yaga ta da yi ku'du biya ida rɛ yi aba mi gehena. 30 Ezɛ kala yi ma tiri o'do yi zi kɔ'du kyenyɛ kɔ'dɔ ikye u'du moku. Edi na laka zi kya 'ba rɛ yi ma kolɔ koba mo 'de ta da ida rɛ yi biya zi ti'be mi gehena ma olu dɛ.

31 Iya kpa henye, "Vidi mati ayeyi mbara 'beni mi'di zi mo waraga 'ba rakinga." 32 Yaanya aba ne mayada zi ye henye, ezɛ kora ma inga mbara 'beni ga kɔ'du ma 'beri anza ndoro dɛ, ezɛ mbara ne i'be oze kora maako, mo o'do ndoro ku. Kora ma oze mo ne o'do ndoro kpa ku.

Kɔ'du yandi ga kɔ'du 'ba lommu

33 Owo 'e kpa henye ayada zi vidi ma alaganni kyere ne'e henye, apere mi lommu 'beyi dɛ, o'do wa ma o'do lommu mo ne zi Yere zi kɔ'dɔ. 34 Mora mayada zi ye o'do 'e lommu maako dɛ komoriyɛ aba ga kɔ'du bi lima 'ba Wiri. 35 Alomu rɛ yi dɛ dakaŋo aba, ga kɔ'du bi ndi kutu 'bomo ra. Alomu rɛ yi dɛ Yerusalema aba ga kɔ'du gawo kyedre 'ba Wiri ra. 36 Alomu dɛ dɛ yi aba ga kɔ'du o'bo

dë zi yëvu ma kôlô ko'dô na kanyi mandere na kôndu. ³⁷ Iya nje henye, “Ûo mandere e'e. Wa ma iya 'e 'beri ne ayi kazi Satani.”

Kô'du yandi ga kô'du 'ba dasolo

³⁸ Owo'e ku iya henye, komo, komo aba, yingo ha, yingo ha aba. ³⁹ Yaanya aba miya zi ye henye, “Aya'ba da kô'du kyënyë dë zi vidî ma o'dô kô'du kyënyë zi yî. ⁴⁰ Èzë vidî maako isa l'ô'ô yî ma datîrî, mo misa l'ô'ô yî ma da gali kpa.” ⁴¹ Èzë vidî maako îrî yî na wehe zi wa 'bëni kumbë, wîrî kôlô, injë wîrî rîyô. ⁴² Èzë vidî maako ako'jo wa kazi yî, i'dî zi mo. Èzë vidî maako omba wa koba kazi yî dero, i'dî zi mo.

O'dô l'ô'ô vo wehe oka yîye

⁴³ Owo 'e iya henye, “O'dô l'ô'ô oka yî 'e biya. Mora oyi vo wehe 'bëyî 'e.” ⁴⁴ Yaanya aba mayada zi ye, o'dô l'ô'ô vo wehe 'bëyîye amôtu ga kô'du zë ma o'dônnî yî na kyënyë. ⁴⁵ Zi yada 'e tédî na gisi 'ba 'bu ma komoriyë, ga kô'du mo i'dî kadra ënî zi bi yanyi da vidî kyënyë'e 'dô ma laka ëtî, i'dî mirë zi zë ma o'dônnî kô'du laka kpa zi zë ma o'dônnî kô'du kyënyë. ⁴⁶ Hala Wîrî akî'dî biriti zi yî èzë o'dô nje l'ô'ô vidî ma o'dô nni l'ô'ô yî? Vidî 'ba 'be'bele kô'du 'e o'dônnî kpa here. ⁴⁷ Èzë ame'do nje zi aboka yîye, here ne o'dô ku ndra ta da vidî ma ayôlô Wîrî dë ne. ⁴⁸ Èdî na laka ta ga kadra biya kaa 'bu yî 'ba komoriyë.

6

Wakî'dî zi vo leri

¹ Andiye re 'e laka o'dô'e kô'du laka 'be'e dë komo vidî zi kongô mo, èzë o'dô'e ku here, i'ja'e wa ma kôlô maako dë kazi 'bu'e ma komoriyë. ² Èzë yî maako ëdî kî'dî wa zi vo leri, iya kô'du mo dë zi vidî maako kaa vo komo kandiye ëdinnî ko'dô mo mî bi 'ba môtue, a'ba da gëri zi vidî koronnî. Na laka miya zi ye biriti 'bëzë ku nje here. ³ Èzë ëdî wakî'dî

zi vo leri, i'dî vidî ma kara rë yî ne ma yôlô dë. ⁴ I'dî toto liwo. Èzë 'bu Wîrî i'ja wa ma o'dô ku liwo ne mo akî'dî biriti mo zi yî.

Môtu ko'dô

⁵ Èzë ëdiye amôtu anza'e dë kaa vo komo kandiye, kô'du zë o'dônnî l'ô'ô t'ô'ô môtue ko'dô aba mî bi 'ba môtue ta da gëri zi vidî nni kongô. Mayada zi ye, tinyô biriti 'bëzë go mo ra ku nje ne. ⁶ Èzë omba môtue ödu kutu yî aba loko 'bëyî isi haloko gë yî a môtue zi 'Bu yî, zi Wîrî mati ongô rô mo dë ne. Wa mati o'dô'e ku liwo ne, 'Bu'e akî'dî biriti mo zi ye. ⁷ Èzë ëdiye ku amôtu adele'e mî me'do dë kaa vidî ma ayôlô Wîrî dë, ga kô'du zë asôsu 'bënnî henye akowonnî ga kô'du môtue konda 'bënnî ne. ⁸ Anza'e dë kaa zë, ga kô'du 'bu'e ayôlô wa ma, omba'e ne ku kyere gba kazi ako'jo 'e dë. ⁹ Nenyë ëdî hala aka môtue. 'Bu ze ma komoriyë nani, ru yî mëdî na koro.

¹⁰ I'dî damôku 'bëyî mayi, kô'du 'bëyî 'ba dakaño kinye mo'dô rë nî kpa kaa 'ba komoriyë ne here.

¹¹ I'dî wakonyo 'ba kadra ma ndenye ne zi ze.

¹² Ila ze ga kô'du yaña 'beze kaa dëdî kila oka ze 'e ga kô'du yaña zë o'dônnî zi ze ne here.

¹³ Ika ze dë mî wayonzo, asesi ze laka kazi Satani.

¹⁴ Èzë ila'e vidî ga kô'du ma zë ayañannî zi ye ne, 'bu'e ma komoriyë ne akila 'e kpa ga kô'du yaña 'be'e. ¹⁵ Èzë ila'e vidî dë ga kô'du kyënyë, 'bu'e ma komoriyë ne ila 'e kpa dë ga kô'du kyënyë 'be'e.

Hakoro

¹⁶ Èzë ëdiye he 'e koro, ayaña'e da komo'e dë kaa vo komo kandiye ëdinnî ako'dô. Zë afufu rë nni vonyô vonyô zi yôlô mo nêdinnî hë nni koro. Tinyô miya zi ye biriti i'dî ku nzo ndô zi zë. ¹⁷ Èzë ëdî he 'e koro, akaka'e komo'e osa'e yëni re 'e,

18 kazi vidī maako'e ayolōnni ēdiye he 'e koro, nje 'bu'e ma ongo ro mo dē ne, mo ra nje ma yolo wa ma o'do'e na liwo ne mo aki'di biriti mo zi ye.

Watoo rē yi

19 Ulu ha wa dē zi ye dakaṅo kinye, bi ma malōdō ēdi yaṅa wa ti'de zi mo ne, wa ma ēdi lēndrē ne, mora vo logo ēdinni logo wa ta do mo ne.

20 Wa ma laka ulu ku zi ye komoriyē, ga bi ma malōdō ayaṅa wa dē ta do mo, wa lēndrē, vo logo alogo wa dē ta do mo ne. 21 Ga kō'du, bi ma ulu ha wa ku do mo ne di'di yi atēdi ṅburu do mo.

22 Komo yi ra, na lamba 'ba rē yi. Ēzē komo yi ēdi na laka ida rē yi ti'de akatēdi ndo mi bikanyi kyedre.

23 Ēzē komo yi na kyēnyē rē yi ti'de atēdi ga bi kōndu. Ēzē bikanyi anza dē mi yi di'di yi ndo na bi kōndu.

Wirī 'dō kōhi aba

24 Vidī maako o'bo dē zi litu zi yere riyō, mo atowo nje ma kōlō, mo akoyi ma kōlō. O'bo dē zi litu zi Wirī kpa zi damōku? 25 Mi kadra ko'do kōlō ne mēdi kiya zi ye alima'e dē kō'du sōsu aba ga kō'du 'ba wakonyo, wa kuwē, bongo ga kō'du lawo oo ndra ta da wakonyo. Mora kō'du ida ra oo ndra ta da bongo.

26 Ong'o'e aliye te, zē isi nni wa dē, zē umunni wa dē ki'di mo mi lo'bi. 'Bu 'ba komoriyē ne ēdi zē kulu. Here anza'e dē kyedre ta da aliye? Asōsu 'be'e 'e ra dē kyedre ta da aliye? 27 Vidī maako tēmi 'e ato'bo lima tisi konda, kō'du sōsu aba kō'du mo?

28 Kō'du a'di ēdiye alima kō'du sōsu aba ga kō'du bongo? Ong'o'e dōru 'ba mōku te zē urunni bongo dē, o'dōnni loo dē zi nni. 29 Tīnyō miya zi ye, Solomono ēdi le wa dakayo aba usu bongo ma teme alaga dōru 'ba mōku dē. 30 Ēzē Wirī ēdi kusu bongo ra dōru ma ēdi alo'bo ato'bo'e dē bongo kusu re 'e, vidī ma kō'du koma aba ne. 31 Miya zi ye alima'e dē kō'du sōsu aba kiya mo henye, “Ma konyo wa ndenye ta

kila? Ma kuwē wa ndenye ta kila? Ma ki'ja bongo ta kila?” 32 Vidī ma ayolo Wirī dē ne ēdi nje taho ga wa 'ba dakaṅo ne. 'Bu 'e ma komoriyē nani mo ayolo, wa ma omba'e ne, mo aki'di zi ye. 33 Oma mi damōku 'ba Wirī dagba 'dō tīnyō 'bomo aba, wa ma omba ne mo aki'di zi yi. 34 Asōsu kō'du wa 'ba mindō aba dē, ga kō'du mindō ēdi kō'du sōsu 'bēni aba kutu, kadra 'ba mindō ēdi kpa kō'du 'bēni aba kutu.

7

Vurē ko'do nje

1 O'do vurē 'ba vidī maako dē na mbērē. Ēzē o'do ku, ako'do vurē 'bēyi kpa here. 2 Gērī ma ēdi ko'do vurē 'ba vidī mo aba ne, ako'do vurē 'bēyi kpa mo aba. Ndī me'do ma ēdi yeri mo ra vidī ne akayeri 'bēyi kpa here. 3 Kō'du a'di ongo bi da wa mati komo ondu yi, kazi bi kongō da kulugbu kyedre ma komo yi ne.

4 Hala akiya zi ondu yi, “I'di ma yago ngayo nenyē yaga ta komo yi,” mora ēdi 'bēyi gbī kulugbu aba komo yi?

5 Yi vo komo kandi nenyē, ayago kulugbu ne dero dagba yaga ta komo yi, zi bi kongō na laka zi yago ngayo yaga ta komo ondu yi. 6 I'di wa 'ba Wirī dē zi wihiye. U'du wa ma teme 'bēyi dē da komo wa'do 'e akalasinni ta do mo, akizanni mi yi sisisi yaga.

Oma aki'ja

7 Ako'jo aki'di zi yi, oma aki'ja, akōkō, akayēhu haloko zi yi. 8 Zē ma ti'de ako'jonnī aki'di zi zē. Zē ma ti'de omannī, aki'janni. Zē ma akōkōnni akayēhu. 9 Ēyi ra ēzē wisi 'bomo ako'jo mangolo'bo, mo ēnyī iri yitō i'di zi mo? 10 Ēzē wisi maako ako'jo kyenze ma mo akiri wiri ki'di zi mo. 11 Vo kō'du kyēnyē ko'do'e, ēzē i'di 'e waki'di 'be'e zi gisi 'be'e. 'Bu 'ba komoriyē aki'di wa ma laka ndra kyō zi ye. 12 Wa ma omba oka yi 'e ko'do mo zi yi ne o'do kpa zi zē, nenyē kō'du kise 'ba kō'du ki'di 'dō nēbi kō'du eti. 13 Odu 'e ta ha resi ma tisi ne, ha resi ma kyedre ne i'bē

bi 'ba koli. Gëri ma kyedre ne, vidi ma edi ti'benni ta go mo ne ze na kayo. ¹⁴ Ha loko ma edi ti'be bi 'ba didi ma nburu nburu ne nje tisiwa. Vidi ma i'janni ne, toto tisiwa.

¹⁵ I'di 'e komo'e mandi laka, kazi nebi ko'du 'ba Wiri mambere ne'e, ga ko'du usunni bongu ma o'do temi yevu 'ba timela ne ta re nni yaga, mora mi di'di ze na tuku woliwoli ma kyenyè. ¹⁶ Akayolo'e ze temi wa ma ze edinni ko'do mo. Kaga kono ana oha de, ana kyelu de. ¹⁷ Mora kpa here, kaga laka ana gbi logu laka. Mora kaga ma kyenyè ana gbi logu kyenyè. ¹⁸ Kaga laka ana logu kyenyè de. Kaga kyenyè ana logu laka de. ¹⁹ Kaga ma ti'de ana logu ma laka de ne akiga akaño aku'du mi wa'do. ²⁰ Akayolo ze nje tara logu 'bezè ma ana ne.

²¹ Anza vidi biya ma edinni ko'jo ma, "Yere Yere," ne akatodunni mi damoku 'ba Wiri, nje ze ma o'donni wa ma 'Bu ma komoriye omba ze zi ko'do. ²² Mi kadra 'ba vure nani, vidi ma kayo akiyanni zi ma henye, Yere, Yere, ze ra dedi kume ko'du dakyiky kore aba yaga tara vidi mi ru yi? ²³ Ma kaya'ba, ma kiya zi ze henye, "Ma yolo 'e de. I'be'e yaga tara ma, 'e vo ko'du kyenyè ko'du ne'e."

Vo loko ko'ba'e riyö

²⁴ Eze vidi ma owo ko'du yandi 'bama ku koro mo aba, atedi kaa vo ko'du yolo ma o'ba loko eni da ri'di. ²⁵ Eze mire a'di wini oso le, eze buluku aluku le akyeti re ni le ra loko nani aloru de, ga ko'du o'ba hu mo ku da ri'di. ²⁶ Eze vidi ma owo ko'du yandi 'bama ne de koro mo aba, atedi kaa vo lumè ma o'ba loko eni da yayi. ²⁷ Mire a'di wini oso, buluku aluku ra loko nani aloru ku na loru kyenyè. ²⁸ Mati Yesu inde ko'du yeti ku zi vidi kayo nani 'e ze ku na rakaga ga ko'du wa yandi 'bomo ne. ²⁹ Ga ko'du mo edi kala konda aba. Anza de kaa vo komoyandi 'ba vo ko'du kida'e.

8

Yesu ako'jo vo monyu

¹ Mati Yesu asi akaño ta da doku ne, vidi kayo alo'benni go mo. ² Vo monyu maako ayi alodro, akaño komo Yesu, iya henye, "Yere, eze omba ku ako'jo ma nbala." ³ Yesu iza kala ni gbo ise ra vere nani, iya henye, "Momba do mo ku." Mo iya henye, "Edi na nbala." Ako'jo yi ku, mora rakoo ila vere nani gbo kandi. ⁴ Yesu ise go mo zi mo, iya henye, "I'be iya me'do nenyè de zi vidi maako, i'be zi vo karasa 'e ma nyelinni re yi, i'di wakumu 'ba wa ko'jo ma Mosa i'di ko'du mo ne, zi yada yi zi vidiye ti'de ako'jo yi ku."

Kyedre 'ba da vo kanya

⁵ Yesu ödu mi Kaparanamo kyedre 'ba vo da kanya maako 'ba Roma vo da wehe lamikolo ayi ako'jo ha Yesu ga ko'du wa konyi. ⁶ Iya henye, "Yere, vo kalima 'bama edi rakoo aba lijo na keje na riti." ⁷ Yesu iya henye, "Ma ti'be lijo 'beyi zi mo ko'jo."

⁸ Kyedre 'ba vo da kanya nani iya henye, "Yere, o'bo de zi yi tayi lijo 'bama. Iya nje he yi akako'jo vo kalima 'bama ne, ⁹ ga ko'du mayolo kala konda 'beyi edi gbi kaa 'bama, medi kala konda 'do vo kanya eti hu ma. Eze ma me'do zi ma kole, miya henye, 'I'be,' mo i'be gbi. Eze ma me'do zi maako, miya henye, 'Ayi,' mo ayi gbi. Eze ma me'do zi vo kalima 'bama, o'do wa nenyè mo o'do gbi."

¹⁰ Mati Yesu owo me'do 'ba vere ne ku, aga gbo ro mo. Mo iya zi vo geniye iya henye, "Tinyo miya zi ye, mi'ja vidi maako de 'de temi vidi 'ba Yiserele, ma edi ko'du koma aba kaa vere ne. ¹¹ Edi na laka medi kiya zi ye, ma kayo mo atayinni temi dakaño kapa 'ba humire 'do da lere aba zi droko re nni ra Abarayama, Yisika, Yakoba eti mi damoku 'ba Wiri. ¹² Gisi 'ba Yiserele ma kayo, ma ako'jo damoku ga ko'du ze aku'du ze mi bi kondu 'ba

kudu ha konyo aba.” ¹³ Yēsu aya'ba dō mo iya zi vo da kanya nani, iya henye i'bě liṅo ako'do rē nī kaa wa ma oma ne. Mora vo kalima 'ba da vo kanya ne ako'jo gbo mī kadra nani.

¹⁴ Yēsu i'bě ödu loko 'ba Petero i'ja wese 'ba Petero zōyī aba o'ba rē nī ku da sora. ¹⁵ Mo ise kala mo, zōyī ila mo gbo. Here mo ēnyī gbo litu zi mo. ¹⁶ Mī da hutaga nani aba, ikannī vidī kayo maakowe ēdinnī nökyī aba zi mo. Mo ore dakyikyī yaga ta rē zē me'do aba. Mo ako'jo vidī ma rakoo aba ne'e ti'de. ¹⁷ Mo o'do here zi tēdī kaa ma Yesaya nēbī vo me'do 'ba Wiri iya ne. Mo iya henye, “Ma gogo makinjē rakoo yaga.”

¹⁸ Yēsu ongo vidī kayo ēdinnī ku kpo ta rē nī mo ame'do zi vo lö'bō gēniye zi zē kumu kafo föfö ma agamo. Mo ame'do gbo zi vo lö'bō gēni 'e zi zē kumu ti'bě kafo ranga ma agamo. ¹⁹ Vo komoyandi maako ayi zi mo iya henye, vo komoyandi. Bi ma i'bě zi mo. Ma kusu gēyī. ²⁰ Yēsu aya'ba dō mo, iya henye, “Uhwavödö 'e ēdinnī ogo ēnnī aba, ali 'e ēdinnī loko ēnnī aba. Wisi 'ba Vidī anza dē liṅo aba na bi 'ba ralawo.” ²¹ Vere maako na vo lö'bō go mo iya henye, “Kyedre 'bama, i'dī ma 'ba dero 'bu ma kusu.” ²² Yēsu iya zi mo henye, “Usu ga ma, ila yöku 'e musunnī yöku ēnnī.”

²³ Yēsu ēkyī gbo mī tönbö 'dö vo lö'bō gēni eti ²⁴ tisi yaa buluku ēnyī gbo aluku da föfö nani. Buluku alima ku tönbö kōho zi liko kaṅo. Yēsu ēdī ako'do. ²⁵ Zē i'bēnnī alironnī mo, iyannī henye, “Yere, akonyi ze, dēdī ku kara zi koli.” ²⁶ Mo iya zi zē henye, “Ēdiye atere ga a'dī? Ēdiye koma tisi aba.” Mo ēnyī amo da buluku wini kagba aba, mati orōnnī ne, bi gbo liwo. ²⁷ Zē ti'de na rakaga iyannī henye, “Vere ne, ēyī ra? Buluku 'e wini kagba aba owonnī dō mo.”

Vo nökyī nni wa'do eti

²⁸ Mati Yēsu umu da föfö i'bě mī dakaṅo 'ba Gadora ne, vidī riyö maako'e zē dakyikyī aba andosi dē nnī mo aba. Vidī ne'e ēnyinnī na nganga. Vidī maako o'bo dē zi laga ta ga bi nani, dakyikyī ne'e ayaza rē nnī zi Yēsu. ²⁹ Zē apinnī na kyembe, iyannī henye, “Yi Wisi 'ba Wiri nenyē, a'di ra omba kazi ze ayi ku de ze kinde gba kazi kadra mo toko?”

³⁰ Wa'do kayo 'ba liṅo ēdinnī wakonyo kara ra liṅo da lutu. ³¹ Dakyikyīye ayaza rē nnī zi Yēsu, iyannī henye, “Ēzē omba ku kore ze, utu ze zi wa'do nani 'e.” ³² Mo iya zi zē, henye, “i'běē.” Zē i'bēnnī ödunnī mī wa'do kayo naniye, mora wa'do naniye ēnyinnī gbo ti'de ataho bi lunyī 'ba föfö mora aluyinnī gbo ti'de mī wini. ³³ Vo yako wa'do nani 'e aho iyannī mī gawo. Ayadannī kö'du ma o'do rē nī nani ti'de, kö'du mati o'do rē nī zi kora dakyikyī ne'e. ³⁴ Vidī 'ba mī gawo nani 'e olōnnī gbo ti'de tayi Yēsu kongō. Zē i'jannī mo ako'jonnī ho mo zi mo tēnyī ti'bě yaga tēmi dakaṅo ēnnī.

9

*Yēsu ako'jo kora vo keṅe maako
(Mk. 2:1-12; Lk. 5:17-26)*

¹ Here Yēsu ēkyī mī tönbö i'bě hulēhu kyēti 'ba föfö mī gawo 'bēni.

² Ani kya 'ba vidī maako'e ikannī zi mo kora vo keṅe akaṅo ne ēdī ako'do da sora. Mati Yēsu ongo hala kö'du koma 'bēzē ēdī, mo iya zi kora keṅe ne henye, “Akyigo rē yī, wisi ama, kö'du kyēnyē 'bēyī ila ku.”

³ Mora here, kya 'ba vo komoyandi 'ba vo kö'du kida'e ame'donnī na bi dē nni, iyannī henye, “Kora nenyē, ēdī me'do 'dasi ra kiya.” ⁴ Mora here, Yēsu ayolo kö'du sösu 'bēzē, ne a'ba iya henye, “Kö'du a'di ēdī 'e kö'du kyēnyē mahere ne sösu mo?”

⁵ Mavala ra zi kiya, ila yī ku ga kö'du kodo kyēnyē 'bēyī, kodo zi kiya henye, “Ēnyī riyē alasi?” ⁶ Mako'do tinyö zi ye yolo, Wisi a Vidī ēdī kyigo aba dakaṅo zi kö'du kyēnyē kila.”

Mora here, mo iya zi kora keje ne henye, “Ènyì riyè, injè sora 'bèyì ne, i'bé liṅṅ!” ⁷ Kora ne ènyì riyè i'bé gbṅ liṅṅ. ⁸ Mati vīdī kayo ongōnni ne, zè na tere Wirī yeto aba ga kō'du kyigō kaa mahere ne kī'dī mo zi vīdī.

*Yèsu akō'jṅ Matayo
(Mk. 2:13-17; Lk. 5:27-32)*

⁹ Here Yèsu ila bi nani, ma mo i'bé dagba, mo ongo kora vo 'be'bele kō'du ru mo Matayo, èdī alima bi 'ba 'be'bele kō'du, mo iya zi mo henye, “Alō'bō ga ma.” Matayo ènyì alō'bō gbṅ gṅ mo. ¹⁰ Mati Yèsu èdī wakonyo mī liṅṅ a Matayo, vo 'be'bele kō'du kyṅ, a'ba kya 'ba vo kō'du kyènyè kō'dṅ'e ayi onyōnni wa Yèsu aba a'ba, vo lō'bō 'bōmo'e ètī da tarabiza kōlō. ¹¹ Kya 'ba Farasiye ongōnni kō'du ne here, akō'jōnni ha vo lō'bō 'bōmo'e, “Kō'du a'di vo komoyandi 'be'e èdīnni wakonyo vīdī mahere ne ètī? ¹² Yèsu owo kō'du 'bèzè ne, aya'ba dṅ mo iya henye, vīdī ma rē zè na laka kazi kṅṅ, i'bènni dē zi vo ṅwṅ, nje zè ma na rakṅṅ. ¹³ I'bé oma'e mī kō'du ya'ba ma kō'du yōru iya ne.” Èdī kō'du laka ma momba, ra anza ngōtu kumu. Mayi dē kō'du vīdī laka'e, mayi ga kō'du vīdī 'ba kō'du kyènyè'e.

*Kō'du kō'jṅ kō'du 'ba hakoro
(Mk. 2:18-22; Lk. 5:33-39)*

¹⁴ Here vo lō'bō 'ba Yowani Bap- atisi ayinni zi Yèsu, akō'jōnni kō'du iyanni henye, “Kō'du a'di ze Farasi ètī, dēdī he ze koro mora vo lō'bō 'bèyīye, oro hē nni dē gṅ mo?” ¹⁵ Yèsu aya'ba dṅ mo iya henye, omba 'be'e yingṅ ma èdīnni mī kyèrè 'ba oze, zi tēdī na rasōsu èzè 'biyēsī èdī zè ètī? Anza here dē. Here kadra mo akatōkṅ, èzè omba ku 'biyēsī koba 'de kazi zè mora ate- henni 'da hē nni koro. ¹⁶ “Vīdī maako uru bōngṅ ma kyīyī dē zi kō'jṅ bōngṅ ma kṅṅ, ga kō'du bōngṅ ma kyīyī akō'dṅ wogo kyedre mī bōngṅ ne. ¹⁷ Vīdī maako ope a'ji ma kyīyī dē mī lōṅṅ wana makṅṅ, ga kō'du lōṅṅ wana akiha a'ji akalōdī

yaga, mora lōṅṅ wana ne akayaṅa rē nī. Here a'ji makyīyī mope gbī mī lōṅṅ wana makyīyī a'ba 'dō riyō atēdīnni na laka.”

*Wu'jè 'ba kyedre 'ba Yuda'e nni
mbara ma ise ra bōngṅ 'ba Yèsu
(Mk. 5:21-43; Lk. 8:40-56)*

¹⁸ Mati Yèsu èdī kō'du nenyè kiya, vīdī mī turu 'ba Yuda'e ayi zi mo alomvṅ akaṅṅ komo mo iya henye, “Wu'jè 'bama oli ku yaanya ayi i'dī kala yī dṅ mo zi mo tēdī na dīdī.” ¹⁹ Yèsu ènyì riyè alō'bō gbṅ gṅ mo mora vo lō'bō 'bōmo'e i'bènni gbṅ mo aba. ²⁰ Mbara maako èdī na riti, kō'du yama èdī taho ta rṅ mo kṅṅ 'butè dōmorīyō, ayi ta kafo Yèsu ise da ha bōngṅ 'bōmo gbṅ. ²¹ Mo iya na bi dēni henye, “Èzè mise gbī le nje ra 'bōngṅ ṅmo, akakō'jṅ ma.” ²² Yèsu opi rē nī ongo mo, iya henye, “Èdī na kyigṅ wu'jè ama! Koma 'bèyī akō'jṅ yī ku.” Tēmī kadra ne mbara ne akō'jṅ rē nī gbṅ na laka. ²³ Mati Yèsu ödu mī loko 'ba turu kyedre ne, mo i'ja vīdī kayo èdīnni kyèzu 'ba da koli kome. ²⁴ Mo iya zi zè henye, “Vīdī biya asiye yaga. Wu'jè tisi ne oli dē mo èdī nje akō'do!” Here zè biya ogōnni mo gbṅ. ²⁵ Kandi ma ti ore vīdī ne'e ku yaga, Yèsu i'bé mī loko ma yōku wu'jè dṅ mo ne, irī kala mo mo ènyì gbṅ riyè. ²⁶ Kō'du yōyō ne apere rē nī biya tēmī dakaṅṅ nani.

Yèsu akō'jṅ vo komokōndu riyō

²⁷ Yèsu ila bi nani èdī ku atī'bè, vo komokōndu riyō ayetōnni lō'bō ga ndī mo. Zè agbōgbōnni hē nni, iyanni henye, i'dī miyī mèyī re ze, “Asōsu kō'du ze, Wisi 'ba Dawidi!” ²⁸ Mati Yèsu ödu loko, vo komokōndu riyō ne ayinni zi mo, mo akō'jṅ hē zè iya henye, “Oma'e ku zi matō'bṅ 'e kō'jṅ?” Zè aya'bannī da me'do, iyanni henye, “ṅṅ Yere.” ²⁹ Yèsu ise komo zè, iya henye, “Mo'dṅ rē nī kaa ma oma'e” ³⁰ komo zè ayèhu rē nī gbṅ. Yèsu ise gṅ mo zi zè iya henye, “Ayada'e kō'du nenyè dē zi vīdī maako!” ³¹ Mora zè i'bé a yèlènni kō'du ne ta ga bi nani ti'de.

Yēsu ako'jo kora ma ɔ'bo dē zi me'do

³² Mati vidī kora ne'e ēdinnī atī'bē, kya, vidī maako'e ikannī kora maako zi Yēsu, mo ɔ'bo dē zi me'do ga kō'du mo ēdī dakyikyī aba. ³³ Mora kandi ma ti ore dakyikyī ku yaga, kora ne ayeto me'do mora vidī biya na rakaga. Zē iyannī henye “Gba dongo kō'du ma hee ne dē mī Yiserele.” ³⁴ Mora Farasiye iyannī henye, “Ne yere 'ba dakyikyīye ra i'dī kyigo ne zi Yēsu zi dakyikyīye kore yaga.”

Yēsu asōsu rē nī ga kō'du vidī

³⁵ Yēsu ēnyī i'bē biya lasi aba tēmī gawo daliṅo aba. Mo ayandi kō'du mī bi 'ba mōtu'e, kō'du yōyō laka 'ba damōku 'ba Wiri yētī aba, mora ako'jo vidī kayo dakyinē 'ba koo aba. ³⁶ Mati mo ongo vidī kayo, di'di mo oso kyō kō'du sōsu aba ga kō'du zē na kō'du sōsu, wakonyi kpa anza dē kaa tīmēlē kazi vo yako. ³⁷ Here mo iya zi vo lō'bō 'bēnniye henye, “Wa mī yaka ēdī kyō, mora vo lōo ko'do'e ayonni dē. ³⁸ Amōtu zi vo kyeti yaka nenye, mo mutu yaga vo lōo'e zi wa 'bomo toto mo ta yaka.”

10

Vo Litu 'butē dōmoriyō
(Mk. 3:13-19; Lk. 6:12-16)

¹ Yēsu ako'jo vo lō'bō 'butē dōmoriyō 'bēniye bi kōlō i'dī kyigo zi zē kore dakyikyī yaga, zi kō'jo koo rakoo aba biya. ² Nenyē'e ru 'ba vo litu, butē dōmoriyō ne'e ma dagba Simona (ma ako'jo Petero) ōndu mo: Anderiya, Yemisi ōndu nī Yowani aba, gisi 'ba Zebedeyo. ³ Pilipo, Baratolomoya, Toma, Matayo, vo 'be'bele kō'du, Yemisi wisi 'ba Alipayo Tadōyōsu, ⁴ Simona vo dakaṅo 'ba Kanana zē Yudasi Sikereto ma asōsu Yēsu aba.

Loo 'ba vo lō'bō 'butē dōmoriyō
(Mk. 6:7-13; Lk. 9:1-6)

⁵ Vidī kora 'butē dōmoriyō ne'e, Yēsu utu zē kō'du kira nenye aba. “I'bē'e dē mī dakaṅo 'ba vo leze'e mandere mī gawo 'ba Samarona'e.

⁶ Omba zi ye tī'bē zi tīmēlē 'ba Yiserele ma ōlu. ⁷ I'bē'e ayētiye, ‘Damōku 'ba Wiri ēdī ku kara.’ ⁸ Ako'jo'e vo koo, ayomō'e yōku lōhu na didi, ako'jo'e zē ma na riti koo mōnyu aba, ore'e dakyikyī yaga. I'ja'e kazi ma na mbiya, here i'diye kpa zi zē na mbiya. ⁹ Injē'e dahabo ako dē, kōhi mandere meje kōhi mī bōngo re 'e. ¹⁰ Injē'e anboro 'ba wa lenze dē ta bi tī'bē 'be'e, oba'e nje bōngo kamoka ma ēdiye akusu ne. Oba'e mōvo 'ba lasi dē, vo lōo'e akī'di zi zē wa ma zē ombannī.”

¹¹ “Ēzē ayiye mī gawo, i'bē'e bi koma kō'du vidī ma akiriye kala kyedre aba, alima'e mo aba le zi ye bi nani kila. ¹² Ēzē i'bē'e mī liṅo iya'e henye, ‘Rakyēyi mēdi ēti.’ ¹³ Ēzē vidī mī liṅo nani iriye kala kyedre aba, i'diye wa mētē 'be'e 'ba rakyēyi malima, ēzē zē irinnī 'e dē kīrī kala kyedre aba, oba'e wa mētē'e hulēhu. ¹⁴ Ēzē kya 'ba liṅo mandere gawo omba dē bi 'e kīrī kala kyedre aba mandere kō'du 'be'e kowo, ila'e bi nani akyitō'e turufu 'de ta ndiye zi mo na lōmu rē zē. ¹⁵ Mayada zi ye tīnyō, mī kadra 'ba vurē aba atēdi na kyēnyē ndra kō'du gawo nani ta da gawo 'ba Sōdōmo, Gōmora aba.”

Yēsu ame'do kō'du 'ba riti
(Mk. 13:9-13; Lk. 21:12-17)

¹⁶ “Owo'e te, mēdi 'e kutu yaga kaa tīmēlē mī kutē wōliwōli. Here ēdiye n̄bala kaa wiriye. Mora ēdiye kpa kaa atu'bu o'dōnnī kō'du kyēnyē dē. ¹⁷ Ongō'e re 'e laka, ga kō'du vidī maako atēdinnī ani zē akiri nī 'e akika bi 'ba vurē mora zē aku'bōnnī 'e mī bi 'ba mōtu'e. ¹⁸ Kō'du ma, akika 'e bi 'ba vurē komo vo dakaṅo yere ēti, zi kō'du yōyō laka ne yada zi zē zi vo leze'e. ¹⁹ Ēzē ikannī 'e bi 'ba vurē, asōsu'e dē a'di ra atī'bē'e zi kiya, mandere hala akonyo'e. Mī kadra nani mo o'ko ku, akī'di zi ye a'di akiya'e. ²⁰ Ga kō'du me'do ma akame'do 'e atanza dē 'be'e, zē atayinnī kazi Lawo Kōlō Laka 'ba 'bu'e akame'do kpuru kazi 'e.”

21 “Ŋndu'e atēnyinni akpa da ŋndu'e zē ki'di zi kofo. 'Bu'e atēnyinni akpa da gisisi 'bēnniye zē ki'di zi kofo. Gisisiye ako'donni wehe akpa vo ko'jo zē aba akutu zē zi kofo. 22 Vidi biya akiyiye ga kō'du ma. Mora vidi ma nduwē na kyigɔ le mi ndundu mo, akayɔmo mo. 23 Ēzē o'do'e na kyēnyē mi gawo maako, aho'e mi gawo ma agamo. Ma yada zi ye tinyō, inde'e loo ne'e mi gawo biya 'ba Yiserele ne dē, gba kazi Wisi a Vidi toko. 24 Vo kō'du ko'jo anza kyedre ta da vo komoyandi 'bēni. Vo yasa anza kyedre ta da vo kyedre 'bēni. 25 Here vo kō'du ko'jo mo'bo zi tēdi kaa vo komoyandi 'bēni, vo lō'bō kaa vo kyedre 'bēni. Ēzē vo da dakota ako'jo Belezobulu, vo dakota 'ba liɔ'e ako'jo ru kyēnyē aba.”

*Atere eyi
(Lk. 12:2-7)*

26 “Here ere'e vidi dē. Yaanya aba, wa ma ayōfu do mo, akayēhu, kō'du koho biya ako'do na yolo. 27 Wa mati mēdi ayada zi ye mi mandōlu, akayada'e mi bikanyi kyedre, way-awaya 'be'e akame'do ta da tolo 'ba loko. 28 Ere'e dē kazi vidi ma ēdinni ida ra kofo, ofonni lawo dē. Ere'e Wirī ma akato'bo yaɲa 'dō ida ra lawo aba mi wa'do gehena. 29 Nje tarifa kōlō akato'bo silo kogo riyō. Here silo ma kōlō alēpi dē akaɲo kazi da kō'du komba 'ba 'bu'e. 30 Ga kō'du yēvu biya ma de 'e ne, ēdi akiti. 31 Here ere'e dē ēdiye na laka ndra ta da silo kayo.”

*Kō'du kyēnyē yasi Yēsu komba dē
aba
(Lk. 12:8-9)*

32 “Here kō'du zē ma iyanni mi vidi kayo zē 'bama, mako'do kpa here komo 'bu ma komoriyē. 33 Mora here, ēzē vidi maako omba ma dē ta komo vidi kayo, ma komba mo kpa dē ta komo 'bu ma komoriyē.”

*Anza rakyēyi ra dē wa ne kulu ra
(Lk. 12:51-53; 14:26-27)*

34 “Asōsu'e dē henye ere, mayi zi rakyēyi ra kika mi damōku. 'E'e, mayi dē zi rakyēyi ra kika, kulu ra. 35 Mayi zi gisi kora'e tēnyinni wehe aba da 'bu nni, gisi minzō'e tēnyinni wehe aba da ma nni, mbara koze atēnyinni wehe aba da wese nni. 36 Vo wehe kyēnyē 'be'e, atēdi akpa vidi 'ba dakota 'be'e.

37 “Zē ma o'donni lovo 'bu nni, mandere ma nni ndra ta da ma, o'bōnni dē zi tēdi na vo lō'bō 'bama. Zē ma o'donni lovo gisi kora 'bēni, mandere wisi wu'jē o'bōnni dē zi tēdi na vo lō'bō 'bama. 38 Zē ma injēnni taka 'bēni dē riyē zi lō'bō ga ndi ma, o'bōnni dē zi tēdi na vo lō'bō 'bama. 39 Zē ma o'donni lovo didinni ndra ta da lovo ma, akayōlunni. Zē ma ayōlunni didinni ga kō'du ma, aki'janni didi lōhu.”

*Biriti
(Mk. 9:41)*

40 “Vidi ma iriye kala kyedre aba iri ne ma ra, mora vidi ma iri ma kala kyedre aba, iri ne vidi ma utu ma ne. 41 Vidi ma iri nēbi kala kyedre aba ga kō'du mo nēbi, aki'ja mi wakinye 'ba biriti 'ba nēbi. Vidi ma iri vidi ma laka kala kyedre aba ga kō'du mo na laka, aki'ja mi wa yanya 'ba biriti 'ba vidi laka. 42 Ēzē vidi ma i'di gbī le nje siko 'ba wini kyēyi, zi vidi ma kōlō 'ba ga ndi ma, vidi nani aki'ja biriti rē ni.”

11

*Vo litu'e kazi Yowani Bapatisi
(Lk. 7:18-35)*

1 Mati Yēsu inde kō'du nenye'e yada mo zi vo lō'bō 'bēni 'butē dōmoriyō ne'e, mo ila bi nani i'bē kō'du yandi yēti aba mi gawo 'ba Galilaya'e. 2 Mati Yowani Bapatisi owo mi kamba, kō'du Korisito ēdi ako'do ne, mo utu kya 'ba vo lō'bō 'bēniye zi mo. 3 Zē ako'jōnni ha Yēsu iyanni henye, “Ayada zi ze, yi ra kora ma omba tayi kodo dida ze bi vidi maako?” 4 Yēsu aya'ba da me'do iya henye, “I'bē'e a'ba'e hulēhu ayada'e zi Yowani kō'du ma

ēdi akowo'e kongɔ mo aba. ⁵ Vo komoköndu ato'bo bi kongɔ, vo keɛe ato'bo lasi, zē ma ēdinni na riti kazi koo mönyu o'do zē ɲbala, vo mbi-likisi owo kö'du, yöku vidi ēnyinni löhu na didi, kö'du yöyö laka ēdi yēti mo zi vo leriye. ⁶ Rakyenyi ēdi zi zē ma anza nni dē dajiji aba ga kö'du ma."

⁷ Mati vo lö'bö a Yowani ēdi ati'benni, Yēsu ame'do kö'du mo zi vidi kayo: "Mati i'bē'e yaga zi Yowani mi da lipi, a'di ra omba'e zi kongɔ? Rakidē 'ba mbili loma mi buluku? ⁸ A'di ra i'bē'e yaga zi kongɔ? Vidi kora usu rē ni mi bongo laka? Vidi ma usu rē nni kaa mahere ne alimanni mi loko kyedre a yere. ⁹ Ayada'e zi ma a'di ra i'bē'e yaga zi kongɔ? Nēbi ra? Jo ongo'e ndra ta da nēbi. ¹⁰ Here kö'du yöru ra iya kö'du ga kö'du mo, 'Ma kutu vo lö'bö ama dagba komo yi zi gēri yēhu zi bi yi.' ¹¹ Ma yada zi ye tinyö, Yowani Bapatisi ēdi kyedre ta da vidi maako, mo maako ma tisiwa mi damöku 'ba Wirī kyedre ta da Yowani. ¹² Mi kadra ma Yowani Bapatisi ayēti kö'du 'bēni le mi ko'do nenyē damöku 'ba Wirī ēdi tövu kyedre kyigo aba. Kora vo wehe ko'do'e i'di rē nni zi kuru mo na gbörökötö. ¹³ Here le mi kadra 'ba Yowani nēbiye biya kö'du ki'di 'ba Mosa ame'do kö'du 'ba damöku. ¹⁴ Ezē omba'e zi koma mi kö'du kise 'bēzē, Yowani mo Eliya, ma kö'du tayi 'bomo ayēti. ¹⁵ Owo'e kö'du ne ezē ēdiye mbili aba!"

¹⁶ "Yaanya aba, kaa a'di ma kiya ga kö'du vidi ma ēdinni mi ko'do ma ndenyē ne? Zē kaa gisisi ma ēdinni alima mi bi 'ba wakogo. Gbongo ma kölo akagbögbö hē nni zi maako'e akiya.

¹⁷ 'Henyē, dolö kudi 'ba rakoze zi ye, mora ɔlo'e dē.

Daya'bi ze ngala 'ba dakoli, mora udu'e dē.'

¹⁸ Mati Yowani ayi, mo oro hē ni uwē a'ji dē vidi biya iyanni henyē, 'Mo ēdi dakyikyī aba.' ¹⁹ Mati Wisi a Vidi ayi, mo onyo wa, uwē a'ji. Mora vidi

iyanni henyē, ongo'e bi te da kora ne. Mo onyo wa takanyi. Uwē a'ji kpa takanyi mo aboka 'ba vo 'be'bele kö'du'e vo kö'du kyēnyē ko'do'e eti. Mora kö'du yolo a Wirī ēdi na yada zi tēdi tinyö tēmi wa ma o'do rē ni."

Vidi 'ba gawo naniye owonni kö'du dē
(Lk. 10:13-15)

²⁰ Vidi ma mi gawo ma Yēsu o'do kö'du ko'do kyedre ēni mi zē ne, 'de oto dē nni dē tēmi kö'du kyēnyē 'benni, here mo iya zē na kyēnyē. ²¹ "Atēdi zi ye kyēnyē Korozini! Atēdi zi ye kyēnyē Bete-seyida! Ezē kö'du ko'do ma o'do mi ye ne o'do mi Tiyere, Sidoni

aba kani vidi nani usunni bongo 'ba lubē ku rē nni zi yada henyē ere zē otōnni dē nni ku tēmi kö'du kyēnyē 'benni. ²² Ma yada zi ye henyē, mi ko'do 'ba vurē aba, Wirī akila vidi 'ba Tiyere, Sidoni aba tada'e. ²³ Yi Kaparanamo! Omba'e zi re 'e kinjē komoriyē? Aku'du'e akaɲo mi wa'do 'ba gehena. Ezē kö'du ko'do ma o'do mi ye ne mo'do mi Sodo mo, atēdi zo kadra ndenyē aba. ²⁴ Akato'bo yolo'e henyē, mi ko'do 'ba vurē aba Wirī rasosu ndra kö'du Sodo tada'e!"

Ayiye zi ma zi lawo
(Lk. 10:21-22)

²⁵ Mi kadra nani Yēsu iya henyē, "Bu Yere 'ba komoriyē dakaɲo aba! Mo'do öwö'di zi yi ga kö'du zi vo kazi kö'du yolo'e, wa ma oho kazi vo kö'du yolo'e vo yandi eti ayada ku zi gisisiye. ²⁶ Jo, 'bu, nenyē hala wa ma omba kani zi rē ni ko'do. ²⁷ 'Bu ma i'di wa ku biya zi ma. Vidi maako ayolo Wisi dē nje 'Bu. Vidi maako ayolo 'bu dē nje Wisi, zē ma Wisi inzi zi nni yada."

²⁸ "Ayiye zi ma 'e biya ma na riti kazi wayeto kinjē maki'diye alawo. ²⁹ O'do 'e loo 'bama, ayandi 'e kazi ma, ga kö'du ma vo watowo raya'ba aba. Here aki'ja'e ralawo. ³⁰ Loo 'bama ayeto dē. Kinjē mo na pelē."

12

Kö'du ko'jo ga kö'du ko'do 'ba ralawo

(Mk. 2:23-28; Lk. 6:1-5)

¹ Anza na kowɔ ta go mo, Yësu ëdi gbɔ ti'bë kpuru tëmì yaka 'ba nyenyo mî ko'do 'ba ralawo aba. Vo lö'bö 'bomo'e gbɔ na o'bo, here ayetonnî da mbili nyenyo kowe i'jö mo konyo. ² Mati Farasi ongonnî kö'du ne here, zë iyannî zi Yësu henye, “Ongɔ te, anza na laka mî kö'du ki'di 'beze zi vo lö'bö 'bëyiye kö'du mahere ne, ko'do mî ko'do 'ba ralawo!” ³ Yësu aya'ba da me'do iya henye, “Ako'jo'e kö'du ma Dawidi o'do mî kadra nani ma mo vidî 'bëni ëti na o'bo ne dë? ⁴ Mo i'bë ödu mî loko 'ba Wirî, mo nnî vidî 'bëni ëti onyonni mangolobɔ koro ma i'di zi Wirî, ëdi le mî kö'du ki'di anza dë zi zë konyo mo, nje vo karasa ra akila zi konyo mo. ⁵ Kodɔ ako'jo'e dë mî kö'du ki'di 'ba Mosa iya henye, tëmì ko'do 'ba ralawo biya vo kö'du yëti mî yëkëlu 'ba Wirî zë oronnî ko'do 'ba ralawo dë, here zë anza nnî dë na litë? ⁶ Ma yada zi ye henye, wa maako ëdi kinye kyedre ta da yëkëlu. ⁷ Ködu yöru iya henye, momba ngötu kumu dë, momba 'e zi tëdi na mikuku. Èzë ayolɔ'e mî kö'du nenyë ku, ɔ'bo'e dë zi vurë kikye ra vidî ma o'donnî kö'du kyënyë ako dë. ⁸ Wisi a Vidî Yere 'ba ko'do 'ba ralawo ra.”

Kora vo kala keɛe

(Mk. 3:1-6; Lk. 6:6-11)

⁹ Yësu ila bi nani ënyi i'bë bi 'ba mötu. ¹⁰ Kora maako ëdi ani na vo kala keɛe. Kya 'ba vidî maako'e ëdinnî ani ombannî zi Yësu susu ga kö'du kyënyë ko'do ako'jonnî ho mo iyannî henye, “Èdi na kyënyë mî kö'du ki'di 'beze zi vidî ko'jo mî ko'do 'ba ralawo?” ¹¹ Yësu aya'ba da me'do iya henye, “A'di, ëzë vidî ma kölö tëmì 'e ëdi timëlë aba alëpî mî wogo yöndu mî ko'do 'ba ralawo, akasösu kö'du mo dë zi koto mo yaga? ¹² Vidî köndu ra laka ndra ta da timëlë! Here ne, kö'du ki'di

'beze ila ze zi vidî maako konyi mî ko'do 'ba ralawo aba.” ¹³ Here mo iya zi kora 'ba kala keɛe ne henye, “Iza ga kala yi yaga.” Mo iza go mo yaga, gbɔ na laka löhu kaa agamo ne. ¹⁴ Here Farasiye i'bënnî o'donnî mala zi Yësu kofo.

Vo litu kinzi a Wirî ra Yësu?

¹⁵ Mati Yësu owo kö'du mala rë nî ne, mo i'bë 'de ta bi nani, mora vidî kayo alö'bönnî gbɔ ga ndi mo aba. Mo ako'jo vidî ma zë na rakɔɔ ne'e biya, ¹⁶ mo ise go mo zi zë iya henye, mayadannî kö'du nî dë zi vidî maako'e. ¹⁷ Mo o'do here zi rë nî ko'do kaa kö'du ma nëbi Yisaya ayi ku tinyö.

¹⁸ “Kinye ëdi vo lö'bö ama ma minzi. Mo ma mo'do lövɔ mo. Kö'du mo, ma na rakyenyi.

Ma kutu Lawo Kölö Laka ama do mo, mo akayöyö kö'du vurë ama zi vidî.

¹⁹ Mo awasa mandere ha gbögbö dë mandere me'do na gu nberere da gëri.

²⁰ Mo owe loma ma idë rë nî ku ne dë, mandere yölu lamba ma omba ku kara torɔ kazi lëru.

Mo atëdi nduwë, le mo ako'do vurë ma laka 'ba kpiliri.

²¹ Tu'dë biya aki'di kö'du sösu 'bënnî mî mo.”

Yësu Belezobulu aba

(Mk. 3:20-30; Lk. 11:14-23)

²² Here kya 'ba vidî maako'e ikannî kora vo komoköndu maako zi Yësu, ɔ'bo dë zi me'do ga kö'du mo ëdi dakyikyî aba. Yësu ako'jo kora ne, here mo ɔ'bo zi me'do bi kongo aba. ²³ Vidî biya na rakaga tëmì kö'du ma Yësu o'do ne. Zë ako'jonnî kö'du iyannî henye, “Mo atëdi Wisi 'ba Dawidi ra?”

²⁴ Mati Farasiye owonnî kö'du ne, aya'bannî do mo iyannî henye, “Mo ore dakyikyî ne'e yaga, ga kö'du vo dë zë Belezobulu ra, i'di kyigɔ ne zi mo zi ko'do here.” ²⁵ Yësu ayolɔ kö'du ma zë ëdinnî asösu, mo iya zi zë henye, “Dakaɲo ma inye rë nî na gbongo gbongo wehe ko'do oka ani aba, alima na konda dë. Gawo

maako, mandere dakota ma inye rē nī na gbongo gbongo wehe ko'do oka maako aba akalēpī. ²⁶ Here ēzē gbongo ma kōlō ēdī wehe ko'do oka nī vere aba mī damōku a Satani, nenyē kō'du ya'ba aba henye, inye rē nī ku nzo na gbongo gbongo kandi apere rē nī. ²⁷ Iya'e henye, mo ore dakyikyī yaga kyigo 'ba Belezobulu aba, mora ēyī ra i'dī zi vo ga ndī yīye kyigo ne zi zē kore yaga? Zē atēdī na vo vurē 'bē 'e. ²⁸ Ēzē mora dakyikyī kyigo 'ba Lawo 'ba Wiri, here damōku a Wiri ayi ku de 'e.”

²⁹ “Vidī maako o'bo dē tōdu mī loko 'ba kora ma na kyigo zi wasisi omo koba, nje ēzē mo ida kora kyigo ne dagba atehe 'da loko omo kolo.”

³⁰ “Vidī ma anza dē 'bama, mo ēdī tīnyō kō'du aba ra ma. Vidī ma akonyi ma dē zi toto, ēdī tīnyō pere mo. ³¹ Ma yada zi ye henye, ato'bo vidī kila ga kō'du kyēnyē mati o'donni, kō'du kyēnyē kiya aba, mora vidī mati iya kō'du kyēnyē ra Lawo Kōlō Laka, ila mo dē. ³² Vidī mati iya kō'du kyēnyē ra Wisi a Vidī akila mo, vidī mati iya kō'du kyēnyē ra Lawo Kōlō Laka ila mo dē yaanya aba ŋburu.”

Kaga logo nī aba
(Lk. 6:43-45)

³³ “Zi tēdī logo laka aba ēdī kaga ma laka aba. Ēzē ēdī kaga ma kyēnyē aba atēdī logo ma kyēnyē aba. Kaga akayolo tara dakyinē 'ba logo ma ana. ³⁴ 'E wiri ne'e, hala akiya'e kō'du ma laka, mora 'e Satani? Ha akiya wa ma ēdī. Ndo mī didi mo aba. ³⁵ Vidī ma laka akodo gbi wa ma laka ga kō'du laka ēnī, vidī ma kyēnyē akodo gbi kō'du kyēnyē ga kō'du kyēnyē ēnī. ³⁶ Ayolo'e henye kadra 'ba vurē aba, vidī biya na kōlō kōlō akayēti kō'du kyēnyē ma mo iya. ³⁷ Me'do hē yī ra, akpa ako'do vurē mo aba rē yī, zi yolo yī vo kō'du laka kodō vo kō'du kyēnyē.”

Kō'du ko'jo ga kō'du ko'do
(Mk. 8:11-12; Lk. 11:29-32)

³⁸ Here kya 'ba vo komoyandi 'ba kō'du kī'dī maako'e, kya 'ba Farasi maako'e eti, ame'donni riyē iyanni henye, “Vo komoyandi, domba zi yī kongō ta bi kō'du ko'do ko'do.” ³⁹ Mo aya'ba do mo zi zē iya henye, “Hala vidī kyēnyē 'ba kazi wiri ēdinni kadra ndenye aba. Ako'jo'e ha ma ga kō'du ko'do? 'E'e! Kō'du ko'do ma akayada zi ye atēdī nje kō'du ko'do 'ba nēbī Yona. ⁴⁰ Tēmī gērī kōlō ne Yona o'do kadra wota yondo aba mī kyenze, here Wisi a Vidī ako'do kadra wota yondo aba mī hu kaŋo yōndu ne. ⁴¹ Mī ko'do 'ba vurē aba, vidī 'ba Nīnēwē atēnyinni riyē akasusunni 'e ga kō'du zē otōnni dē nni ku tēmī kō'du kyēnyē 'bēnni, ma owonni kō'du yētī 'ba Yona ne. Ma yada zi ye, wa kyedre maako ēdī kinye ta da Yona. ⁴² Mī ko'do 'ba vurē aba yere mbara 'ba daliŋo 'ba Seba atēnyī riyē 'e susu ga kō'du mo i'bē tēmī gērī ne biya tēmī kaŋo 'bēnī kō'du me'do yolo yandi 'ba yere Solomono kowo. Miya zi ye henye, wa ēdī kinye kyedre ta da Solomono!”

Ta'ba 'ba dakyikyī
(Lk. 11: 24-26)

⁴³ “Ēzē dakyikyī asi ku yaga tara vidī, i'bē lasi aba dakaŋo maako bi lawo koma. Ēzē i'ja dē, ⁴⁴ akiya na bi dēnī henye, ‘Ma ta'ba hulēhu liŋo ama ma mīla ne.’ Here i'bē hulēhu i'ja loko na mbiya, ŋbala na laka. ⁴⁵ Here ēnyī i'bē yaga ika aboka niye madomoriyō dakyikyī maako'e na kyēnyē ta da nī, zē ayinni alimanni gbo ani. Ēzē inde rē nī ku, vidī nani ēdī mī riti kyēnyē ta da ma dagba. Nenyē ēdī kō'du ma ako'do rē nī zi vidī ma kyēnyē'e mī ko'do nenyē.”

Ma 'ba Yēsu ōndu mo eti
(Mk. 3:31-35; Lk. 8:19-21)

⁴⁶ Mati Yēsu ēdī gba ame'do zi vidī kayo, ma mo ōndu mo eti okōnni gbo. Zē orōnni yaga kō'du ko'jo zi me'donni zi mo. ⁴⁷ Here vidī maako tēmī vidī naniye iya zi mo henye, “Ongō te ma yī, ōndu yī eti ēdinni

atoro yaga, ombanni zi me'do zi yi.”
⁴⁸ Yesu aya'ba da me'do iya henye,
 “Eyi 'beni ma ma? Eyiye ra ondu
 ma'e?” ⁴⁹ Mo enyi ayada bi da vo
 lo'bo 'beniye, iya henye, “Ongo te!
 Kinye ma ma ondu ma eti. ⁵⁰ Vidi
 ma o'do wa ma 'bu ma komoriye
 omba mo zi ko'do mo ne, mo ra na
 ondu ma, emi ma ma ma.”

13

Mala 'ba vo kofo kilii

(Mk. 4:1-9; Lk. 8:4-8)

¹ Mi ko'do kolö, Yesu ila linjo enyi
 i'be da göti 'ba föfö alima gbo akaño.
² Vidi kayo ma atoto re nni kpo ta ro
 mo gbo kyö, mo ekyi mi tonjö alima
 gbo mi mo, vidi kayo oro 'beni yaga
 da göti. ³ Mo alima kö'du yeti zi
 ze kyö temi mala. Yesu iya henye,
 “Kadra maako aba kora maako i'be
 kofo kilii. ⁴ Mati mo ili kofo mi yaka,
 kya mo aläpi da geri, ali ayi onyonni
 'de. ⁵ Kya mo aläpi mi kaño ma ri'di,
 kaño ma laka nje tisiwa aba, kandi
 kofo ne ötu ga kö'du kaño ne alo de.
⁶ Mati kadra ese o'bo wevo ma luru
 ne'e, ga kö'du ngara'da ödu de gbo
 na laka, kandi wevo ne'e akyitu gbo.
⁷ Kya 'ba kofo aläpi mi kutë kono,
 övu mora ofo wevo mo. ⁸ Kya 'ba
 kofo aläpi mi kaño ma laka wevo
 mo ana i'jö, kya mo lamikölö, aga
 mo'e 'butëmodaka, mora aga mo'e
 'butëwota.” ⁹ Yesu inde kö'du 'beni
 iya henye, “Owo'e kö'du ne, ezë edi
 'e mbiliye aba!”

Mi i'jö 'ba mala ne

(Mk. 4:10-12; Lk. 8:9-10)

¹⁰ Vo lo'bo'e ayinni zi Yesu
 ako'jonnii ho mo iya henye, “Kö'du
 a'di edi 'beyi ame'do zi vidi temi
 mala?” ¹¹ Yesu enyi aya'ba do mo
 iya henye, “Kö'du koho 'ba damöku
 'ba Wirii i'di ku zi ye, anza de zi ze.
¹² Mora here, vidi ma wa aba aki'di
 zi mo ndra, here mo atedi mo aba
 kyö ta da ma edi. Mora vidi mati
 anza wa aba de, akoba 'de kazi mo
 gbi le ma tisi ma mo edi mo aba ne.
¹³ Mi kö'du ma medi ame'do zi ze
 temi mala edi henye,

‘Ze ongönni bi mora i'janni de,
 ze o'je mbili nni.
 Mora owonni mandere ayolönni de.’
¹⁴ Kö'du kumë 'ba Yisaya ga kö'du
 'bezë ne henye,
 ‘Vidi nenye'e akowonni nje na kowo
 mora ödu de, de ze.
 Ze akongönni bi akongo
 mora 'de i'janni de.

¹⁵ Didi vidi nenye'e na kyigo.

Mbili vidi nenye'e yaanya aba na
 kisi.

Ze ombanni de zi kö'du tinyö kongö.
 Ezë mbili ze anza de na kisi,
 ze akongönni komo nni aba,
 akayolönni de nni aba mora akoto
 de nni zi ma hulëhu,
 mora akako'jo ze.’”

¹⁶ “Mora kö'du'e ne laka ga kö'du
 komo'e i'ja ku, mora mbiliye owo
 kpa ku. ¹⁷ Edi na laka miya zi ye
 nebi kayo mora vidi kayo a Wirii om-
 banni zi ki'ja wa ma i'ja 'e ne, mora
 'de i'janni de, mora ze ombanni zi
 kowo wa ma owo'e ne, mora 'de
 owonni de.

Yesu ayada mi mala 'ba vo kofo kilii

(Mk. 4:13-20; Lk. 8:11-15)

¹⁸ “Owo'e ayandiye mi kö'du 'ba vo
 kofo kilii ne. ¹⁹ Ze mati owonni kö'du
 kise 'ba damöku ne, mora ayolönni
 de edinni kaa kofo mati aläpi da
 ga geri. Satani ayi iri me'do ne
 yaga temi di'di ze. ²⁰ Kofo mati
 aläpi dakaño ma ri'di aba, edi ze
 ma owonni kö'du ne rakyenyi aba,
 kandi ma owonni. ²¹ 'De ödu de
 gbo mi di'di ze, mora ehinni de na
 konda. Here mati kö'du kyënyë
 maako ayi ga kö'du kise ne, akilanni
 'de kandi. ²² Kofo ma aläpi mi
 kono ne, ga kö'du ze ma owonni
 kö'du kise ne, kö'du sösu ga kö'du
 wa 'ba dakaño, lovo wa kyö ila
 kö'du kise ne de tödu mi di'di ze,
 du ananni logö de. ²³ Kofo ma ili
 mi kaño ma laka, edi kö'du ze ma
 owonni kö'du kise ne, irinni gö ze
 ra ananni logö, kya mo lamikölö, ag-
 amo'e 'butëmodaka mora agamo'e
 'butëwota.”

Mala kö'du 'ba nyangölu

²⁴ Yësu ayada mala ma kya mo zi zë. “Damöku 'ba Wirī ēdī kaa henye. Kora maako ili kofo ma laka mi yaka eni. ²⁵ Yōndo kölō maako aba, mati vidī o'donni ku biya vo wehe ayi ili kofo nyangölu mi kutë wana, mora i'bë wëni 'de. ²⁶ Mati wevo mo övu, mbili mo omba ku zi rë ni ki'di. Nyangölu alaya gbō. ²⁷ Vo kalima a kora ne ayi zi mo iya henye, 'Kyedre, kofo laka ra ili mi yaka 'bëyi ne. Nyangölu ne ayi 'bëni ta kila?’ ²⁸ Mo aya'ba da me'do zi mo, iya henye, 'Ne vo wehe maako ra o'do kö'du ne.' Zë ako'jonnī hō mo iyanni henye, 'Omba zi ze ti'bë nyangölu ne koto mo 'de yaga?’ ²⁹ Mo aya'ba da me'do, iya henye, 'E'e, ga kö'du ezë atoto'e nyangölu ne akoto'e kya wana 'dō zë eti. ³⁰ Ila'e wana 'dō nyangölu aba mövunni bi kölō le kadra 'ba wakumu ta yaka aba. Ma kayada zi vo lo'e, zi nyangölu koto dagba, hō mo kida na kulu zë ko'bo, mora da wana toto zi ki'di mo mi lo'bi.’”

Mala 'ba kofo masatada (Mk. 4:30-32; Lk. 13:18-19)

³¹ Yësu ayada mala ma aga mo zi zë, “Damöku 'ba Wirī ēdī henye: Kora maako oba kofo masatada iyi mi yaka eni. ³² Kofo matisiwa aba ta da kofo biya, mati övu riyë, gbō na kyedre ta da wevo biya, övu na kaga, ali ayinni uvō loko enni mi ngora mo.”

Mala kö'du 'ba langa (Lk. 13:20-21)

³³ Yësu nduwë mala maako yada mo zi zë iya henye, “Damöku 'ba Wirī ēdī henye: Mbara maako oba langa asusë mi tele 'butësowō 'ba lunzu i'di gbō tö'bu.” ³⁴ Yësu ayada kö'du nenyee zi vidī kayo tēmi mala. Mo iya kö'du ako dē zi zë kazi mala. ³⁵ Mo o'do kö'du ne here zi kö'du kiya 'ba nēbi tayi tinyō: “Ma ko'do mala ezë ma me'do zi zë. Ma kayada zi zë wa mati ayolōnni dē kyere ma damöku i'di rë ni ne.”

Yësu ayada mi mala 'ba nyangölu

³⁶ Mati Yësu ila vidī kayo ödu loko, vo lö'bō 'bomowe ayinni zi mo, iyanni henye, “Ayada dero zi ze mi mala 'ba nyangölu mi yaka ne a'di?”

³⁷ Yësu aya'ba dō mo, iya henye, “Kora ma ili kofo ma laka ne Wisi a Vidī. ³⁸ Yaka damöku, kofo ma laka ne, mora vidī ma 'bënni 'ba damöku ne. Nyangölu ra vidī ma 'bënni 'ba Satani. ³⁹ Vo wehe ma ili kofo ne mo ra Satani. Wa kumu ta yaka mora ndundu 'ba daliñō, mora vo kumumo'e zë ra malayika'e.”

⁴⁰ “Here kaa ma nyangölu atoto dō mo o'bo mi wa'do, kö'du ne ako'do rë ni here mi ndundu 'ba daliñō aba. ⁴¹ E'di here, Wisi a Vidī akutu yaga malayika eniye, zi toto tēmi damöku eni yaga, vidī ma biya edinni vidī ki'di zi kö'du kyenyë ko'do, biya agamo'e ma edinni kö'du kyenyë ko'do. ⁴² Zë akudunni zë mi wa'do, zë akudunni hē nni konyo aba. ⁴³ Vidī a Wirī atanyinni kaa kadra mi damöku a 'bu nni, owo'e kö'du ne, ezë e'di 'e mbili aba.”

Mala kö'du 'ba wa koho

⁴⁴ “Damöku 'ba Wirī ēdī henye, kora maako i'ja wa na koho mi yaka. Mo ayöfu dō mo gbō löhu. Mo na rakyenyi, i'bë wogo wasisi mati mo e'di mo aba yaga, i'bë hulëhu wogo yaka nani gbō.

Mala 'ba atenje

⁴⁵ “Damöku 'ba Wirī ēdī kpa kaa henye. Kora maako e'di bi koma kö'du dahabo ma laka. ⁴⁶ Mati mo i'ja, mo i'bë wogo wasisi mati mo e'di mo aba biya yaga, wogo dahabo nani gbō.

Mala 'ba kiri kyenze

⁴⁷ “Damöku 'ba Wirī ēdī kpa kaa henye, kya 'ba kora vo kyenze kiri u'du wa 'ba kyenze kiri enni yaga mi föfö, mora iri dakyinë 'ba kyenze biya. ⁴⁸ Mati wa 'ba kyenze kiri e'di ku ndo, zë otōnni yaga da göti alimanni gbō akaño zi mi kyenze ne yanya, ma laka ne i'dinni mi бага enni, mati anza na laka u'dunni zë 'de möku. ⁴⁹ Atēdi mi ndundu 'ba daliñō aba kaa nenyee. Malayika

at'i'bënni yaga akako'donni vidi ma kyenyë'e tëmi ma laka ⁵⁰ Aku'du zë mi wa'do 'ba koli ani zë akudunni hënni konyo aba."

Kö'du kyi ma koo aba

⁵¹ Yësu ako'jo hë zë, iya henye, "Ayol'e kö'du nenyë'e ku?" Zë aya'banni do mo iyanni, "oo." ⁵² Here mo aya'ba do mo zi zë iya henye "Vo komoyandi 'ba kö'du ki'di ma ayandi zë kö'du 'ba Damöku 'ba Wirï, kaa vo kyeti 'ba loko mati oba wa ma kyi ma koo aba, yaga tëmi lo'bi ëni."

Omba Yësu dë mi Nazereta (Mk. 6:1-6; Lk. 4:16-30)

⁵³ Mati Yësu inde yada mala nenyë'e ku, mo ila bi nani ⁵⁴ ënyi i'bë hulëhu mi gawo 'bëni Nazereta. Mo ayëti kö'du mi bi 'ba mötu, mora zë ma owonni kö'du yëti 'bomo ne, zë rakaga aba. Zë ako'jonnï kö'du, iyanni henye, "Here mo i'ja kö'du yolo mahere ne ta kila? Mora kö'du ko'do 'bomo ne'e? ⁵⁵ Mo ra dë wisi 'ba vo wakisë? Mariya ra dë ma mo, Yemisi, Yosepa, Simona, mora Yudasi, zë ra dë na öndu mo'e? ⁵⁶ Èmi mo'e ra dë ëdinni alima kinye ne? Mo i'ja kö'du nenyë biya ta kila?"

⁵⁷ Mora here, zë ombanni mo dë. Yësu iya zi zë henye, "Nëbi oro ta ga bi ne biya nje mi gawo 'bomo vo dakota 'bomo ëti. ⁵⁸ Mo o'do kö'du ko'do dë ani, ga kö'du zë anza nni dë kö'du koma aba."

14

Koli 'ba Yowani Bapatisi (Mk. 6:14-29; Lk. 9:7-9)

¹ Mi kadra nani Heroda vo dakaño owo kö'du Yësu mo ayada zi vo mi ² turu ëniye henye, "Tinyö Yowani Bapatisi ra ënyi ku na didi." "Kö'du nere ra mo ëdi kyigö nenyë aba, zi kö'du ko'do ne'e ko'do mo." ³ Kö'du Heroda ra kyere i'di kö'du zi Yowani kiri kida mo nyori aba ku'du mi kamba. Mo o'do kö'du ne ga kö'du Herodiya mbara 'ba öndu mo Pilipo.

⁴ Mi kadra maako aba, Yowani Bapatisi ayada zi Heroda, iya henye, "Anza na laka zi yi Herodiya koze."

⁵ Here Heroda omba zi mo kofo, mora ere kazi vidi 'ba Yuda'e ga kö'du zë asösu 'bënni Yowani ne nëbi ra. ⁶ Here mi kadra ko'jo

'ba Heroda aba wujë 'ba Herodiya olo komo vidi kayo. Heroda gbo rakyenyi aba ⁷ alömu zi mo, iya henye, "Malömu ku zi ki'di zi yi wa ma ako'jo kö'du ga kö'du mo."

⁸ Here tëmi kö'du sösu 'bama mo, mo ako'jo ho mo, iya henye, "i'di zi ma kinye yaanya aba da Yowani Bapatisi da gbenje ne." ⁹ Yere gbo kazi rakyenyi ga kö'du lömu ma mo o'do ta da komo yingö 'bëni ne'e biya ne, mo i'di kö'du zi wujë ne, da kö'du wa ko'jo 'bomo omba ku. ¹⁰ Here mo i'di kö'du ikye da Yowani gbo mi kamba, ¹¹ do mo ne ika mi gbenje mora i'di gbo zi wujë ne, mo oba ika gbo zi ma ni. ¹² Vo lö'bö a Yowani ayi injënni yöku mo usu, mora zë i'bë ayadanni kö'du mo gbo zi Yësu.

Yësu i'di wakonyo zi vidi kayo (Mk. 6:30-44; Lk. 9:10-17; Yn. 6:1-14)

¹³ Mati Yësu owo kö'du Yowani, mo ooo ani mi töngbö, ënyi i'bë ga bi mbiya na bi dëni. Here vidi owonni kö'du mo ënyi ilanni gawo 'bënni, i'bënni ga ndi mo aba ta akaño. ¹⁴ Yësu ënyi asi yaga tëmi töngbö, mati mo ongö vidi kayo ne'e, di'di mo oso gbo ndo na kö'du sösu ga kö'du zë, mo ako'jo zë ma na rakoo ne'e gbo. ¹⁵ Hutaga nani aba, vo lö'bö 'bomo ayinni zi mo iyanni henye, "Bi ku ra hutaga bi nenyë bi mbiya ra, utu vidi ne'e liño mi'bënni wakonyo kogo zi nni." ¹⁶ Yësu aya'ba da me'do zi zë iya henye, "Zë mi'bënni dë. 'E na bi de 'e, i'diye wakonyo zi zë konyo." ¹⁷ Zë aya'banni da me'do, iyanni henye, "Wa biya ma dëdi mo aba kinye mangolo'bo muyi kyenze riyö." ¹⁸ Yësu iya zi zë henye, "Ika'e zë zi ma kinye." ¹⁹ Mo i'di kö'du gbo

zi vidi ne'e limanni akanjo da loma, mo oba mangolob'o muyi kyenze riyö ne aba, ongo bi riyë o'do öwö'di zi Wirì. Mo owe mi mangolob'o ne'e i'di zë gbo zi vo lö'bö'e, vo lö'bö i'di zë gbo zi vidiye. ²⁰ Vidi biya onyo owonni mora vo lö'bö obanni бага 'butë domoriyö ndo na koso wa ma oso. ²¹ Watiti 'ba vidi kora ma onyonni wa ne, edi kpulukumuyi vidi, mbara gisisi eti iti de.

Yësu alasi ta da wini
(Mk. 6:45-52; Yn 6:15-21)

²² Here Yësu i'di vo lö'bö'e tekyinni mi tönbö ti'benni dagba kapa föfö moto, mora mo iya vidi ne'e mi'benni 'de. ²³ Ta peti utu vidi ne'e ku, mo i'bë da lutu riyë kuti ni aba amötu. Mati hutaga oko, Yësu edi gbo ani kuti ni aba. ²⁴ Mi kadra ne tönbö edi ku na kowo mi kutë wini 'ba föfö rë ni kaho kazi wini kagba, ga kö'du buluku edi aluku zo ki'di zi mo. ²⁵ Temi kutë kadra wota, modaka aba mi da mindö, Yësu ayi zi vo lö'bö'e lasi aba ta da wini. ²⁶ Mati zë ongonni mo edi alasi ta da wini, zë na tere. Zë iyanni kudu aba na tere henye, "Ne gililö 'ba yöku ra." ²⁷ Yësu ame'do kandi zi zë iya henye, "Uku mi ye, ne ma ra, ere'e de." ²⁸ Here Petero ame'do riyë iya henye, "Yere ezë edi tinyö yi ra i'di kö'du zi ma ti'bë ta da wini zi yi ani." ²⁹ Yësu aya'ba da me'do iya henye, "Ayi." Petero asi yaga temi tönbö ayeto gbo ti'bë ta da wini zi Yësu. ³⁰ Mati mo ongo buluku kyigo ne, mo na tere ayeto zi lendi akanjo mi wini. Mo udu "Ayomo ma Yere." ³¹ Kandi Yësu akako Petero kala ni aba, iya zi mo henye, "Edi kö'du koma aba tisiwa. Kö'du a'di de yi jijiji go mo?" ³² Here zë 'dö riyö ekyinni mi tönbö, buluku ogo gbo. ³³ Here zë ma mi tönbö ne'e ayetonni Yësu, iyanni henye, "Tinyö yi Wisi 'ba Wirì ra."

Yësu ako'jo vo rakoo mi Genesereta
(Mk. 6:53-56)

³⁴ Zë umunni kyëti 'ba föfö ayinni gawo 'ba Genesereta, ³⁵ ani vidi ayolonni Yësu gbo, zë utunni kö'du zi vidi 'ba rakoo'e biya kpo tara gawo nani, ikanni zë gbo zi Yësu. ³⁶ Zë alenzenni mo zi kila zë mati koo aba ne, gbi nje zi ha bongoo omo kisa, zë biya ma isenni ne, ako'jo zë gbo nbala.

15

Kö'du yandi 'ba wa nbala ti'da aba
(Mk. 7:1-13)

¹ Kya 'ba Farasiye nni vo komoyandi 'ba kö'du ki'di eti, ayinni ta Yerusalema zi Yësu, ako'jonni ho mo, iyanni henye, ² "Kö'du a'di vo lö'bö 'beyiye owonni kö'du ki'di ma kyedre 'beze ilanni zi ze ne de? Akaka kala nni de temi geri ma laka gba kazi wakonyo." ³ Yësu aya'ba do mo iya henye, "Mora kö'du a'di owö'e kö'du a Wirì de, iriye ga ndi kö'du yandi 'be'e? ⁴ Kö'du Wirì iya henye, 'Owo 'bu yi ma yi aba. Vidi ma asene 'bu ni mandere ma ni aki'di mo zi kofo.' ⁵ Mora ayandi 'e henye, ezë vidi maako edi wa aba, mo mo'do zi 'bu ni konyi mandere ma ni. Mora iya henye, nenyë 'ba Wirì. ⁶ Mo omba de zi 'bu ni towo. Temi geri ne owö'e kö'du ki'di a Wirì de, ga kö'du zi ga ndi kö'du yandi 'be ra kiri. ⁷ 'E vo komokandi ne'e, kö'du 'ba Yisaya edi tinyö, kaa ma mo iya kö'du ga kö'du ko'do 'be'e."

⁸ Wirì iya henye, "Vidi nenyë'e owonni ma me'do hë nni aba, di'di zë tinyö na kowo tara ma. ⁹ Here anza na laka zi zë ma yeto, ga kö'du edinni kö'du ki'di 'ba vidi kondu ra yandi mo kaa kö'du ki'di ama."

Wa mati edi vidi ko'do na ti'da
(Mk. 7:14-23)

¹⁰ Yësu ako'jo vidi kayo zi ni iya zi zë henye, "Owo'e, ayolo'e. ¹¹ Anza de wa ma i'bë ta ha vidi mi mo ra o'do mo na ti'da, wa ma asi yaga ta ho mo ra o'do mo na ti'da" ¹² Here vo lö'bö omo ayinni zi mo iyanni henye, "Ayolo'e ku henye

ere, Farasi anzanni dē na rakyenyi mi kō'du kiya 'bēyī ne?" ¹³ Yēsu aya'ba da me'do iya henye, "Wevo mati 'bu komoriyē ra dē yī akoto 'de." ¹⁴ "Asōsu'e kō'du zē dē. Zē vo dagba 'ba vo komokōndu. Ēzē kora vo komokōndu maako akoko vo komokōndu agamo, zē 'dō riyō akalēpinni mi wogo." ¹⁵ Petero ēnyī ame'do riyē iya henye, "Ayada mi i'jō me'do ne te zi ze." ¹⁶ Yēsu iya zi zē henye, "Anza'e dē gba ndrē na komokandi ta da oka'e." ¹⁷ Ayolo'e dē? Wa ma i'bē ta ha vidi i'bē mi mo mora gbo yaga tēmi ida ro mo. ¹⁸ Mora wa ma asi yaga ta ha, ayi tēmi di'di, ne wa ma o'do vidi na ti'da ¹⁹ Tēmi di'di mo ayi kō'du sōsu ma kyēnyē, ma aki'di mo zi wa kofo, ndoro ko'do, kō'du kyēnyē maako'e ko'do mo aba, zi wakolo, ndondo, kō'du kyēnyē kiya ra oka'e. ²⁰ Nenyē'e wa ma ēdinni vidi ko'do na ti'da, zi wakonyo kazi kala'e kaka, kaa ma zē iyanni ne, o'do vidi dē na ti'da."

*Koma 'ba mbara tēmi Kanana
(Mk. 7:24-30)*

²¹ Yēsu ila bi nani ēnyī i'bē dakaṅo ma kara ra gawo kyedre 'ba Tiyere nni Sidoni aba. ²² Mbara 'ba Kanana maako ma alima bi nani ayi zi mo. Ēnyī udu riyē, iya henye, "Wisi 'ba Dawidi, akonyi ma kyedre. Wu'jē ama ēdi dakyikyī aba, mi riti kyedre." ²³ Yēsu iya me'do ako dē zi mo. Vo lō'bō 'bomo ayinni zi mo alenzenni mo iyanni henye, "Ore mo 'de, mo ēdi ga ndi ze kīri kpoco nenyē ko'do aba." ²⁴ Yēsu aya'ba do mo iya henye, "Utu ma nje zi vidi 'ba Yiserele'e ma olunni." ²⁵ Mati here ne, mbara ne ayi alēpi ndi mo. Mo iya henye, "Akonyi ma Yere." ²⁶ Yēsu aya'ba do mo iya henye, "Anza dē na laka zi wakonyo a gisisiye ku'du mo zi wihiye." ²⁷ Mo aya'ba do mo iya henye, "Ne tinyō Yere, wihi ēdinni kpa wakonyo ma oso alēpi ta da tarabiza 'ba kyedre 'bēzē 'e ne konyo." ²⁸ Yēsu aya'ba do mo zi mo iya henye, "Yi mbara 'ba kō'du koma

kyedre aba. Mi kadra tisi nani wu'jē omo ako'jo rē ni gbo."

Yēsu ako'jo vidi kyo

²⁹ Yēsu ila bi nani ēnyī i'bē na konda ta da kapa fōfō 'ba Galilaya. Mo ēkyi da lutu alima akaṅo. ³⁰ Vidi kayo ayinni zi mo, ikanni aba, vo keṅe, vo komokōndu, vo ka'bo, vo ha ngulu vidi rakoo maako'e kyo ma i'dinni zē ndi Yēsu, mo ako'jo zē gbo. ³¹ Vidi ne'e na rakaga ma ongōnni vo ha ngulu ēdi ku ame'do, vo ka'bo ku na laka, ma keṅe ēdi ku alasi, vo komokōndu ēdi ku bi kongō, ayetōnni Wirī 'ba Yiserele gbo.

Yēsu i'di wakonyo zi vidi kyedre kayo

(Mk. 8:1-10)

³² Yēsu ako'jo vo lō'bō 'bēniye zi ni iya zi zē henye, "Ma rasōsu aba ga kō'du vidi nenyē'e, ga kō'du zē ēdinni ku ma aba, ko'do wota aba yaanya aba anzanni dē waako aba zi konyo. Momba dē zē kutu kazi wakonyo, ga kō'du atēdinni na riti ta da gēri 'bēzē liṅo." ³³ Here vo lō'bō 'bomo ako'jōnni ho mo iyanni henye, "Da ki'ja ze wakonyo kyo mi da lēpi nenyē zi ki'di zi vidi kayo nenyē'e ta kila?" ³⁴ Yēsu ako'jo hē zē iya henye, "Ēdiye mangolo'bo aba ndō?" Aya'banni do mo iyanni henye, "Mangolo'bo madomoriyō nzoyi, kyenze ēdi tisiwa."

³⁵ Yēsu iya kō'du gbo zi vidi kayo ne zi limanni akaṅo dakaṅo. ³⁶ Mo oba mangolo'bo madomoriyō kyenze ne aba o'do owō'di zi Wirī, owe mi zē i'di zē zi vo lō'bō'e, vo lō'bō'e i'di zē zi vidi ne'e. ³⁷ Zē onyōnni mora oṅōnni. Here vo lō'bō obanni koṅi madomoriyō ndondo na nzoyi ma oso. ³⁸ Watiti 'ba vidi kora ma onyōnni ēdi 4,000 vidi mbara gisisi eti iti dē. ³⁹ Mati Yēsu utu vidi ne'e ku 'de, ēkyi mi tōṅbō i'bē mi dakaṅo 'ba Magadoni.

16

Kö'du ko'jo ga kö'du 'ba kö'du ko'do

(Mk. 8:11-13; Lk. 12:54-56)

¹ Kya 'ba Farasiye nni Sadeke eti ayinni zi Yesu ombanni zi mo yonzo ako'jonnii ho mo kö'du ko'do ko'do mo zi ze, zi yada Wirii ra omba da kö'du zi mo. ² Mora Yesu aya'ba do mo iya henye, "Eze kadra edi ku loso, iya 'e henye, 'Dedi ku ti'be zi komo bi laka ki'ja, ga komo bi edi na kahi." ³ Nbo da mindo aba, iya 'e henye, 'Omba ku zi ta'di, ga kö'du komo bi na kahi a'ba na kondu.' Aka me'do'e kö'du 'ba komo bi ne bi kongso aba komoriye, mora o'bo'e me'do de kö'du kyine 'ba kadra ne'e. ⁴ Hala kö'du kyenyé vidi ma ndenye ne kazi Wirii. Ako'jo 'e ha ma ga kö'du ko'do? 'E'e, kö'du ko'do ma aki'di zi ye nje kö'du ko'do 'ba Yona." Here Yesu ila ze enyi i'be weni 'de.

Langa 'ba Farasiye nni Sadeke eti
(Mk. 8:14-21)

⁵ Mati vo lö'bö'e umu ni kyeti föfö maaga mo, kö'du mangol'bo ölu ta de ze zi kobanni aba. ⁶ Yesu iya zi ze henye, "Andire'e edi 'e bi kida aba kö'du langa 'ba Farasiye nni Sadeke eti." ⁷ Ze ayetonnii gbo me'do na ga re nni iyanni henye, "Mo iya kö'du ne ga kö'du doba 'e mangol'bo maako de." ⁸ Yesu ayolo kö'du ma ze edinni kiya ne, here mo ako'jo he ze iya henye, "Kö'du a'di ediye ame'do na ga re 'e kö'du mangol'bo ma anza de? Hala ediye koma tisi aba. ⁹ Gba ayolo'e de? Mangol'bo muyi ma minye mi mo kö'du vidi kora kpulukumuyi ne de? Kori ndo ma oso'e? ¹⁰ Mora edi hala kö'du mangol'bo madomoriyo kö'du vidi kora kpulukusowo ne? Kori edi ndo ma oso'e? ¹¹ Hala ayolo'e de manza de ame'do zi ye kö'du 'ba mangol'bo? Ong'e ga re 'e kazi langa 'ba Farasiye nni Sadeke eti. ¹² Here vo lö'bö ayolonnii mo anza de kö'du ne kiya zi ga re nni kongso kazi mangol'bo ma o'do

langa aba, weni ga kö'du yandi 'ba Farasiye nni Sadeke eti."

Petero Iya Yesu ra Korisito

(Mk. 8:27-30; Lk. 9:18-21)

¹³ Yesu enyi i'be daliyo ma kara ra gawo 'ba Kasariya Filipino, bi ma mo ako'jo ha vo lö'bö 'beniye iya henye, "Eyi ra vidi edinni akiya mo Wisi a Vidi?" ¹⁴ Ze aya'banni do mo iyanni henye, "kya vidi maako'e iyanni henye, Yowani Bapatisi ra." "Agamo'e iyanni Eliya ra, mora agamo'e iya 'beni Yeremaya ra mandere kya 'ba nebi maako." ¹⁵ Mo ako'jo he ze iya henye, "Mora 'e 'be'e? Iya 'be'e ma eyi?" ¹⁶ Simona Petero enyi aya'ba do mo iya henye, "Yi Korisito ra, Wisi 'ba Wirii widi." ¹⁷ Yesu enyi aya'ba do mo iya henye, "Laka, Simona wisi 'ba Yona ga kö'du, tinyo nenye ayi de zi yi kazi vidi kondu maako. I'di mbiyi zi yi kazi 'bu ma komoriye. ¹⁸ Here mayada zi yi Petero, mako'ba kanisa a ma mora gbi le koli o'bo de zi do mo kohe. ¹⁹ Makidi gbalaka 'ba Damoku 'ba Wirii zi yi, kö'du ma ida dakaño kinye, akida kpa komoriye, kö'du ma inga dakaño kinye, akinga kpa komoriye." ²⁰ Here Yesu ise go mo zi vo lö'bö 'beni ne'e mayadanni de zi vidi kolö maako ni Korisito ra.

Yesu ame'do kö'du riti 'beni koli aba

(Mk. 8:31-9:1; Lk. 9:22-27)

²¹ Mi kadra nani zo dagba Yesu ayeto kiya kö'du riti 'beni koli aba zi vo lö'bö 'beniye kazi koho, iya henye, "Makati'be mi Yerusalema mora matedi riti aba kazi kyedre'e, vo da karasa'e vo komoyandi 'ba vo kö'du ki'di eti. Akidinni ma zi kofo, mora ta peti ko'do da wota aba, matenyi na didi." ²² Here Petero oba mo tisi dakapa ayeto gbo mo wasa iya henye, "Anza here Yere, kö'du ne mo'do re ni de zi yi." ²³ Yesu opi komo ni da Petero iya nenye, "Enyi 'de ta ra ma, Satani. Yi ra na wayata mi geri ama, ga kö'du sosu 'beyi ne ayi de kazi Wirii, mora kazi

kò'du ko'do 'ba vidi kòndu.”²⁴ Mora here, Yèsu iya zi vo ló'bò 'bènniye henye, “Èzè vidi maako omba tayi zi ma, kò'du mo mòlu ta do mo, mìnjè taka 'bèni malò'bò ga ma.²⁵ Vidi ma omba zi didi 'bèni yomò akayölu mora vidi ma ayölu didi ni kò'du ma aki'ja.²⁶ Vidi atèdinni wa aba èzè zè irinni damöku ne biya mora ayölu didi nni? Anza here dè. Waako anza ani dè zi ki'dinni zi didi nni ya'ba mo aba.²⁷ Kò'du Wisi 'ba Vidi omba ku zi tayi mi bikanyi kyedre 'ba 'bu ni malayika èni èti, mora mo aki'di biriti zi vidi maako mi kò'du ko'do 'bomo.²⁸ Miya zi ye henye, kya vidi maako'e èdinni kinye akolinni dè, zè akongonni bi tayi 'ba Wisi 'ba Vidi mi damöku 'bèni.”

17

Yèsu ofo rè ni

(Mk. 9:2-13; Lk. 9:28-36)

¹ Tapèti ko'do modaka aba, Yèsu oba Petero, Yemisi öndu ni Yowani aba, ènyi i'bènni riyè da döku konda na bi dè nni.² Mati zè èdinni bi kongò rakofò ayi zi Yèsu, komo mo èdi alaka kaa kadra, bongò 'bomo ofo rè ni na kanyi.³ Vo ló'bò wota ne'e, ongónni Mosa nni Eliya aba, èdi ame'donni Yèsu èti.⁴ Petero ame'do riyè zi Yèsu, iya henye “Yere, èdi na laka ze kinye. Èzè omba, ma kuvö gövö wota kinye. Kölö zi yi, Kölö zi Mosa, mora Kölö zi Eliya.”⁵ Mati mo èdi gba ame'do, foli laaka ayi ogo riyè dè zè, gu aa tëmi foli iya henye, “Nenye gogo wisi ama ra, ma na rakyenyi mo aba. Owo'e do mo.”⁶ Mati vo ló'bò owonni me'do ne, zè na tere umè rè nni na mi yöfu dakaño.⁷ Yèsu ènyi ayi ise rè zè, iya henye, “Ènyiye riyè, ere 'e dè.”⁸ Here zè ongónni bi riyè i'janni vidi maako dè, du Yèsu kuti ni aba.⁹ Mati zè èdi tasinni akaño ta da döku, Yèsu iya zi zè henye, “Ayada'e dè zi vidi maako kò'du mati ongò'e ne, le èzè Wisi a Vidi ènyi ku tëmi koli.”¹⁰ Vo ló'bò ako'jonnì ha Yèsu iyanni henye, “Kò'du a'di vo komoyandi

'ba kò'du ki'diye, iyanni henye ere, Eliya ra atayi dagba?”¹¹ Yèsu aya'ba da me'do zi zè iya henye, “Eliya ra èdi tayi dagba, mo akako'jo wasisi nzo.¹² Mayada zi ye henye, Eliya oko ku nzo, vidiye ra ayolonni mo dè o'donni mo kaa zè omba nni. Tèmi gèri Kölö ne zè ako'donni Wisi 'ba Vidi kpa here.”¹³ Vo ló'bò ènyi ayolonni mo èdi ame'do zi nni ne, kò'du 'ba Yowani Bapatisi.

Yèsu ako'jo wisi kora dakyikyì aba
(Mk. 9:14-29; Lk. 9:37-43a)

¹⁴ Mati zè a'banni zi vidi kayo ne'e, kora maako ayi zi Yèsu alodro da womo ni aba akaño komo Yèsu,¹⁵ iya henye, “Yere, i'di miyi mèyi ra wisi ama ne. Mo èdi koo nöki aba na kyènyè, èdi mo kumè kadra maako aba mi wa'do, mandere mi wini.¹⁶ Mika mo zi vo ló'bò 'bènyiye, o'bónni dè mo kò'jo.”¹⁷ Yèsu aya'ba do mo, iya henye, “E vidi kazi koma kò'du kyènyè aba ne'e, omba 'e zi ma tedi èti le ndala aba? Omba'e zi ma lima èti le ndala aba? Ika 'e wisi ne zi ma.”¹⁸ Yèsu i'di kò'du zi dakyikyì ne, ènyi asi gbo yaga tara wisi ne, mi kadra nani ako'jo mo gbo.¹⁹ Vo ló'bò ayinni zi Yèsu liya ako'jonnì ho mo, iyanni henye, “Kò'du a'di dore ze dakyikyì dè go mo yaga?”²⁰⁻²¹ Yèsu aya'ba da me'do zi zè iya henye, “Miya zi ye henye, èzè èdiye koma aba kaa kofo masatada ma tisi, akiya'e zi lutu nenye henye, 'I'bè ta kinye nani!' at'i'bè. Ako'do'e wa biya.”

Yèsu ame'do löhu ga kò'du koli
'bèni

(Mk. 9:30-32; Lk. 9:43b-45)

²² Mati vo ló'bò 'ba Yèsu ayi atoto rè nni ku biya mi Galilaya, Yèsu iya zi zè henye, “Wisi 'ba Vidi omba ku ki'di mo zi vidi²³ akofonni mo, ko'do da wota aba mo atenyi na didi tëmi koli.” Vo ló'bò'e na rasösu ga kò'du mati Yèsu iya akofo ni ne.

'Be'bele kopi mi yèkèlu 'ba Wirì

²⁴ Mati Yèsu vo ló'bò 'bèni èti ayinni mi Kaparanamo, vo 'be'bele

kö'du 'ba yékèlu ayi zi Petero ako'jo ho mo iya henye, “Vo komoyandi 'be'e ëdi 'be'bele loko 'ba Wirì kopi?”²⁵ Petero aya'ba do mo, iya henye “Èdi here.” Mati Petero i'bè liño, Yèsu ame'do dagba, “Simona, kö'du sösu 'bèyì a'di? Èyì ra ëdinni 'be'bele kopi zi yeree 'ba dakaño nenyè? Vo gisi 'ba dakaño'e ra kodo tu'dè maako'e?”²⁶ Petero aya'ba do mo iya henye, “Vo leze'e ra.” Yèsu aya'ba do mo iya laka, “Gisi 'ba dakaño'e opinni dè.²⁷ Domba dè zi vo 'be'bele kö'du ne'e ko'do mo zi tënyinni na kamo. I'bè mi föfö kyenze kirì. Oto yaga dagba kyenze mati iri ku ne, ayèhu ho mo aki'ja kochi nbiriri kyö kö'du 'be'bele 'bama 'ba loko 'ba Wirì 'bèyì aba. Oba zè opi na 'be'bele 'bama 'be'e aba.”

18

Èyì ra kyedre ndra?

(Mk. 9:33-37; Lk. 9:46-48)

¹ Mi kadra nani vo lö'bö ayinni zi Yèsu ako'jonnì ho mo, iyanni henye, “Èyì ra 'bèni na kyedre mi damöku 'ba Wirì?”² Yèsu ako'jo wisi i'di mo atoro komo zè,³ Mora iya henye, “Miya zi ye tinyö, èzè ofo re 'e dè kaa gisisi mi di'diye, ödu'e dè mi damöku 'ba Wirì.⁴ Vidi ma kyedre mi damöku 'ba Wirì ra mati aya'ba rë ni tisi kaa wisi nenyè.⁵ Èzè vidi mati iri wisi kaa nenyè kala kyedre aba mi ru ma, iri ma ku.”

Kö'du yonzo zi kö'du kyënyë ko'do

(Mk. 9:42-48; Lk. 17:1-2)

⁶ “Èzè vidi maako o'do wisi kölö tëmi gisisi nenyè'e mo oma mi kö'du kyënyë ko'do, ëdi na laka kö'du vidi nani zi yitö kyedre 'ba wakuhu kida gu mo, zi kuyi mo mi wulu ma yöndu ne.⁷ Atëdi na riti zi vidi 'ba damöku nenyè, kö'du wa maako mati ëdi zi ko'do zè zi kö'du kyënyë ko'do. Wa ne ako'do rë nni 'duwi, atëdi na riti zi vidi mati i'di zè zi rë nni ko'do ne.⁸ Èzè kala yi mandere ndi yi o'do yi zi kö'du kyënyë ko'do,

ikye u'du 'de yaga. Èdi na laka zi yi tödu mi didi kazi kala, mandere ndi ta da sesi kala 'dö riyö, ndi kpa 'dö riyö zi ku'du mi wa'do kazi tölu.⁹ Èzè komo yi o'do yi zi kö'du kyënyë ko'do, oto u'du 'de yaga. Èdi na laka zi yi tödu mi didi komo aba nje kölö ta da sesi komo 'dö riyö zi ku'du mi wa'do 'ba gehena.”

Mala kö'du tölu 'ba timëlë

(Lk. 15:3-7)

¹⁰⁻¹¹ “Komo'e mëdi re 'e, awasa'e dè gisisi. Miya zi ye henye, malayika 'bèzè ëdi 'duwi nburu komo 'Bu ma komoriyë.¹² A'di ra asösu 'bèyì èzè vidi kora ëdi timëlë aba lamikölö, ma kölö ölu tëmi zè ako'do? Mo akila ma lamikölö 'butëmodomosowo domomodomosowo bi wakonyo dakapa lutu, ati'bè koma timëlë mati ölu ne dè ya?¹³ Èzè mo i'ja ku, mayada zi ye henye, mo atëdi rakyenyi aba ndra kö'du timëlë kölö ne ta da ma lamikölö 'butëmodomosowo domomodomosowo ma ölunnì dè ne.¹⁴ Tëmi gëri kölö ne, 'Bu'e komoriyë omba dè zi ma kölö tëmi zè zi tölu.”

Öndu mandere ëmi ma o'do kö'du kyënyë

¹⁵ “Èzè öndu yi o'do kö'du kyënyë zi yi, i'bè ayada kö'du kyënyë 'bomo ne zi mo, o'do na liwo, nje tëmi kut'e. Èzè mo owo kö'du 'bèyì ne ku, ayomo mo ku tëmi kö'du kyënyë ko'do.¹⁶ Èzè mo owo kö'du 'bèyì ne dè, oba kölö mandere riyö vidi kya mo'e yi aba, kö'du wa sösu ne zi vo hu kö'du doro tëdinni riyö, mandere wota kaa mati ko'du yöru iya.¹⁷ Èzè mo owo dè zè dè, ayada kö'du ne biya zi vidi 'ba kanisa. Ndundu mo aba èzè mo owo da vidi 'ba kanisa dè, o'do mo kaa vo leze mandere kaa vo 'be'bele kö'du.”

Kö'du kida kö'du kinga aba

¹⁸ “Tinyö mayada zi ye henye, kö'du mati ida ku mi dakaño kinye, akida kpa komoriyë, kö'du mati inga

ku dakaŋo kinye, akinga kpa komoriyë. ¹⁹ Mayada kyɔ zi ye, ezë vidî riyo tëmi 'e dakaŋo nenyë omba da kö'du wa mati amötu'e kö'du mo, 'bu ma komoriyë ako'do zi ye. ²⁰ Ezë vidî riyo mandere wota atoto rë nni bi kölö mi ru ma, ma mëdi zë eti."

Mala 'ba vo kalima kazi kö'du kila zi oka ni

²¹ Petero ayi zi Yësu ako'jo ho mo iya henye, "Yere, ezë öndu ma edi nduwë kö'du kyënyë ko'do ra ma makila mo da ndö? Modomoriyö?" ²² "E'e," Yësu aya'ba do mo iya henye, "Anza madomoriyö, 'butëmodomoriyö domomodomoriyö, ²³ ga kö'du damöku 'ba Wirî edi here. Kadra maako aba, yere maako omba zi kö'du kahi 'ba vo kalima 'bëniye mati obanni kazi ni kongö. ²⁴ Mati mo ayeto ku zi ko'do mo here, ma kölö tëmi zë ika 'bëni zi mo atiti go mo miliyöni pawono. ²⁵ Vo kalima ne anza wa aba kyö dë, zi kahi omo ne kopi. Yere i'di kö'du zi mo kogo 'de kaa vo kalima, mbara 'bomo, gisisi, biya wa mati mo edi mo aba kö'du zi yöngu ne kopi mo aba. ²⁶ Vo kalima ne aldro domo ni aba komo yere, ala'ba rë ni iya henye, 'Miyi mëyi ra ma, ma kopi wa 'bëyi ne biya zi yi.' ²⁷ Yere gbö rasösu aba kö'du mo, ila mo tëmi yöngu ne, ila mo i'bë gbö."

²⁸ "Kora ne ënyi i'bë andosi dë nni, vo kalima oka ni mati oba kahi tisiwa aba kazi mo ne, iri mo ta gu mo nbiri, iya zi mo henye, 'Opi yöngu ama gë yi ne.' ²⁹ Vo kalima oka mo ne aldro akaŋo ala'ba rë ni zi mo iya henye, 'Miyi mëyi ra ma, ma kopi zi yi.' ³⁰ Mo omba dë ënyi u'du mo mi kamba le mo akopi yongu ne. ³¹ Mati kya 'ba vo kalima maako'e ongönni kö'du mati o'do rë ni ne, zë rasösu aba, ënyi i'bë ayadanni kö'du ne gbö biya zi yere. ³² Yere ako'jo vo kalima ne loko iya zi mo henye, 'Yi vo kalima kyënyë ra, mila yi kö'du wasisi mati oba kazi ma ne'e biya, nje ga kö'du

ala'ba rë yi zi ma. ³³ Here kaa atëdi miyeyi aba ra oka yi ne kaa mati mo'do miyeyi zi yi ne.' ³⁴ Here yere gbö na kamo usu vo kalima ne mi kamba zi riti ki'di zi mo le ezë mo opi yongu ne ku biya." ³⁵ Yësu i'di do mo gbö zi zë iya henye "Ne edi kö'du mati 'bu ma komoriyë ako'do zi ye, ezë ila'e ako'e dë tëmi di'diye."

19

Yësu ayandi kö'du ga kö'du 'ba mbara yëyi

(Mk. 10:1-12)

¹ Mati Yësu inde me'do ne'e kiya ku, mo ila Galilaya ënyi i'bë mi dakaŋo 'ba Yudiya kapa ranga 'ba Yeredene. ² Vidî kayo alö'bönni ga ndi mo, mo akö'jo zë gbö ani.

³ Kya 'ba Farasi maako'e ayinni zi mo, ayönzönni zi mo kuyi kö'du ko'jo aba, iyanni henye, "Kö'du ki'di 'beze akila vidî kora zi mbara 'bëni yëyi na yawa kaa mo omba?" ⁴ Yësu aya'ba do mo iya henye, "Akö'jo'e kö'du yöru ne dë, mati iya henye, bi yeto aba Wirî i'di vidî kora mbara aba? ⁵ Wirî iya henye, 'Ga kö'du ne, vidî kora akila 'bu ni, ma ni akadroko rë nni mbara 'bëni aba, zë riyo ne atëdinni na wa kölö.' ⁶ Here anzanni dë kpe riyo, atëdinni kölö. Vidî maako inye mi wa mati Wirî adroko ku bi kölö ne dë."

⁷ Farasiye ako'jonnî ho mo iya henye, "Kö'du a'di Mosa i'di kö'du zi vidî kora waraga 'ba rayeyi yöru, ki'di zi mbara 'bëni mo kore 'de?" ⁸ Yësu aya'ba do mo iya henye, "Mosa i'di kö'du zi ye mbara 'be'e yëyi, ga kö'du de 'e na kyigo zi yandi. Anza dë here, tëmi kadra mati bi o'do rë ni. ⁹ Mayada zi ye henye, ezë kora maako ayeyi mbara 'bëni 'beri ta da ndoro ko'do, mo o'do ndoro ku, ezë mo iri mbara maako."

¹⁰ Vo lö'bö 'bomo'e iyanni zi mo henye, "Ezë edi ne kö'du mati mi kutë kora mbara 'bëni aba, here, vidî moze mbara dekpe." ¹¹ Yësu aya'ba da me'do zi zë iya henye, "Kö'du yandi nenyë anza dë zi vidî

biya, nje zi zè mati Wirī i'di here. ¹² Vidī kora na limu kö'du o'jo zè here. Maako'e vidī ra o'do zè here, maako'e ombannī dè mbara koze ga kö'du 'ba damöku 'ba Wirī. Mo mati ato'bo da kö'du yandi nenyè komba, mo'do here."

Yèsu i'di ya'da zi gisisiye
(Mk. 10:13-16; Lk. 18:15-17)

¹³ Kya vidī maako'e ikannī gisisi zi Yèsu kala nī ki'di dè zè zi mötu kö'du zè, vo lö'bö 'bomo ayatannī vidī ne'e. ¹⁴ Yèsu iya zi zè henye, "Ila'e gisisi mayinnī zi ma, ayata'e zè dè, ga kö'du damöku 'ba Wirī ra kaa nenyè'e." ¹⁵ Mo i'di kala nī dè zè ila zè i'bè wèni gbo.

Wisi kora obi ma wa aba kyo
(Mk. 10:17-31; Lk. 18:18-30)

¹⁶ Kadra maako aba, kora maako ayi zi Yèsu ako'jo ho mo iya henye, "Vo komoyandi, kö'du laka a'di ra ma ko'do zi ma didi nburu ki'ja?" ¹⁷ Yèsu aya'ba do mo iya henye, "Kö'du a'di ako'jo ha ma kö'du wa ma laka? Mo ma laka edi nje kolö. Iri ga ndi kö'du ki'di ne, ezè omba zi tödu mi didi ma nburu." ¹⁸ Mo ako'jo kö'du iya henye, "Kö'du ki'di a'di?" Yèsu enyi aya'ba do mo zi mo iya henye, "Ofo vidī dè, o'do ndoro dè, alogo dè, asusu vidī maako dè na ndondo, ¹⁹ owo 'bu yi ma yi aba, o'do lovo vo halinjo oka kaa mati o'do lovo yi." ²⁰ Kora ne aya'ba da me'do iya henye, "Mowo kö'du ki'di ne'e ku biya. A'di ra omba gba zi ma ko'do?"

²¹ Yèsu iya zi mo henye, "Ezè omba zi yi zi tedi nbala, i'bè ogo wa mati edi mo aba ne biya yaga, i'di kahi mo zi vo leriye, atedi wa aba kyo komoriye, ta peti mo ayi alö'bö ga ma." ²² Mati kora ne owo kö'du ne here, enyi i'bè na rasosu ga kö'du mo wa aba kyo.

²³ Yèsu iya zi vo lö'bö 'beniye henye, "Mayada zi ye, atedi na kyigo zi vidī ma wa aba kyo zi tödu mi damöku 'ba Wirī. ²⁴ Miya löhu zi ye henye; edi na kyigo ndra zi vidī ma wa aba kyo zi tödu mi damöku 'ba

Wirī, ta da jemele tödu kpuru temi ogo 'ba ibira."

²⁵ Mati vo lö'bö owonni kö'du ne, zè biya na rakaga. Zè ako'jonnī kö'du iyanni henye, "Mora here ne, eyi ra akayomo?" ²⁶ Yèsu ongo bi mbiyi dè zè aya'ba do mo iya henye, "Wa mahere ne, vidī o'bo dè ko'do. Wirī ra ato'bo ko'do mo biya."

²⁷ Petero enyi ame'do riyè, mo iya henye, "Ongo te, dila wasisi ku biya kö'du lö'bö gè yi. A'di ra datedi ze mo aba?"

²⁸ Yèsu iya zi zè henye, "Mayada tinyö zi ye Wisi a Vidī alima ku da kyiti 'beni bikanyi laka 'bomo mi dalinjo kyi. Vo ga ndi ma 'butè domoriyo 'bama ne, akalima 'e kpa da kyiti 'ba tu'dè gisi 'ba Yiserere 'butè domoriyo ne. ²⁹ Vidī mati ila loko, öndu'e, emiye, 'bu, ma, gisisi, yaka ga kö'du ma aki'ja lami da kyo aki'di didi ma nburu nburu zi mo. ³⁰ Yaanya aba zè mati kyo dagba ne atedinni hulèhu, yaanya aba zè ma kyo hulèhu ne, atedinni dagba."

20

Mala 'ba vo loo ko'do'e mi yaka

¹ "Damöku 'ba komoriye edi henye. Kora maako edi, mo enyi gbo da mindö aba ti'bè vidī vo loo ko'do'e koma, zi loo ko'do mi yaka eni. ² Mo omba da kö'du zi kahi nbiriri kopi mo zi zè mi ko'do kolö, utu zè gbo loo ko'do mi yaka eni."

³ "Mo enyi i'bè löhu bi 'ba wakogo, kadra mamodomosowo aba i'ja kya vidī kora maako edinni toro ani ongbö kazi loo. ⁴ Mo ayada zi zè iya henye, 'i'bè'e kpa loo ko'do mi yaka ma kopi kahi zi ye na laka.' ⁵ I'benni gbo. Kadra 'butè domoriyo kadra wota aba, mo o'do kpa kö'du kolö ne. ⁶ Edi kara zi kadra muyi mo enyi i'bè bi 'ba wakogo i'ja kya 'ba vidī maako'e edinni gba toro ani ongbö. Mo iya zi zè henye, 'Edi 'be'e atoro kadra loso de 'e kinye ongbö kazi loo ga a'di?' ⁷ Zè aya'banni do mo iyanni henye, 'Vidī maako i'di loo dè zi ze.'

Mo iya henye, 'Laka i'be'e loo ko'do mi yaka ama.' ”

⁸ “Mati kadra o'ko ku na hutaga, vo kyeti yaka ayada zi vo da loo ko'do'e iya zi mo henye, 'Ako'jo vo loo ko'do ne'e opi k'ohi ezē, ayeto zē mati ta da hulēhu ne, ndundu mo zē mati ma dagba.’ ⁹ Vidī kora mati ayetonni loo kadra muyi aba ne, opi k'ohi n'biriri zi ma kolō, kolō. ¹⁰ Kora mati o'donni loo dagba ayinni zi k'ohi 'benni k'iri, asosunni na kirinni ndra, ma kolō opi kpa k'ohi n'biriri kolō. ¹¹ Zē irinni k'ohi 'benni enyinni agboro vo kyeti yaka aba. ¹² Zē iyanni henye, 'Vidī kora nenyē'e mati o'donni loo ta da hulēhu nje kadra kolō, ze do'do loo kadra nbo da kadra kyetu ne, here ne opi kpa zi zē kaa mati opi ze ne?’ ”

¹³ “Vo kyeti yaka aya'ba do mo zi ma kolō temi zē iya henye, 'Owo te aboka ma mo'ba'e dē. 'E biya omba'e da ko'du zi loo ko'do, kadra kolō nbo da k'ohi n'biriri kolō. ¹⁴ Yaanya aba oba k'ohi 'be'e ne, i'be'e lijo. Momba zi ki'di zi kora mati o'do loo ta da hulēhu, kpa kyo kaa mati mi'di zi ye ne. ¹⁵ Here ne, manza dē dangolō aba zi ko'do wa mati momba ko'do mo k'ohi 'bama aba? Kodo 'e na mi kumbē ga ko'du ma na laka?’ ” ¹⁶ Yēsu inde me'do 'benni kiya mo aba henye, “Here zē mati hulēhu atēdinni dagba, mora zē mati dagba atēdinni hulēhu.”

Yēsu ame'do ma da wota mo ko'du koli 'benni
(Mk. 10:2-34; Lk. 18:31-34)

¹⁷ Mati Yēsu ēdī ati'benni mi Yerusalema, mo oba vo lō'bō 'benni 'butē domoriyo dakapa ni, ame'do zi zē na liwo. Mati zē ēdī ati'benni, mo ayada zi zē iya henye, ¹⁸ “Owo'e te, dēdī ze ti'be le mi Yerusalema, ani Wisi a Vidī aki'di zi kyedre 'ba vo karasa'e nni vo komoyandi 'ba vo ko'du ki'di eti. Zē akikyenni vurē ro mo zi kofo. ¹⁹ Zē aki'dinni mo zi vo leze'e ako'donni sawiya ro mo, aku'bōnni mo, akatōtonni mo da taka. Mora ko'do da wota aba, mo atenyi lōhu na didi.”

Kō'du ko'jo 'ba ma Yemisi nni Yowani aba

(Mk. 10:35-45)

²⁰ Here mbara 'ba Zebedeyo ayi gisi kora 'benni aba riyō zi Yēsu, alodro komo mo ako'jo ho mo ga kō'du ko'do laka. ²¹ Yēsu ako'jo ho mo iya henye, “A'di ra omba?” Mo aya'ba da me'do iya henye, “Korisito zi ma gisi kora riyō 'bama nenyē'e akalimanni da kala yi ma tiri ma gali aba mi damōku 'be.”

²² Yēsu aya'ba da me'do zi gisi kora ne'e, iya henye, “Ayolo'e wa mati ēdiye kō'du ko'jo go mo ne dē. Atō'bo'e kinjē riti mati momba zi kinjē ne?” Zē aya'banni da me'do iyanni henye, “Datō'bo ze.” ²³ Yēsu ayada zi zē iya henye, “Tinyō akinjē'e riti 'bama ama, mora mō'bo dē kyigo aba zi kinzi vidī mati akalima da kala ma ma tiri ma gali aba. Bi nenyē'e kō'du vidī mati 'bu ma ako'jo zi zē.”

²⁴ Mati kya 'ba vo lō'bō 'butē owonni kō'du ne, zē na kamo gisi ondu riyō ne eti. ²⁵ Yēsu ako'jo zē biya bi kolō iya henye, “Ayolo'e ku henye, vo daliyo 'ba vo leze ne'e ēdinni kalakonda aba dē zē, vo dagba'e ēdinni ndra kalakonda aba. ²⁶ Here gēri mahere ne, manza dē mi kutē'e. Ezē vidī maako temi 'e omba zi tēdi kyedre, mo mēdi na vo lō'bō zi oka'e. ²⁷ Ezē vidī maako temi 'e omba zi tēdi na vo dagba mo mēdi na vo kalima 'beyi. ²⁸ Kaa Wisi 'ba Vidī ayi dē zi vidī maako'e loo ko'do zi mo, ayi zi ko'do zi vidī maako'e, didi ni ki'di zi vidī kayo yomo.”

Yēsu ako'jo vo komokōndu riyō
(Mk. 10:46-52; Lk. 18:35-43)

²⁹ Mati Yēsu vo lō'bō 'benni eti enyinni ku ti'be 'de ta Yerikō, vidī kayo enyinni ga ndi mo aba. ³⁰ Here kora vo komokōndu riyō mati ēdī alimanni dakapa gēri, owonni Yēsu ēdī alaga ta da kapa, ayetonni hē nni gbōgbō, “Wisi 'ba Dawidi i'di miyi miyi re ze.” ³¹ Here vidī kayo ne'e o'donni sawiya zi zē ayadanni zi zē iyanni henye, alima'e ti. Mora here,

zè agbögbö hē nni ndra na kamo, iyanni henye, “Yere Wisi 'ba Dawidi, i'di miyi meyi re ze.”

³² Yēsu ɔɔ ako'jo zè, ako'jo hē zè iya henye, “A'di ra omba'e zi ma zi ko'do zi ye?” ³³ Zè aya'banni da me'do iyanni henye, “Yere, domba ze zi bi kongɔ.” ³⁴ Yēsu na rasösu kö'du zè, ise komo zè kandi ongönni bi, mora alö'bönni gbɔ ga ndi mo.

21

Tödu 'ba Yēsu mi Yerusalema
(Mk. 11:1-11; Lk. 19:28-40; Yn. 12:12-19)

¹ Mati Yēsu vo lö'bö 'bēni eti ɔkonnī ku kara ra Yerusalema, zè ayinnī Betehege da Döku 'ba Olivo ani Yēsu utu vo lö'bö 'bēni riyö dagba. ² Kö'du kise nenyē aba iya henye, “İ'bē'e zi daliɔo mati dagba komo'e nani, kandi aki'ja'e mokakya na kida wisi ēni aba dakapa ni, inga'e zè ika'e zè zi ma. ³ Ezè vidī maako iya kö'du maako, ayada'e zi mo ‘Yere ra omba zè mo akila zè ti'bē kandi.’”

⁴ Kö'du ne o'do rē ni, zi kö'du mati nēbi iya ne tayi tinyö.

⁵ “Ayada zi gawo kyedre 'ba Ziyɔɔ, ongɔ'e vo damöku 'be'e edi tayi zi ye. Mo umbē dēni dē, edi taho da mokakya, wisi mokakya edi zè aba.”

⁶ Here vo lö'bö ne i'bē o'donni kö'du ne te kaa mati Yēsu ayada zi zè zi ko'do mo. ⁷ Zè, ikanni mokakya ne wisi mo aba, o'banni böngɔ 'bēnni dē zè Yēsu ēkyi gbɔ do mo. ⁸ Vidī kayo o'ba böngɔ 'bēnni da gēri, agamo'e ikyenni da ngora 'ba kaga o'banni zè da gēri. ⁹ Vidī kayo ne alaganni dagba komo Yēsu, zè mati edi tayi 'bēnni ta go mo, ayetonni hē nni gbögbö, iyanni henye,

“Wayeto zi wisi a Dawidi.

Wiri i'di ya'da zi mo mati ayi mi ru 'ba Yere, wayeto zi Wiri.”

¹⁰ Mati Yēsu ödu mi Yerusalema, da vidī kayo mi gawo kyedre ne biya na wiri wiri. Here vidī ako'jonnī

kö'du iyanni henye, “Mo 'bēni eyi ra?” ¹¹ Vidī kayo aya'banni da me'do iyanni henye, “Nenyē nēbi Yēsu ra, tēmi Nazereta mi Galilaya.”

Yēsu i'bē ödu mi yékēlu 'ba Wiri
(Mk. 11:15-19; Lk. 19:45-48; Yn. 2:13-22)

¹² Yēsu i'bē ödu mi yékēlu, ore vidī mati edinni wakogo ne biya yaga. Mo adu'du da tarabiza 'ba vidī 'ba kōhi kutrē, gba'da 'ba vidī mati edinni atu'bu kogo eti. ¹³ Mora iya zi zè henye, “Edi na yöru mi kö'du yöru, Wiri iya ku henye, ‘Loko 'ba Wiri ama ne ako'jo na loko 'ba mötu, ofo'e ku na wöru 'ba rakoho 'ba vo logo'e.’”

¹⁴ Vo komoköndu vo ka'bo eti ayinnī zi mo mi yékēlu 'ba Wiri mo ako'jo zè gbɔ. ¹⁵ Kyedre 'ba vo karasa vo komoyandi 'ba vo kö'du ki'di eti, enyinni na kamo mati zè ongönni kö'du ko'do mati Yēsu edi ako'do ne, gisisi edi hē nni gbögbö mi yékēlu, iyanni henye, “Wayeto zi Wisi a Dawidi.” ¹⁶ Zè ako'jo ni ha Yēsu iyanni henye, “Owo kö'du mati edinni akiya ne ku?” Yēsu aya'ba da me'do iya henye, “ɔɔ, mowo ku. Gba ako'jo'e kö'du yöru nenyē dē? ‘Ayandiye gisisi, gisisi eti zi wayeto ma laka ki'di.’” ¹⁷ Yēsu ila zè enyi i'bē yaga tēmi gawo kyedre ne ko'do mi Beteniya.

Yēsu asēnē kyēlu
(Mk. 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Tabi ta'ba 'bomo hulēhu mi gawo kyedre nbo da mindö vere aba, Yēsu na o'bo. ¹⁹ Mo ongɔ kaga kyēlu dakapa gēri, i'bē rɔ mo i'ja waako dē do mo du yēyu mo. Mo iya zi kaga ne henye, “Ana logɔ dekpe löhu.” Kandi kaga kyēlu ne akyitru gbɔ. ²⁰ Vo lö'bö 'bomo ongönni kö'du ne iyanni henye, “Kaga kyēlu ne akyitru kandi ga a'di?” ²¹ Yēsu enyi aya'ba do mo zi zè iya henye, “Mayada zi ye tinyö, ezè oma'e awiri de 'e dē, ato'bo'e ko'do wa mati mo'do zi kaga kyēlu ne. Anza nje ma ne dē, ato'bo'e kpa zi kiya zi

lutu nenyé, 'Ēnyī rīyē u'du rē yī mī ranga, ako'do rē nī.' ²² Ēzē oma'e, aki'ja'e wa mati ako'jo'e kö'du mo tēmī mötu."

Kö'du ko'jo ga kö'du a Yēsu
(Mk. 11:27-33; Lk. 20:1-8)

²³ Yēsu ayi hulēhu mī yēkēlu, mo ayandi kö'du, kyedre 'ba vo karasa'e nnī vīdī kyedre ēti ayinnī zi mo, ako'jonnī hō mo iyannī henye, "Ayada dero zi ze ēdī wa ne'e ko'do kalakonda vala aba? Ēyī ra i'dī kalakonda ne zi yī?" ²⁴ Yēsu aya'ba da me'do zi zē iya henye, "Ma kako'jo kö'du kōlō ta he 'e, ēzē aya'ba'e dō mo ku zi ma makayada zi ye mēdī kö'du ne ko'do kalakonda 'bēyī aba? ²⁵ Kalakonda 'ba Yowani mati ēdī bapatisi kī'dī mo aba ne, ayi ta kila, kazi Wīrī kōdō kazi vīdī?" Zē ayetonnī hē nnī wasa na ga rē nnī, iyannī henye, "Dakiya ze a'di?" Ēzē daya'ba'e dō mo diya'e kazi Wīrī, mo akiya zi ze henye, "Mora kö'du a'di oma'e dē mī Yowani?" ²⁶ Ēzē diya'e henye, "Kazi vīdī, ze na tere, ga kö'du ze biya dasōsu Yowani ra nēbī." ²⁷ Here zē aya'bannī dō mo zi Yēsu, iya henye, "Dayōlō ze dē." Mo aya'ba dō mo zi zē iya henye, "Mayada dē zi ye kalakonda 'ba a'di ra mēdī kö'du nenyē'e ko'do mo aba."

Mala kö'du gisi kora rīyō

²⁸ "Yaanya aba asōsu'e kö'du a'di? Kadra maako aba kora ēdī gisi kora aba rīyō. Mo ēnyī i'bē zi ma kyedre ne iya zi mo henye, 'Wisi ama i'bē lōo ko'do mī yaka ndenye.' Wisi aya'ba da me'do iya henye, ²⁹ 'Momba dē tī'bē,' yaa, mo asōsu dē nī ēnyī i'bē gbō."

³⁰ "Bu ēnyī i'bē zi wisi agamo onyō kpa kö'du kōlō ne. Wisi ēnyī aya'ba da me'do iya henye, 'Ōo, kyedre ma tī'bē,' lōo ne ko'do mo, 'de i'bē dē. ³¹ Wisi ma vala tēmī gisi rīyō ne'e, o'do wa mati 'bu mo omba?' Zē aya'bannī da me'do iyannī henye, "Wisi ma kyedre." Yēsu iya zi zē henye, "Mayada zi ye,

vo 'be'bele kö'du nnī, vo rōnyī ēti, ēdī tī'bēnnī damōku 'ba Wīrī dagba komo'e. ³² Yowani Bapatisi ayi zi yada zi ye gēri ma laka zi ye kīri, oma e dē mī mo. Vo 'be'bele kö'du vo rōnyī ēti ra omannī mī mo. Mati ongō'e mo gbī le, kpa otō de 'e dē zi koma mī mo."

Mala kö'du vo lōo ko'do'e mī yaka 'ba lu'ju

(Mk. 12:1-12; Lk. 20:9-19)

³³ Yēsu iya henye, "Owo'e mala vere ne, vo kyeti kaṅo maako iyī lu'ju mī yaka, o'do resi kpo ta rō mo, ole wogo 'ba a'ji koto, uvō loko tōrō 'ba bi kongō. Mo ila yaka ne zi vo lōo'e, i'bē gbō bi yingō. ³⁴ Mati kadra 'ba wa toto ta yaka ōkō ku, mo utu vo kalima 'bēniye zi vo lōo'e ga kö'du zi mī 'bēni mati inye ne koba."

³⁵ "Vo lōo ne'e irī vo kalima ne'e, u'bōnnī ma kōlō, ofonnī agamo, u'dunnī vere rī'dī aba. ³⁶ Kora vo kyeti yaka ne utu vo kalima löhu kyō ta da ma dagba, vo lōo ko'do ne'e o'dōnnī zē kpa kaa ma dagba. ³⁷ Ndundu mo aba mo utu wisi 'bēni zi zē. Mo iya henye, 'Tīnyō zē akoronnī wisi 'bama.'"

³⁸ "Mati vo lōo ne'e ongōnnī wisi ne, iyannī henye, 'Nenye wisi 'ba vo kyeti yaka ra. Ayi dofo'e mo, doba'e wa 'bōmo.' ³⁹ Zē irinnī mo u'dunnī mo yaga tēmī yaka, ofonnī mo."

⁴⁰ Yēsu ako'jo hē zē iya henye, "Yaanya aba ēzē vo kyeti yaka ne ayi, ako'do a'di zi vo lōo ne'e?" ⁴¹ Zē aya'bannī da me'do iyannī henye, "Mo akofo kora 'ba kö'du kyēnyē ko'do ne'e, aki'dī yaka ne zi vo lōo ko'do maako'e, mati aki'dinnī zi mo wa mī yaka mī kadra ma laka."

⁴² Yēsu iya zi zē henye, "Ako'jo'e kö'du mati kö'du yōru iya ne dē?

'Yitō mati vo wa ko'ba ombannī dē, ofō ku na yitō ma laka ndra.

Nenye Yere ra o'do.

Kongō mo atēdī na laka.'"

⁴³ Yēsu idra dō mo iya henye, "Mayada zi ye, damōku 'ba Wīrī akoba 'de kazi 'e, aki'dī zi vīdī mati

akatananni lɔɔ ma laka. ⁴⁴ Vidi mati alɛpi da yitɔ nentye, akolowe. Ɛzɛ yitɔ ne alɛpi da vidi akanzekpe vidi nani.” ⁴⁵ Here kyedre 'ba vo karasa nni Farasi ɛti owonni mala a Yɛsu ne, ayɔlonni mo ɛdi ame'do kɔ'du nni, ⁴⁶ zɛ ayɔnzɔnni zi mo kiri. Mora zɛ erenni vidi kayo mati omani mi Yɛsu mo nɛbi ra.

22

Mala 'ba karama 'ba oze (Lk. 14:15-24)

¹ Yɛsu ame'do lɔhu zi vidi tɛmi mala iya hentye, ² “Damɔku 'ba Wirɛ ɛdi hentye. Yere maako ako'jo karama 'ba oze 'ba wisi ɛni. ³ Mo utu vo lɔ'bɔ 'bɛniye zi yada zi yingɔ mati omba zɛ ne zi tayinni mi karama ne, zɛ ombanni dɛ zi tayi.”

⁴ “Mo utu kya vo lɔ'bɔ ne'e kɔ'du kise aba zi yingɔ ne'e, iya hentye. ‘Karama ama ku nzɔ yaanya aba. Mofɔ isa ama ma kyedre, matɔɔ aba ku nzɔ zi konyo mo. Ayiye mi karama 'ba oze.’ ⁵ Yingɔ mati ako'jo zɛ ne ombanni dɛ, i'bɛnni ri mi lɔɔ ɛnni maako'e. Ma kɔlɔ maako i'bɛnni yaka ɛni, ma vere i'bɛnni mi loko wakogo ɛni. ⁶ Agamo'e irinni vo lɔ'bɔ ne'e u'bɔnni zɛ ofonni zɛ. ⁷ Vo damɔku ɛnyi na kamo utu vo kanya 'bɛniye ofonni vo wa kofo ne'e, o'bɔ gawo kyedre 'bɛzɛ ne ti'de.”

⁸ “Mo ako'jo vo lɔ'bɔ 'bɛniye iya zi zɛ hentye, ‘Karama oze ama ku nzɔ. Vidi mati mako'jo zɛ ne anzanni dɛ na laka tayi. ⁹ Yaanya aba i'bɛ'e da gɛri ma kyedre ako'jo'e vidi kayo mati i'ja'e zɛ mayinni mi karama.’ ¹⁰ Vo kalima ɛnyi i'bɛnni yaga da gɛri atotanni vidi mati zɛ i'janni biya, ma laka makyɛnyɛ mo aba, loko 'ba oze oso kyɔ vidi aba.”

¹¹ “Yere ɛnyi i'bɛ loko yingɔ ɛniye kongɔ, mo i'ja kora maako usu bɔngɔ 'ba oze dɛ. Yere ako'jo hɔ mo iya hentye, ¹² ‘Aboka ma ɔdu hala kinye kazi bɔngɔ 'ba oze?’ Kora ne 'de onyɔ kɔ'du ako dɛ. ¹³ Yere ayada zi vo lɔ'bɔ 'bɛniye, iya hentye, ‘Ida'e kala mo ndi mo aba u'du'e mo yaga

mi bi kɔndu. Ani mo akudu hɛ ni konyo aba.’” ¹⁴ Yɛsu i'di dɔ mo iya hentye, “Vidi kayo ma ako'jo ne, ma jeli mo ayo dɛ.”

Kɔ'du ko'jo ga kɔ'du 'ba 'be'bele kopi

(Mk. 12:13-17; Lk. 20:20-26)

¹⁵ Farasi ɛnyi i'bɛ o'donni yɛre zi Yɛsu kuyi kɔ'du ko'jo aba. ¹⁶ Zɛ ɛnyi utunni kya 'ba vo lɔ'bɔ 'bɛnni, kya 'ba vidi 'ba Heroda ɛti. Zɛ iyanni zi mo hentye, “Vo komoyandi dayɔlɔ ku ɛdi kɔ'du tinyɔ ra yada. Ɛdi wa yandi tinyɔ a Wirɛ ra yandi zi vidi. Kazi tere kɔ'du kiya 'ba vidi kyedre maako'e dɛ. ¹⁷ Ayada zi ze, a'di ra asɔsu? Ɛdi na laka zi ze 'be'bele kopi zi yere 'ba Roma, kɔɔ anza here dɛ?”

¹⁸ Yɛsu ayɔlɔ yɛre kyɛnyɛ 'bɛzɛ ne, mo iya zi zɛ hentye, “E vo komokandi ne'e, kɔ'du a'di ɛdiye ma kuyi kɔ'du yɔnzɔ aba? ¹⁹ Ayada'e zi ma kɔhi 'ba 'be'bele mati ɛdi kopi.” Zɛ ikanni kɔhi ne zi mo. ²⁰ Mo ako'jo hɛ zɛ iya hentye, ²¹ “Komo ɛyi ra ru mo aba nentye?” Aya'banni da me'do iyanni hentye, nentye komo Siza ra ru mo aba. Yɛsu iya zi zɛ hentye, “Laka opi zi Siza wa 'ba Siza, opi zi Wirɛ wa 'ba Wirɛ.” ²² Mati zɛ owonni kɔ'du ne, zɛ na rakaga zɛ ilanni mo ɛnyi i'bɛnni gbɔ.

Kɔ'du ko'jo ga kɔ'du 'ba tɛnyi tɛmi koli

(Mk. 12:18-27; Lk. 20:27-40)

²³ Sadeke'e ma omani vidi ɛnyi dekpe tɛmi koli, zɛ ayanni zi Yɛsu iyanni hentye, ²⁴ “Vo komoyandi, Mosa iya hentye ere, kora mati oze mbara oli 'de kazi gisisi ko'jo, ɔndu mo moba mbara lu'bɛ ne, zi zɛ gisisi ko'jo mi ru 'ba kora mati oli ne. ²⁵ Yaanya aba ne gisi ɔndu ɛdinni madɔmoriyɔ kinye, wisi ma kyedre oze mbara oli 'de kazi gisisi ko'jo, mo ila mbara lu'bɛ ne zi ɔndu ni. ²⁶ Kɔ'du ne o'dɔ rɛ ni kpa here zi ɔndu ma riyo ma wota ndundu mo zi zɛ madɔmoriyɔ ne biya. ²⁷ Ndundu mo aba, mbara ne

oli gbo. ²⁸ Yaanya aba ne, mi ko'do mati yöku atenyinni na didi, mo atedi mbara 'beyi? Ze biya ozenni mo."

²⁹ Yesu aya'ba do mo zi ze iya henye, "Alite'e ku, ga ko'du ayolo'e wayoru de mandere kyigo a Wiri.

³⁰ Eze yöku enyinni ku na didi, atedinni kaa malayika'e komoriye ozenni mbara de. ³¹ Yaanya aba kaa ko'du tenyi 'ba yöku temi koli,

ako'jo'e ko'du mati Wiri ayada zi ye ne de? Mo iya henye, ³² Ma Wiri 'ba Abarayama, Wiri 'ba Yisika, Yakoba aba. Mo Wiri 'ba didi anza 'ba yöku." ³³ Mati vidi kayo ne'e owonni ko'du ne, ze na rakaga temi geri ko'du yandi 'bomo ne.

Ko'du ki'di ma kyedre
(Mk. 12:28-34; Lk. 10:25-28)

³⁴ Mati Farasiye owonni Yesu ayata Sadeke'e, ze ayi atoto re nni bi kolö. ³⁵ Ma kolö temi ze vo komoyandi 'ba vo ko'du ki'di, ako'jo ha Yesu temi ko'du yonzo iya henye, ³⁶ "Vo komoyandi, ko'du ki'di ma vala ra kyedre mi ko'du ki'di?"

³⁷ Yesu aya'ba do mo iya henye, "O'do lovo Yere Wiri 'beyi di'di yi aba biya, lawo yi aba biya, ko'du yolo 'beyi aba biya. ³⁸ Nenye ko'du ki'di ma dagba ma kyedre ndra 'ba ko'du ki'di ra. ³⁹ Ko'du ki'di ma riyö ma kyedre mo edi kaa mo. O'do lovo vo haligo oka kaa mati o'do lovo yi.

⁴⁰ Ko'du ki'di 'ba Mosa biya ko'du yandi 'ba neni eti oro da ko'du ki'di riyö ne'e."

Ko'du ko'jo ga ko'du 'ba Korisito
(Mk. 12:35-37; Lk. 20:41-44)

⁴¹ Mati kya 'ba Farasi maako'e atoto re nni ga bi kolö, Yesu ako'jo he ze iya henye, ⁴² "A'di ra asosu'e ko'du 'ba Korisito? Mo temi kozo 'beyi?" Ze aya'banni do mo iyanni henye, "Mo temi kozo a Dawidi."

⁴³ Yesu ako'jo he ze iya henye, "Ko'du a'di ra Lawo Kolö Laka i'di Dawidi zi ko'jo mo na Yere? Mati Dawidi edi ame'do mo iya henye,

⁴⁴ 'Yere iya zi Yere 'bama,

'Alima kinye da tiri ma le mi'di vo wehe 'beyiye ku midiri ndi yi."

⁴⁵ Eze Dawidi ako'jo mo 'Yere,' hala Korisito atedi temi kozo 'ba Dawidi?"

⁴⁶ Vidi maako aya'ba da ko'du ko'jo ne de zi Yesu. Ta peti ko'do nani, vidi maako ako'jo ha Yesu dekke.

23

Ko'du kyenyé 'ba Farasiye
(Mk. 12:38-39; Lk. 11:43, 20:45-46)

¹ Yesu ame'do zi vidi kayo ne'e, vo lö'bö 'beni eti iya henye, ² "Vo komoyandi 'ba vo ko'du ki'di nni Farasi eti, edinni kyigo aba zi yeti zi ye ko'du ki'di 'ba Mosa. ³ Owo'e ko'du mati ze iyanni zi ye zi ko'do, ko'du ko'do 'bezé anza de na laka zi ye go mo kiri. Ze ayadanni ko'du wa zi ye ko'do mo, ze o'donni de. ⁴ Ze i'dinni wa yeto ma kyedre mati vidi o'bo de zi kinje mo ne da vidiye. Ze ombanni de zi konyi ze zi kinje le nje da gisi kala nni aba."

⁵ "Ze o'donni wa mati vidi zi kongö. Ze idanni ko'di piri konda ga bongö 'beni zi yada ze na laka. Ze i'dinni bongö kanyi kolökpö ge nni zi yada ze na vo motu. ⁶ Ze o'donni lovo bi ma laka ne, bi 'ba karama, bi lima mati na laka aba mi bi 'ba motu. ⁷ Ze o'donni lovo zi metenni watowo aba mi bi 'ba wakogo. Ze o'donni lovo zi ko'jo vo komoyandi."

⁸ "Ako'jo yi de, 'Vo komoyandi,' ga ko'du 'e biya ta dakota kolö, vo komoyandi nje kolö. ⁹ Ako'jo vidi maako de dakaño kinye na 'bu,' ga ko'du ediye nje 'bu kolö aba komoriye. ¹⁰ Ako'jo yi de na 'vo komoyandi,' ga ko'du vo komoyandi kolö 'beyi ra Korisito. ¹¹ Ma kyedre kolö mi kut'e me'di na vo kalima. ¹² Mo mati o'do re ni na kyedre, maya'ba re ni huluhu, mo mati o'do re ni huluhu, ako'do mo kyedre."

Yesu ayada ko'du kyenyé ko'do 'ba vo komoyandiye
(Mk. 12:40; Lk. 11:39-42, 44, 52; 20:47)

13 “Hala atëdi na kyënyë zi ye, vo komoyandi 'ba vo kö'du kī'dī Farasi ëti. 'E vīdī komokandi ne'e, isiye ha loko 'ba damöku 'ba Wirī kazi vīdī ödunni, kpa ödu'e dë. Ayata'e vīdī mati ëdī rë nni kī'dī zi tödu ne kpa.”

14-15 “Atëdi na kyënyë zi ye vo komoyandi 'ba kö'du kī'dī Farasi ëti. 'E vo komokandi ra. Umu'e kyëti ranga kayo kpuru tēmi dakaṇo kutu kutu biya lasi aba, zi vīdī maako kī'ja zi gëri 'be'e ne kīri. Èzë i'ja'e vīdī ne ku, o'do'e mo ndra na kyënyë tada'e, zi tī'bë mī gehena kaa 'e.”

16 “Riti atëdi na kyënyë zi ye, alaga'e dagba zi vīdī, mora 'e na vo komoköndu. Ayandiye iya 'e henye, ëzë vīdī maako alömu ru yëkëlu aba, mo anza dë na kida lömu 'bëni ne aba. Èzë mo alömu ru dahabo mati mī yëkëlu ne aba, mo ku na kida. 17 'E vo komoköndu lumë'e, vala ra na kyedre, dahabo ködo yëkëlu ra o'do, dahabo na laka? 18 Ayandiye kpa iya'e henye, ‘Èzë vīdī maako alömu ru karasa aba, mo anza dë na kida lömu 'bëni ne aba. Èzë mo alömu rë nī ku wa ma i'dī da karasa ne aba, mo ku na kida.’ 19 'E vo komoköndu ne'e, ma vala ra na kyedre waki'dī ködo karasa ra, o'do waki'dī na koho? 20 Èzë vīdī maako alömu ru karasa aba, mo ëdī lömu kpa wa mati biya i'dī do mo ne. 21 Èzë mo alömu ru yëkëlu aba, mo ëdī lömu mo aba, ehe Wirī mati ëdī alima mī mo. 22 Èzë vīdī maako alömu komoriyë aba, mo ëdī lömu kyiti 'ba Wirī mati mo alima do mo.”

23 “Atëdi na riti zi ye vo komoyandi 'ba vo kö'du kī'dī nni Farasi ëti. 'E vo komokandi ne'e, i'diye zi Wirī 'butë, wokonyo tisiwa kaa kököwu. Mora o'do'e wa ma laka ndra 'ba ködu kī'dī dë, kaa tinyö, mikyëyi, koma aba. 24 O'do re 'e na vo dagba zi vīdī, mora 'e na vo komoköndu, oba'e köṇo tisi yaga tēmi wa kuwë 'be'e, ondro'e jemele.”

25 “Atëdi na riti zi ye vo komoyandi 'ba vo kö'du kī'dī Farasi ëti. 'E vo komokandi ne'e, akaka'e ra siko 'be'e gbenje aba ta ro mo yaga, mī zë ndo

na wakoyi mī kumbë aba. 26 Farasi vo komoköndu, akyito wa mati ëdī mī siko dagba, ma ta yaga akakyito kpa 'da.”

27 “Atëdi na riti zi ye vo komoyandi 'ba vo kö'du kī'dī Farasi ëti. 'E vo komokandi ne'e, 'e kaa da wogo mati ako'jo rë zë na kanyi, lunzu ri'dī kanyi aba, ongo na laka tarë zë yaga, mī zë ndo na yingo keṇe yöku aba. 28 Tēmi gëri kölo ne, ta ra'e yaga na laka zi vīdī biya, mī ye ndo na komokandi kö'du litë aba.”

Yësu ame'do kö'du riti 'bëzë
(Lk. 11:47-51)

29 “Atëdi na riti zi ye vo komoyandi 'ba vo kö'du kī'dī Farasi ëti. 'E vo komokandi ne'e, o'ba'e ogo na laka zi nëbiye, ayada'e towo zi wogo zi vīdī mati alimanni kyere na lima ma laka. 30 Iya'e henye, ëzë ëdiye kyere mī kadra 'ba 'bu'e vu'e nani, o'do'e kö'du mati zë o'donni nëbi ne'e, kofu mo go mo ne dë. 31 Omba'e do mo tinyö, 'e ra na kozo 'ba vīdī ma ofonni nëbi ne'e. 32 I'bë'e zo dagba wa mati 'bu'e vu'e ayetonnī ne kinde mo.”

33 “E wiri ne'e, 'e gisi 'ba wiri ne'e, hala asösu'e zi taho. Kazi vurë re 'e, atī'bë'e biya mī gehena. 34 Mayada zi ye makutu nëbi ne'e, kora vo kö'du yölo, vo komoyandi ëti, akofo'e kyamo'e, akatötö'e agamo'e akakpökyiye agamo'e mī bi 'ba mötu'e, akore'e zë tēmi gawo ta da gawo. 35 Riti biya kö'du vīdī mbiya mati ofo'e ne akalëpi de 'e tēmi kozo 'ba Abele zi kozo 'ba Zakariya wisi 'ba Berahiya mati ofo'e mī kutë yëkëlu karasa aba. 36 Mayada zi ye tinyö, riti biya 'ba wakofu ne akalëpi da vīdī 'ba ko'do nenyë.”

Yësu o'do lövo Yerusalema
(Lk. 13:34-35)

37 “Yerusalema, Yerusalema ofo'e nëbiye, u'du'e vo lö'bö mati Wirī utu zi ye ne ri'dī aba. Da ndö momba zi kala ma kī'dī mo kpo ra vīdī 'be'e biya, kaa ma yëru mati atoto gisisi ëni hu förö nī, ila'e ma dë.

38 Loko 'be'e ne akila na mi mbiya.
39 Temi ndenye dagba ani, mayada zi ye henye, ongo'e ma dekpe lohu le akiya'e henye, 'Wiri i'di ya'da zi mo mati ayi mi ru 'ba Yere.' ”

24

Yesu ame'do ga ko'du loko 'ba Wiri yaja

(Mk. 13:1-2; Lk. 21:5-6)

¹ Yesu enyi ila bi nani edi gbo ati'be 'de temi yekelu, vo lo'bo 'bomo ayinni zi yada zi mo kuvö 'ba loko 'ba Wiri ne. Mo enyi alëzë.
² “Oo. Ongö'e bi biya na laka da wa nenyee. Mayada zi ye henye, yitö ma kolö kinye alima de ga bi 'beni zë biya aku'du akaño.”

Riti vidi yaza aba

(Mk. 13:3-13; Lk. 21:7-19)

³ Mati Yesu alima da Döku 'ba Olivo, vo lo'bo ayinni na liwo zi mo, ako'jonnii ho mo iyanni henye, “Ayada zi ze ko'du biya nenyee atëdi ndala aba, a'di ra ako'do re ni zi yada mo henye, ‘Ku tayi 'beyi ndundu 'ba daliño aba.’ ”

⁴ Yesu aya'ba do mo iya henye, “E'diye komo ki'di aba, ila'e vidi maako mo'ba 'e de. ⁵ Vidi kayo atayinni me'do ru ma aba ako'banni vidi kayo akiyanni henye, ‘Ma, Korisito ra.’ ⁶ Akowo'e kpöro wehe kara dakapa, ko'du yöyö 'ba wehe aba na kowo, ere'e de. Wa ne ako'do re ni, anza de zi kiya henye, ndundu mo oko ku. ⁷ Dakaño ako'do wehe oka maako aba, damöku akalëpi wehe aba da ma kolö maako. Zöyi atëdi, kinzikinzi atëdi ta ga bi ne biya. ⁸ Wa ne atëdinni biya kaa dagba too 'ba wisi ko'jo.”

⁹ “Akiriye, aki'diye zi ko'do mo na kyenyë zi kofo. Vidi biya akoyi 'e ga ko'du ma. ¹⁰ Mi kadra nani, vo ko'du komba'e akalëpinni temi ko'du koma 'benni, zë akasusunni oka maako, akoyinni oka maako. ¹¹ Nebi vo ndondo kayo'e akalayanni vidi kayo ko'ba aba. ¹² Ne atëdi rapere 'ba ko'du kyenyë ko'do, zi

vidi kayo lovo 'bezë ofo. ¹³ Vidi mati oro nduwë na kyigo mi ndundu mo, akayomo mo. ¹⁴ Kö'du yöyö laka nenyee ga ko'du 'ba damöku akayëti zi vidi 'ba dakaño ne biya kaa vo hu ko'du dorö, ndundu mo atoko 'da.”

Wa kyenyë ma ndra

(Mk. 13:14-23; Lk. 21:20-24)

¹⁵ “Mati ongo 'e wa kyenyë ma ndra mi loko 'ba Wiri ma ayaña, ma nebi Daniyele ame'do ko'du mo. Atoro bi ma laka. Kö'du nenyee zi vo ko'jo mo: ayolo laka mi ko'du nenyee a'di. ¹⁶ Vidi mati edinni mi Yudiya atahonni da lutu. ¹⁷ Vidi maako mati edi da loko eni, i'ja kadra dekpe zi tasi akaño zi wasisi 'beni koba ta loko. ¹⁸ Vidi maako mati edi mi yaka a'ba dekpe hulëhu zi bongo eni koba. ¹⁹ Atëdi na kyenyë mi ko'do naniye zi mbara mati omönni 'e mbara mati edinni gisiluru aba: ²⁰ Amötu'e zi Wiri kazi aho'e temi tona mandere mi ko'do kadra 'ba ralawo. ²¹ Ga ko'du riti mi kadra nani atëdi na kowo ndra ta da riti, mati edi temi biyeto 'ba damöku temi ko'do ma ndenye ne. Ani, wa maako atanza dekpe kaa mo lohu. ²² Wiri aya'ba ra watiti 'ba ko'do naniye, mo mo'do de here, vidi maako omo de. Ga ko'du vidi jeli 'beniye Wiri akaya'ba mi kadra ko'do nani 'e 'da.”

²³ “Ezë vidi maako iya zi yi henye, ‘Ongö te, Korisito edi kinye, mandere mo edi nani,’ oma de mi ko'du ne. ²⁴ Ga ko'du Korisito vo ndondo 'e nni nebi vo ndondo eti akalayanni, zë ako'donni ko'du ko'do kyedre rakaga aba zi vidi jeli a Wiri ko'ba ezë zë atobonni. ²⁵ Owo'e te, mayada ko'du nenyee zi ye gba kazi kadra mo toko.”

²⁶ “Ezë vidi maako ayada zi ye iya henye, ongo'e te, mo edi yaga mi da lipi, i'be'e de ani, mandere ezë zë iyanni henye, ongo'e te, mo edi re ni koho kinye oma'e de mi ko'du ne. ²⁷ Ga ko'du Wisi a Vidi atayi kaa bikanyi mati alaka komoriyë ta

humirë le da mirë. ²⁸ Èzë yöku ëdi, langa akatoto rë nni.”

Tayi 'ba Wisi a Vidi

(Mk. 13:24-27; Lk. 21:25-28)

²⁹ “Kandi ta pëti riti 'ba ko'do naniye, kadra akuyi rë ni na mandölu, yehwe anyi dekpe, kyëlu akalëpinni ta komoriyë, wa ma komoriyë akaköho rë nni. ³⁰ Kyinë wa mati akayada kö'du 'ba Wisi a Vidi akalaya komoriyë, vidi biya 'ba dakaño akudunni ezë ongönni Wisi a Vidi ëdi atayi temi föli 'ba komoriyë kyigö bikanyi kyedre 'bëni aba. ³¹ Kyedre torombeta akata'a, mo akutu malayika 'bëniye yaga mi bi gölö'bo sowö 'ba dakaño. Zë akatotonni vidi jeli ömo'e temi ndundu 'ba dakaño ne biya.”

Kaga kyëlu

(Mk. 13:28-31; Lk. 21:29-33)

³² “Kaga kyëlu ma yandi kö'du yölo zi ye. Èzë ngora mo inzi ku, aköfo rë ni na luwë, mbili yëyu makyiya akayeto gö tövu, akayölo'e umu ku kara. ³³ Temi geri kölö ne, ezë ongö'e wa ne ku biya, akayölo'e kadra mo ku kara nzo zi rë ni yeto. ³⁴ Mayada tinyö zi ye, wa ne biya ako'do rë ni dagba, kazi vidi ma ëdinni lima yaanya aba ne, oli dë gba biya. ³⁵ Komoriyë dakaño aba akalaganni, me'do 'bama alaga dë.”

Vidi maako ayölo ko'do mo kadra aba dë

(Mk. 13:32-37; Lk. 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Vidi maako ayölo ko'do mo kadra aba dë. Kpa le malayika komoriyë mandere Wisi ayölonni dë, nje 'bu ra akayölo. ³⁷ Tayi 'ba Wisi a Vidi ako'do rë ni kaa mi kadra 'ba Nowa. ³⁸ Mi ko'do gba ta komo wini koso, vidi ëdinni wakonyo, wa kuwë, vidi kora rë nni koze mbara ëti, le mi ko'do mati Nowa i'bë ödu mi töngbö, ³⁹ ayölonni kö'du mati ëdi rë ni ko'do ne dë, le wini koso ayi akyito zë biya. Èzë Wisi a Vidi ayi akatëdi here. ⁴⁰ Mi kadra nani vidi kora riyö atëdinni löo ko'do

mi yaka. Ma kölö akoba, agamo akila hulëhu. ⁴¹ Vidi mbara riyö atëdinni bi 'ba wakuhu, ma kölö akoba, agamo akila hulëhu.”

⁴² “Èdiye komo ki'di aba ga kö'du ayölo'e dë, mi ko'do vala ra Yere 'be'e atayi. ⁴³ Èzë vo kyeti linö ayölo kadra mati vo logo atayi, tinyö akayölo'e henye, mo akalima na ngö ila vo logo dë zi tödu mi loko ëni. ⁴⁴ Here ëdi 'e kpa 'duwi nzo, ga kö'du Wisi a Vidi atayi mi kadra mati anza'e dë komo ki'di aba gö mo.”

Vo kalima koma vo kazi koma aba
(Lk. 12:41-48)

⁴⁵ “Ëyi ra vo lö'bö laka, kö'du yölo aba? Mo ra mati kyedre 'bomo i'di mo na ga vo lö'bö oka niye kongo wakonyo 'bëzë ki'di mi kadra ma laka. ⁴⁶ Rakyenyi atëdi zi vo lö'bö ne hala, ezë kyedre 'bomo i'ja mo löo ne ko'do, ezë mo a'ba linö. ⁴⁷ Mayada tinyö zi ye, kyedre ne aki'di vo lö'bö na vo da wasisi ëni biya. ⁴⁸ Èzë mo na vo lö'bö ma kyënyë, mo akayada na bi dëni henye, 'Kyedre 'bëni ne ayi dekpe hulëhu kandi,' ⁴⁹ mo akayeto vo lö'bö okaniye ku'bö zi wakonyo wa kuwë aba na kyënyë. ⁵⁰ Kyedre 'ba vo lö'bö ne atayi ko'do maako aba, mati vo lö'bö ne anza dë komo ki'di aba gö mo, mi kadra mati mo ayölo dë. ⁵¹ Kyedre akasese mo kozokozo 'ba vo komokandi ne zë ëti, ani mo akudu hë ni konyo aba.”

25

Mala kö'du minzö ngulu 'butë

¹ “Mi kadra nani, damöku 'ba Wiri atëdi henye. Minzö ngulu 'butë oba lamba ënni ënyi i'bënni yaga da 'biyësi kutrë. ² Muiyë temi zë na vo lumë, agamo'e muiyë na vo kö'du yölo. ³ Ma vo lumë ne oba lamba 'bënni obanni kya 'ba yëni wa'do dë nni aba. ⁴ Ma vo kö'du yölo ne'e, obanni maranjiye ndo yëni aba mi mo. ⁵ 'Biyësi alikö dëni tisi ta bi tayi,

mīnzō ne'e, ayetonni nano o'donni gbo."

6 "Ēdi mī kutē yōndō kudu aa yaga iya henye, "Biyēsī ēdi kinye, ayiye dō mo kutrē." 7 Mīnzō 'butē ne ēnyī alironni, akō'jō lamba ēnni gbo. 8 Mīnzō ma lumē ne iyanni zi ma vo kō'du yōlō ne'e henye, 'ī'diye kya 'ba yēni 'be'e, tisi zi ze, ga kō'du 'beze inde rē nī ku.' 9 Vo kō'du yōlō ne aya'banni dō mo iyanni henye, "E'e, anza dē kyō ga kō'du 'e ehe ze, i'bē'e bi 'ba wakogo kyamo kogo ga kō'du'e." 10 Mīnzō ma lumē ne ēnyī i'bēnni gbo kya 'ba yēni kogo. Mati ēdinni ti'bē, 'biyēsī ōko gbo ta gē zē. Zē mati nzo muyi ne ēnyī i'bēnni mo aba mī karama 'ba oze isinni ha loko gbo. 11 Yaa, mīnzō agamo ne ōkōnni, ēnyīnni kudu iyanni henye, 'Kyedre, kyedre, ayēhu ha loko zi ze tōdu.' 12 'Biyēsī aya'ba dō mo iya henye, "E'e, mayōlō 'e dē." 13 Yēsu i'di dō mo iya henye, "Ēdiye komo kī'di aba ga kō'du ayōlō'e kō'do mo kadra mo aba dē."

*Mala kō'du vo kalima wota
(Lk. 19:11-27)*

14 "Mī kadra nani aba, damōku 'ba Wiri atēdi henye. Kora maako ēdi omba ku zi ti'bē bi yingō, mo ako'jō vo kalima 'bēni ne'e ise ga wasisi 'bēni zi zē zi tēdinni na vo go mo kongō. 15 Mo i'di zi ma kōlō wa mati mo akatō'bo kō'do mo. Zi ma kōlō, mo i'di kōhi dahabo ŋbiriri kpulukumuyi. Zi agamo, mo i'di kpulukuriyō, zi ma wota mo kpulukukōlō, ēnyī i'bē gbo bi yingō. 16 Vo kalima mati oba 'bēni kōhi ŋbiriri kpulukumuyi ne kandi i'bē o'do lō mo aba, i'ja dō mo kpa kpulukumuyi. 17 Tēmī gērī kōlō ne vo kalima mati oba kpulukuriyō ne, i'ja dō mo kpa kpulukuriyō. 18 Vo kalima mati iri 'bēni kpulukukōlō ne, i'bē ole wogo mī kaŋo oho kōhi 'ba kyedre 'bēni ne gbo mī mo."

19 "Gō mo ēhi na konda, kyedre 'ba vo kalima ne'e ayi hulēhu alimanni ga kōhi ne kiti mo zē eti.

20 Vo kalima mati iri kōhi 'bēni kpulukumuyi ne, ōdu i'di kpulukumuyi agamo. Mo iya henye, 'ī'di zi ma kōhi ŋbiriri kpulukumuyi, kyedre, ongō te, nenye aga kpulukumuyi vere mati mi'ja.' 21 Kyedre 'bōmo iya zi mo henye, 'O'do ku laka, yi vo kalima 'ba kō'du koma laka ra. Ēdi mī koma aba zi kōhi tisi ne ki'ja mo here, ma kī'di yi na vo da kōhi ma kyedre. Ayi loko ta, dayanyi mī rakyenyi ne yi aba."

22 "Vo kalima mati i'di 'bōmo kpulukuriyō ne ayi loko iya henye, 'ī'di zi ma kōhi kpulukuriyō, kyedre ongō te, kinye kya 'ba kpulukuriyō agamo mati mi'ja.' 23 Kyedre 'bōmo iya zi mo henye, 'O'do ku laka yi vo kalima 'ba kō'du koma laka ra. Ēdi mī koma aba zi kōhi tisi ne ki'ja mo here, maki'di yi na vo da kōhi ma kyedre. Ayi loko ta, dayanyi mī rakyenyi ne yi aba."

24 "Vo kalima mati iri 'bēni kpulukukōlō ne, ayi ōdu loko iya henye, 'Kyedre, mayōlō yi kora vo kala kyigō ra, ēdi wakumu kpa iyī dē, ēdi wa 'ba yaka toto kpa kazi kofo kili. 25 Ma na tere, mī'bē moho kōhi 'bēyi ne mī kaŋo ongō te, kinye wē yi ēdi.' 26 Kyedre 'bōmo iya zi mo henye, 'Yi vo kalima vo wēdi kyēnyē. Ayōlō dē mēdi wakumu kpa miyī dē, wa toto ta yaka kazi kofo kili? 27 Laka, i'di kōhi ama ne kyere mī loko 'ba kōhi sesi, ma koba biya hulēhu dō mo mati i'ja ne aba ēzē ma'ba ku liŋō."

28 "Yaanya aba oba'e kōhi ne 'de kazi mo i'diye zi ma kpuluku'butē aba ne. 29 Ga kō'du vidī biya mati ēdi wa aba, le kyō akī'di, mo atēdi mo aba kyō. Ta da mati mo ēdi mo aba. Vidī mati anza wa aba dē, gbī le nje ma tisi mati mo ēdi mo aba, akoba 'de kazi mo. 30 Vo kalima lumē ne, u'du'e mo yaga mī bi kōndu ani mo akudu hē nī konyo aba."

Ndundu 'ba vurē

31 "Mati Wisi a Vidī ayi mī bikanyi kyedre malayika eti, mo akalima da

kyiti, ³² vidi 'ba damöku ne akatoto biya komo mo. Mo akinye mi zë mi gboko riyö, kaa vo timelë yako inye timelë tara wanya here. ³³ Mo aki'di vidi ma laka 'e da kala ni ma tiri, ma kyenyë'e da kala ni ma gali."

³⁴ "Yere akiya zi vidi ma da kala ni ma tiri ne henye, 'Ayiye, 'e mati 'bu ma i'di ya'da ku zi ye ne. Ayiye mi damöku mati ako'jo ku kyere zi ye, ko'do 'ba dakaño aba. ³⁵ Ma na o'bo, i'diye wakonyo zi ma. Ma na kodro, i'diye wini zi ma kuwë. Ma na vo leze, oba'e ma liño 'be'e. ³⁶ Ma na ga mbiro usu'e bongö ra ma. Ma na rakoo, ongo'e ga ma. Ma mi kamba, ediye ti'be ma kongö.' "

³⁷ "Vidi ma laka ne akaya'banni do mo zi mo, akiyanni henye, 'Ndala aba ya Yere, dongö yi na o'bo, didi wakonyo zi yi, mandere kodro aba, didi wini zi yi kuwë? ³⁸ Ndala aba di'ja yi na tu'de maako diri ze yi liño 'beze, mandere na ga mbiro dusu bongö re yi? ³⁹ Ndala aba dongö yi na rakoo mandere mi kamba dedi ti'be yi kongö?" ⁴⁰ Yere akaya'ba zi zë akiya henye, 'Mayada zi ye, ezë o'do'e kö'du ne gbi le nje zi vidi ma tisi kaa ma nenyë'e ne, o'do'e ku zi ma.' "

⁴¹ "Mo akiya zi zë ma da galini ne, 'i'be'e 'de tara ma karani 'e mati mi wa senë a Wiri. I'be'e 'de mi wa'do ma kazi ndundu, mati ako'jo ku zi Satani malayika 'beni eti. ⁴² Ma na o'bo i'diye wakonyo de zi ma. Ma na kodro i'diye wini de zi ma kuwë. ⁴³ Ma na vo leze, iriye ma de kala aba mi liño 'be'e. Ma na ga mbiro usu'e bongö de ra ma. Ma na rakoo mi kamba ongo'e ga ma de.' "

⁴⁴ "Akaya'banni do mo zi mo, akiyanni henye, 'Ndala aba ya Yere, dongö yi na o'bo, na kodro, na vo leze, na ga mbiro, na rakoo, mi kamba, dakonyi yi de?"

⁴⁵ Yere akaya'ba do mo akiya henye, 'Mayada zi ye, ezë omba'e de zi konyi gbi le nje vidi ma tisi nenyë'e ne, omba'e de ne ma ra konyi.'

⁴⁶ Vidi kyenyë ne'e ati'benni mi

wa'do ma nburu nburu riti aba, vidi ma laka akati'be 'benni mi didi ma nburu nburu."

26

Yere ko'do ra Yesu

(Mk. 14:1-2; Lk. 22:1-2; Yn. 11:45-53)

¹ Mati Yesu inde kö'du ne'e yandi mo ku biya, mo iya zi vo lö'bö 'beniye henye, ² "Mi ko'do riyö aba kaa ayolo'e atedi karama 'ba laga 'ba koli, Wisi a Vidi aki'di zi totö mo." ³ Kyedre 'ba vo karasa nni vidi kyedre'e eti atoto re nni mi loko kyedre 'ba Kayafa vo da vo da karasa'e. ⁴ O'donni yere zi Yesu kiri zi kofo mo na liwo. ⁵ Zë iyanni henye, "Do'do'e de mi kadra karama. Kazi vidi enyinni na wehe."

Ope yeni da Yesu mi Beteniya

(Mk. 14:3-9; Yn. 12:1-8)

⁶ Mati Yesu edi mi Beteniya liño 'ba Simona, kora mati na riti koo monyu aba ne. ⁷ Mati Yesu edi wakonyo, vidi mbara ayi zi mo yeni ogo kahi kyedre aba, mo ope gbo do mo. ⁸ Mati vo lö'bö 'bomo onganni kö'du ne here, enyinni na kamo. Zë ako'jonn kö'du iyanni henye, "Kö'du a'di ayaña wa ne biya here go mo? ⁹ Yeni kezì ngutru nenyë akogo yaga kahi kyedre aba, ki'di zi vo leriye."

¹⁰ Yesu ayolo kö'du mati zë edinni kiya ne, iya zi zë henye, "Kö'du a'di ediye sawiya ko'do zi mbara ne? Kö'du teme laka ra mo o'do zi ma. ¹¹ Atediye 'duwi vo lere eti mi kutë'e, anza'e de 'duwi ma aba. ¹² Kö'du mati mo o'do zi yeni kezì ngutru nenyë kope ra ma, zi ko'jo ma nzo zi kusu. ¹³ Yaanya aba mayada zi ye, bi ma yöyo laka nenyë ayeti zi mo mi dakaño ne biya, wa mati mo o'do ne atedi na kö'du sösu ga kö'du mo."

Yudasi omba da kö'du zi Yesu susu.

(Mk. 14:10-11; Lk. 22:3-6)

¹⁴ Ma kolö temi vo lö'bö 'butë domoriyo ne ru mo Yudasi Sikereto

i'bě zi vo da karasa'e ¹⁵ ako'jo ho mo iya henye, "Ak'i'diye a'di zi ma, ezē masusu Yēsu zi ye?" Zē itinni kōhi ṅbiriri 'butēwota i'dinni gbo zi mo. ¹⁶ Ta go mo Yudasi ēdi gērī ma laka koma zi Yēsu k'i'di zi zē.

Yēsu onyo wakonyo 'ba karama 'ba laga 'ba koli
(Mk. 14:12-21; Lk. 22:7-13; 21-23; Yn. 13:21-30)

¹⁷ Mi dagba ko'do 'ba karama 'ba laga 'ba koli, vo lō'bō ayinni zi Yēsu ako'jōnni ho mo iyanni henye, "Kila omba ze zi wakonyo 'ba karama 'ba laga 'ba koli ne, kō'jo mo nzo zi bi yi?" ¹⁸ Mo iya zi zē henye, "I'bě'e zi kora maako ayada'e zi mo henye, 'Vo komoyandi iya henye, kadra ama o'ko ku, ma vo lō'bō 'bama eti dako'do karama 'ba laga 'ba koli liṅo 'beyi.'" ¹⁹ Vo lō'bō o'dōnni kaa mati Yēsu ayada zi zē, ako'jōnni wakonyo 'ba laga 'ba koli gbo.

²⁰ Kōsi kadra aba, Yēsu vo lō'bō 'butē dōmoriyō ne eti, alimanni gbo akaṅo wakonyo. ²¹ Mati ēdinni wakonyo, Yēsu iya zi zē "Mayada zi ye, vidi ma kolō tēmi 'e akasusu ma." ²² Vo litu'e na rasōsu ayetonni ho mo ko'jo ma kolō ta ga oka ni, "Tinyō, Yere, iya dē ma ra?" ²³ Yēsu ēnyi aya'ba do mo zi zē iya henye, "Ma kolō mati usu kala ni ma aba mi gbenje ne akasusu ma. ²⁴ Wisi a Vidi akoli kaa mati kō'du yōru iya mo akoli, atēdi na riti zi vidi mati asusu Wisi a Vidi zi kofo ne. Atēdi na laka zi vidi ne lima kazi ko'jo mo."

²⁵ Yudasi vo susu ēnyi ame'do riyē iya henye, "Tinyō vo komoyandi ayolo anza dē ma ra?" Yēsu aya'ba do mo iya henye, "Kaa mati iya ne."

Wakonyo 'ba da hutaga 'ba Yere
(Mk. 14:22-26; Lk. 22:14-20, 1 Kr. 11:23-25)

²⁶ Mati zē ēdinni wakonyo, Yēsu oba nzoyi mangolo'bo o'do motu 'ba owō'di, owe mi mo i'di zi vo lō'bō 'bēniye. Mo iya zi zē henye, "Oba onyo'e, nenyē ida ra ma ra." ²⁷ Mo oba kōfō o'do owō'di zi Wiri, i'di zi zē, iya henye, "Uwē'e, 'e biya ta

ge'e. ²⁸ Nenyē yama ma mati na da kō'du k'i'di a Wiri, yama mati aliko yaga ko'du vidi kayo kila tēmi kō'du kyēnyē. ²⁹ Mayada zi ye makuwē a'ji nenyē dekpe lōhu le mi damōku a 'Bu ma." ³⁰ Aya'binni ngala ēnyi i'bēnni gbo da Dōku 'ba Olivo.

Yēsu ame'do kō'du ha kiga 'ba Petero
(Mk. 14:27-31, Lk. 22:31-34; Yn. 13:36-38)

³¹ Yēsu iya zi zē henye, "Yōndo nenyē aba ataho'e biya akila'e ma kaa mati kō'du yōru iya henye, 'Wiri akofo vo timelē yako, timelē ne akapere rē nni.'" ³² Ta pēti tēnyi 'bama tēmi koli, makati'bě dagba komo'e mi Galilaya." ³³ Petero ēnyi ame'do riyē iya zi Yēsu henye, "Mila yi dē, ezē ma kayo ne'e, ilanni yi le." ³⁴ Yēsu iya zi Petero henye, "Mayada zi yi gba kazi zanga ayapa mi yōndo ne akiga hē yi, akiya da wota henye ere, ayolo ma dē." ³⁵ Petero ēnyi aya'ba do mo iya henye, "Ezē le zi ma koli kō'du yi, mila yi dē." Vo lō'bō agamo'e iyanni kpa kō'du kolō ne.

Yēsu amōtu mi Getesemina
(Mk. 14:32-42; Lk. 22:39-46)

³⁶ Yēsu ēnyi i'bēnni vo lō'bō 'bēni eti mi bi mati ako'jo Getesemina, mo iya zi zē henye, "Alima'e kinye mēdi dero ti'bě dagba amōtu." ³⁷ Mo oba ni aba Petero, gisi 'ba Zebedeo riyō. Yēsu kō'du sōsu riti aba, ³⁸ mo iya zi zē henye, "Kō'du sōsu mi di'di ma ne ku na kyedre, omba ku kara zi ma kofo. Alima'e kinye bi kida ma aba." ³⁹ Mo ēnyi i'bě tisi dagba kōwo, umē rē ni na komokomo akaṅo amōtu iya henye, "Bu ma, ezē ato'bo oba riti ne 'de ta da ma. Anza kō'du komba 'bama, kō'du komba 'beyi ra."

⁴⁰ Mo ēnyi a'ba zi vo lō'bō wota ne'e, i'ja zē ako'do, mo iya zi Petero henye, "Hala 'e wota ne o'bo'e dē zi bi kida ma aba gbī le nje kadra kolō?" ⁴¹ Alima'e nzo bi kida motu aba, kazi alēpiye mi kō'du yōnzo. Di'di ra omba, ida ra kazi kyigo.

⁴² Yēsu ēnyī i'bě kpa löhu mī da riyō a mötu, iya henye, “Bu ma, ēzē köfö 'ba riti nenyē oba dē, ma ki'ja riti mī da kö'du komba 'bēyī.”

⁴³ Mo a'ba i'ja vo lö'bō ne'e, kpa löhu ako'do, zē ɔ'bōnni dē zi lima na ngö. ⁴⁴ Yēsu ēnyī ila zē löhu i'bě 'de amötu ma da wota mo iya kpa kö'du kölö ne. ⁴⁵ Mo a'ba zi vo lö'bō'e iya henye, “Ēdiye gba a ko'do re 'e alawo? Ongō'e te, kadra 'ba zi Wisi a Vidī ki'di, zi vidī kyēnyē'e ɔko ku. ⁴⁶ Ēnyī di'bě'e. Ongō'e te, kora mati asusu ma ne ēdi nenyē.”

Kiri 'ba Yēsu
(Mk. 14:43-50, Lk. 22:47-53; Yn. 18:3-12)

⁴⁷ Mati Yēsu ēdi gba ame'do, Yudasī mo kölö tēmi vo lö'bō 'butē dōmoriyō ne'e, ɔko gbō. Mo aba vidī kayo ēdinni kulu, mōvo aba kala nni, kyedre 'ba vo karasa vidī kyedre eti ra utunni zē. ⁴⁸ Yudasī o'do dakyinē kö'du maako zi vidī kayo ne'e zi yolo, iya henye, “Kora mati munzu ho mo ne, mo ra omba'e, iriye mo.” ⁴⁹ Yudasī i'bě mbiyi zi Yēsu, iya henye, “Rakyēyi mēdi yi aba vo komoyandi,” unzu ho mo gbō.

⁵⁰ Yēsu aya'ba do mo iya henye, “Aboka ma, o'do kö'du mati ayi go mo kandi.” Zē ayinni, irinni Yēsu anda'banni mo gbō gö. ⁵¹ Ma kölö tēmi vo lö'bō mati Yēsu aba ne, oto kulu 'bēni tēmi sirikpa iga mbili vo lö'bō 'ba vo karasa, ikye yaga. ⁵² Yēsu iya zi mo henye, “Aya'ba kulu 'bēyi ne hulēhu ga bi mo. Zē biya mati irinni kulu ne, akofo zē kulu aba. ⁵³ Ayolo'e dē makako'jo 'Bu ma kö'du wa kōnyi, kandi mo akutu kyō ta da malayika kpuluku'butē dōmoriyō 'ba vo wehe? ⁵⁴ Kö'du ne ako'do rē nī zi tēdi kaa mati kö'du yöru iya mo'do rē nī.”

⁵⁵ Yēsu ēnyī ame'do zi vidī kayo ne'e, iya henye, “Ayiye kulu mōvo aba kala'e, zi ma kiri mo kaa ma vo kö'du ki'di pere? 'Duwi ma lima akaṅo kö'du yandi mī yēkelu, iriye ma dē. ⁵⁶ Kö'du nenyē biya o'do rē nī zi wa mati nēbiye ayōrunni, mī

kö'du yöru zi tayi tīnyō.” Vo lö'bō biya ilanni mo ahowēnni.

Yēsu komo kyedre 'ba vurē'e
(Mk. 14:53-65; Lk. 22:54-55, 63-71; Yn. 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Zē mati irinni Yēsu ne, obanni mo ti'bě mo aba liṅo 'ba Kayafa kyedre 'ba vo karasa, bi mati vo komoyandi 'ba vo kö'du ki'diye nni vidī kyedre eti atoto rē nni ga bi kölö. ⁵⁸ Petero usu go mo ta bi kōwo le bi 'ba vurē, liṅo 'ba kyedre 'ba vo karasa. Mo i'bě ödu bi 'ba vurē alima gbō akaṅo vo kanya eti, kongō wa a'di ako'do zi Yēsu.

⁵⁹ Vo da vo karasa 'e vidī 'ba vurē'e kikye eti ayōnzōnni zi mbērē kiga ra Yēsu zi mo kofo, ⁶⁰ zē i'janni kö'du kyēnyē maako dē, vidī kayo ayinni le ndōndo kiga gumu. Ndundu mo aba vidī kora riyō ayinni, ⁶¹ iyanni henye, kora nenyē iya henye, “Ma kiha akaṅo yēkelu 'ba Wirī ne, yaa ko'do da wota aba ko'ba mo löhu.”

⁶² Kyedre 'ba vo karasa ēnyī riyē iya zi Yēsu henye, “Anza da kö'du ya'ba aba dē, ga kö'du wasusu rē yi ne?” ⁶³ Yēsu alima ti. Löhu kyedre 'ba vo karasa ame'do zi mo, iya henye, “Mī ru 'ba Wirī didi yaanya aba mī'di yi ku mī lömu, ayada zi ze ēzē yi Korisito, Wisi 'ba Wirī ra.” ⁶⁴ Yēsu aya'ba do mo zi mo iya henye, “Mo ra kaa iya ne. Miya zi ye henye, tēmi kadra ma dagba ani, akongō'e Wisi a Vidī ta bi lima da kala tiri 'ba Wirī kyigo tayi tēmi foli 'ba komoriyē.” ⁶⁵ Mati kyedre 'ba vo karasa owo kö'du ne here, ēnyī na kamo iza bōngo 'bomo iya henye, “Ne kö'du sawiya ra. Domba kya kö'du 'ba vo hu kö'du do ro dekpe. Owo'e kö'du sawiya ne ku. ⁶⁶ Asōsu'e a'di ra?” Zē aya'banni do mo iyanni henye, “Mo o'do kö'du kyēnyē ku, mofō mo.” ⁶⁷ Zē o'binni oro komo mo, u'bōnni mo, zē maako'e isanni mo, ⁶⁸ iyanni henye, “Ayada zi ze Korisito, ēzē yi nēbi ra, ayada ēyi ra isa yi.”

Ha kiga 'ba Petero ta ra Yēsu
(Mk. 14:66-72; Lk. 22:56-62; Yn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Mati Petero ēdī lima yaga mī liṅɔ 'ba Kalafa, vo lō'bō kōlō tēmī mbara 'ba kyedre 'ba vo karasa ayi zi mo iya henye, “Yī kpa Yēsu aba tēmī Galilaya.” ⁷⁰ Mo iga hē nī ta da komo vīdī kayo ne'e biya. Mo aya'ba dō mo iya henye, “Ma yōlō kō'du ma ēdī ame'do gō mo ne dē, ⁷¹ ēnyī asi wēnī yaga ha loko bi 'ba vurē. Mbara vo lō'bō agamo ongo mo iya zi vīdiye henye, mo Yēsu 'ba Nazereta aba.” ⁷² Lōhu Petero iga hē nī aya'ba dō mo iya henye, “Malōmu tīnyō mayōlō kora ne dē.” ⁷³ Tisi yaa ta gō mo vīdī kora mati ēdinnī tōrō ani ne, ayinnī zi Petero iyannī henye, “Yī ma kōlō tēmī zē, dayōlō ze tēmī gērī me'do 'bēyī.” ⁷⁴ Petero iya henye, “Ma lōmu kō'du tīnyō ra mēdī ayada, ēzē anza dē here, Wīrī mī'dī riti zi ma. Ma yōlō kora ne dē.” Zanga ēnyī ayapa, ⁷⁵ Petero asōsu kō'du ma Yēsu ayada zi nī iya henye, “Gba kazi yapa 'ba zanga, akiya da wota henye ere, ayōlō ma dē.” Mo ēnyī asi gbo yaga akudu na kyēnyē.

27

Oba Yēsu komo Pilato
(Mk. 15:1; Lk. 23:1-2; Yn. 18:28-32)

¹ Kyere 'do da mīndō aba ṅbō, kyedre 'ba vo karasa'e nnī vīdī kyedre ētī i'dī kō'du 'bēnnī ombannī ku zi Yēsu kofo. ² Zē idannī mo nyōrī aba ikannī mo, i'dinnī mo zi Pilato, vo daliṅɔ mī turu 'ba Roma.

Koli 'ba Yudasi lōɔ 'ba vo lō'bō'e
³ Mati Yudasi vo wasusu ayōlō ombannī ku zi Yēsu kofo, mo ayasi kō'du litē 'bēnī ne, ēnyī oba kōhi ṅbirīrī 'butēwota ne kika mo hulēhu zi kyedre 'ba vo karasa vīdī kyedre ētī. ⁴ Yudasi iya zi zē henye, “Mo'dō kō'du kyēnyē ku zi ma kora vo kazi kō'du kyēnyē ko'dō ne kī'dī zi ye zi kofo.” Zē aya'bannī dō mo zi mo iyannī henye, “Anza kō'du 'beze ra dē, kō'du 'bēyī ra.” ⁵ Mati Yudasi

owo kō'du ne here, odrō kōhi ne komo zē ani mī yēkēlu, mo ēnyī asi i'bē ove gu nī gbo.

⁶ Kyedre 'ba vo karasa akōdu kōhi ne iya henye, “Nenye kōhi yama ra, mī kō'du kī'dī 'beze anza dekpe zi kī'dī mī kutē 'ba wa sesi mī loko 'ba Wīrī.” ⁷ Mati ombannī dō mo ku, ogonnī yaka gbo kōhi ne aba na bi 'ba zi yōku tu'dē maako'e kusu. ⁸ Kō'du nere ra, yaka ne ako'jo na yaka 'ba yama le ndenye. ⁹ Kō'du mati nēbī Yeremaya iya ne, ayi ku tīnyō. “Zē obannī kōhi ṅbirīrī 'butēwota, mati vīdī 'ba Yiserele ombannī dō mo zi kopi ga kō'du mo, ¹⁰ Kōhi mo ne zi yaka kogo mo aba kaa mati Yere i'dī kō'du mo zi ma.”

Pilato ako'jo ha Yēsu

(Mk. 15:2-5; Lk. 23:3-5; Yn. 18:33-38)

¹¹ Yēsu ɔrō komo vo daliṅɔ 'ba Roma, ako'jo hō mo iya henye, “Yī ra Yere vo damōku 'ba Yuda'e?” Yēsu aya'ba dō mo iya henye, “Mo ra kaa iya ne.” ¹² Mo ame'do dē na da kō'du ya'ba 'ba vo wa sōsu'e, mati kyedre 'ba vo karasa'e nnī vīdī kyedre nani ētī. ¹³ Pilato iya zi mo henye, “Owo kō'du mati asusunnī yī gō mo nenye dē?” ¹⁴ Mati Yēsu omba dē zi da kō'du ma kōlō ya'ba ne, o'dō Pilato gbo na rakaga.

Ikye vurē ra Yēsu zi kofo

(Mk. 15:6-15; Lk. 23:13-25; Yn. 18:39-19:16)

¹⁵ Mī kadra 'ba karama 'ba laga 'ba koli aba, vo daliṅɔ 'ba Roma ēdī kō'du aba zi kinga yaga vīdī mati vīdiye ako'jonnī kō'du mo tēmī kamba. ¹⁶ Mī kadra nani, kora maako ēdī mī kamba ru mo Barabasi, mo na yōlō ga kō'du ko'dō kyēnyē. ¹⁷ Mati vīdī kayo ne atoto rē nnī, Pilato ako'jo hē zē iya henye, “Ma vala ra omba'e zi ma kinga zi ye? Barabasi, kōdō Yēsu mati ako'jo Korisito?” ¹⁸ Mo ayōlō na laka, vo kalakonda 'ba Yuda'e i'dinnī Yēsu zi nī ga kō'du zē na mī kumbē.

¹⁹ Mati Pilato ēdī gba alima mī loko 'ba vurē, mbara 'bomo utu kō'du kise zi mo iya henye. “O'dō

kö'du ako dë zi kora vo kazi kö'du yaña ne, wiri ayaza ma mi yondo ne aba ga kö'du mo.”²⁰ Kyedre 'ba vo karasa nni vidi kyedre eti alëlunni da vidi kayo ne'e zi ha Pilato ko'jo zi Barabasi kinga, Yësu zi kofo.²¹ Pilato ako'jo ha vidi kayo ne'e, iya henye, “Ma vala ra temi vidi riyö nenyë'e, omba'e ma zi kinga zi ye?” Zë aya'banni do mo iyanni henye “Barabasi.”²² Pilato ako'jo hë zë iya henye, “Mo'do a'di zi Yësu mati ako'jo Korisito ne?” Zë biya aya'banni do mo iyanni henye, “Matötö mo.”²³ Pilato ako'jo hë zë iya henye, “Kö'du kyënyë a'di mo o'do?” Ayetonni hë nni gbögbö gu kyembe aba, “Matötö mo.”

²⁴ Mati Pilato ongo kö'du ma zi ni ko'do anza kpe, kazi vidi ne ënyinni na kamo, mo oba wini akaka kala ni ta da komo vidi kayo ne'e, iya henye, “Manza dë mi koli 'ba kora nenyë. Ne kö'du ko'do 'be'e ra.”²⁵ Vidi kayo ne'e biya aya'banni do mo, iyanni henye, “Yama koli 'bomo malëpi gbo de ze gisi 'beze eti.”²⁶ Pilato inga Barabasi zi zë, ta pëti mo, u'bö hu Yësu, i'di mo gbo zi tötö.

*Vo wehe o'donni sawiya ra Yësu
(Mk. 15:16-20; Yn. 19:2-3)*

²⁷ Here vo kanya a Pilato obanni Yësu ti'bënni mo mi loko 'ba vo kanya'e. Vo kanya kayo atoto rë nni kpo ta da kapa mo.²⁸ Zë otönni bongo 'bomo usunni bongo konda 'ba yere ro mo.²⁹ Here zë o'donni safo temi kono ayöfunni do mo. I'dinni mövo 'ba yere kala mo ma tiri alödrönni da womo nni aba komo mo sawiya ko'do ro mo, zë iyanni henye, “Lima konda zi yi vo damöku 'ba Yuda'e.”³⁰ Zë o'binni oro komo mo, obanni mövo u'bönni do mo.³¹ Mati zë indenni sawiya ko'do ku ro mo, zë otönni bongo konda ne 'de ta ro mo, usunni bongo omo gbï löhu ro mo. Here zë obanni mo gbo kika mo yaga zi tötö mo.

*Atötö Yësu
(Mk. 15:21-32; Lk. 23:26-43; Yn. 19:17-27)*

³² Mati zë ëdi ti'bënni yaga, zë andosi dë nni kora maako aba temi Sirënë ru mo Simona, vo kanya'e o'donni mo na kamo zi taka a Yësu kinjë.³³ Zë ayinni bi mati ako'jo Gologota ne, mi kö'du ya'ba aba “Bi 'ba Kiriyingo da.”³⁴ Ani zë i'dinni a'ji zi Yësu na susë wa kata aba kuwë, mati anene ta pëti mo, mo omba dekpe kuwë.³⁵ Mati zë atötönni mo ku, zë ayanyanni bongo 'bomo temi kutë nni födö ku'du aba zi yolo akalëpi zi ëyi.³⁶ Tapëti mo, alimanni ani mo kongö.

³⁷ Do mo riyë i'dinni wayöru 'ba wasusu iya henye, “Nenyë Yësu, yere 'ba Yuda'e”³⁸ Zë atötönni vo logo riyö dakapa Yësu, ma kölo da kala mo ma tiri ma agamo da kala mo ma gali.³⁹ Vidi mati ëdi laganni ta da kapa ne, dë nni njili Yësu lidi aba, iyanni henye,⁴⁰ “Here omba ti'bë yëkelu ne kiha mo akaño, kuvö mo löhu mi ko'do da wota aba. Ayömo rë yi ezë yi Wisi 'ba Wiri. Asi akaño ta da taka.”

⁴¹ Temi gëri kölo ne, kyedre 'ba vo karasa vo komoyandi 'ba vo kö'du ki'di nni vidi kyedre eti alimanni sawiya ko'do ra Yësu iyanni henye,⁴² “Mo ayömo oka'e, ayömo rë ni dë. Anza mo ra dë yere 'ba Yiserele? Ezë mo ayi ku akaño ta da taka yaanya aba dakoma 'da mi mo.”⁴³ Mo oma mi Wiri, iya henye, “Ni Wisi 'ba Wiri ra.” Laka dongo'e te, ezë Wiri omba zi mo yömo yaanya aba.”⁴⁴ Vo logo mati atötö zë da kapa Yësu ne, alidi mo kpa here.

*Koli 'ba Yësu
(Mk. 15:33-41; Lk. 23:44-49; Yn. 19:28-30)*

⁴⁵ Mi kutë kadra aba mandölu ayöfu dakaño ne biya, inde rë ni le ta pëti kadra wota aba.⁴⁶ Gba kaa kadra wota aba, Yësu ënyi udu gu kyembe aba iya henye, “Elöyi Elöyi lema sabakatani?” Mi kö'du ya'ba aba iya henye, “Wiri ama, Wiri ama, ila ma ga a'di ya?”⁴⁷ Kya vidi ma ëdi torönni ani ne, iyanni henye, “Mo ëdi Eliya ko'jo.”

⁴⁸ Vidi ma kolö tēmi zē aho kandi oba lifa usu mi a'ji i'di da njili moᵛo, mo yonzo zi kuwē. ⁴⁹ Kyamo'e iyanni henye, “Oro dongo'e te, ezē Eliya edi tayi zi mo yomo.” ⁵⁰ Yēsu api riyē löhu na kyembe ila lawo gbo.

⁵¹ Bongo mati ove mi yekēlu 'ba Wirī ne mi mo aliza riyō ko ta riyē le akaᵛo. Dakaᵛo akohō rē ni, lutu alihanni, ⁵² da wogo ayēhu rē nni biya, vidi kayo a Wirī mati olinni ne, enyinni gbo na didi tēmi koli. ⁵³ Zē ilanni da wogo, ta pēti tēnyī 'ba Yēsu tēmi koli, enyī i'bēnni mi gawo laka ani vidi kayo ongōnni zē.

⁵⁴ Mati vo kyēlu 'ba vo kanya'e mati nni mo aba, edinni ga Yēsu kongō ne, ongōnni kinzikinzi biya wasisi mati o'do rē ni ne, zē na tere iyanni henye, “Mo tinyō Wisi 'ba Wirī ra.” ⁵⁵ Mbara kayo mati edinni Yēsu konyi, usunni go mo ta Galilaya ne, edinni atoro ani bi kongō ta bi kowo. ⁵⁶ Mi kutē zē Mariya Magadala, Mariya ma 'ba Yemisi nni Yosepa aba, mbara 'ba Zebedeyo.

Kusu 'ba Yēsu
(Mk. 15:42-47; Lk. 23:50-56; Yn. 19:38-42)

⁵⁷ Mati edi ku na hutaga, kora vo wa dakayo maako tēmi Arimataya, ru mo Yosepa oko gbo, mo kpa vo lö'bō 'ba Yēsu ra. ⁵⁸ Mo enyī i'bē ako'jo ha Pilato kö'du yöku Yēsu. Pilato i'di kö'du gbo kala konda aba zi yöku ne ki'di zi Yosepa. ⁵⁹ Yosepa olo mi bongo ma kyiyi, ⁶⁰ usu mi wogo eni mati mo ole mi ri'di, kyigo ne. Mo alulu yitō kyedre ha wogo ne, isi i'bē wēni gbo. ⁶¹ Mariya Magadala nni Mariya ma agamo ne aba, edi limanni ani bi kongō zo da wogo.

Vo kanya 'ba ga da wogo kongō'e

⁶² Mi ko'do 'ba ralawo aba, kyedre 'ba vo karasanni Farasi eti andosi dē nni Pilato aba ⁶³ iyanni henye, “Kyedre dasosu ze, mati vo ndondo kyedre ne edi gba na widi, mo

iya henye, ‘Matēnyī tēmi koli ko'do da wota aba.’ ⁶⁴ I'di kö'du zi ga wogo 'bomo ne kongō na laka le mi ko'do 'ba da wota ne, kazi vo lö'bō 'bomo i'bē alogonni yöku mo, akayadanni zi vidi henye, ere, mo enyī ku tēmi koli. Ndundu ndondo ma nenye atēdi ndra na kyēnyē ta da ma dagba.”

⁶⁵ Pilato ayada zi zē iya henye, “Oba'e vo kanya'e zi ti'bēnni ga wogo ne kongō tēmi gēri ma laka.” ⁶⁶ Zē i'bēnni da wogo a'ba'banni ga yitō ha wogo ne zi yada vidi maako ayēhu dē. Ilanni vo kanya ani zi go mo kongō.

28

Tēnyī tēmi koli
(Mk. 16:1-10; Lk. 24:1-12; Yn. 20:1-10)

¹ Ta pēti ko'do 'ba ralawo aba, mi kano bi kezi da mindō ko'do 'ba ralawo aba, Mariya Magadala nni Mariya vere aba enyī i'bēnni bi kongō da wogo. ² Kandi mi kadra nani kinzikinzi kyigo akohō bi. Malayika 'ba Yere ayi akaᵛo ta komoriyē, alulu yitō ne 'de ta ha wogo alima gbo do mo. ³ Kyinē mo na laka kaa bikanyi, bongo ro mo na kanyi kaa ri'di 'ba mirē. ⁴ Vo kanya ma edinni ga wogo ne kongō ne, zē na tere tese aba, mora a'banni kaa vidi mati olinni ku.

⁵ Malayika ame'do zi mbara ne'e, mo iya henye, “Ere'e dē, mayolo ku ediye bi koma kö'du Yēsu ma atōtō ne. ⁶ Mo anza dē kinye, mo enyī ku, kaa mati mo iya. Ayiye kinye, ongō'e bi mati o'banni mo zi mo. ⁷ I'bē'e kandi yaanya aba, ayada'e zi vo lö'bō 'bomo'e ‘Mo enyī ku tēmi koli. Yaanya aba mo edi ku ti'bē mi Galilaya dagba komo'e, ani aki'ja'e mo. Yaanya aba mayada ku zi ye.’”

⁸ Kandi ilanni da wogo tere aba, kpa na rakyenyi, ahonni yada mo zi vo lö'bō 'bomo'e. ⁹ Kandi Yēsu i'ja zē iya zi zē henye, “Rakyēyi mēdi eti.” Zē ayinni zi mo irinni mo ta ndi mo amōtunni mo gbo. ¹⁰ Yēsu iya

zi zë henye, “Ere'e dë, i'bë ayada'e zi öndu ma'e zi ti'bënni mi Galilaya aki'janni ma ani.”

Kö'du yëti 'ba vo kanya'e

¹¹ Mati mbara ne i'bënni zi kö'du ne yada mo zi vo lö'bö 'bomo'e, kya 'ba vo kanya mati ëdinni ga wogo ne kongö ne, ënyi i'bënni hulëhu mi gawo ayadanni kö'du mati o'do rë ni ne, biya zi kyedre 'ba karasa'e.

¹² Kyedre 'ba vo karasa'e adroko rë nni vidi kyedre ëti, zë o'donni yere 'bënni i'dinni kahi kyedre zi vo kanya ne'e. ¹³ Mora iyanni henye, “Iya'e henye, ‘Vo lö'bö 'bomo ayinni yondo aba alogonni yöku mo mati ëdiye ako'do.’ ¹⁴ Ezë vo daliño owo kö'du ne, dakalëlu ze do mo dakiya henye, mo mi'di riti dë zi ye.” ¹⁵ Vo kanya ne'e obanni kahi ne, o'donni te kaa kö'du mati ayada zi zë zi ko'do mo ne. Mora here, kö'du ne apere rë ni biya mi kutë Yuda'e ko'do ndenye aba ne.

Yësu ayada rë ni zi vo lö'bö 'bëniye

(Mk. 16:14-18; Lk. 24:36-49; Yn. 20:19-23; Löö 1:6-8)

¹⁶ Vo lö'bö 'butë domokölö ne ënyi i'bënni da lutu mi Galilaya bi mati Yësu ayada zi zë, zi ti'bënni do mo. ¹⁷ Mati zë ongönni mo, zë ayetönni mo. Mora here, kya 'ba vo lö'bö maako'e omanni dë.

¹⁸ Yësu ehe kara, mora iya zi zë henye, “Kalakonda biya 'ba komoriyë dakaño aba, i'di ku zi ma.

¹⁹ I'bë'e zi vidi biya ta bi ne o'do'e zë na vo lö'bö ama. Abapatisiye zë mi ru 'ba 'Bu, Wisi, Lawo Kölö Laka aba, ²⁰ ayandiye zë zi koronni kö'du ki'di mati mi'di zi ye ne biya. Matëdi 'e ëti 'duwi le mi ndundu 'ba daliño aba.”

Kö'du Yöyö Laka 'ba Yësu ma Marako ayöru

Kö'du yëti 'ba Yowani Bapatisi

(Mt. 3:1-12; Lk3:1-18; Yn. 1:19-28)

¹ Nenyë kö'du yöyö laka ga kö'du Yësu Korisito, Wisi 'ba Wirī. ² Ayeto rē nī kaa mati Nēbī Yisaya ayöru, “Ma kutu vo litu ama dagba komo yi zi gēri ēyi kō'jo.

³ Vidī maako ēdī mbere mī da lipī, Akō'jo'e gēri nzo zi bi Yere. O'do'e gēri mbiyi zi mo zi lasi.”

⁴ Here Yowani alaya mī da lipī bapatisi ki'di ehe kö'du yēti. Mo ayada zi zē motō dē nni tēmi kö'du kyēnyē zi zē bapatisi, ehe Wirī akila kö'du kyēnyē 'bēzē ne. ⁵ Vidī kayo tēmi dakaŋo 'ba Yuda ehe gawo kyedre 'ba Yerusalemā i'bēnni kö'du 'ba Yowani ne kowo. Zē odrō hē nni tēmi kö'du kyēnyē 'bēnni ne ehe mo abapatisi zē mī ranga 'ba Yeredene. ⁶ Yowani usu bōngō 'bēni o'do tēmi yēvu 'ba jemele, ida kō'di wana gbō gē nī, ehe wakonyo 'bōmo wōmī ehe yazi möku. ⁷ Mo ayöyö zi vidīye henye, “Kora mati mo atayi ta ga ma ne, atēdi kyedre ta da ma. Manza dē na laka zi ra ma kidē akaŋo zi kamoka 'bōmo kinga. ⁸ Ma bapatisi ye wini aba, mora mo akabapatisi ye Lawo Kölö Laka aba.”

Bapatisi 'ba Yësu

(Mt. 3:13-4:11; Lk. 3:21-22, 4:1-13)

⁹ Tēmi kadra nani, Yësu ayi tēmi Nazereta mī dakaŋo 'ba Galilaya zi Yowani, zi nī bapatisi mī ranga 'ba Yeredene. ¹⁰ Kandi mati Yësu asi yaga tēmi wini, mo ongo komoriyē ayēhu rē nī, ehe Lawo Kölö Laka ayi alosō dō mo kaa atu'bu. ¹¹ Here gu ayi ta komoriyē iya henye, “Yi gogo wisi ama ra. Ma na rakyenyi yi aba.” ¹² Kandi Lawo Kölö Laka o'do mo ti'bē mī da lipī, ¹³ ani ko'do 'butēsowō mī wayōnzo 'ba

Satani. Ngötu 'ba möku ēdinni kpa ani, mora malayika'e ayinni ehe akonyinni mo.

Yësu ako'jo kora vo kyenze kirī sowo

(Mt. 4:12-22; Lk. 4:14-15, 5:1-11)

¹⁴ Tapēti i'di Yowani ku mī kamba, Yësu i'bē mī Galilaya ehe ayeto kö'du yöyö laka kazi Wirī ne yēti. ¹⁵ Mo iya henye, “Kadra ma laka oko ku ehe damōku 'ba Wirī ku kara. Oto de 'e tēmi kö'du kyēnyē 'be'e ne ehe oma'e mī kö'du yöyö laka ne.”

¹⁶ Mati Yësu i'bē ta da göti 'ba föfö 'ba Galilaya, mo i'ja kora vo kyenze kirīye riyō, Simona öndu nī Anderiya aba, ēdinni kyenze kirī öndu aba. ¹⁷ Yësu iya zi zē henye, “Ayiye zi ma, makayandi ye zi vidī kika zi ma.” ¹⁸ Kandi ilanni öndu 'bēnni ne, ehe i'bēnni mo aba. ¹⁹ Mo i'bē tisi dagba ani, ehe i'ja öndu maako'e riyō Yemisi, Yowani aba, zē gisi 'ba Zebedeyo. Zē ēdinni mī tōŋbō öndu ēnni kō'jo nzo. ²⁰ Here mati Yësu ongo zē, mo ako'jo zē ehe zē ila 'bu nni Zebedeyo mī tōŋbō kora vo loo eti, ehe i'bēnni Yësu aba.

Kora wiri kyēnyē aba

(Lk. 4:31-37)

²¹ Yësu vo lö'bō 'bēni eti ayinni mī gawo 'ba Kaparanamo, mī ko'do 'ba ralawo aba, Yësu i'bē mī bi 'ba mötu, ehe ayeto kö'du yēti. ²² Vidī mati owonni ne, zē na rakaga tēmi gēri 'ba kö'du yēti 'bōmo ne, kö'du mo anza dē kaa vo komoyandi 'ba vo kö'du ki'diye, ga kö'du mo ayēti kö'du kalakonda aba. ²³ Here kora dakyikyī aba mī nī ēdī mī bi 'ba mötu, ehe udu riyē, ²⁴ “Omba a'di kazi ze, Yësu 'ba Nazereta? Yi kinye ne zi yaŋa ze? Ma yolō ku yi ēyi ra, yi vo litu laka a Wirī.” ²⁵ Yësu ame'do na kamo zi dakyikyī ne, “Alima tiyi, ehe asi yaga ta ra kora ne.” ²⁶ Dakyikyī ne akohō kora ne na kyigō, udu na kamo, ehe asi yaga ta rō mo. ²⁷ Vidī biya na rakaga ehe ayetonni me'do na ga rē nni zi oka maako. “A'di ra here? Ne kya 'ba kö'du yandi kyiyi maako? Kora

nenye ëdì kalakonda aba zi kö'du kî'dî zi dakyikyie, ehe zë owonni ho mo.”²⁸ Here kö'du 'ba Yësu apere rë nî kandi ta ga bi ne biya mi dakaŋo 'ba Galilaya.

*Yësu akɔ'ɔ vidi kayo
(Mt. 8:14-17; Lk. 4:38-41)*

²⁹ Yësu, Yemisi, Yowani aba, ilanni bi 'ba mötu, ehe i'bënni mbiyi liŋɔ 'ba Simona ehe Anderiya. ³⁰ Wese 'ba Simona ëdì na rakɔɔ mi sora rakyitu aba, ehe kandi mati Yësu ɔkɔ, iyanni kö'du mo zi mo. ³¹ Mo i'bë zi mo, iri kala mo ehe akɔnyi mo riyë. Rakyitu ne ila mo, ehe mo ayeto gbo litu zi zë.

³² Tapëti kadra alosu ku ehe hutaga ɔkɔ kpa ku, vidi ikanni zi Yësu vo rakɔɔ'e biya ehe zë mati dakyikyie aba. ³³ Vidi biya 'ba mi gawo ne atoto rë nni ha loko. ³⁴ Yësu akɔ'ɔ zë mati kyɔ na rakɔɔ dakyinë aba biya, ehe ore dakyikyie lakyi yaga. Mo ila vo dakyikyie dë zi kö'du maako kiya, ga kö'du zë ayolonnî ku mo eyi ra.

*Yësu ayëti kö'du mi Galilaya
(Lk. 4:42-44)*

³⁵ Mi da mindö maako gba kazi bikanyi 'ba kadra Yësu ënyi ila liŋɔ ehe i'bë yaga temi gawo ga bi mbiya amötu. ³⁶ Simona abokani ëti i'bënni mo koma. ³⁷ Mati zë i'janni mo, iyanni zi mo henye, “Vidi biya ëdinni yi koma.” ³⁸ Mora Yësu aya'ba da me'do zi zë henye, “Di'bë'e zo dagba zi liŋɔ maako'e mati gbö kinye ne. Momba kpa zi kö'du yeti mi zë, kö'du nere ra mayi go mo.” ³⁹ Here mo i'bë mi Galilaya kö'du yeti aba biya mi bi 'ba mötu ehe dakyikyie kore aba yaga.

*Yësu akɔ'ɔ kora vo mönyu
(Mt. 8:1-4; Lk. 5:12-16)*

⁴⁰ Kora maako ëdì na riti kazi koo mönyu ayi zi Yësu, alomvo akaŋo ehe alenze mo kö'du wakɔnyi iya henye, “Ëzë omba ku, atɔ'bo ma ko'do ŋbala.” ⁴¹ Yësu kö'du sösu aba, ehe iza kala ni yaga ehe ise

ro mo. Mo aya'ba da me'do henye, “Momba ku. Ëdì na ŋbala.”⁴² Kandi mönyu ila kora ne ehe ro mo gbo ŋbala. ⁴³ Here Yësu ise go mo, ehe utu mo 'de kandi, ⁴⁴ iya henye, “Owo te, ayada kö'du ne dë zi vidi ma kölo maako. Mora i'bë zo mbiyi zi vo karasa mayonzo yi, zi yada zi vidiye mönyu 'bëyi inde rë ni ku. I'di wakumu kaa kö'du kî'di 'ba Mosa.”⁴⁵ Mora kora ne i'bë ehe kö'du ne yada ta ga bi ne biya. Mo ame'do takanyi mi kö'du ne, here Yësu ɔ'bo dekpe zi ti'bë mi gawo na dangölo. Mora mo alima akpa yaga mi ga bi mbiya ne'e ehe vidi ayinni zi mo temi ga bi ne biya.

2

*Yësu akɔ'ɔ kora keŋe maako
(Mt. 9:1-8; Lk. 5:17-26)*

¹ Tapëti ko'do yaa, Yësu ënyi i'bë hulëhu mi Kaparanamo ehe kö'du yöyö apere rë ni iya mo ëdì liŋɔ. ² Vidi kayo ayinni ga bi kölo, ani bi ako ɔɔ dë mi loko, gbî le yaga ha loko bi kpa anza dë. Yësu ëdì kö'du yöyö ne yeti zi zë. ³ Vidi kora sowo ɔkonnî, ëdinni kora mati eŋe kyere akaŋo ne kinjê kika mo zi Yësu. ⁴ Ga kö'du vidi kayo, zë ɔ'bonni dë zi kora ne kika mo zi mo. Here zë itinni bingö ta komo lembe mbiyi bi mati Yësu ëdì. Mati ayëhunnî bi ne ku, zë izanni kora ne akaŋo, ëdì ako'do da laŋba. ⁵ Mati Yësu ongo hala ëdinni kö'du koma aba, iya zi kora keŋe ne henye, “Wisi ama, kö'du kyënyë 'bëyi ila ku.”

⁶ Vo komoyandi 'ba kö'du kî'di maako'e mati ëdì alimanni ani ne, asösunni kö'du, ⁷ “Hala mo ame'do kaa nenyë here?” Ne kö'du sawiya ra. Wiri ra nje kölo atɔ'bo kila kö'du kyënyë.

⁸ Kandi Yësu ayolo kö'du mati zë ëdinni asösu ne, here mo iya zi zë, “Ëdiye kö'du mahere ne sösu ga a'di? ⁹ Ma vala ra anza na kyigo zi kiya zi vo keŋe ne, 'Ila yi ku temi kö'du kyënyë 'bëyi, kodo zi kiya henye, 'Ënyi, injê laŋba 'bëyi

ne, i'be'? ¹⁰ Here zi ye yolo laka Wisi a Vidi edi kalakonda 'ba dakaŋo nenyé aba zi vidi kila temi kö'du kyenyé, miya zi vo keŋe ne, ¹¹ 'Medi kiya zi yi, enyi, injé lanba 'beyi ne, i'be liŋo.' ¹² Here mo enyi ta da komo zé, ehe injé lanba eni, i'be gbo. Zé biya na rakaga, zé ayetonni Wirí, iyanni henyé, "Wa mahere ne, dongo dé gba kyere."

Yésu ako'jo Lévi

(Mt. 9:9-13; Lk. 5:27-32)

¹³ Yésu i'be huléhu löhu da göti föfö 'ba Galilaya, vidi kayo atoto ré nni zi mo ani, mo ayeto zé yandi. ¹⁴ Mati mo edi ti'be lasi aba, mo i'ja vo 'be'bele kö'du ru mo Lévi wisi 'ba Alipayo, edi alima mi bi 'ba 'be'bele kö'du. Yésu iya zi mo henyé, "Alö'bö ga ma." Lévi enyi, ehe alö'bö gbo go mo.

¹⁵ Mati Yésu edi wakonyo liŋo a Lévi, vo 'be'bele kö'du kayo ehe vo kö'du kyenyé kayo kö'do'e mati alö'bönni ga Yésu ne, ma kayo temi zé adro'bo ré nni mo aba, ehe vo lö'bö 'bomo eti wakonyo ga bi kölö.

¹⁶ Vo komoyandi 'ba vo kö'du ki'diye ru zé Farasi ne, i'janni Yésu edinni wakonyo ga bi kölö vo kö'du kyenyé eti ehe vo 'be'bele kö'du'e. Here zé ako'jonní ha vo lö'bö 'bomo'e, "Kö'du a'di mo onyo wa vidi mahere ne eti?" ¹⁷ Yésu owo kö'du 'bézè ne, aya'ba do mo zi zé, iya henyé, "Vidi mati ré zé na laka kazi koo, ombanni dakatorö dé, nje zé ma na rakoo. Mayi dé ga kö'du vidi laka'e, mayi ga kö'du vidi kyenyé'e."

Kö'du 'ba hakoro

(Mt. 9:14-17; Lk. 5:33-39)

¹⁸ Vo lö'bö 'ba Yowani Bapatisi ehe Farasiye edinni hé nni koro. Vidi maako'e ayinni zi Yésu, ako'jonní ho mo, "Kö'du a'di vo lö'bö 'ba Yowani Bapatisi ehe Farasiye edinni hé nni koro, mora vo lö'bö 'beyiye oronni hé nni dé go mo?" ¹⁹ Yésu aya'ba da me'do zi zé iya henyé, "Omba 'be'e yingö mati edinni bi 'ba oze ne, zi ti'benni kazi wakonyo? Anza here dé. Ezé kora vo mbara edi gba

zé aba, zé o'bönni dé zi kö'do here. ²⁰ Kadra mo atoko ezé oba kora vo mbara ku 'de kazi zé akoro hé nni 'da."

²¹ "Vidi maako uru bongo ma kyiyi dé zi kö'jo bongo ma koo. Ezé o'do here, ma kyiyi ne aya'ba tisiwa aba, ehe akire bongo ma koo ne, ehe ako'do ogo kyedre. ²² Vidi maako odrö a'ji ma kyiyi dé gbí mi losö wana ma koo. Ezé o'do here, a'ji ne akiha losö wana, ehe a'ji 'dö losö wana aba akayaŋa ré nni. Mora laka zi kope a'ji ma kyiyi gbí mi losö wana ma kyiyi."

Kö'du kö'do 'ba ralawo

(Mt. 12:1-8; Lk. 6:1-5)

²³ Mi kö'do 'ba ralawo aba, Yésu edi ati'be kpuru temi yaka 'ba nyenyö. Mati vo lö'bö 'bomo'e edi ati'benni mo aba ne, ayetonni da nyenyö ne kowe zi konyo. ²⁴ Farasiye iyanni zi Yésu henyé, "Ongö te, kö'du a'di vo lö'bö 'beyiye edinni kö'du mati i'be dé ga kö'du ki'di 'ba kö'do 'ba ralawo ne kö'do go mo?"

²⁵ Yésu enyi, aya'ba do mo zi zé iya henyé, "Ako'jo'e kö'du mati Dawidi o'do mi kadra nani dé, mati mo omba wa zi konyo mi kadra mati mo vidi 'beni eti na o'bo ne? ²⁶ Here mo i'be mi loko a Wirí ehe onyo mangolo'bo mati i'di zi Wirí ne. Kö'du ne o'do ré ni mi kadra mati Abiyata ra na vo karasa ma kyedre. Edi mi kö'du ki'di 'beze nje vo karasa'e ra akonyonni mangolo'bo ne, mora Dawidi onyo, ehe i'di kpa zi vidi 'beniye." ²⁷ Yésu aya'ba go mo zi zé iya henyé, "O'do kö'do 'ba ralawo ne kö'du vidi, o'do vidi dé kö'du kö'do 'ba ralawo. ²⁸ Here Wisi a Vidi edi gbí na Yere 'ba kö'do ralawo."

3

Kora vo kala keŋe

(Mt. 12:9-14; Lk. 6:6-11)

¹ Kadra maako aba Yésu i'be bi 'ba mötu. Kora maako edi ani kala mo eŋe ku. ² Vidi maako'e edinni ani, zé ombanni zi Yésu susu ga kö'du lité

ko'do. Here zë alimanni mo kongo kara kodo mo akako'jo kora ne ndo mi ko'do 'ba ralawo. ³ Yësu ame'do zi kora vo kala keje ne, "Ayi toro komo ze kinye."

⁴ Here mo ako'jo ha vidi ne'e iya henye, "A'di ra ko'du ki'di 'beze ila ze zi ko'do mi ko'do 'ba ralawo? Zi konyi, kodo zi ko'do na kyenyë? Zi didi vidi yomo, kodo zi yaja mo?" Mora 'de iyanni ko'du ako de. ⁵ Yësu na kamo mati mo ongo bi de zë, ga ko'du kazi ko'du kowo. Here mo iya zi kora ne, "Iza ga kala yi ne yaga." Mo iza yaga, a'ba na laka löhu. ⁶ Here Farasiye ilanni bi 'ba motu ne, ehe atoto re nni kandi vidi 'ba Heroda eti, o'donni yere zi Yësu kofo.

Vidi kayo da kapa föfö

⁷ Yësu vo lö'bö eni eti edi ti'benni ha föfö 'ba Galilaya, vidi kayo alö'bönni go mo. Vidi ne maako'e ayinni temi Galilaya, Yudiya, ⁸ Yerusalema, Edome, ta dakaño kafo ranga 'ba Yeredene, Tiyere, Sidoni aba. Vidi ne ayinni biya zi Yësu ga ko'du wa mati zë owonni mo edi ako'do. ⁹ Ga ko'du vidi ayo takanyi, Yësu iya zi vo lö'bö 'beniye mako'jonnitöngbö nzo zi ni tekyi mi mo, kazi vidi utunni ni. ¹⁰ Mo ako'jo vo rakoo kyo, ehe zë mati gba na rakoo ne nduwë re nni sikyi dagba ga ko'du zi ro mo kise. ¹¹ Ezë vidi mati edinni dakyiky aba mi nni ongönni mo, akalëpinni akaño, akiyanni henye, "Yi wisi 'ba Wirä." ¹² Here Yësu iya zi dakyiky ne'e, mayadanni de zi vidi eyi 'beni ni.

Yësu inzi vo litu 'butë domoriyö (Mt. 10:1-4; Lk. 6:12-16)

¹³ Here Yësu i'bë riyë da lutu, ako'jo vidi mati mo omba ne tayinni zi ni. Zë ayinni zi mo, ¹⁴ mo inzi 'butë domoriyö temi zë, i'di ru zë ku vo litu'e, mo ayada zi zë henye, minzi ye ku zi tediye ma aba, zi kutu'e kpa yaga ti'bë ko'du yeti, ¹⁵ zi tediye kpa kalakonda aba zi dakyiky kore mo yaga.

¹⁶ Nenye ma 'butë domoriyö mati mo inzi, Simona, Yësu i'di ru mo Petero, ¹⁷ Yemisi öndu ni Yowani aba, zë gisi 'ba Zebedeyo, Yësu i'di ru de zë Bonerega ko'du ya'ba aba piwo, ¹⁸ Anderiya, Pilipo, Baratolomoya, Matayo, Toma, Yemisi wisi 'ba Alipayo, Tadöyösu, Simona mati o'do lövo 'ba dakaño 'beni, ¹⁹ Yudasä Sikereto mati asusu Yësu zi kofo mo ne.

Yësu Belezobulu aba (Mt. 12:22-32; Lk. 11:14-23)

²⁰ Yësu i'bë ödu loko, vidi kayo atoto re nni, here Yësu vo lö'bö 'beni eti i'janni kadra 'ba zi wakonyo de. ²¹ Mati vo dakota 'bomo owonni ko'du ne here, i'benni zi go mo kongo, ga ko'du vidi edinni akiya, "Mo arifo ku."

²² Vo komoyandi 'ba vo ko'du ki'di maako'e, mati ayinni ta Yerusalema ne, iyanni henye, "Mo edi Belezobulu aba mi ni." Ne yere 'ba dakyikyie ra i'di kyigo ne zi mo zi kore zë yaga. ²³ Here Yësu ako'jo zë zi ni, ame'do zi zë temi mala. "Hala Satani akore Satani yaga? ²⁴ Ezë damöku inye re ni na gbongo gbongo, damöku ne akalëpi. ²⁵ Here ezë dakota inye re ni na gbongo gbongo, dakota ne akalëpi. ²⁶ Here ezë damöku 'ba Satani inye re ni na gbongo gbongo, o'bo tēhi de, akalëpi, akinde re ni. ²⁷ Vidi kölo maako o'bo de zi tödu mi loko 'ba kora vo tembe zi wasisi omo kolo, nje ezë mo ida kora vo tembe ne ku dagba, atehe 'da wa omo kolo. ²⁸ Miya zi ye tinyö henye, akato'bo vidi kila temi ko'du kyenyë 'bezë ne biya, ehe me'do lasa 'bezë biya. ²⁹ Here vidi mati akame'do ko'du kyenyë ra Lawo Kölo Laka ne ila mo de, ga ko'du mo o'do ko'du kyenyë ma nburu nburu ne ku." ³⁰ Yësu iya ko'du ne here, ga ko'du vidi maako'e edinni akiya "Dakyiky ra edi mo ko'do."

Ma 'ba Yësu öndu mo eti (Mt. 12:46-50; Lk. 8:19-21)

³¹ Here ma 'ba Yësu öndu mo eti okonni. Zë onni 'de yaga ta ra

loko, utunni kö'du kise kö'du ko'jo ga kö'du mo. ³² Vidi mati edinni alima kpo ta ra Yesu, iyanni zi mo henye, “Ongɔ te, ma yi, ondu yiye eti edinni yaga, zē ombanni yi.” ³³ Yesu aya'ba da me'do zi zē, iya henye, “Eyi 'benni ma ma? Eyiye 'benni ondu ma'e?” ³⁴ Mo ongɔ bi da vidi mati edi alimanni kpo ta ra ni, iya henye, “Ongɔ'e te, kinye ne ma ma ondu ma'e eti. ³⁵ Vidi mati o'do wa mati Wiri omba zi mo ko'do ne, mo ondu ma, emi ma, ehe ma ma.”

4

Mala 'ba vo kofo kilii

(Mt. 13:1-9; Lk. 8:4-8)

¹ Kadra maako aba lohu, Yesu ayeto kö'du yandi da kapa föfö 'ba Galilaya. Vidi mati atoto rē nni kpo ta ro mo ne, edinni kyo, here mo ekyi mi tōngbō, alima mi mo. Tōngbō ne edi mi föfö, vidi kayo ne'e ɔɔ 'benni 'de yaga da göti 'ba föfö. ² Mo alima kö'du kayo ne yandi mo zi zē temi mala. Mi kö'du yandi 'bomo ne mo iya henye, ³ “Owo'e te. Kora maako i'bē yaga kofo kilii mi yaka. ⁴ Mati mo ili kofo ne mi yaka, maako'e alēpi da ga gēri, ali ayinni, onyonni 'de. ⁵ Maako'e alēpi dakaŋo ma ri'di aba, mati kaŋo nje tisiwa aba ne. Kandi kofo ne ötu, ga kö'du kaŋo ne ayöndu dē. ⁶ Here kadra ayi riye, o'bo wevo ma luru ne, ga kö'du ngara'da mo ödu dē na laka mi kaŋo. ⁷ Kofo maako'e alēpi mi kutē kono, övu ayasi wevo ni, mora 'de ana dē. ⁸ Kofo maako'e alēpi mi kaŋo ma laka ne, wevo mo asi, övu, ana i'jö. Maako'e edinni i'jö aba 'butewota, maako'e 'butemodaka, maako'e lamikölö.” ⁹ Yesu aya'ba gɔ mo zi zē iya henye, “Mo mati edi mbili aba, mowo kö'du ne.”

Kö'du a'di mo ayandi kö'du temi mala

(Mt. 13:10-23; Lk. 8:9-15)

¹⁰ Mati Yesu edi kuti ni aba, vidi maako'e mati owonni kö'du mo ne, ayinni zi mo vo litu 'butē domoriyö eti, ako'jonnii ho mo zi mi mala ne'e

yada. ¹¹ Yesu aya'ba do mo zi zē, iya henye, “Kö'du koho 'ba damöku 'ba Wiri i'di ku zi ye. Mora zi vidi maako'e kö'du koho akayandi temi mala.

¹² Here zē akongonni akongɔ, mora 'de kaa ongonni dē.

Èzē o'donni here akoto dē nni zi Wiri, akila zē.”

Yesu ayada mi mala 'ba vo kofo kilii

(Mt. 13:18-23; Lk. 8:11-15)

¹³ Yesu ako'jo hē zē iya henye, “Ayolo'e mi mala ne dē? Akayolo'e mala maako'e hala? ¹⁴ Vo kofo kilii ne ili kö'du me'do 'ba Wiri. ¹⁵ Vidi maako'e kaa kofo mati alēpi da ga gēri. Kandi ezē owonni kö'du me'do ne, Satani ayi oba 'de. ¹⁶ Vidi maako'e kaa kofo mati alēpi da ri'di. Kandi ezē owonni kö'du me'do ne, irinni na rakyenyi. ¹⁷ Mora ödu dē gbo mi zē, here ne o'bo limanni 'diri dē. Èzē riti maako mandere wakofu ayi ga kö'du me'do ne, zē akilanni 'de. ¹⁸ Vidi maako'e edinni kaa kofo mati ili mi kutē kono. Ne edi zē mati owonni me'do ne, ¹⁹ kö'du sösu, lovo 'ba kōhi, lovo kö'du wakyɔ, akakohɔ me'do ne, mora ananni i'jö dē. ²⁰ Vidi maako'e edinni kaa kofo mati ili mi kaŋo laka. Zē owonni me'do ne, ombanni do mo, ananni i'jö maako'e 'butewota, maako'e 'butemodaka, maako'e lamikölö.”

Lamba hu sora

(Lk. 8:16-18)

²¹ Yesu alima nduwē kiya zi zē henye, “Vidi maako here ne, oba lamba ndö kika mo hu siko mandere hu sora? Anza here dē, i'di lamba da tarabiza. ²² Wa mati edi 'de kowɔ na koho akika yaga bikanyi. Wa mati ayöfu do mo ne, akayehu do mo yaga. ²³ Owo'e kö'du ne, ezē ediye mbili aba.”

²⁴ Mo iya kpa zi zē henye, “Kö'du mati medii akiya zi ye ne, oze mbiliye na laka zi kowo mo. Wa yeri mati edi ako'do'e zi oka'e, ako'do kpa zi ye. ²⁵ Vidi mati edi mo aba, aki'di

zi mo kyɔ. Vidī mati anza mo aba, akoba 'de kazi mo.”

Mala kō'du tövu 'ba kofo

²⁶ Yësu nduwë kiya mo aba zi zë, iya henye, “Damöku 'ba Wirī ëdī henye. Kora maako ilī kofo mī yaka ënī. ²⁷ Mati mo o'do yɔndɔ aba, ënyī kadra aba, kofo ne biya ëdinnī ku mbili kī'dī, ëdinnī kpa ku tövu. Mo ayɔɔ də hala o'do rē nī here. ²⁸ Kaɔo ra o'do wevo ne na bi dēnī zi tövu, zi ta na lɔɔ. Dagba biritī mo ma luru ne akalaya, mbili mo, ehe ndundu mo mbili ma ndo i'jō aba. ²⁹ Mati i'jō ne alɔtri ku, kora ne ayeto kumu mo kulu aba, ga kō'du mo ayɔɔ kadra mo ɔko ku.”

Mala kō'du kofo 'ba masatada
(Mt. 13:31-32,34; Lk. 13:18-19)

³⁰ Yësu ako'jo kō'du henye, “Dakiya ze damöku 'ba Wirī ëdī kaa a'di? Mala a'di dako'do ze zi yada mo? ³¹ Ëdī kaa kofo 'ba masatada, kofo mati tisi řiri mī dakaɔo ne. ³² Ta gɔ mo yaa, övu riyë, ayi kyedre ta da wevo ne'e biya. I'dī ngora nī ma kyedre mo'e yaga, ali ayinnī, uvō loko ënnī mī galilī mo.”

³³ Yësu ayëti kō'du kise 'bēnī tēmī mala maako'e. Mo ayada zi zë kyɔ, kō'du zi zë tɔ'bo yolo mo. ³⁴ Mo ɔ'bo də me'do zi zë kazi mala. Ëzë mo ëdī vo lö'bō 'bēnī ëti, mo akayada kō'du ne'e biya zi zë.

Yësu adɔɔ buluku da wini
(Mt. 8:23-27; Lk. 8:22-25)

³⁵ Mī da hutaga mī ko'do nani, Yësu iya zi vo lö'bō 'bēniye, “Ënyī dī'bē'e kyëti 'ba föfö.” ³⁶ Here zë ilannī vidī kayo ne'e, ehe vo lö'bō'e ëkyinnī mī tɔɔbō, mati Yësu ëdī alima nzo mī mo, obannī mo nni aba. Tɔɔbō maako'e alö'bönnī kpa ga ndī mo.

³⁷ Truku'du buluku kyigɔ aluku riyë kagba 'ba wini, ayeto ku liko riyë mī tɔɔbō, here omba ku kara zi koso wini aba. ³⁸ Yësu ëdī 'de hulëhu mī tɔɔbō ako'do də nī taka gara aba. Vo lö'bō 'bomo'e alironnī mo iyannī

henye, “Vo komoyandi, asösu 'bēyī kō'du də, ze hiya kara zi koli?”

³⁹ Yësu ënyī riyë, ame'do na kamo zi buluku, iya zi wini kagba ne henye, “ɔɔ, ti!” Buluku nni wini kagba aba ɔɔnnī, bi gbo liwo. ⁴⁰ Yësu iya zi vo lö'bō 'bēniye henye, “Kō'du a'di ëdiye atere gɔ mo? Anza'e də koma aba?” ⁴¹ Zë tere kyedre aba, ako'jo ha oka maako, “Kora nenye ëyī? Buluku wini kagba aba, ɔwönnī mo?”

5

Yësu ako'jo kora dakyikyī aba
(Mt. 8:28-34; Lk. 8:26-39)

¹ Yësu vo litu 'bēnī ëti ënyī i'bē ɔkonnī kyëti kapa föfö 'ba Galilaya mī dakaɔo 'ba Gerasa. ² Kandi mati Yësu asi yaga tēmī tɔɔbō, andosi də nni kora maako aba, asi tēmī wogo 'ba da wogo ani ne. Kora ne ëdī dakyikyī aba mī nī. ³ Mo ëdī alima mī kutë da wogo. Vidī ako ɔ'bo dekpe zi sesi mo na kida nyɔri aba. ⁴ Da kyɔ ndī mo kala mo aba ëdī na kida, mora ta ga kadra ne biya mo akisi nyɔri ne, ehe akikye mī kōhi ne ta ndī nī na nzoyi. Mo embe 'beri, vidī maako ɔ'bo də zi mo kīri. ⁵ Kadra yɔndɔ aba mo ëdī lima alasi tēmī da wogo kpuru ta da lutu, kudu aba rē nī kumu yitō aba.

⁶ Mo na kowɔo mati ongo Yësu, here aho alɔdro domo nī aba akaɔo komo Yësu. ⁷ Here mo alörö na kyembe, iya henye, “Yësu wisi 'ba Wirī omba a'di kazi ma? Lömu mī ru Wirī, ma lenze yī, i'dī riti də zi ma.” ⁸ Mo iya kō'du ne ga kō'du Yësu ëdī akiya henye, “Dakyikyī asi 'de yaga ta ra kora ne.”

⁹ Here Yësu ako'jo ho mo iya henye, “Ru yī ëyī?” Kora ne aya'ba da me'do iya henye, “Ru ma 'Gboko,' ga kō'du dēdī ze kyɔ.” ¹⁰ Mo zo nduwë Yësu lenze kazi ore dakyikyī ne'e yaga ta dakaɔo nani.

¹¹ Ani wa'do kayo ëdinnī kara dakapa lutu wakonyo. ¹² Here dakyikyī ne'e zo rē nni la'ba zi Yësu, iyannī henye, “Utu ze zi wa'do ne'e,

zi ze ti'be tödu mi zë.” ¹³ Mo ila dakyiky ne'e ti'be, ödunni gbo mi wa'do ne'e. Wa'do ne'e edinni biya kaa kpulukuriyö, ahonni akaño mi föfö, ehe aluyinni.

¹⁴ Kora mati edinni ga wa'do ne'e kongö, ahonni 'de, ayöyönni kö'du ne mi gawo mi halinö kö'du mati o'do re ni ne, yada zi vidi. Vidi enyi i'benni biya kö'du mati o'do re ni ne kongö. ¹⁵ Mati ayinni zi Yesu, ze ongönni kora mati edi kani gboko 'ba dakyiky eti mi ni ne, mo edi alima ani bongö aba re ni, do mo ku na laka, ze biya na tere. ¹⁶ Ze mati ongönni komonni aba, ayadanni zi vidiye kö'du mati o'do re ni zi kora mati dakyiky aba ne, ehe kö'du 'ba wa'do ne'e. ¹⁷ Here ze ako'jonn ha Yesu zi tenyi ati'be 'de temi dakaño enni.

¹⁸ Here mati Yesu omba ku zi ti'be zi tekyi mi tonbö, kora mati edi kani dakyiky aba mi ni ne, alenze mo iya henye, “Di'be ze yi aba.” ¹⁹ Yesu ila mo de zi ti'be ta go mo, iya zi mo henye, “I'be linö zi vo dakota 'beyiye, ayada zi ze hala kö'du mati Yere o'do zi yi, laka 'bomo zi yi edi hala.” ²⁰ Here kora ne enyi i'be biya kpuru temi Gawo 'Bute ne'e, kö'du mati Yesu o'do zi ni ne yada mo aba. Vidi mati owonni kö'du ne biya na rakaga.

Wu'je 'ba Yayiro nni mbara mati ise ra bongö 'ba Yesu

(Mt. 9:18-26; Lk. 8:40-56)

²¹ Yesu enyi i'be hulëhu kyeti kapa 'ba föfö vere. Ani da kapa föfö, vidi kayo atoto re nni kpo ta da kapa mo. ²² Here vere maako ru mo edi Yayiro, mo ra na vo dagba 'ba bi 'ba motu ani, mati mo okö, ongö Yesu, mo umë re ni akaño ndi mo, ²³ alenze mo kö'du komba aba, iya henye, “Wu'je tisi 'bama na rakoo. Ako ayi, i'di kala yi do mo, here zi mo tedi na laka, na didi.” ²⁴ Yesu enyi i'benni mo aba.

Here vidi kayo mati edinni ati'be Yesu eti ne, edinni mo diri ta da kapa biya. ²⁵ Here mbara maako edi

ani, na riti ga kö'du yama edi taho ta ro mo kazi toro koo 'butë domoriyö. ²⁶ Dakatoro kayo edinni le owö ki'di zi mo. Mo ayaña kahi 'benni biya, mora here ne zi ta'ba na laka anza de, edi weni zo re ni kidra dagba ta ga kadra biya. ²⁷ Mo owo kö'du Yesu, enyi ayi kafo mo mi kutë vidi kayo ne. ²⁸ Mo iya na bi deni henye, “Eze mise gbi le nje bongö ro mo ne, matedi na laka.” ²⁹ Mo ongö here ise bongö ro mo ne, kandi yama oro, mo ayolo ku mi ida re ni henye, na ko'jo re ni ku temi riti kyedre 'benni ne.

³⁰ Yesu kandi ayolo henye, kyigo asi ku ta re ni yaga. Mo opi re ni kpo temi kutë vidi kayo ne, ako'jo kö'du henye, “Eyi ra ise ra bongö ama?” ³¹ Vo lö'bö 'bomo aya'banni da me'do zi mo henye, “Ongö te vidi kayo mati edinni yi kuru ne, kö'du a'di ako'jo 'beyi kö'du go mo henye ere, ‘Eyi ra ise ra ma?’”

³² Yesu zo nduwë lima bi kongö kpo ta re ni zi yolo eyi ra o'do kö'du ne. ³³ Here mbara ne ayolo kö'du mati o'do re ni zi ni ne, mo ayi tese aba na tere, alodro ndi mo, ayada kö'du tinyö mati o'do re ni ne biya zi mo. ³⁴ Yesu aya'ba da me'do zi mo henye, “Wu'je ama, koma 'beyi o'do yi ku nbala. I'be na rakyeyi, mak'jo yi temi riti ne.”

³⁵ Mati Yesu edi kö'du ne kiya, Vidi maako'e ayinni ta linö 'ba Yayiro, ayadanni zi mo henye, “Wu'je 'beyi oli ku. Kö'du a'di kpe zi riti ki'di ra vo komoyandi ne go mo?” ³⁶ Yesu oze mbili ni de da kö'du mati iyanni ne, mo aya'ba zi Yayiro henye, “Ere de, nje kölo koma.”

³⁷ Here mo ila vidi ma kölo maako de zi ti'be ni aba dagba, nje Petero, Yemisi, öndu ni Yowani aba. ³⁸ Mati ze okonni linö 'ba Yayiro, Yesu ongö bi apere re ni ku na yawa, owo kuyë riyë kudu rala'ba aba. ³⁹ Mo enyi i'be ödu loko, iya henye zi ze “Kö'du a'di bi apere re ni go mo na yawa here? Kö'du a'di ediye kudu go mo? Wu'je tisi ne oli de, edi onbö ako'do.”

⁴⁰ Here zë ogonni mo. Mora here mo ore zë biya yaga, oba 'bu 'ba wu'jè tisi ne, ma mo, vo lö'bö 'bëniye wota. Mo ënyi i'bë ödu mi loko mati yöku wu'jè tisi ne o'ba 'do mo.

⁴¹ Mo iri kala mo, iya zi mo henye, “Talita Kumu.” Kö'du ya'ba aba henye, “Wu'jè tisi, miya zi yi, ënyi riyë.” ⁴² Here mo ënyi, alasi kpo. Köo 'bomo ëdi 'butë dömoriyö. Mati kö'du ne o'do rè ni, zë biya na rakaga. ⁴³ Yësu i'di kö'du kise anza dë zi zë yada zi vidì kö'lö maako, ehe mo iya henye, “I'diye wa zi mo zi konyo.”

6

Omba Yësu dë mi Nazereta (Mt. 13:53-58; Lk. 4:16-30)

¹ Yësu ënyi ila bi nani, ehe i'bë hulëhu mi gawo 'ba dakaño 'bëni. Vo lö'bö 'bomo'e i'bënni mo aba. ² Mi ko'do 'ba ralawo aba, mo ayeto kö'du yandi mi bi 'ba mötu. Vidì kayo ëdinni ani, mati zë owonni kö'du mo, zë biya na rakaga. Zë ako'jonnì kö'du iyanni henye, “Here mo i'ja kö'du ne biya ta kila? Kö'du yolo 'ba a'di ra here mati i'di zi mo ne? Hala mo ëdi kö'du koro ne'e ko'do mo? ³ Mo anza vo kaga kisë, wisi 'ba Mariya, öndu 'ba Yemisi, Yosepa, Yudasì, Simona aba? Anza dë ëmi mo'e ra ëdinni alima kinye ne?” Here zë ombanni mo dë.

⁴ Yësu ënyi iya zi zë henye, “Nëbi owö ta bi ne biya, nje vidì mi gawo liño 'bomo, karo mo'e, vo dakota 'bomo ëti ra ombanni mo dë.” ⁵ Mo omba dë zi kö'du koro ako'e ko'do ani, mo i'di kala ni nje da vidì 'ba rakoo gbongo maako'e, ehe ako'jo zë gbo. ⁶ Mo rakaga kyedre aba ga kö'du vidì anzanni dë kö'du koma aba.

Yësu utu vo litu 'butë dömoriyö yaga

(Mt. 10:5-15; Lk. 9:1-6)

Yësu ënyi i'bë kpo ta ra dakaño nani komo vidì yandi aba. ⁷ Mo ako'jo vo litu 'butë dömoriyö ne'e bi kö'lö, utu zë yaga na riyö riyö. Mo

i'di kalakonda ndra ta da dakyiky ne'e.

⁸ Mo ise go mo zi zë, “Oba'e waako dë 'e aba ta bi ti'bë 'be'e ne, mangolo'bo manza dë, anboro 'ba wa lenze manza dë, kahi manza kpa dë mi bongo re 'e, nje mowo.

⁹ Usu'e kamoka, ehe injë'e kya 'ba bongo dë eti. ¹⁰ Ezë ödu'e mi liño, alima'e mi liño nani le ila'e gawo nani. ¹¹ Ezë gawo mati ayiye mi mo vidì ombanni dë 'e kiri kala kyedre aba, mandere ombanni dë zi kö'du 'be'e kowo, ila'e bi nani, akwitö'e turufu ne 'de ta ndiye. Ne atëdi zi zë na wasënë.”

¹² Here zë ënyi i'bënni yaga kö'du yeti aba zi vidì dë nni koto temi kö'du kyënyë 'bënni ne'e. ¹³ Zë orenni dakyiky yaga, apisinni yëni ra vo koo'e, ako'jo zë gbo.

Koli 'ba Yowani Bapatisi

(Mt. 14:1-12; Lk. 9:7-9)

¹⁴ Yaanya aba Yere Heroda owo kö'du ne, ga kö'du wa komba 'ba Yësu inde bi biya. Vidì maako'e iyanni henye, “Yowani Bapatisi ra ënyi ku na didi temi koli, kö'du nere ra mo ëdi kyigo nenyë aba zi tedi kö'du koro ne'e ko'do mo.” ¹⁵ Vidì maako'e iyanni henye, “Mo Eliya ra.” Agamo'e iyanni henye, “Mo nëbi ra, kaa temi ma kö'lö mati ëdinni kani kyere nani.”

¹⁶ Mati Heroda owo kö'du ne, iya henye, “Mo, Yowani Bapatisi, mati mikye do mo 'de nere ra ënyi temi koli.” ¹⁷ Heroda ra na bi dëni i'di kö'du zi Yowani kiri, kida mo, ku'du mo mi kamba. Heroda o'do kö'du ne here ga kö'du mo oze Herodiya, mo le na mbara 'ba öndu mo Pilipo ne. ¹⁸ Yowani Bapatisi zo nduwë kö'du ne yada mo zi Heroda. “Anza dë na laka zi yi mbara 'ba öndu yi koze.” ¹⁹ Here Herodiya iri kö'du ra Yowani, omba zi mo kofo. Mora mo owö dë, ²⁰ ga kö'du Heroda ere Yowani, ga kö'du mo ayolo Yowani ne, mo vidì laka ra, ehe agaga go mo. Heroda ëdi le kö'du yeti 'ba Yowani sösu, mora mo omba zo nduwë zi kowo mo.

²¹ Ndundu mo aba Herodiya i'ja gëri laka 'bëni. Èdi mī ko'do ko'jo kadra 'ba Heroda, mo o'do kyere, ise vidi kyedre 'ba turu'e biya, vo wehe'e, vidi kyedre 'ba Galilaya eti. ²² Mati wu'jē 'ba Herodiya ne ayi, olo komo vidiye, kö'du ne eme ra Heroda nni yingō 'bomo eti.

Here Yere Heroda iya zi wu'jē ne henye, "A'di ra omba zi tēdi zi yi? Makī'di zi yi wa mati omba."

²³ Ha kī'di lömu aba mo iya zi wu'jē ne henye, "Miya henye, makī'di wa mati ako'jo kö'du mo ne zi yi, ezē eti le kyedre kaa kutē damöku 'bama."

²⁴ Here wu'jē ne asi i'bē zi ma ni yaga. Ako'jo ho mo, "A'di ra makako'jo kö'du mo?" Ma mo aya'ba da me'do iya henye, "Ako'jo kö'du ga da Yowani Bapatisi." ²⁵ Here wu'jē ne aho kandi hulēhu zi tī'bē kö'du ne kiya zi Yere Heroda, iya henye, "Momba zi yi kī'di zi ma kinye yaanya aba ne da Yowani Bapatisi mī kakpa ne."

²⁶ Mati Yere Heroda owo kö'du ne here, o'do mo na rasösu. Mo o'bo dekpe zi komba dē zi wu'jē ne, ga kö'du mo o'do ku na lömu ta da komo yingō 'bëni ne'e biya. ²⁷ Here mo utu vo kanya 'bëni kö'du kī'di aba zi tī'bē da Yowani kika mo. Vo kanya enyi i'bē mī kamba, ikye da Yowani 'de. ²⁸ Mo ika mī kakpa, i'di zi wu'jē ne, ehe mo i'di gbo zi ma ni. ²⁹ Mati vo lö'bō 'ba Yowaniye owonni kö'du ne, zē ayinni, obanni yöku mo, i'bē usunni.

Yësu i'di wakonyo zi vidi kpulukumuyi

(Mt. 14:13-21; Lk. 9:10-17; Yn. 6:1-14)

³⁰ Mati vo litu i'ja rē nni Yësu eti, a'banni wa mati zē o'donni, yandinni ne yada mo zi Yësu. ³¹ Here vidi kayo eti tayinni ehe eti tī'bënni, here Yësu vo litu 'bëni eti, i'janni kadra 'ba zi wakonyo dē. Here mo iya zi zē henye, "Enyi dī'bē'e 'de bi maako na bi de ze kutu ze aba, zi ye re 'e lawo tisi."

³² Here zē enyinni, ayetonni tēkyi mī tōngbō tī'bē yaga na bi dē nni bi mbiya maako. ³³ Mati vidi kayo ne'e ongōnni zē edinni ati'bē, kandi ayolōnni zē, here enyi i'bënni biya tēmi gawo ne'e, ahonni dagba ta dakaŋo, okōnni dagba bi nani ta komo Yësu vo litu 'bëni eti. ³⁴ Mati Yësu asi yaga tēmi tōngbō, mo ongo vidi kayo ne'e, di'di mo oso ndo na kö'du sösu ga kö'du zē, ga kö'du zē kaa timelē ma kazi vo yako. Here mo ayeto zē yandi kö'du kyō aba.

³⁵ Mati kadra omba ku zi loso, vo lö'bō 'bomo'e ayinni zi mo iyanni henye, "Ongō te, kadra anza kpe bi nenye na möku. ³⁶ Utu vidi nenye'e zi zē tī'bënni mī liŋo mati edinni kpoko kinye zi zē wakonyo kogo zi konyo."

³⁷ Yësu aya'ba da me'do zi zē iya henye, "E na bi de 'e, i'diye wakonyo zi zē zi konyo." Zē ako'jonnī ha Yësu, "Kohi ne vidi ako'do loo yehwe modomowota zi ki'ja. Omba zi ze tī'bē yaŋa kohi lamiriyō ne da mangolō'bo zi tō'bo zē?" ³⁸ Yësu ako'jo hē zē iya henye, "Èdiye mangolō'bo aba ndō? I'bē'e te kongō." Mati i'janni, iyanni kö'du mo zi mo henye, "Mangolō'bo eti muyi, kyenze riyō." ³⁹ Yësu iya zi vo litu 'bëniye zi kiya zi vidi ne'e biya zi rē nni kinye na gbongo gbongo, ma limanni akaŋo da loma kyekpe ne. ⁴⁰ Here vidi ne'e biya alimanni na ratoto gbongo gbongo lamikölō maako'e 'butēmuyi.

⁴¹ Yësu oba mangolō'bo muyi ehe kyenze riyō ne, ongo bi komoriyē, o'do öwō'di zi Wirī. Mo owe mī mangolō'bo ne, i'di zi vo lö'bō 'bëniye zi yanya mo zi vidiye. Mo inye mī kyenze riyō ne kpa ta gē zē biya. ⁴² Vidi biya onyonni, ehe o'vōnni gbo. ⁴³ Vo lö'bō'e atōtonni koso mangolō'bo kyenze aba mati oso ne mī бага 'butē domoriyō. ⁴⁴ Watiti 'ba vidi mati onyonni wa ne kpulukumuyi.

Yësu alasi ta da wini
(Mt. 14:22-33; Yn. 6:15-21)

⁴⁵ Kandi Yësu i'di vo lö'bö'e tëkyinni mi tönbö ti'benni dagba komo ni mi Beteseyida ta kafo föfö, mora here mo iya kö'du zi vidi kayo ne'e mi'benni liṅo. ⁴⁶ Ta ga kö'du kiya 'bomo zi vidi kayo ne'e, i'bë'e gbo, mo enyi i'bë da lutu amötu. ⁴⁷ Mati hutaga oko, tönbö edi ku 'de mi kutë 'ba föfö, mora Yësu nje kutu ni aba da göti. ⁴⁸ Mo ongo vo lö'bö 'benniye edinni ku rë nni ki'di zi ko'do mo ngari aba, ga kö'du edinni akopi ta ga bi tayi 'ba buluku. Kutë yondo aba mo i'bë zi zë, lasi aba ta da wini. Mo omba zi laga ta da kapa zë, ⁴⁹ mora mati ongönni mo edi alasi ta da wini ne, asösu 'benni iyanni wakoro ra, ehe a'banni hë nni gbögbö löro aba. ⁵⁰ Mati ongönni mo ne, zë biya na tere. Mora Yësu ame'do zi zë kandi, iya henye, "Uku mi ye, ne ma ra. Ere'e dë." ⁵¹ Here mo enyi ekyi rë zë mi tönbö ehe, buluku oro. Vo lö'bö'e biya na rakaga, ⁵² ga kö'du koro 'ba mangol'bo mati mo o'do zi vidi kpulukumuyi konyo mo ne, ödu dë gba dë zë.

Yësu ako'jo vo kaw'e mi Genesereta

(Mt. 14:34-36)

⁵³ Zë enyi umunni kyeti föfö da göti 'ba Genesereta, ehe idanni tönbö ani. ⁵⁴ Mati ilanni tönbö ne, vidi ayolönni Yësu. ⁵⁵ Here zë enyi ahonni ta bi ne biya. Ezë owonni bi mati mo edi 'domo, injenni vidi 'ba rakow'e da lanba kika mo zi mo. ⁵⁶ Bi mati biya Yësu i'bë ta 'domo ne, mi gawo, mi daliṅo maako'e, vidi ako'banni zë mati na rakow ne, ga bi 'ba wakogo. Akalenzenni mo gbi nje zi zë ha bongö 'bomo kise, zë mati biya isenni ne, ako'jo zë na laka.

7

Yandi kö'du 'ba ti'da nbala aba
(Mt. 15:1-9)

¹ Here Farasi maako'e nni vo komoyandi 'ba kö'du ki'di mati ayinni

ta Yerusalema ne, atoto rë nni kpo da kapa Yësu. ² Zë ongönni kya 'ba vo lö'bö 'bomo maako'e edinni wakonyo kala aba na ti'da kazi kaka. ³ Farasiye Yiserele'e eti onyönni wa dë here, nje ezë akaka kala nni ku temi geri 'ba 'bu nniye. ⁴ Zë onyönni wa maako mati ayi ta bi 'ba wakogo, nje ezë akakanni ro mo ku dagba. Ehe irinni ga ndi geri kyö 'ba 'bu nniye, kaa siko kaka, kyere kaka, tele kaka aba.

⁵ Here Farasiye vo kö'du ki'di 'ba komoyandiye eti ako'jonnii ha Yësu, "Kö'du a'di vo lö'bö 'beyiye irinni ga ndi kö'du yandi mati i'di zi ze akaṅo kazi 'bu ze dë, mora edinni wakonyo kala aba na ti'da." ⁶ Yësu aya'ba da me'do zi zë, iya henye, "E vidi 'ba komokandi nenye, Yisaya ra ayolo kö'du kiya ga kö'du 'be'e, ayöru, iya henye,

'Vidi nenye'e oronni ma, Yere Wiri, nje hë nni aba,

mora di'di zë na kawo ta ra ma.

⁷ Mötu 'bezë na yawa zi ma, kö'du yandi 'bezë ayi nje kazi vidiye.'

⁸ I'diye kö'du ki'di 'ba Wiri da kapa, ehe owö'e kö'du yandi 'ba vidi."

⁹ Yësu zo nduwë, "E'diye geri 'ba kö'du ki'di 'ba Wiri komba dë aba, ga kö'du zi ye kiri kö'du yandi 'be'e ra. ¹⁰ Mosa iya henye, 'Oro 'bu yi ma yi aba, ezë vidi maako awili 'bu ni mandere ma ni, aki'di mo zi kofo.' ¹¹ Mora ayandiye henye, Vidi mati edi wa aba, zi ki'di zi 'bu ni konyi mandere ma ni, mora mo at'bo kiya, 'Nenye Korobani,' kö'du ya'ba aba henye, "ba Wiri ra.' ¹² Ila'e mo dekpe zi konyi 'bu ni mandere ma ni. ¹³ Mi ga geri ne, kö'du yandi 'be'e zi vidi maako'e ne, ayaṅa me'do 'ba Wiri yaga. Wa maako'e edinni kpa kyö kaa ma nenye, mati edi ako'do'e ne."

Wa mati edinni vidi ko'do na ti'da
(Mt. 15:10-20)

¹⁴ Here Yësu ako'jo vidi kayo ne'e kpa löhu tayinni zi ni, ehe iya zi zë henye, "E biya, owo'e kö'du 'bama

ne, ayɔɔ'e. ¹⁵⁻¹⁶ Waako anza dē zi tī'bē mī vīdī ta yaga ako'do mo na ti'da. Wa mati asi yaga tēmī vīdī ra, ako'do mo na ti'da.”

¹⁷ Mati mo ila vīdī kayo ne'e, i'bē ödu loko ne, vo lö'bö 'bomo'e ako'jonnī ho mo zi mī me'do ne yada. ¹⁸ Yēsu iya zi zē, henye, “Anza'e dē na ngarā ta da oka'e. Ayɔɔ'e dē? Waako anza dē mati atī'bē mī vīdī ta yaga ako'do mo na ti'da, ¹⁹ ga kö'du anza dē tī'bē mī di'di mo, mora mī mo, ehe atī'bē zo dagba yaga tēmī ida ra.” Mī me'do ne, Yēsu adoro go mo zi zē wakonyo biya nbala zi konyo.

²⁰ Mo zo nduwē kiya mo henye, “Ēdī wa mati asi yaga tēmī vīdī ra, ako'do mo na ti'da. ²¹ Tēmī di'di 'ba vīdī atayi kö'du sösu kyenyē, rönyi, wa logo, wa kofo, ndoro, ²² mī kumbē, wa kyenyē, wa ko'ba, rakisi, gu kī'dī, ru vīdī yaṇa, da kumbē, rakonza. ²³ Wa biya na kyenyē nenyē'e ayinnī ta didī vīdī, ehe o'do mo na ti'da.”

Mbara 'ba dakaṇo 'ba Siriya-Ponisiya

(Mt. 15:21-28)

²⁴ Here Yēsu ēnyī i'bē bi, mati kara ra gawo kyedre 'ba Tiyere. Mo ēnyī i'bē ödu loko ehe omba dē zi vīdī kölö maako zi yolo zi kiya nēdī ani. Mora mo o'bo dē zi lima na rakoho. ²⁵ Mbara mati wu'jē 'bomo ēdī dakyikyī aba ne, owo kö'du Yēsu, ayi zi mo kandi, alēpī akaṇo ndī mo. ²⁶ Mbara ne ame'do ha Girigī, o'jo mo mī Siriya-Ponisiya. Mo alenze Yēsu zi dakyikyī kore mo yaga ta ra wu'jē ēnī.

²⁷ Mora Yēsu aya'ba da me'do iya henye, “Dī'diye wakonyo dero dagba zi gisisiye. Anza na laka zi wakonyo 'ba gisisiye koba ku'du mo zi wihiye.” ²⁸ Mo aya'ba da me'do zi mo iya henye, “Kyedre, wihī mati alimannī hu tarabiza ne, ēdinnī kpa koso wakonyo 'ba gisisiye mati oso ne konyo.” ²⁹ Here Yēsu iya zi mo henye, “Ga kö'du ya'ba nani, i'bē hulēhu liṇo, akongo dakyikyī ne i'bē

ku yaga ta ra wu'jē 'bēyī ne.” ³⁰ Mati mo i'bē liṇo, i'ja wu'jē ēnī ēdī ako'do da sora, dakyikyī i'bē ku yaga ta ro mo.

Yēsu ako'jo vo mbili kisi

³¹ Yēsu ēnyī tēmī dakaṇo 'ba Tiyere ani, i'bē nduwē kpuru tēmī Sidoni, kpa zi föfö 'ba Galilaya. Mo i'bē ödu mī dakaṇo mati ēdī ako'jo Gawo 'Butē ne. ³² Kya vīdī maako'e ikannī kora vo mbili kisi, mati o'bo dē zi me'do, zē alenzennī Yēsu zi kala nī kī'dī do mo.

³³ Yēsu oba mo kölö na kowo ta ra vīdī kayo ne'e, i'dī da wisi kala nī mī mbili kora ne, o'bi oro, ise ndende kora ne gbo. ³⁴ Yēsu ongo bi komoriyē alawo na kyembe, iya zi kora ne henye, “Epata!” Kö'du ya'ba aba henye, “Ayēhu riye.” ³⁵ Kandi kora ne o'bo zi kö'du kowo. Mo ame'do kpa kazi riti.

³⁶ Yēsu i'dī kö'du zi vīdī ne'e anza dē zi kö'du ne kiya zi vīdī ma kölö maako, mora zē nduwē kiya mo. ³⁷ Vīdī biya mati owonnī kö'du ne, ēdinnī na rakaga. Zē iyannī henye, “Hala mo o'do wa biya na laka. Mo i'dī vo mbili kisi zi kö'du kowo, vīdī mati o'bo dē zi me'do kpa ame'do.”

8

Yēsu i'dī wakonyo zi vīdī kpulukusowo

(Mt. 15:32-39)

¹ Kadra ma agamo aba, vīdī kayo maako'e ēnyī atoto rē nnī, ayinnī ga bi kölö. Mati vīdī anzannī wa mati oso aba zi konyo, Yēsu ako'jo vo lö'bö 'bēniye zi nī, iya zi zē henye, ² “Manza dē rakyenyi aba ga kö'du vīdī ne'e, ga kö'du zē ēdinnī ma aba ko'do wota aba, mora yaanya aba wa anza dē zi konyo. ³ Ēzē mutu zē liṇo kazi wakonyo kī'dī zi zē, akatēdinnī kazi kyigo ta bi tī'bē, ga kö'du kya maako'e ayinnī ta bi kowo.”

⁴ Vo lö'bö 'bomo'e ako'jonnī ho mo iyannī henye, “Ta kila mī da lipī nenyē, zi vīdī maako zi t'bo wakonyo kī'ja kyo zi kī'dī zi vīdī nenyē'e?” ⁵ Yēsu ako'jo hē zē iya

henye, “Ēdiye mangolɔ'bo aba ndö?” Zë aya'banni da me'do iyanni henye, “Mangolɔ'bo edi madomoriyö.”

⁶ Mo i'di kö'du zi vidī ne'e zi limanni dakaŋo. Mo oba mangolɔ'bo madomoriyö ne'e, o'do öwö'di zi Wirī, owe mi zë, i'di zi vo lö'bö 'bēniye zi yanya zi vidī kayo ne'e. Vo lö'bö 'bomo'e o'donni gbo here. ⁷ Zë edinni kpa kyenze sisiye aba. Yēsu o'do öwö'di ga kö'du ma nenyee, ayada zi vo lö'bö'e zi kyenze ne'e yanya mo kpa. ⁸ Vidī biya mati onyonni, ɔvɔnni. Here vo lö'bö obanni kɔsɔ mo mati ɔsɔ ne, бага madomoriyö ndɔndɔ. ⁹ Vidī ne edinni ani kaa kpulukusowo here. Here Yēsu utu vidī ne'e liŋɔ, ¹⁰ ehe kandi ēkyinni mi tɔŋbö vo lö'bö 'bēni eti, i'bēnni gbo mi dakaŋo 'ba Dalamonota.

Farasi ako'jonnī ha Yēsu ga kö'du koro

(Mt. 16:1-4)

¹¹ Here kya 'ba Farasiye ayinni zi Yēsu, ayetonni hē nni wasa mo aba. Zë ombanni zi Yēsu yɔnzɔ, here ako'jonnī hɔ mo zi kö'du koro ko'do zi yada mo ayi kazi Wirī. ¹² Yēsu oto lawo na konda, iya henye, “Kö'du a'di vidī mi ko'do ma ndenye ne, ako'jonnī kö'du ga kö'du koro? E'e, mayada zi ye tūnyö, anza zi kö'du mahere ne, zi ki'di zi vidī nenyee.” ¹³ Mo ila zë, ehe ēkyi mi tɔŋbö, umu gbo kyēti 'ba föfö.

Langa 'ba Farasiye ehe 'ba Heroda

(Mt. 16:5-12)

¹⁴ Here vo lö'bö'e kö'du ölu tēmi zë zi koba mangolɔ'bo kyɔ, edi nje mangolɔ'bo kölö zë eti mi tɔŋbö. ¹⁵ Yēsu iya zi zë henye, “Ongɔ'e re 'e laka kazi langa 'ba Farasi ne'e ehe langa 'ba Heroda.” ¹⁶ Zë ayetonni ame'do na ga rē nni, “Mo iya kö'du ne ga kö'du danza dē mangolɔ'bo ako'aba.”

¹⁷ Yēsu ayɔlɔ kö'du a'di edinni ame'do gɔ mo, ako'jo hē zë, “Kö'du a'di ēdiye ame'do ga kö'du mangolɔ'bo anza dē? Ayɔlɔ'e dē gba? Di'diye na kyēndi? ¹⁸ Ēdiye

komo'e aba ɔ'bo'e dē zi bi kongɔ? Ēdiye mbili aba ɔ'bo'e dē zi kö'du kowo? ɔ'bo'e kö'du sɔsu dē? ¹⁹ Mati mowe mangolɔ'bo muyi kö'du zi vidī kpulukumuyi ne'e, бага edi ndö na koso mati akö'du'e?” Zë aya'banni da me'do, iyanni henye, “Butē domoriyö.” ²⁰ Mora Yēsu iya henye, “Mati mowe mangolɔ'bo madomoriyö zi vidī kpulukusowo ne'e, бага edi ndö na koso mati akö'du'e?” Zë aya'banni da me'do, iyanni henye, “Modomoriyö.” ²¹ Mo ako'jo hē zë iya henye, “Mora gba kö'du ne ayi dē de 'e?”

Yēsu ako'jo kora vo komoköndu mi Beteseyida

²² Mati zë ɔkɔnni mi Beteseyida, vidī maako'e ikanni kora vo komoköndu maako zi Yēsu, alenzenni mo zi rɔ mo kise. ²³ Yēsu iri kala kora vo komoköndu ne, akoko mo, yaga tēmi liŋɔ. Tapēti mati o'bi oro komo mo ne, Yēsu i'di kala ni dɔ mo, ako'jo hɔ mo, “Atɔ'bo waako kongɔ?” ²⁴ Here kora ne ongo bi riyē, iya henye, “ɔɔ, mɔ'bo vidī kongɔ, mora zë alayanni kaa kaga ra edinni alasi.” ²⁵ Yēsu i'di kala ni kpa löhu da komo kora ne. Here kora ne obe komo ni kyedre. Komo mo ako'jo rē ni, mo ɔ'bo gbo zi wasisi kongɔ biya na laka. ²⁶ Yēsu iya zi mo, “I'bē liŋɔ, i'bē dē mi gawo.”

Petero iya Yēsu Korisito ra

(Mt. 16:13-20; Lk. 9:18-21)

²⁷ Yēsu ēnyī vo lö'bö 'bēni eti, i'bēnni mi gawo 'ba Kasariya Filipino. Mati edi ati'bēnni ta da gērī ne, Yēsu ako'jo hē zë iya henye, “Ayada'e zi ma, vidī edinni akiya ma ēyi?” ²⁸ Here zë aya'banni da me'do iyanni henye, “Maako'e iyanni yi Yowani Bapatisi ra, maako'e iyanni yi Eliya ra, agamo'e iyanni yi kölö tēmi kutē 'ba Nēbi ne'e.” ²⁹ Mo ako'jo hē zë, “Mora 'e 'be'e? Iya 'be'e ma ēyi?” Petero ēnyī aya'ba dɔ mo iya henye, “Yi Korisito ra.” ³⁰ Here Yēsu i'di kö'du zi zë, iya henye, “Ayada'e kö'du ma dē zi vidī kölö maako.”

Yësu ame'do ga kö'du koli 'bëni
(Mt. 16:21-28; Lk. 9:22-27)

³¹ Here Yësu ayeto vo lö'bö 'bëniye yandi, Wisi a vidī atēdi riti kyedre aba, ehe vidī kyedre, kyedre 'ba vo karasa'e, vo komoyandi 'ba kö'du kī'diye akombanni mo dē. Aki'dinni mo zi kofo, mora ko'do da wota aba, mo atēnyi na didi. ³² Yësu ayada kö'du mati ako'do rē nī ne biya zi zē. Here Petero oba mo tisi da kapa, ehe mo iya zi mo kö'du 'bomo ne eme dē.

³³ Mora here Yësu opi rē nī kpo, ongo bi da vo lö'bö 'bëniye ehe mo iya zi Petero henye, “Ēnyi 'de ta ra ma karani Satani. Kö'du sōsu 'bëyi ne ayi dē kazi Wirī, 'ba vidī ra.”

³⁴ Mora Yësu ako'jo vidī kayo ne'e vo lö'bö 'bëniye eti zi nī, ayada zi zē henye, “Ēzē vidī maako omba zi tayi ma aba, kö'du mo mölu ta do mo, minjē taka 'bëni, ma lö'bö ga ma.

³⁵ Vidī mati omba zi didi nī yomo, akayölu. Mora vidī mati ayölu didi nī ku ga kö'du ma, ehe ga kö'du laka 'ba Wirī, akayomo. ³⁶ Ēzē vidī maako i'ja wasisi biya mi damöku ne, mora mo ayölu lawo nī, anza dē na laka zi mo. ³⁷ Waako atanza dē zi mo zi to'bo zi kutrē lawo nī aba.

³⁸ Ēzē vidī maako edi na komokaya ta ra ma, ehe kö'du yandi 'bama mi damöku kyenyē ne, Wisi a Vidī atēdi na komokaya ta ro mo, ezē mo ayi mi bikanyi 'ba 'Bu nī malayika laka eti.”

9

Yësu opi rē nī
(Mt. 17:1-13; Lk. 9:28-36)

¹ Yësu iya zi zē henye, “Mayada zi ye tinyö damöku 'ba Wirī atayi, aki'ja'e maako'e gba oli ye dē.”

² Tapeti ko'do modaka aba, Yësu oba Petero, Yemisi, ehe Yowani, i'benni da doku konda riyē. Ani zē na bi dē nni. Mati edinni nduwē bi kongō, rakopi ayi zi Yësu, ³ ehe bongō 'bomo edi atanyi na kanyi, na kanyi ndra ta da vidī ako mi dakaño nenyē ato'bo kaka mo here. ⁴ Here

vo lö'bö wota ne'e ongōnni Eliya ehe Mosa edinni ame'do Yësu eti.

⁵ Petero ame'do zi Yësu, “Vo komoyandi, hala edi na laka zi ze tēdi kinye. Da kuvö ze loko wota, kölo zi yi, kölo zi Mosa ehe kölo zi Eliya.”

⁶ Mo oka nni eti na tere, mo ayolo dē na kiya a'di. ⁷ Here foli alaya ayöfu zē galili nī aba, gu ayi tēmi foli, “Nenye wisi ama ra.” ⁸ Zē ongōnni bi kandi gbö, mora 'de ongōnni vidī ma kölo ako dē, nje Yësu zē eti.

⁹ Mati zē asinni ku akaño ta da doku, Yësu ise go mo zi zē, “Wa mati ongo'e ne, ayada'e dē zi vidī ma kölo maako, le ezē Wisi a Vidī enyi ku tēmi koli.” ¹⁰ Zē owōnni kö'du kise 'bomo ne, mora tēmi kutē zē ayetōnni ame'do na ga rē nī ga kö'du ne, “A'di ra 'bëni tēnyi tēmi koli?”

¹¹ Zē ako'jōnni ha Yësu iyanni henye, “Kö'du a'di vo komoyandi 'ba vo kö'du kī'diye iyanni Eliya ra atayi dagba?” ¹² Kö'du ya'ba 'bomo edi henye, “Eliya ra tinyö edi atayi dagba zi wasisi ko'jo nzo. Mora kö'du a'di Buku 'ba Wirī iya nenye, Wisi 'ba Vidī aki'ja riti ndra, ehe akomba mo dē? ¹³ Mayada zi ye hala Eliya ayi ku nzo, ehe vidī o'dōnni mo kaa zē ombanni, kaa mati Buku iya kö'du ga kö'du mo.”

Yësu ako'jo wisi kora dakyikyaba
(Mt. 17:4-21; Lk. 9:37-43a)

¹⁴ Mati zē adroko rē nni koso vo lö'bö eti, ongōnni vidī kayo kpo ta rē nī ehe vo komoyandi 'ba vo kö'du kī'diye, edinni me'do zē eti.

¹⁵ Mati vidī ne'e ongōnni Yësu, zē rakaga kyedre aba, ahōnni zi mo ehe amētēnni mo.

¹⁶ Yësu ako'jo ha vo litu 'bëniye iya henye, “A'di ra edi me'do'e zē eti ga kö'du mo?” ¹⁷ Kora maako mi kutē vidī kayo ne'e aya'ba da me'do henye, “Vo komoyandi, mika wisi ama zi yi, ga kö'du mo edi dakyikyaba mi nī, o'bo dē zi me'do. ¹⁸ Ēzē dakyikyaba ne enyi ku mo ko'do, umē mo akaño, amo aba hē nī, hē nī konyo aba, atēdi seserese. Mako'jo

ha vo lö'bö 'bëyiye zi dakyiky ne kore mo yaga, mora zë ɔ'bönni dë.”

¹⁹ Yësu iya zi zë henye, “E vidi oma'e dë. Hala ma kalima 'diri eti? Hala matëdi 'diri nduwë na mikuku? Ika wisi ne zi ma.”
²⁰ Ikanni mo zi Yësu. Kandi mati dakyiky ne ongo Yësu, umë wisi ne tese aba, here mo alö'bö akaŋo, alulu gbö amo aba hë ni. ²¹ Yësu ako'jo ha 'bu mo iya henye, “Mo ëdi here ne, ndala aba?” Mo aya'ba iya henye, “Kyere mo gba na wisi tisi.
²² Da kyö dakyiky ne ëdi yonzo zi mo kofo, mo kumë aba mi wa'do ehe mi wini. Asösu kö'du ga kö'du ze, akonyi ze, ezë akato'bo.” ²³ Yësu alëzë iya henye, “Iya 'Ezë mo'bo'e, Wa biya akyigö dë zi vidi mati ëdi koma aba.” ²⁴ Here kandi 'bu mo ënyi udu riyë, “Mëdi koma aba, mora anza dë kyö. Akonyi ma zi tedi mo aba kyö.”

²⁵ Here Yësu ayolo vidi kayo ne'e ëdinni ku tayi kara rë ni, here mo i'di kö'du zi dakyiky ne. Mo iya henye, “Dakyiky mati mbili kisi ehe ha ngulu aba, mi'di kö'du zi yi tasi yaga ta ra wisi ne, ehe ödu dekpe mi mo löhu.” ²⁶ Here dakyiky ne udu, umë wisi ne tese aba na kyigö, asi gbö yaga. Wisi ne ongo bi kaa yöku vidi, vidi biya na kölö kölö iyanni henye, “Mo oli ku.” ²⁷ Yësu oba wisi ne kala ni aba, akonyi mo zi tënyi, mo ɔro gbö riyë.

²⁸ Tapëti Yësu mati ödu loko, vo lö'bö 'bomo'e ako'jonnï ho mo mati zë na ga rë nni, “Kö'du a'di d'bo dë dakyiky kore go mo yaga?” ²⁹ Yësu aya'ba da me'do iya henye, “Nje mötu ra ato'bo kyinë nenyë kore mo yaga, waako ɔ'bo dë.”

Yësu ame'do kö'du koli 'bëni löhu
(Mt. 17:22-23; Lk. 9:43b-45)

³⁰ Here Yësu vo lö'bö 'bëni eti ilanni bi nani i'bënni nduwë kpuru tëmï Galilaya. Yësu omba dë zi vidi kölö maako zi yolo nëdi kila, ³¹ ga kö'du mo ëdi vo lö'bö 'bëni ye yandi mo. Mo iya henye, “Wisi a Vidi aki'di zi vidi maako'e, zë akofonni

mo. Ko'do da wota aba yaa, mo akaliro na didi.” ³² Mora zë ayolönni mi kö'du yandi ne dë, zë na tere ta bi ho mo ko'jo.

Ëyi ra 'bëni na kyedre?

(Mt. 18:1-5; Lk. 9:46-48)

³³ Here zë ayinni Kaparanamo. Tapëti ti'bë 'bëzë loko, Yësu ako'jo ha vo litu 'bëniye, “Ëdiye ame'do da ga gëri ne ga kö'du a'di?” ³⁴ Mora zë aya'banni da me'do dë zi mo, ga kö'du da ga gëri ne zë ëdinni ame'do na ga rë nni, ëyi ra 'bëni kyedre.

³⁵ Yësu alima akaŋo, ako'jo vo litu 'butë domoriyö ne'e, iya zi zë henye, “Mo mati omba zi tedi dagba, maya'ba rë ni hulëhu ta da vidi biya, mo mëdi na vo litu zi vidi biya.”

³⁶ Here mo iri wisi kora i'di mo atoro da komo zë. Mo i'di kala ni kpo ta ro mo, iya zi zë henye, ³⁷ “Vidi mati iri wisi ma kölö tëmï gisisi nenyë'e kalakyedre aba mi ru ma, mo iri ma kalakyedre aba. Vidi mati iri ma kalakyedre aba, iri dë nje ma kalakyedre aba, mora mo mati utu ma ne kpa.”

Vidi mati kö'du ko'do 'bomo anza dë

Na kyënyë zi ze, mo 'beze

(Lk. 9:49-50)

³⁸ Here Yowani iya zi mo henye, “Vo komoyandi, dongö kora maako ëdi dakyiky kore mo ru yi aba, dayada ze zi mo zi kila, ga kö'du mo anza dë mi gboko 'beze.” ³⁹ Yësu ayada zi zë henye, “Ayonzo'e mo dorö dë, ga kö'du vidi kölö maako mati ëdi kö'du koro ko'do mi ru ma, akato'bo dë kandi tapëti mo kö'du kyënyë kiya ru ma aba. ⁴⁰ Ga kö'du vidi mati kö'du ko'do 'bomo anza dë na kyënyë zi ze, mo 'beze. ⁴¹ Miya zi ye tynyö henye, vidi maako mati i'di wini zi ye kuwë ga kö'du'e 'bama, aki'ja biriti rë ni.”

Kö'du kyënyë yonzo

(Mt. 18:6-9; Lk. 17:1-12)

⁴² “Ezë vidi ma o'do kö'du zi wisi tisi ma kölö nenyë'e zi kö'du kyënyë

ko'do mati oma mi ma, atedi na laka zi vidi nani zi tedi yito kyedre kida aba kpo ta gu ni ehe ku'du mo mi ranga. ⁴³⁻⁴⁴ Here ezē kala yi o'do yi zi ko'du kyenyē ko'do, ikye yaga. Eḍi na laka zi yi lima kazi kala, ta da kala sesi mo 'dō riyō ti'bē mo aba mi gehena mati inde rē ni dē. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ezē ndi yi o'do yi zi ko'du kyenyē ko'do, ikye yaga. Eḍi na laka zi yi lima kazi ndi, ta da ndi sesi mo 'dō riyō ti'bē mo aba mi gehena mati inde rē ni dē. ⁴⁷ Ezē komo yi o'do yi zi ko'du kyenyē ko'do, oba yaga. Eḍi na laka zi yi tōdu Damōku 'ba Wirī komo kōlō aba, ta da komo sesi mo 'dō riyō ti'bē mo aba mi gehena, ⁴⁸ mati 'kuru oli dē, ehe wa'do inde rē ni dē.'”

⁴⁹ “Vidi na kōlō kōlō akako'jo wa'do aba kaa wakumu eḍi ako'jo yo'do aba. ⁵⁰ Yo'do eḍi laka, mora ezē ayaṇa yoko ni ku, hala ato'bo ko'do zi yoko löhu? Eḍiye yo'do 'ba aboka aba mi kutē'e, ehe alima'e mi rakyēyi oka ma kōlō maako aba.”

10

Yēsu ayandi kō'du 'ba mbara yēyi
(Mt. 19:1-12; Lk. 16:18)

¹ Here Yēsu ila bi nani, enyi i'bē mi dakaṇo 'ba Yudiya, ehe umu da ranga 'ba Yeredene. Vidi ayinni na kayo zi mo löhu, mo ayandi zē kaa mati mo eḍi 'duwi ako'do. ² Here kya 'ba Farasiye ayinni zi mo, ayonzonni zi mo kuyi. Zē ako'jonnī ho mo iyanni henye, “Ayada te zi ze, kō'du ki'di 'beze akila vidi zi mbara 'bēni yēyi?” ³ Yēsu aya'ba do mo tēmi kō'du ko'jo iya henye, “Kō'du ki'di a'di ra Mosa i'di zi ye?” ⁴ Da kō'du ya'ba 'bēzē eḍi henye, “Mosa i'di dangölō zi vidi waraga 'ba rayēyi yöru, ehe kore mbara 'bēni 'de.”

⁵ Yēsu iya zi zē henye, “Mosa ayōru kō'du ki'di ne here zi ye, ga kō'du de 'e na kyigo zi yandi. ⁶ Mora biyeto aba, mi kadra nani mati bi o'do rē ni, Wirī i'di kora mbara aba. ⁷ Mora ga kō'du nenye, kora akila 'bu

ni ma ni, aba akadroko rē nni mbara 'bēni aba, ⁸ ehe zē riyō ne, ata'banni na wa kōlō. ⁹ Inye'e dē wa mati Wirī adroko ku bi kōlō ne.”

¹⁰ Mati zē a'banni löhu hulēhu loko, vo lö'bō'e ako'jonnī ha Yēsu ga kō'du ne. ¹¹ Here mo iya zi zē henye, “Kora mati ayēyi mbara 'bēni ehe oze mbara vere, mo o'do ndoro ta da mbara 'bēni. ¹² Mi ga gēri kōlō ne, mbara mati ayēyi kora 'bēni, ehe oze kora vere, ne o'do ndoro.”

Yēsu i'di ya'da zi gisisiye
(Mt. 19:13-15; Lk. 18:15-17)

¹³ Here kya vidi maako'e ikanni gisisiye zi Yēsu, ga kō'du zi mo kala ni ki'di dē zē, mora vo lö'bō'e amonni vidi ne eti. ¹⁴ Mati Yēsu ayolo kō'du nenye, mo na kamo ehe iya zi vo lö'bō 'bēniye henye, “Ila'e gisisiye 'bayinni zi ma, ayata'e zē dē, ga kō'du damōku 'ba Wirī ne eḍi kō'du zē kaa ma nenye'e. ¹⁵ Miya zi ye henye, mo mati iri damōku 'ba Wirī dē kaa wisi tisi, ödu dē mi mo.” ¹⁶ Here mo iri gisisiye hu förō ni, i'di kala ni dē zē, ehe i'di ya'da zi zē.

Kora vo wakayo
(Mt. 19:16-30; Lk. 18:18-30)

¹⁷ Mora kaa Yēsu ayeto ku da gēri 'bēni löhu, kora maako aho alodro da komo mo, ako'jo ho mo iya henye, “Vo komoyandi laka, mako'do a'di zi ma didi ma ṇburu ki'ja?” ¹⁸ Yēsu ako'jo ho mo iya henye, “Kō'du a'di ako'jo ma na laka? Vidi maako anza na laka, nje kōlō Wirī. ¹⁹ Ayolo kō'du ki'di ne'e ku. Ofo vidi dē, o'do ndoro dē, alogo dē, asusu vidi maako dē na ndondō, o'ba vidi dē, owo 'bu yi ma yi aba.”

²⁰ Kora ne iya henye, “Vo komoyandi, kyere ma gba na obi, mowo kō'du ki'di ne biya.” ²¹ Here Yēsu ongo bi mbiyi do mo lovo aba, iya henye, “O'do wa kōlō dē gba. I'bē, ogo wa mati eḍi mo aba ne biya, i'di kōhi mo zi vo leriye, atedi wa aba kyō komoriyē, ayi alō'bō ga ndi ma.”

²² Mati kora ne owo kō'du ne, biköndu apere rē ni ta komo mo, ehe

i'be 'de na rasösu, ga kö'du mo na vo wakayo. ²³ Yësu ongo bi kpo da vo lö'bö 'bëniye, iya zi zë henye, “Atëdi na kyigo zi vidi 'ba wakayo aba zi tödu mi damöku 'ba Wirì.”

²⁴ Mora here, vo lö'bö'e na rakaga mi me'do ne. Mora Yësu i'be nduwë kiya mo aba henye, “Gisi ama'e, ëdi na kyigo zi tödu damöku 'ba Wirì. ²⁵ Atëdi na kyigo ndra zi vidi 'ba wakayo aba zi tödu mi damöku 'ba Wirì, ta da jemele zi ti'be kpuru ta komo wogo 'ba ibira.” ²⁶ Mora here ne, vo lö'bö'e rakaga aba ndra, ako'jonnì oka maako, “Mora here ne, ëyi ra ato'bo yom?” ²⁷ Yësu ongo bi mbiyi dë zë, aya'ba do mo henye, “Nenye wa mati vidi o'bo dë ko'do mo, mora anza dë na kyigo zi Wirì. Wirì ato'bo wasisi ko'do mo biya.”

²⁸ Here Petero ame'do riyë, “Ongote, dila wasisi ku biya, da'ba dalö'bö ku gë yi.” ²⁹ Yësu alëzë oo, iya zi zë henye, “Mayada zi ye henye, vidi maako mo ila lijo, mandere öndu'e, mandere ëmiye, mandere ma'e, mandere 'bu'e, mandere gisisiye mandere yaka'e, ga kö'du ma, ehe ga kö'du yöyö laka, ³⁰ mo aki'ja ndra mi ko'do ma ndenye ne. Mo aki'ja loko lami da kyö, öndu'e, ëmiye, ma'e, gisisiye, yaka'e, ehe riti kpa. Mi ko'do mati atayi ne, mo aki'ja didi nburu. ³¹ Mora vidi kyö mati dagba ne, atëdinnì hulëhu, ehe vidi kyö mati hulëhu ne, atëdinnì dagba.”

*Yësu ame'do kö'du koli 'bëni
(Mt. 20:17-19; Lk. 18:31-34)*

³² Yësu vo lö'bö 'bëni ëti, yaanya aba ëdinnì ku da ga gëri mati i'be le mi Yerusalema. Yësu ëdi ati'be dagba komo vo lö'bö'e. Zë ndo na rakaga. Vidi mati alö'bö 'bënnì hulëhu ne, na tere. Da kölö löhu Yësu oba vo litu 'butë dömoriyö ne'e dakapa, ame'do kö'du wa mati ako'do rë ni zi ni. Mo iya zi zë henye, ³³ “Owo'e te, dëdi ti'be'e le mi Yerusalema, ani Wisi a Vidi aki'di

zi kyedre 'ba vo karasa'e ehe vo komoyandi 'ba kö'du ki'diye. Zë akombannì da kö'du zi mo kofo, aki'di mo zi vo leze'e, ³⁴ mati ako'donnì wari ro mo, ko'binnì oro ro mo, aku'bönnì hu mo, ehe akofonnì mo. Mora ko'do da wota aba, mo atënyì na didi.”

*Kö'du 'ba Yemisi nni Yowani aba
(Mt. 20:20-28)*

³⁵ Here Yemisi nni Yowani aba zë gisi 'ba Zebedeyo, ayinni zi Yësu, iyanni henye, “Vo komoyandi, waako ëdi ani domba zi yi ko'do mo zi ze.” ³⁶ Yësu ako'jo hë zë iyanni henye, “A'di ra here?” ³⁷ Zë aya'bannì da me'do iya henye, “Ëzë alima ku da kyiti 'ba bikanyi kyedre 'ba damöku 'bëyi, domba yi zi kila ze lima yi aba, ma kölö da kala yi ma tirì, ehe ma kölö da kala yi ma gali.”

³⁸ Yësu iya zi zë henye, “Ayolo'e dë, a'di ra ëdiye kö'du ko'jo go mo. Akato'bo'e köfö 'ba riti mati makuwë ne? Akato'bo'e bapatisi tëmi gëri mati abapatisi ma?” ³⁹ Aya'bannì da me'do henye, “Dakato'bo.” Yësu iya zi zë henye, “Akuwë'e köfö mati makuwë, ehe akabapatisiye tëmi gëri mati abapatisi ma. ⁴⁰ Mora mo'bo dë zi vidi maako kinzi, ëyi ra akalima da kala ma ma tirì, ehe da kala ma ma gali. Wirì ra aki'di bi nenye'e zi zë mati mo ako'jo ga kö'du zë.”

⁴¹ Mati kya 'ba vo litu'e 'butë owonnì kö'du ne, zë na kamo kazi Yemisi Yowani aba. ⁴² Here Yësu ako'jo zë biya zi ni ga bi kölö, iya zi zë henye, “Ayolo'e ku here, yere 'ba vo leze'e ëdinnì yere kyigo'e kalakonda aba. ⁴³ Nenye anza dë gëri mati ëdi mi kut'e. Ëzë vidi ma kölö tëmiye omba zi ni tëdi na kyedre, mo mëdi na vo kalima zi oka'e, ⁴⁴ ehe vidi ma kölö tëmiye omba zi ni tëdi dagba, mo mëdi na vo kalima zi oka'e biya. ⁴⁵ Here Wisi 'ba Vidi ayi dë zi vidiye loo ko'do zi mo, mo ra ayi zi ko'do, ehe zi didi ni ki'di zi vidi kayo yom.”

Yësu akɔ'jo vo komoköndu Baratamoya

(Mt. 20:29-34; Lk. 18:35-43)

⁴⁶ Here zë ayinnî mî Yerikö. Mati Yësu ila gawo vo lö'bö 'bëniye ëti ehe vidî kayo ëti, vo komoköndu ru mo Baratamoya, Wisi 'ba Tomasi, ëdi alima da kapa gëri. ⁴⁷ Mati mo owo henye Yësu 'ba Nazereta ra, mo ayeto hë nî gbögbö, “Yësu Wisi 'ba Dawidi akonyi ma.” ⁴⁸ Vidî kayo ne'e ënyinnî mo aba na kamo, iyannî zi mo zi lima ti. Mora mo agbögbö hë nî gbö ndra riyë, “Wisi 'ba Dawidi akonyi ma.”

⁴⁹ Here Yësu ɔɔ, iya henye, “Ako'jo mo.” Here zë ako'jonnî kora vo komoköndu ne gbö. Zë iyannî henye, “Ëdi rakyenyi aba, ënyî riyë, mo ëdi yî ko'jo.” ⁵⁰ Mo umë bongo 'bëni 'de, öfu riyë, ayi zi Yësu. ⁵¹ Yësu ako'jo ho mo, “A'di ra omba zi ma zi ko'do zi yî?” Kora vo komoköndu ne, aya'ba da me'do henye, “Vo komoyandi, momba zi bi kongö löhu.” ⁵² Yësu iya zi mo, “I'bë, kö'du koma 'bëyi akɔ'jo yî ku.” Kandi mo ɔ'bo zi bi kongö, alö'bö gbö ga Yësu da gëri.

11

Yësu ödu mî Yerusalema

(Mt. 21:1-11; Lk. 19:28-40; Yo. 12:12-19)

¹ Mati zë ëdinnî ku tɔko Yerusalema, kara ra gawo 'ba Betehege ehe Beteniya, zë ayinnî da Döku 'ba Olivo. Yësu utu vo lö'bö 'bëniye riyö dagba kö'du zi wa maako ko'do. ² Yësu iya zi vo lö'bö'e henye, “I'bë'e zi daliɔɔ mati ëdi dagba komo'e. Ëzë kandi ɔko'e ku ani, aki'ja'e wisi makakya na kida aho dë gba do mo, inga'e, ika'e kinye. ³ Ëzë vidî maako ako'jo he'e kö'du a'di ëdiye mokakya ne koba go mo, ayada'e zi mo Yere ra omba, mo akaya'ba hulëhu kandi.”

⁴ Here zë i'bënnî, i'jannî wisi makakya yaga da ga gëri, na kida kara ha loko. Mati zë ëdinnî akinga,

⁵ kya 'ba vidî mati ëdinnî atoro dakapa ne, ako'jonnî hë zë henye, “Ëdiye a'di ko'do here? Kö'du a'di ëdiye makakya ne kinga go mo?”

⁶ Here zë aya'bannî da me'do kaa mati Yësu ayada zi zë, here vidî ne'e ilannî zë gbö ati'bë. ⁷ Zë ikannî makakya ne zi Yësu, umënnî bongo 'bënnî da ngötu ne, Yësu ëkyî gbö do mo. ⁸ Vidî kayo o'bannî bongo 'bënnî da ga gëri, mora agamo'e ikye 'bënnî mbila kaga mati mî yaka ne, o'bannî da ga gëri. ⁹ Here vidî mati ëdinnî dagba ne, ehe vidî mati alö'bö 'bënnî hulëhu ne, ayeto hë nni gbögbö, “Wayeto zi Wirî,

Wirî mî'di ya'da zi mo mati ayi mî ru 'ba Yere.

¹⁰ Wirî mî'di ya'da zi damöku 'ba Yere Dawidi 'bu ze, mati ëdi atayi ne.

Wayeto zi Wirî.”

¹¹ Mati Yësu ödu mî Yerusalema, i'bë mî yëkülö, ongo bi kpo ta da wasisi ne, mo i'bë vo litu ma 'butë domoriyö ne ëti mî Beteniya kö'du kadra anza dekpe.

Yësu asënë kaga kyëlu

(Mt. 21:18-19)

¹² Mî ko'do ma ta go mo zë ëdinnî ata'ba hulëhu tëmî Beteniya, Yësu na o'bo. ¹³ Mo ongo kaga kyëlu ta bi kowö ayöfu do mo mbili yëyü aba. Here mo i'bë akongö kodo na katö'bo ki'ja kolo do mo. Mora mati mo ayi zi mo ani, mo i'ja nje mbili yëyu, ga kö'du anza kadra ma laka 'ba kyëlu zi tövu. ¹⁴ Yësu iya zi kaga kyëlu ne henye, “Vidî kölö maako onyo kolo dekpe kazi yî löhu.”

Yësu i'bë mî yëkülö

(Mt. 21:12-17; Lk. 9:45-48; Yo. 2:13-22)

¹⁵ Mati ɔkonnî mî Yerusalema, Yësu i'bë ödu mî yëkülö, ayeto vidî mati ëdinnî wakogo ne kore mo biya yaga. Mo adu'du tarabiza 'ba vidî mati ëdinnî kôhi kutrë, ehe gba'da 'ba vidî mati ëdinnî atu'bu kogo ne kaɔo. ¹⁶ Mo omba dë zi vidî kölö maako kumbë wa maako kpuru tasi

mo aba yaga tëmì yèkèlu. ¹⁷ Here mo ayandi vidiye iya henye, “Èdì na yöru Wirì iya henye, ‘Yèkèlu 'bama ne akako'jo loko 'ba mötu zi tu'dè'e biya,' mora ofo'e ku na bi 'ba rakoho 'ba vo logo'e.”

¹⁸ Kyedre 'ba vo karasa, ehe vo komoyandi 'ba kö'du kì'diye owonni kö'du ne here, ayetonnì gèrì maako koma zi Yèsu kofo. Zè na tere kazi mo, ga kö'du vidi kayo ne'e biya na rakaga tëmì kö'du yandi 'bomo. ¹⁹ Mati hutaga oko, Yèsu vo litu 'bèni èti, i'bènnì 'de tëmì gawo nani.

Kö'du yolo ta ra kaga kyèlu
(Mt. 21:20-22)

²⁰ Mì da mindö vere 'do nbo, zè èdinnì ati'bè ta da gèrì, ongonni kaga kyèlu ne, oli ku ta riyè le ngara'da nì aba akaño. ²¹ Petero asosu kö'du mati o'do rè nì ne, ehe iya zi Yèsu henye, “Ongö te, vo komoyandi, kaga kyèlu mati asènè ne, oli ku.” ²² Yèsu aya'ba do mo zi zè iya henye, “Èdiye kö'du koma aba mì Wirì. ²³ Miya tinyö zi ye henye, mo mati ayada kö'du zi lutu nenyè tënyì riyè ehe rè nì kumè mì ranga, do mo anza dè jiri jiri, mora oma mì kö'du mati mo iya ne, ako'do rè nì zi mo. ²⁴ Ga kö'du ne mayada zi ye, èzè amötu'e, ehe ako'jo'e kö'du wa, oma aki'ja, aki'di wa mati ako'jo kö'du go mo. ²⁵⁻²⁶ Èzè o'ro riyè amötu, ila kö'du sisi mati iri ra vidi maako, here 'Bu yì komoriyè akila kö'du kyènyè mati o'do.”

Kö'du ko'jo kö'du kalakonda 'ba Yèsu
(Mt. 21:23-27; Lk. 20:1-8)

²⁷ Zè okonni kpa löhu mì Yerusalema. Mati Yèsu èdì alasi mì yèkèlu, kyedre 'ba vo karasa'e, vo komoyandi 'ba vo kö'du kì'diye, ehe vidi kyedre'e ayinnì zi mo ²⁸ ako'jonni ho mo iyannì henye, “Ayada zi ze, kalakonda 'ba a'di ra èdì kö'du nenyè'e ko'do mo aba? Èyì ra i'di kalakonda ne zi yi?” ²⁹ Yèsu aya'ba do mo zi zè iya henye, “Ma kako'jo he'e nje kö'du ko'jo kölo

aba. Èzè aya'ba'e da kö'du ko'jo ne ku, makayada zi ye kalakonda 'bèyi ra mèdì kö'du nenyè'e ko'do mo aba. ³⁰ Ayada'e zi ma, kalakonda 'ba Yowani mati èdì vidi bapatisi mo aba ne ayi ta kila, kazi Wirì kodo kazi vidi?”

³¹ Zè ayetonnì hè nnì wasa na ga rè nnì iyannì henye, “Dakiya ze a'di? Èzè daya'ba'e do mo, diya'e ‘Ayi kazi Wirì,’ mo akiya henye, ‘Kö'du a'di oma'e dè mì Yowani?’ ³² Mora èzè diya ‘Ayi kazi vidi...’” Zè erennì vidiye ga kö'du vidi biya na kölo kölo omannì mì Yowani, iyannì mo Nèbi ra. ³³ Here da me'do ya'ba 'bèzè zi Yèsu èdì henye, “Dayolo dè.” Yèsu iya zi zè henye, “Makayada dè zi ye, kalakonda 'ba a'di ra mèdì kö'du nenyè'e ko'do mo aba.”

12

Mala 'ba vo loo
(Mt. 21:33-46; Lk. 20:9-19)

¹ Here Yèsu ame'do zi zè tëmì mala. “Kora maako èdì ani, isi yaka o'do resi kpo ta ro mo, ako'jo bi zi nyenyo ku'bö do mo, o'ba loko toro 'ba zi bi kongö. Mo ila yaka ne zi vo loo ko'do'e, i'bè gbo bi yingö. ² Mati kadra 'ba nyenyo kumu oko ku, mo utu vo kalima 'bèni zi vo loo ko'do ne'e, zi kiri kazi zè mì 'bèni tëmì yaka. ³ Here vo loo ne'e irinnì vo litu ne u'bönnì mo, utunnì mo hulèhu kazi wa maako. ⁴ Here vo kyeti yaka utu vo kalima ma agamo, vo loo ko'do'e u'bönnì mo do mo, i'dinnì komokaya do mo. ⁵ Vo kyeti yaka utu vo kalima ma agamo, ofonni mo. Mo utu zè kyö, ehe zè u'bönnì maako'e, ofonni maako'e.”

⁶ “Koso mo kölo mati oso zi kutu, nje gogo wisi 'ba kora ne. Ndundu mo aba biya, mo utu wisi 'bèni zi vo loo'e. Mo iya henye, ‘Mayolo ku zè atowonni wisi ama.’ ⁷ Mora vo loo nenyè'e iyannì zi oka maako, ‘Nenyè wisi 'ba vo yaka ra. Ayiye, dofo'e mo, wasisi 'bomo ne'e, atèdì 'beze.’ ⁸ Here zè irinnì wisi ne, ofonni mo, u'dunnì yöku mo yaga tëmì yaka.”

⁹ Yësu ako'jo kö'du iya henye, “A'di ra vo kyeti yaka ne ako'do? Mo atayi akofo vo loo ne'e, aki'di yaka ne zi vo loo maako'e. ¹⁰ Ako'jo'e kö'du yöru nenyeku.”

‘Yitö mati vo wa ko'ba'e ombanni dö, opi rë ni ku na ri'di ma laka.

¹¹ Nenyeku Yere ra o'do, edi na rakaga zi ze.’”

¹² Here vo dagba 'ba Yuda'e ayonzonni zi Yësu kiri, ga kö'du ze ayolonni mo edi mala ne yada kö'du 'benni. Mora zë na tere kazi vidi kayo ne'e, here zë ilanni mo i'be gbo.

Kö'du 'ba 'be'bele kopi
(Mt. 22:15-22; Lk. 20:20-26)

¹³ Yaa, zë utunni kya 'ba Farasi maako'e, kya 'ba Heroda'e zi Yësu kiri kö'du me'do ho mo. ¹⁴ Zë ayinni zi mo iyanni henye, “Vo komoyandi, dayolo ku yi kora mati edi kö'du tinyö ra yada. Vidi maako o'ba yi dö, ga kö'du omba da me'do 'beze dö. Mora edi kö'du geri 'ba Wiri ra yandi tinyö. Edi laka zi 'be'bele kopi zi Yere Siza kodo anza here dö?”

¹⁵ Mora here Yësu ongo bi kpuru temi kö'du yonzo 'bezë ne, aya'ba do mo iya henye, “Kö'du a'di ediye re 'e ki'di zi ma kuyi? Ika'e kahi nbiriri ne mongö te.” ¹⁶ Zë ikanni zi mo kölo, mo ako'jo hë zë iya henye, “Komo eyi ra ru mo aba nenyeku?” Zë aya'banni, iyanni henye, 'ba Yere Siza ra. ¹⁷ Here Yësu iya henye, “Laka i'diye zi Yere Siza wa mati 'ba Yere Siza, ehe i'diye zi Wiri wa mati 'ba Wiri.” Zë na rakaga kazi Yësu.

Kö'du 'ba tentyi temi koli
(Mt. 22:23-33; Lk. 20:27-40)

¹⁸ Here kya Sadeke maako'e mati edinni akiya vidi enyi dö temi koli ne, ayinni zi Yësu iyanni henye, ¹⁹ “Vo komoyandi, Mosa ayöru kö'du ki'di ne zi ze, iya henye, ‘Ezë kora mati mbara aba oli ila mbara ne kazi wisi, öndu 'ba kora ne moze mbara lu'be ne ga kö'du zi zë gisisi ko'jo mi ru 'ba öndu mati oli ne.’”

²⁰ “Here gisi öndu'e edinni madomoriyö. Ma kyedre oze mbara

ehe oli 'de kazi wisi ko'jo. ²¹ Mora öndu ma riyö mo oze mbara ne, ehe mo oli kpa 'de kazi wisi ko'jo. Kö'du ne o'do rë ni kpa zi öndu ma wota mo. ²² Mora zo zi koso mo ne'e. Gisi öndu madomoriyö ne'e biya ozenni mbara ne, ehe olinni kazi gisi ko'jo. Ndundu mo aba mbara ne oli gbo. ²³ Yaanya aba, ezë vidi mati olinni, enyinni ku na didi mi ko'do 'ba tentyi temi koli aba, mo atedi 'beni na mbara 'beyi? Zë madomoriyö ne biya ozenni mo.”

²⁴ Yësu aya'ba da me'do zi zë iya henye, “Kö'du a'di o'do'e kö'du litë ne go mo? Edi ga kö'du ayolo'e dö, a'di ra kö'du yöru iya? Kodo ayolo we'e kyigo 'ba Wiri dö? ²⁵ Ga kö'du ezë vidi mati olinni ne enyinni ku na didi, atedinni kaa malayika'e komoriyë rakoze anza kpe. ²⁶ Yaanya aba ne ga kö'du 'ba yöku zi tentyi ne, ako'jo'e dö temi Buku mati Mosa ayöru kö'du möku lo'bo? Edi na yöru ani, Wiri iya zi Mosa henye, ‘Ma Wiri 'ba Abarayama, Wiri 'ba Yisika ehe Wiri 'ba Yakoba.’ ²⁷ Mo Wiri 'ba didi anza dö 'ba koli. Alitë'e kö'du ku!”

Kö'du ki'di ma kyedre ndra
(Mt. 22:34-40; Lk. 10:25-28)

²⁸ Here vo komoyandi 'ba kö'du ki'di edi ani, mo owo me'do ne gbo. Mo ongo Yësu i'di da me'do ya'ba laka zi Sadeke'e, here mo ayi zi mo, kö'du ko'jo aba. “Kö'du ki'di ma vala ra edi na laka ndra, ta dö zë biya?”

²⁹ Yësu aya'ba do mo iya henye, “Ma kölo ma laka ndra edi henye, ‘Owo'e kö'du Yiserele, Yere Wiri 'beze nje Yere kölo. ³⁰ I'di lovo Yere Wiri 'beyi di'di yi aba biya, lawo yi aba biya, dö yi aba biya, ehe biya kyigo 'beyi aba.’ ³¹ Kö'du ki'di ma riyö ma laka ndra edi henye, ‘O'do lovo vo halinjo oka kaa mati o'do lovo yi.’ Kö'du ki'di ako ndra ta da ma riyö nenyeku anza dö.”

³² Vo komoyandi 'ba kö'du ki'di aya'ba do mo zi Yësu iya henye, “Eme ndö, vo komoyandi. Edi tinyö, kaa mati iya henye Wiri nje kölo,

Wirī maako anza du mo. ³³ Vidī mo'do lɔvɔ Wirī biya di'di nī aba, dē nī aba biya, ehe biya kyigɔ 'bēnī aba, mo mo'do lɔvɔ vo haliŋɔ oka kaa, mati mo o'do lɔvɔ nī. Ēdī na laka zi kō'du kī'di riyō nenyē'e tɔwɔ mo ta da ngōtu kī'di wakumu maako ēti zi Wirī.”

³⁴ Mati Yēsu ayɔɔ hala da kō'du ya'ba 'bēnī ēdī na laka, mo iya zi mo, “Anza dē na kɔwɔ ta ra damōku 'ba Wirī.” Ta ga ma ne, vidī maako i'di rē nī dekpe zi ha Yēsu ko'jo.

*Kō'du ko'jo ga kō'du 'ba Korisito
(Mt. 24:41-46; Lk. 20:41-44)*

³⁵ Mati Yēsu ēdī kō'du yandi mī yēkēlu, mo ako'jo kō'du iya henye, “Hala vo komoyandi 'ba vo kō'du kī'diye ɔ'bōnnī akiya henye Korisito atēdī tēmī kozo 'ba Dawidi? ³⁶ Lawo Kōlō Laka i'di me'do zi Dawidi kiya henye,

‘Yere iya zi Yere ama henye,
Alima kinye da tirī ma,
le zi ma vo wehe 'bēyiye kī'di burutu
yī.’

³⁷ Dawidi na bi dēnī ako'jo mo ‘Yere.’ Hala Korisito akato'bo tēdī na kozo a Dawidi?”

*Yēsu ayada kō'du kyēnyē 'ba vo
komoyandi 'ba vo kō'du kī'diye
(Mt. 23:1-36; Lk. 20:45-47)*

³⁸ Yēsu nduwē kō'du yandi, ehe vidī kayo ēdī mbilinnī koze na rakyenyi. Mati mo ayandi zē, mo iya henye, “Andiye re 'e kazi vo komoyandi 'ba vo kō'du kī'di ne'e, o'dōnnī lɔvɔ zi lasi kpo mī bōngɔ konda 'bēnnī ne, zē mētē watɔwɔ aba mī bi wakogo. ³⁹ Akinzi 'bēnnī kyitī ma kyedre mati ako'jo mī bi 'ba mōtu ne, ehe bi ma laka mī bi 'ba ratɔɔ. ⁴⁰ I'dinnī kō'du ko'do 'bēnnī ga kō'du mbara lu'bē ne'e, ehe wēnnī wa 'bēzē logo mo ta liŋɔ. Here, zē o'do rē nni zi kongɔ na laka mōtu konda ko'do aba.”

*Wakī'di 'ba mbara lu'bē
(Lk. 21:1-4)*

⁴¹ Mati Yēsu alima kara ra sōndu kōhi 'ba yēkēlu, mo ēdī vidī mati ēdinnī kōhi 'bēnnī kī'di ne kongɔ

mo. Vidī vo wa aba kyɔ, i'dinnī kōhi kyɔ. ⁴² Mora mbara lu'bē vo leri ayi i'di tarifa riyō. ⁴³ Mo ako'jo vo lō'bō 'bēniye bi kōlō, ehe iya zi zē henye, “Mayada zi ye mbara lu'bē vo leri nenyē, i'di wakī'di mī sōndu ne ndra ta da oka'e biya. ⁴⁴ Vidī mati zē wa aba kyɔ, i'dinnī nje wa mati zē ombannī dē. Mora mo le na vo leri kaa mati mo ēdī ne, i'di 'bēnī biya wa mati mo ēdī zi lima rɔ mo.”

13

*Yēsu ame'do kō'du 'ba yēkēlu
yaŋa*

(Mt. 24:1-2; Lk. 21:1-6)

¹ Mati Yēsu ēdī alasi tēmī yēkēlu, vo lō'bō 'bōmo iyannī zi mo henye, “Ongɔ te vo komoyandi, yitō koro a'di ra here, loko ne aba? ² Yēsu aya'ba da me'do iya henye, Ongɔ loko kyedre ne'e ku? Yitō ma kōlō maako kinye akatɔɔ dē ga bi nī, gē zē biya na kōlō kōlō aku'du akaŋo.”

³ Yaa mati Yēsu ēdī alima da Dōku 'ba Olivo, kyētī 'ba yēkēlu, mora Petero, Yemisi, Yowani ehe Anderiya ayinnī zi mo na bi dē nni. ⁴ Zē iyannī zi mo henye, “Ayada zi ze ndala aba nenyē ako'do rē nī, ehe ayada zi ze a'di ra ako'do rē nī zi yada henye kadra mo ɔko ku ga kō'du zi wasisi ne'e biya zi rē nni ko'do.” ⁵ Yēsu iya zi zē henye, “Ēdiye komo kī'di aba, ehe ila'e vidī kōlō maako dē zi ye ko'ba. ⁶ Vidī kayo akī'di rē nni me'do ga kō'du ma, akatayi akiyannī henye, ma mo, ehe zē ako'bannī vidī kayo. ⁷ Mora here, anza'e dē na riti ēzē owo'e kpɔɔ wehe kara da kapa ehe kō'du yōyō 'ba wehe na kɔwɔ. Kō'du nere'e ako'do rē nni, mora anza dē zi kiya henye, ndundu 'ba dakaŋo ra ɔko ku. ⁸ Dakaŋo ako'do wehe oka ma kōlō aba, damōku akalēpī da oka maako. Kinzikinzi atēdī ta bi ne biya ehe madōyī atēdī. Wa ne'e atēdinnī kaa dagba tɔɔ 'ba wisi ko'jo.

⁹ 'E na bi de 'e, ēdiye komo kī'di aba. Akiriye, ehe aku'bō'e bi 'ba vurē. Aku'bō'e mī bi 'ba mōtu, atɔɔ'e komo vo daliŋɔ'e, ehe yere'e

ga kö'du ma, zi yada kö'du yöyö laka ne zi zë. ¹⁰ Mora dagba kazi ndundu mo toko, kö'du yöyö laka ma yeti zi vidi biya. ¹¹ Eze iriye, ika bi 'ba vurë, asösu'e de ga kö'du mati akiya'e. Eze kadra mo oko ku, iya'e mati i'di zi ye. Ga kö'du me'do mati akame'do'e ne, atanza 'be, atayinni kazi Lawo Kolo Laka. ¹² Öndu'e atenyinni akpa da öndu nniye, ehe aki'dinni ze zi kofo. 'Bu'e atenyinni akpa da gisisi 'beniye, ehe aki'dinni ze zi kofo. Gisisi ako'donni wehe akpa 'bu nni aba, ehe akomanni geri zi 'bu nni, ma nni eti kofo. ¹³ Vidi biya na kolo kolo akoyinniye ga kö'du ma. Mora vidi mati edi mi kuku aba, le mi ndundu mo akayomo."

Tuku kyenyë

(Mt. 24:15-28; Lk. 21:20-24)

¹⁴ "Akong'e tuku kyedre atoro bi mati mo anza de zi tedi zi mo (kö'du zi vo ko'jo mo, ayolo na laka mi kö'du nenyë a'di). Mora ze mati mi Yudiya, atahonni 'de da lutu'e. ¹⁵ Vidi mati edi da loko 'beni asi dekpe akanjo zi wa maako koba mo ni aba. ¹⁶ Vidi mati edi yaka i'be dekpe hulëhu, linjo kö'du bongö 'beni. ¹⁷ Atedi na kyenyë mi kadra naniye, zi mbara mati omanni, ehe zi ma'e mati edinni gisi luru aba. ¹⁸ Amötu zi Wiri kazi kö'du nani o'do re ni mi tona. ¹⁹ Ga kö'du kyenyë 'ba mi ko'do naniye, atedi kowo na kyenyë ta da mo biya gba damöku ayolo de biyeto aba, mati Wiri i'di damöku le mi kadra ma yaanya aba. Mora ani kö'du ako atanza dekpe kaa ma ne hulëhu. ²⁰ Mora Yere aya'ba ra watiti mi ko'do naniye, eze mo o'do de here, ro vidi ako omo de. Ga kö'du vidi kinzi 'bomo'e, here mo aya'ba ra watiti 'ba ko'do naniye. ²¹ Mora here eze vidi kolo maako iya zi yi, Ongö te kinye Korisito edi ne, mandere ongö te nani mo edi, oma de mi mo. ²² Ga kö'du Korisito vo ndondo, ehe nabi vo ndondo'e akalaganni, ze

ako'donni kö'du koro, ehe kö'du rakaga zi vidi ko'ba. Ze ako'donni kö'du ne zi vidi 'ba Wiri mati mo inzi. ²³ Ekiye na komokandi. Mayada ga kö'du ne ku biya zi ye gba kazi kadra mo toko."

Tayi 'ba Wisi a Vidi

(Mt. 24:28-31; Lk. 21:25-28)

²⁴ "Mi ko'do tapeti kadra 'ba riti nani, kadra akuyi re ni na kondu, yehwe ayanyi bi dekpe, ²⁵ kyelu akalëpinni ta komoriye, ehe kyigo mi ga bi ne'e akore ze ta bi 'bezë. ²⁶ Mora here, wisi a vidi akalaya ta bi tayi temi foli kyigo bikanyi kyedre aba. ²⁷ Mo akutu malayika'e yaga zi bi sowo 'ba bi golo'bo 'ba dakanjo ne zi vidi kinzi 'ba Wiri toto mo ta ndundu 'ba damöku le kapa ma kyamo. ²⁸ Kaga 'ba kyelu ma yandi kö'du yolo zi ze. Eze ngora 'ba kaga kyelu ne ayi ku na luwe, ehe na 'bolo, ehe yeyu na kyiyi ne ayeto tövu, akayolo henye omo ku kara. ²⁹ Temi geri kolo ne, eze ongö'e kö'du ne'e edi re nni ko'do, akayolo'e henye, kadra mo ku kara nzo zi re ni yeto. ³⁰ Asösu'e henye, kö'du nenyë'e biya ako'do re nni dagba kazi vidi mati edinni na didi yaanya aba ne koli biya. ³¹ Komoriye dakanjo aba akalaganni 'de, mora me'do 'bama alaga de."

Vidi kolo maako ayolo ko'do mo mandere kadra mo de

(Mt. 24:36-44)

³² "Here vidi kolo maako ayolo de ndala aba ko'do mo mandere kadra mo akatoko, le malayika 'ba komoriye'e mandere wisi, nje 'bu ra akayolo. ³³ Ekiye komo ki'di tandi aba ga kö'du ayolo'e de, ndala aba kadra ne atoko. ³⁴ Akatedi kaa vidi maako enyi ati'be bi yingo, kowo ta ra linjo 'beni, ehe ila vo loo 'beniye ra na vo ga linjo kongö. Tapeti mo i'di zi ze loo 'ba vidi ma kolo zi ko'do mo, mora tapeti mo ayada kö'du zi vo ha loko kongö, zi tedi nduwe kongö mo. ³⁵ Ekiye komokandi aba ga kö'du ayolo'e de ndala aba vo kyeti linjo ne

atoko. Mandere atēdi hutaga aba, mandere mi kutē yondo gba kono bi aba mandere bi loso 'ba kadra aba. ³⁶ Ēzē mo ayi truku'du, mi'ja'e dē ako'do. ³⁷ Kō'du mati miya zi yi ne, miya zi ye biya, ēdiye komo kī'di aba.”

14

Kyedre 'ba Yuda'e o'donni yere zi Yēsu kofu

(Mt. 26:1-5; Lk. 22:1-2; Yn. 11:45-53)

¹ Here kadra 'ba kyērē karama 'ba laga 'ba koli ndenye ila ko'do mo ku nje da riyō. Kyērē 'ba mangolo'bo konyo kazi langa go mo. Here kyedre 'ba vo karasa, ehe vo komoyandi 'ba vo kō'du kī'diye, ēdinni gērī koma zi Yēsu kīrī na liwo zi kofu mo. ² Zē iyanni henye, “Do'do'e dē mi ko'do 'ba kyērē kazi vidī ēnyinni na koma wehe aba.”

Apisi yēni ra Yēsu mi Beteniya
(Mt. 26:6-13; Yn. 12:1-8)

³ Mati Yēsu ēdī mi Beteniya lijo 'ba Simona, vo mōnyu ne, wakonyo, mbara maako ayi ōdu loko maṛanji 'ba yēni kēzi ngutru aba kyō mi mo, kogo mo kōhi kyedre aba. Mo ihiya maṛanji 'ba yēni kēzi ngutru ne, ehe ope da Yēsu. ⁴ Kya 'ba vidī mati ēdinni ani ne, na kamo, ehe iyanni zi oka ma kōlō maako henye, “Kō'du a'di 'bēni zi tēdi yēni kēzi ngutru ne yaṇa go mo? ⁵ Atō'bo kogo mo ndra ta da lamiwota tarifa, ehe kōhi mo zi kī'di zi vo leriye.” Here alimanni gbo di'di mbara ne kile mo. ⁶ Mora Yēsu iya zi zē henye, “Ila'e mo kutu ni aba. Kō'du a'di ēdiye mi mo kile? Mo o'do kō'du laka teme ne, ga kō'du ma. ⁷ Atēdiye 'duwī vidī vo leri eti, ehe ta ga kadra biya omba zi ye zē konyi. Mora 'duwī atanza'e dē ma aba. ⁸ Mo o'do wa mati mo akato'bo. Mo ope yēni kēzi ngutru ne ra ma zi kō'jo ma dagba ta komo kadra kō'du zi kusu mo.” ⁹ Yaanya aba ne miya zi ye tinyō, bi mati biya ayēti Bayibolo zi mo mi damōku ne, wa

mati mo o'do ne, akayada mi kō'du sōsu kō'du mo.

Yudasi Isikirito omba da kō'du zi Yēsu kogo

(Mt. 26:14-16; Lk. 22:3-6)

¹⁰ Here Yudasi Sikereto mo kōlō tēmī vo litu 'butē dōmoriyō ne, i'bē zi kyedre 'ba vo karasa'e, ga kō'du zi Yēsu susu mo zi zē. ¹¹ Zē na rakyenyi ga kō'du mati mo omba zi kiya kowo, ehe i'dinni da kō'du zi kōhi kī'di mo zi mo. Here Yudasi Isikirito ayeto gērī ma laka koma mo zi Yēsu kī'di mo zi zē. ¹² Mi ko'do dagba 'ba kyērē 'ba mangolo'bo konyo kazi langa, ko'do mati timēlē 'ba zi konyo ofo ku, Yēsu vo lō'bō'e ako'jonnī hō mo, omba zi ze tī'bē ze zi wakonyo 'ba kyērē ne kō'jo nzo zi bi yi. ¹³ Here Yēsu utu riyō tēmī zē kō'du kise nenye aba, “I'bē'e mi gawo akandōsi de 'e kora maako ēdī tele wini aba dē ni. Alō'bō'e go mo ¹⁴ mi lijo mati mo ōdu ne, mora iya'e zi vo kyeti lijo ne, henye, vo komoyandi iya henye, 'Loko ma vala ra vo lō'bō 'bama'e, mora ma zi ze wakonyo 'ba kyērē 'ba karama 'ba laga 'ba koli ne, konyo mo 'dōmo?’ ¹⁵ Mora mo akayada zi ye loko tōro kyedre, loko ne ēdī ku nzo zi bi ye akō'jo'e wakonyo zi 'beze ani.” ¹⁶ Vo lō'bō ēnyī i'bēnnī mi gawo, ehe i'janni kō'du ne te kaa mati Yēsu iya zi zē ne, ehe akō'jonnī wakonyo 'ba kyērē 'ba karama 'ba laga 'ba koli gbo. ¹⁷ Hutaga aba, Yēsu ayinni vo litu 'bēni eti. ¹⁸ Mati ēdinni wakonyo da tarabiza, Yēsu iya zi zē henye, “Mayada zi ye, vidī ma kōlō tēmīye akasusu ma, mati ēdī wakonyo ma aba ne.” ¹⁹ Vo litu'e na rasōsu ehe ayetonnī hō mo kō'jo na kōlō kōlō, “Ma tinyō manza kō'du aba rē yi.” ²⁰ Yēsu aya'ba da me'do zi zē iya henye, “Atēdi vidī kōlō tēmī ye 'butē dōmoriyō mati usu mangolo'bo 'bēni ma aba mi gbenje ne. ²¹ Wisi a vidī akoli kaa mati Biyibolo iya, ako'do rēni here. Mora atēdi na kyēnyē zi vidī mati asusu mo ne.

Atèdì na laka zi vidi ne ezè gba o'jo mo dè.”

Wakonyo 'ba Yere

(Mt. 26:26-30; Lk. 22:14-20; 1 Kor. 11:23-25)

²² Mati zè edinni wakonyo, Yèsu oba nzoyi mangolobò ehe o'dò mötu 'ba öwö'di, owe mi mo, i'di zi vo lö'bö 'bèniye. Mo iya zi zè henye, “Oba nenyè ida ra ma ra.” ²³ Here mo oba köfö, o'dò mötu 'ba öwö'di zi Wirì, i'di zi zè, zè uwènni biya tèmì mo. ²⁴ Yèsu iya zi zè henye, “Nenyè yama ma mati aliko yaga ga kö'du vidi kayo, yama ma mati lömu 'ba Wirì orò ku do mo ne. ²⁵ Mayada zi ye muwè a'ji nenyè dekpe löhu le mi ko'do mati makuwè a'ji ma kiyi mi damöku 'ba Wirì.” ²⁶ Mora zè aya'binni ngala ehe i'bènni yaga da Döku 'ba Olivo.

Yèsu iya kö'du ha kiga 'ba Petero

(Mt. 26:31-35; Lk. 22:31-34; Yn. 13:36-38)

²⁷ Yèsu iya zi zè henye, “E biya ataho'e, akila'e ma kaa mati Biyibolo iya, Wirì akofo vo timèlè yako, mora timèlè akapere rè nni biya. ²⁸ Mora tapèti mo ezè mènyì ku na didi, ma kati'bè mi Galilaya dagba komo'e.” ²⁹ Petero ènyì aya'ba da me'do henye, “Mila yi dè, ezè koso mo ne'e biya ilanni yi le.” ³⁰ Yèsu iya zi Petero henye, “Mayada zi yi henye, gba kazi zanga ayapa da riyö yondò aba, akiya da wota henye, ayolò ma dè.” ³¹ Petero aya'ba da me'do na kyigò, “Makiya dè here, ezè edì le zi ma zi koli yi aba.” Koso vo litu ne'e iyanni biya here.

Yèsu amötu mi Getesemina

(Mt. 26:36-46; Lk. 22:39-46)

³² Zè ayi okonni bi mati ako'jo Getesemina, ehe Yèsu iya zi vo lö'bö 'bèniye, “Alima'e kinye ezè mèdì amötu.” ³³ Mo oba Petero, Yemisi ehe Yowani ti'bè ni aba. Kö'du sösu ayi zi mo ³⁴ ehe mo iya zi zè henye, “Kö'du sösu mi di'di ma ne, na kyedre omba kara zi lihiya. Alima'e kinye ongo'e bi kida aba.” ³⁵ Mo ènyì i'bè tisi dagba, umè rè

ni akaño amötu henye, ezè edì zi rè ni ko'dò, mo'bo dè zi ti'bè kpuru tèmì kadra 'ba riti nani. ³⁶ Amötu iya henye, “Bu, 'bu ma wasisi biya ako'dò rè ni mi kö'du komba 'bèyi. Oba köfö 'ba riti nenyè 'de ta ra ma. Mora ne anza dè gba wa mati momba, mora wa mati yi ra omba.”

³⁷ Mati mo a'ba i'ja vo lö'bö wota ne'e edinni ako'do. Mo iya zi Petero, “Simona, èdiye ako'do? O'bo'e dè zi lima na ngö gbì le nje kadra kölö?”

³⁸ Mo iya zi zè henye, “Èdiye bi kida aba, amötu'e henye, kazi alèpiye mi kö'du yonzò. Lawo Kölö Laka ra akatobò ida ra akyigò dè.” ³⁹ Mo i'bè kpa löhu da kölö amötu, amötu iya gbì me'do kölö kölö ne. ⁴⁰ Mo a'ba hulèhu zi vo litu'e i'ja zè ako'do, zè obonni dè zi komonni kila na hwèrè. Zè ayolonni dè a'di ra na kiyanni zi mo. ⁴¹ Mati mo ayi hulèhu mi kadra ma da wota mo aba, mo iya zi zè henye, Èdiye gba ako'do alawo? O'bo ku! Kadra mo okò ku! Ongò'e te, wisi a vidi yaanya aba i'di ku zi vidi 'ba kö'du kyènyè'e. ⁴² “Ènyìye riyè di'bè'e, ongo'e kinye, nenyè kora mati asusu ma.”

Yèsu kiri

(Mt. 26:47-56; Lk. 22:47-53; Yn. 18:3-12)

⁴³ Mati Yèsu edì gba ame'do, Yudasì mo kölö tèmì vo litu 'butè domoriyö ne okò gbò. Mo aba vidi kayo kulu, mo'vo aba. Kyedre 'ba vo karasa, vo komoyandi 'ba kö'du ki'diye 'e kyedre 'ba Yuda'e ra utunni zè. ⁴⁴ Vo wasusu ayada zi vidi kayo ne'e, dakyinë wa na ko'dò, iya henye, vidi mati munzu ho mo ne, mo ra omba'e. “Iriye mo, oba'e mo 'de tasi mo aba yaga.” ⁴⁵ Kandi mati Yudasì okò, mo i'bè zo zi Yèsu, ehe iya henye, “Vo komoyandi” ehe unzu ho mo. ⁴⁶ Here zè irinni Yèsu anda'banni mo gö. ⁴⁷ Mora vidi kölö tèmì zè mati edinni atoro ani ne, oto kulu 'bèni, iga mbili vo lö'bö 'ba karasa ma kyedre ne yaga. ⁴⁸ Yèsu ame'do riyè iya zi zè henye, “Ayiye kulu aba, mo'vo aba zi ma kiri mo,

kaa ma vo kö'du ki'di pere? ⁴⁹ Ko'do ta ga ko'do medä eti wayandi mi yekelu, ehe iriye ma de, mora here, kö'du ne ako'do re nni biya kaa mati Biyibolo iya.” ⁵⁰ Here, vo litu 'bomo'e biya ilanni mo, aho wenni. ⁵¹ Vere maako gba na obi bongɔ kolo aba re ni, nje kolö usu ga Yësu ani. ⁵² Zë ayonzönni zi mo kiri, mo aho weni na ga mbiya ila bongɔ ne 'de zi zë ani.

Yësu komo kyedre 'ba Yuda'e

(Mt. 26:57-68; Lk. 22:54-55,63-71; Yn. 18:13-14,19:24)

⁵³ Here, obanni Yësu ti'bë mo aba liɔ 'ba kyedre 'ba vo karasa, ani Yere 'ba vo karasa'e, kyedre'e 'ba vo komoyandi 'ba kö'du ki'diye atoto re nni biya ani. ⁵⁴ Mora here, Petero usu go mo ta bi kowɔ i'bë ödu mi liɔ 'ba kyedre 'ba vo karasa. Ani mo alima akaɔ vo bi kida eti wa'do koye. ⁵⁵ Kyedre 'ba vo karasa'e, Yuda'e biya i'di re nni zi kö'du kyenyë mati Yësu o'do ne ki'ja, atehe mo kofo, mora 'de ijanni de. ⁵⁶ Vidä kayo alimanni ndöndö kiga ra Yësu, mora kö'du yada 'bëzë ne andele de. ⁵⁷ Kya 'ba vidä maako'e enyinni riyë, iganni ndöndö gu mo, iyanni henye, ⁵⁸ “Dowo ze mo edi akiya henye, ‘Ma kihiya yekelu mati vidä o'ba ne 'de, ehe tapeti ko'do da wota aba, mako'ba mati vidä ra de ako'do.’” ⁵⁹ Ezë zë o'dönni le kö'du kiya 'bëzë ne ire de. ⁶⁰ Kyedre 'ba vo karasa'e enyi da komo zë riyë ako'jo ha Yësu iya henye, “Da kö'du ya'ba 'beyi anza de ga kö'du ndöndö mati iganni gu yi ne?” ⁶¹ Mora Yësu alima weni ti, omba de zi me'do. Kyedre 'ba vo karasa ako'jo ho mo löhu iya henye, “Yi Korisito, Wisi 'ba Wirä mati i'di ya'da zi mo ne?” ⁶² Yësu aya'ba da me'do iya henye, “Ma ra. 'E biya akong'e wisi a vidä alima da kala tirä a Wirä, ehe atayi foli 'ba komoriyë aba.” ⁶³ Here, kyedre 'ba vo karasa iza bongɔ 'bomo ehe iya henye, “Domba kya 'ba vo kö'du kiya dekpe. ⁶⁴ Owo'e kö'du sawiya 'bomo ne ku. Kö'du sösu 'be'e a'di?” Zë

biya u'dunni födö ro mo, mo o'do kö'du kyenyë ku mofomo 'de. ⁶⁵ Kya maako'e ayetönni oro ko'bi ra Yësu, idanni komo mo u'bönni mo, iyanni henye, “Asösu eyi ra u'bö yi?” Ehe vo wehe irinni mo a'banni kyila mo kisa mo.

Tandi 'ba Petero

(Mt. 26:69-75; Lk. 22:56-62; Yn. 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Mati Petero edi gba lima akaɔ liɔ 'ba kyedre 'ba vo karasa'e, wujë ma kolö maako ayi ta da kapa. ⁶⁷ Mati ongo Petero edi wa'do koye, mo ongo bi mbiyi do mo iya henye, “Yi kpa Yësu 'ba Nazereta aba.” ⁶⁸ Mora mo andi weni iya henye, Mayolo de kö'du a'di edi ame'do go mo? Ehe enyi asi weni zo yaga. Mora ta go mo zanga ayapa gbɔ. ⁶⁹ Mati wujë ne ongo mo atoro ani, ayeto kpa kö'du ne yada mo löhu zi vidä mati edinni atoro ne'e. “Ma kolö temi zë.” ⁷⁰ Mora Petero andi kpa löhu. Yaa ta go mo, zë mati edinni atoro da kapa ani ne, asösunni Petero kpa löhu, iyanni henye, o'bo de zi tandi, yi ma kolö temi zë ra ga kö'du yi kpa temi Galilaya. ⁷¹ Here Petero enyi asenë re ni iya henye, “Wirä kire, kora mati ediye ame'do ga kö'du mo ne, mayolo de.” ⁷² Mora here, tapeti kö'du kiya 'ba Petero ne, zanga enyi ayapa ma da riyö mo, ehe Petero asösu kö'du mati Yësu ayada zi ni, iya henye, “Gba kazi zanga yapa da riyö, akiya da wota henye, ayolo ma de.” Ehe Petero na kö'du sösu ayeto gbɔ kudu.

15

Ika Yësu komo Pilato

(Mt. 27:1-2,11-14; Lk. 23:1-5; Yn. 18:28-38)

¹ Do nbo da mindö aba, kyedre 'ba vo karasa'e, kyedre 'ba Yuda'e, vo komoyandi 'ba vo kö'du ki'diye, ehe Yuda'e biya atoto re nni bi kolö ame'do a'di ra ako'do zi Yësu. Here zë idanni Yësu nyori aba i'dinni mo zi Pilato, ² Pilato enyi ako'jo ho mo iya henye, “Yi ra Yere 'ba Yuda'e?”

Yësu ënyî aya'ba da me'do iya henye, “Mora kaa mati iya ne.” ³ Kyedre 'ba vo karasa'e asösunni Yësu ga kö'du sisi kyö. ⁴ Here Pilato ako'jo ho mo löhu iya henye, “Anza dë zi yi da kö'du ne ya'ba mo? Owo wasusu 'bëzë ne ku biya.” ⁵ Yësu omba dë zi me'do ma kölö kiya, mora o'do Pilato na rakaga.

Ikye vurë ra Yësu zi kofo
(Mt. 27:15-26; Lk. 23:13-25; Yn. 18:39-19:16)

⁶ Tëmi kadra 'ba Kyërë 'ba Laga 'ba Koli, Pilato ëdi kö'du aba zi vidî kinga kölö tëmi kamba, mati vidî ombanni. ⁷ Mi kadra nani kora maako ru mo Barabasi i'di mo mi kamba ani, ga kö'du ofo vidî. ⁸ Mati vidî kayo ne'e atoto rë nni, ayetonni ha Pilato ko'jo kaa ma kyere. ⁹ Mo ako'jo hë zë iya henye, “Omba'e Yere 'ba Yuda'e ra zi ma kinga zi ye?” ¹⁰ Pilato ayolo na laka kyedre 'ba vo karasa'e mati i'dinni Yësu zi ni ne, ga kö'du zë na mi kumbë. ¹¹ Mora here, kyedre 'ba vo karasa'e alëlu da vidî kayo ne'e zi ha Pilato ko'jo zi Barabasi kinga mo zi nni. ¹² Pilato ame'do löhu zi vidî kayo ne'e, “A'di ra omba'e zi ma ko'do zi mo mati ako'jo Yere 'ba Yuda'e ne?” ¹³ Zë ënyinni biya hë nni gbögbö aba, “Atötö mo.” ¹⁴ Pilato ako'jo hë zë iya henye, “Kö'du kyënyë a'di ra mo o'do?” ¹⁵ Here Pilato omba vidî kayo ne'e zi tédinni na rakyenyi, mo inga Barabasi zi zë, mo u'bö hu Yësu i'di mo gbo zi tötö.

Vo wehe asawiyanni Yësu
(Mt. 27:27-31; Yn. 19:2-3)

¹⁶ Vo wehe obanni Yësu ti'bë mo aba mi liño 'ba turu 'ba daliño, ani ako'joni koso vo wehe ne'e biya bi kölö. ¹⁷ Here ayöfunni bongo 'buluyë da Yësu, o'donni safo tëmi ngora kono ayöfunni do mo. ¹⁸ Mora here, zë ayetonni mo sawiya mo, iyanni henye, “Lima konda zi yi Yere 'ba Yuda'e.” ¹⁹ Zë u'bönni do mo mo'vo aba o'binni oro ro mo, alomvönni domo nni aba akaño amötunni. ²⁰ Mati zë indenni mo

sawiya ku, obanni bongo 'buluyë ne 'de aya'banni bongo omo gbi ro mo löhu. Mora here, ikanni mo gbo yaga zi tötö.

Atötö Yësu
(Mt. 27:32-44; Lk. 23:26-43; Yn. 19:17-27)

²¹ Ta bi ti'bë 'bëzë ta da gëri, andosi dë nni kora maako aba ru mo Simona tëmi Sirënë, ëdi atayi mi gawo, mora vo wehe o'donni mo na kamo zi taka 'ba Yësu kumbë. Mo 'bu 'ba Alekazende nni Rafusa aba. ²² Zë obanni Yësu ti'bë mo aba bi mati ako'jo Gologota, kö'du ya'ba aba, “Bi 'ba yingö da.” ²³ Mora ani, zë ayonzonni zi a'ji asusë owo aba ru mo mahiri, zi ki'di zi mo mora Yësu omba dë zi kuwë mo. ²⁴ Mora here, atötönni mo ayanyanni bongo 'bomo na ga rë nni födö ku'du aba eyi akoba 'bëni bongo ma vala. ²⁵ Mati atötönni mo ne, ndi kadra 'ba damindö oko ku modomosowo. ²⁶ Wayöru 'ba mo susu ne, iya henye, “Yere 'ba Yuda'e.” ²⁷⁻²⁸ Zë atötönni vo logo kpa riyö Yësu aba, ma kölö datiri mo, ehe ma vere da gali mo. ²⁹ Vidî mati ëdinni alaga ta dakapa, ëdinni dë nni njili na kamo Yësu lidi aba. “Aha! Omba zi ti'bë yëkelu ne kiyi mo akaño zi ko'ba mo löhu ko'do da wota aba. ³⁰ Yaanya aba ne asi akaño ta da taka ehe ayomo rëyi.” ³¹ Here tëmi gëri kölö ne kyedre 'ba vo karasa ehe vo komoyandi 'ba vo kö'du ki'diye ogonni Yësu iyanni henye, “Mo ayomo oka'e, mora o'bo dë zi rë ni yomo. ³² Dongö'e Korisito ne te, Yere 'ba Yiserele, asi akaño ta da taka ne yaanya aba ehe dakoma mi mo.” Vo logo riyö mati atötö Yësu aba ne, alidi mo kpa.

Koli 'ba Yësu
(Mt. 27:45-56; Lk. 23:44-49; Yn. 19:28-30)

³³ Mi kutë kadra aba, mandölu ayöfu bi kpo ta dakaño ehe inde rë ni tapëti kadra wota. ³⁴ Mati ndi kadra oko ku komo kadra wota, Yësu ënyi udu riyë gu kyembe aba, “Elöyi, Elöyi, lema sabakatani?” Kö'du

ya'ba aba henye, “Wiri ama, Wiri ama, kö'du a'di ila ma go mo?”
³⁵ Kya vidī mati ēdinnī ani owonni mo ne, iyanni henye, “Owo'e te, mo ēdi Eliya ko'jo.”
³⁶ Mora here, ma kölō tēmī zē aho lifa aba usu mī a'ji i'dī da njili mɔvɔ, ehe mo injē dami'di ha Yēsu iya henye, “Disiye bi mo, dongɔ'e ēzē Eliya ēdi atayi mo yasi akaŋo ta da taka.”
³⁷ Mora Yēsu udu riyē gu kyembe aba, ehe oli gbɔ.
³⁸ Here, mī bɔngɔ mati ove mī yēkēlu ne, aliza riyō, kɔ ta riyē le akaŋo.
³⁹ Vo kyēlu 'ba vo wehe mati ēdi atɔɔ komo taka ani ne, ongo hala Yēsu oli. Mo iya henye, “Kora nenyē tinyō wisi 'ba Wiri ra.”
⁴⁰ Kya 'ba mbara maako'e ēdinnī ani bi kongɔ ta bi kɔwɔ. Mī kutē zē ēdi Mariya Magadala, Salome, Mariya ma 'ba Yemisi nni Yosepa aba.
⁴¹ Ne mbara mati usunni ga Yēsu mī Galilaya ehe ēdinnī mo konyi. Aga mbara maako'e kpa kyɔ ani. Mbara ne'e ayinnī Yēsu eti mī Yerusalema.

Kusu 'ba Yēsu
 (Mt. 27:57-61; Lk. 23:50-56; Yn. 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Ko'do nenyē ako'jo ko'do 'ba rakɔ'jo zi bi ko'do 'ba ralawo. Bi ēdi ku tayi ra hutaga, kora maako ru mo Yosepa, ta Arimataya ɔkɔ gbɔ. Mo mī gboko 'ba turu, ehe ɔwɔnni mo, ehe mo kölō tēmī vidī mati ēdinnī bi tayi 'ba damōku 'ba Wiri kida, ēnyī i'bē zi Pilato kazi tere, kö'du ko'jo ga kö'du yöku Yēsu, zi kusu mo.
⁴⁴ Pilato rakaga aba mati owo henye, Yēsu oli ku. Mo ako'jo vo kyēlu 'ba vo wehe ako'jo hɔ mo kɔdɔ Yēsu oli ku kyere ya.
⁴⁵ Tapēti mo owo kö'du yada 'ba vo kyēlu ne, Pilato iya zi Yosepa moba yöku ne.
⁴⁶ Yosepa ēnyī i'bē wogo mbili bɔngɔ, ayasi yöku ne akaŋo olo mī mbili bɔngɔ ne, injē i'bē usu mī wogo mati ole mī dōku ma kyigɔ ne. Here, mo alulu yitō kyedre ŋbiri ha bi tōdu 'ba wogo ne.
⁴⁷ Mariya Magadala nni Mariya ma 'ba Yosepa aba, ēdinnī

akongɔ ta bi kɔwɔ, bi mati usu yöku Yēsu 'domo ne.

16

Tēnyī tēmī koli
 (Mt. 28:1-8; Lk. 24:1-12; Yn. 20:1-10)

¹ Tapēti ko'do 'ba ralawo mati inde rē nī, Mariya Magadala, Mariya ma 'ba Yemisi wogonni yēni kēzi ngutru ti'bē mo aba zi pisi ra yöku Yēsu.
² 'Do ŋbɔ mī ko'do 'ba ralawo kadra nzere aba, zē ēnyī i'bēnni da wogo.
³ Ta bi ti'bē 'bēzē ta da gēri, alimanni me'do na ga rē nni, iyanni henye, “Eyi ra akalulu yitō ne ta bi tōdu 'ba ha wogo ne zi ze?”
⁴ Mora mati ongōnni bi riyē, i'janni yitō ne alulu ku nzo hulēhu.
⁵ Here ēnyī ödunni mī wogo ani, ongōnni wisi obi maako ēdi alima datiri usu bɔngɔ kanyi konda rē nī o'do zē na rakaga.
⁶ Mo iya henye, “Ere'e dē. Mayɔɔ ku ēdiye bi koma kö'du Yēsu 'ba Nazereta mati atōtō. Mo anza kpe kinye, mo ēnyī ku tēmī koli, ongo'e te, ne bi mati i'dinnī mo 'domo.
⁷ Mora here, yaanya aba i'bē iya'e kö'du kise nenyē zi vo lö'bō 'bomo'e Petero mēdi zē eti. Here mo ēdi ti'bē dagba komo'e mī Galilaya, ani akongɔ'e mo te kaa mati mo ayada zi ye.”
⁸ Here mbara ne asinni yaga ahonni ta da wogo kazi tere, onyonni kö'du mo kpa dē zi vidī kölō maako ga kö'du zē na tere.

Yēsu ayada rē nī zi Mariya Magadala
 (Mt. 28:9-10; Yn. 20:11-18)

⁹ Mora here, tapēti tēnyī 'ba Yēsu tēmī koli 'do ŋbɔ ko'do 'ba ralawo aba, mo ayada rē nī dagba zi Mariya Magadala, mati mo ore dakyikyī madɔmoriyō yaga ta rɔ mo ne.
¹⁰ Mo i'bē ayada zi aboka niye. Zē na lu'bē ēdinnī akudu.
¹¹ Mati zē owonni henye, mo iya Yēsu ēdi na didi nongɔ mo komo nī aba, zē omanni dē mī me'do 'bomo ne.

Yēsu ayada rē nī zi vo lö'bō riyō
 (Lk. 24:13-35)

¹² Yaa ta go mo, Yësu ayada dakyinë ni 'beri zi vidi riyo maako'e edinni ati'be wenni ta da geri mi dako maako. ¹³ Ze ayadanni ko'du ne, zi oka niye mora ze 'de omani de mi ko'du ne.

Yësu ayada re ni zi vo litu 'butë domo kölö

(Mt. 28:16-20; Lk. 24:36-49; Yn. 20:19-23; Lc. 1:6-8)

¹⁴ Mora mi ndundu mo ta go mo biya, Yësu ayada re ni zi vo litu 'butë domo kölö edinni wakonyo. Mo asawiya ze ga ko'du ze anzanni de koma aba, ehe ze kpa na vo kazi ko'du kowo zi koma mi vidi mati iyanni mo na didi. ¹⁵ Mo iya zi ze henye, "I'be'e ta damöku ne biya, ayetiye ko'du yöyö laka ne zi dakyinë vidi biya. ¹⁶ Mo mati oma iri bapatisi, akayomö. Mo mati omba de aki'di riti zi mo. ¹⁷ Vo koma'e, aki'di kyigo 'ba ko'du koro ko'do zi ze. Ze akorenni dakyiky yaga mi ru ma. Ze akame'donni ha menze maako eti. ¹⁸ Mo mati iri wiri umbë le riye, mandere uwë waroso le, o'do ze de na kyenyë. Ze aki'dinni kala nni da vo koo'e, akako'jo ze."

Oba Yësu komoriyë

(Lk. 24:50-53; Lc. 1:9-11)

¹⁹ Ta eti me'do 'ba Yere Yësu zi ze ne, oba mo komoriyë ehe alima ku da kala tiri 'ba Wiri. ²⁰ Here, vo lö'bö enyi i'benni ko'du yeti aba ta bi ne biya. Yere o'do loo ne ze eti, ayada ko'du yeti 'bezë ne tinyö ga ko'du koro mati edinni ako'do ne.

Kö'du Yöyö Laka 'ba Yësu ma Yowani ayöru

Me'do 'ba Didi

¹ Mi biyeto aba Me'do edi. Me'do ne edi Wiru aba ehe tinyo Wiru ra. ² Temi biyeto, Me'do ne edi Wiru aba. ³ Ehe Me'do nenyé aba, Wiru o'do wa biya. Wa maako o'do de kazi Me'do ne. ⁴ Didi ayi kazi mo, ehe didi 'bomo i'di bikanyi zi vidi biya. ⁵ Bikanyi ne asesi tanyi mi biköndu, ehe biköndu ayölu de.

⁶ Wiru utu kora maako ru mo Yowani. ⁷ Mo ayi zi yada kö'du 'ba bikanyi ehe zi gaga vidi biya zi tedi koma aba. ⁸ Yowani ra de bikanyi nenyé. Mo ayi nje zi yada kö'du 'ba bikanyi ne. ⁹ Bikanyi tinyo mati ayanyi bi da vidi biya, edi tayi mi damöku ne.

¹⁰ Me'do ne edi mi damöku ne, mora vidi maako ayölu mo de, Wiru o'do damöku ne le me'do 'bomo aba. ¹¹ Mo ayi gogo mi damöku 'beni, mora vidi 'bomowe irinni mo de kalakyedre aba. ¹² Vidi maakowe ombanni mo ehe i'di koma 'benni mi mo. Here mo i'di dangölo zi ze, zi tedinni na gisi 'ba Wiru. ¹³ Ze anzanni de gisi 'ba Wiru, ta da re ze, mandere ga kö'du komba 'ba vidi köndu, mandere kö'du komba 'ba o'di. Wiru ra na bi de ni o'do ze na gisi 'beni.

¹⁴ Me'do ne ayi na vidi köndu, ehe alima kinye ze aba. Dongo ze bikanyi kyedre tinyo 'bomo, bikanyi kyedre 'ba Wisi nje kölo 'ba 'Bu. Mo ndo rakyeyi ehe tinyo.

¹⁵ Yowani ame'do kö'du mo ehe agbögbö, "Nenyé mo mati ma yada zi ye atayi! Mo kyedre ta da ma, ga kö'du mo edi na widi gba kazi ma ko'jo."

¹⁶ Kazi rakyeyi 'bomo diri ze ya'da kayo ¹⁷ Mosa ra i'di kö'du ki'di, mora Yësu Korisito ika zi ze kö'du laka tinyo aba. ¹⁸ Vidi maako gba

ongö Wiru de. Nje Wisi kölo ne mo ra tinyo Wiru ehe edi kara ra 'Bu, ayada zi ze Wiru edi kaa a'di.

Kö'du kise 'ba Yowani Bapatisi (Mt 3:1-12; Mk 1:1-18; Lk 3:1-18)

¹⁹ Vo kalakonda vo yeni 'ba Yude mi Yerusalemata utunni vo karasa maakowe ehe Leviiye zi ha Yowani ko'jo mo 'beni eyi. ²⁰ Mo omba do mo ayada zi ze huwe tinyo henye, "Manza de Korisito ne." ²¹ Neene ze ako'jonnii ho mo, iyanni henye, "Yi Eliya ra?" Yowani aya'ba henye, "Manza de." Ze ako'jonnii ho mo iyanni henye, "Yi ra Nebi ne?" Mo aya'ba henye, "E e!" ²² Ndundu mo aba, ze iyanni henye, "Ayada zi ze, yi 'beyi eyi?" Ze iyanni henye, "Zi ze koba huluhu da kö'du ya'ba 'beyi ne zi vidi mati utunni ze."

²³ Yowani aya'ba da me'do temi me'do kiya 'ba Nebi Yisaya. "Ma nje vidi ma edi mbere mi da lipi, 'O'de geri nzo zi Yere!" ²⁴ Kya 'ba Farasi maakowe utunni ze kpa zi Yowani. ²⁵ Ze ako'jonnii ho mo, iyanni henye, "Kö'du a'di edi vidi bapatisi, eze anza de Korisito mandere Eliya mandere Nebie?"

²⁶ Yowani ayada zi ze iya henye, "Mo'do bapatisi wini aba, mora edi ye aba kinye, vidi maako ayöle de. ²⁷ Mayi le dagba, manza de na laka zi kamoka 'bomowe kinga." ²⁸ Yowani iya nenyé mati mo edi bapatisi ki'di humire 'ba Ranga Yeredene mi Beteniya.

Timele 'ba Wiru

²⁹ Mi ko'do ma ta go mo, Yowani ongo Yësu edi tayi zi ni, ehe iya henye, "Kinye edi Timele 'ba Wiru mati oba kö'du yana 'ba damöku ne 'de. ³⁰ Mo ra mati ma yada kö'du mo zi ye henye, 'Vidi maako atayi kpa, mo kyedre ta da ma, ga kö'du mo edi na widi gba kazi ma ko'jo."

³¹ Ma yölu de, mo 'beni eyi. Mora mayi zi ye bapatisi wini aba, here vidi biya mi Yiserele akongö mo. ³² Ma medii ani ehe mongö Lawo Laka ayi akaño do mo kaa atu'bu ta

komoriyë, ehe Lawo Laka ne alima do mo. ³³ Gba kazi nenyè ma yolo dë èyì 'bèni mo. Mora mo mati utu ma zi bapatisi kî'dî wini aba ne ayada zi ma henye, 'Akongɔ Lawo Laka tayi akaɔo ehe lima da vîdî maako. Neene akayolo henye, mo ra vîdî mati akî'dî bapatisi Lawo Laka aba.' ³⁴ Mongɔ nenyè o'do rë nî, ehe ma yada zi ye henye, mo Wisi 'ba Wîri ra."

Dagba vo lö'böwë 'ba Yësu

³⁵ Ko'do vere aba, Yowani ëdî ani löhu ehe vo lö'bö 'bomowe riyö ëdinni mo aba. ³⁶ Mati mo ongo Yësu lasi ta dakapa, mo iya henye, "KinYE ëdî Timëlë 'ba Wîri!" ³⁷ Vo lö'bö 'ba Yowani riyö owonni me'do 'bomo ne, ehe zë i'bënni Yësu aba. ³⁸ Mati Yësu opi rë nî ehe ongo zë, mo ako'jo kö'du henye, "A'di ra ombe?" Zë aya'banni do mo iyanni henye, "Raboni, alima kila?" Mî ha 'ba Hîbiru, "Raboni ne," "Vo komoyandi" ra. ³⁹ Yësu aya'ba do mo iya henye, "Ayi onge te." Èdî ku nzo kaa kadra sowo mî kadra kutë mati zë i'bënni mo aba ehe ongonni bi ma mo alima 'domo. Here zë alimanni nduwë mî ndundu 'ba kadra ne. ⁴⁰ Kölö tēmî kora riyö ma owo ha Yowani ehe i'bë Yësu aba ra Anderiya, öndu 'ba Simona Petero. ⁴¹ Dagba kö'du mati Anderiya o'do, ëdî zi koma öndu nî ehe yada zi mo henye, "Di'ja Masiya ne ku!" Mî ha 'ba Hîbiru, "Masiya ne" kpa te kaa mî ha 'ba Girigî "Korisito ne." ⁴² Anderiya ika öndu nî zi Yësu. Mati Yësu ongo mo, mo iya henye, Simona wisi 'ba Yowani, akako'jo yî Kapahasi. Ru nenyè ato'bo kidra na "Petero."

Yësu ako'jo Pilipo ehe Natanëlë

⁴³⁻⁴⁴ Mî ko'do vere aba Yësu omba zi ti'bë Galilaya. Ani mo i'ja Pilipo, mo ta Beteseyida, gawo liɔo 'ba Anderiya, Petero aba. Yësu iya zi Pilipo, "Usu ga ma." ⁴⁵ Pilipo i'ja Natanëlë ehe iya henye, "Di'ja ze vere mati Mosa ehe Nëbiyë

ayörunni kö'du mo ne ku. Mo Yësu, wisi 'ba Yosepa ta Nazereta."

⁴⁶ Natanëlë ako'jo kö'du iya henye, "Wa laka maako ato'bo tayi ta Nazereta?" Pilipo aya'ba do mo iya henye, "Ayi ongo te." ⁴⁷ Mati Yësu ongo Natanëlë ëdî atayi zi nî, mo iya henye, "KinYE ëdî tinyö kozo zutu 'bezee 'ba Yiserele, ehe mo anza dë na vo wakoba."

⁴⁸ Natanëlë ako'jo ho mo iya henye, "Hala ayolo ma?" Yësu aya'ba do mo iya henye, "Gba kazi Pilipo yî ko'jo, mongɔ yî hu kaga kyëlu."

⁴⁹ Natanëlë iya henye, "Raboni, yî Wisi 'ba Wîri ehe Yere 'ba Yiserele!"

⁵⁰ Yësu aya'ba do mo iya henye, "Oma mî ma nje ga kö'du mati miya henye, mongɔ yî hu kaga kyëlu? Akongɔ wa maako kyedre ndra ta da ma nenyè. ⁵¹ Ma yada zi yî, akonge komoriyë akayëhu rë nî ehe malayike 'ba Wîri ti'bë riyë ehe tayi akaɔo da Wisi 'ba Vidî."

2

Oze mî Kana

¹ Ko'do wota aba yaa Mariya, ma 'ba Yësu ëdî mî karama 'ba rakoze mî gawo 'ba Kana mî Galilaya.

² Yësu vo lö'bö 'bëniyë ëti, ise zë kpa bi 'ba rakoze ne. ³ Mati a'ji inde rë nî ku biya, ma 'ba Yësu iya zi mo henye, "Zë anzanni kpe a'ji aba."

⁴ Yësu aya'ba do mo iya henye, "Ma ma, ayada dë zi ma a'di ra zi ko'do. Kadra 'bama gba oko dë."

⁵ Ma 'ba Yësu ayada zi vo lituwë 'ba liɔo henye, "O'de wa mati mo ayada zi ye ko'do."

⁶ Yude ëdinni kö'du kira 'ba wa kaka nbala aba ehe ga kö'du nenyè, tele yitö 'ba wini ëdî ani modaka ma Kölö ëdî kyedre zi kîri kaa lita lamikölö. ⁷ Yësu iya zi vo lituwë 'ba liɔo henye, "Osove tele nenyee wini aba." Zë osonni zë kpika ⁸ ehe mo ayada zi zë henye, "Yaanya aba oba kya 'ba wini ne yaga ehe i'dî zi kora vo kyeti karama ne." Zë obanni wini ne zi mo ⁹ mati yaanya aba ofo rë nî ku na a'ji ehe mo

anene. Mo ayɔlo dɛ a'ji nenyɛ ayi ta kila, mora vo lituwɛ mati obanni a'ji nenyɛ ayɔlonni, here mo ako'jo 'biyɛsi ¹⁰ ne ehe iya zi mo henye, “Vidi biya uwenni a'ji ma laka ra dagba, ehe tapɛti mo, mati yingɔ ɛdinni ku kyɔ mo aba zi kuwɛ, mo i'di a'ji ma kɔɔ ne. Mora asesi wɛyi a'ji ma laka ne le yaanya aba!”

¹¹ Yɛsu o'do dagba kyinɛ 'ba kɔ'du koro nenyɛ mi gawo 'ba Kana mi Galilaya. Ani mo ayada bikanyi kyedre 'bɛni, ehe vo lɔ'bɔ 'bɔmowe omanni mi mo.

¹² Tapɛti ma nenyɛ, Yɛsu ehe ma mo, ɔndu mowe, ehe vo lɔ'bɔ 'bɔmowe i'benni zi Kaparanamo, ehe alimanni ani ko'do tisi aba.

Yɛsu i'bɛ mi yɛkɛlu

(Mt 21:12-13; Mk 11:15-17; Lk 19:45-46)

¹³ Ɛdi ku kadra kara zi karama 'ba Yude 'ba laga 'ba koli, Yɛsu i'bɛ zi Yerusalema. ¹⁴ Ani mi yɛkɛlu mo i'ja vidi ɛdinni isa, timɛlɛ, ehe atu'buwɛ kogo, ehe vo kɔhi kutrɛɛ kpa limanni da tarabiza 'benni. ¹⁵ Here mo o'do so'da tɛmi kɔ'di ehe ore ngɔtu biya yaga tɛmi yɛkɛlu, 'dɔ timɛlɛ, ehe isa, mo opi da tarabiza 'ba vidi 'ba kɔhi kutrɛɛ, apere kɔhi nbiriri 'bɛzɛ ne, ¹⁶ ehe mo i'di kɔ'du zi vidi ma ɛdinni atu'bu kogo ne henye, “Obe atu'buwɛ yaga ta kinye! O'de loko 'ba 'Bu ma dɛ na bi 'ba wakogo!” ¹⁷ Vo lɔ'bɔ 'bɔmowe asɔsunni henye, wayɔru iya henye, “Watɔwɔ 'bama kɔ'du loko 'bɛyi, o'bo mi ma kaa wa'do.”

¹⁸ Vo kalakonda 'ba Yude aya'banni dɔ mo kɔ'du ko'jo aba henye, “Kyinɛ 'ba kɔ'du koro a'di ra ato'bo ko'do zi yada zi ze ɛdi dangɔlo aba tinyɔ zi nenyɛ ko'do?”

¹⁹ Yɛsu aya'ba dɔ mo iya henye, “Iha akaɔo yɛkɛlu nenyɛ ehe mi ko'do wota aba ma ko'ba lɔhu!”

²⁰ Vo dagbe aya'banni henye, “Iri kɔɔ 'butɛsowɔ dɔmomodaka zi ko'ba yɛkɛlu nenyɛ. A'di ra o'do yi zi sɔsu ato'bo ko'ba ko'do wota aba lɔhu?”

²¹ Mora Yɛsu ɛdi ame'do kɔ'du ida rɛ ni ra na yɛkɛlu. ²² Mati injɛ mo ku tɛmi koli, vo lɔ'bɔ 'bɔmowe asɔsunni kɔ'du mati ayada zi zɛ. Neene zɛ omanni mi wayɔruwɛ ehe mi me'do 'ba Yɛsu. ²³ Mi Yerusalema mi kadra karama 'ba laga 'ba koli, vidi kayo omanni mi Yɛsu, ga kɔ'du zɛ ongɔnni mo ta bi kyinɛ 'ba kɔ'du korowe ko'do. ²⁴ Mora Yɛsu ayɔlo kɔ'du mati mi di'di zɛ, ehe mo ila zɛ dɛ zi tɛdi kyigɔ aba ndra ta dɛ ni. ²⁵ Vidi maako anza zi yada zi mo a'di ra vidiyɛ kaa mo. Mo ayɔlo ku nɔɔ.

3

Yɛsu ehe Nikodimɔ

¹ Ani vo dagba 'ba Yude ɛdi ru mo Nikodimɔ mo Farasi ra. ² Yɔndɔ kɔlɔ maako aba mo i'bɛ zi Yɛsu iya zi mo henye, “Raboni, da yɔlo ku Wiri utu yi zi komo ze yandi. Ɔ'bo dɛ kyin 'ba kɔ'du koro nenyɛ ko'do, nje ɛzɛ Wiri ɛdi yi aba.” ³ Yɛsu aya'ba dɔ mo iya henye, “Mɛdi kɔ'du tinyɔ ra yada zi yi vidi maako ɔ'bo dɛ damɔku 'ba Wiri kongɔ kazi mo ko'jo lɔhu!” ⁴ Nikodimɔ ako'jo iya henye, “Hala kora ma ɔvu ku kyedre ne ako'jo lɔhu? Mo ɔ'bo dekpe tɔdu mi ma ni lɔhu zi ko'jo mi kadra ma riyo mo!”

⁵ Yɛsu aya'ba dɔ mo henye, “Mɛdi ayada tinyɔ zi yi” Vidi maako ɔ'bo dɛ tɔdu mi damɔku 'ba Wiri, kazi ko'jo mo wini aba ehe Lawo Laka. ⁶ Vidi kɔndu o'jonnɔ gisi 'benni. Nje Lawo Laka 'ba Wiri o'jo gisi 'ba Wiri. ⁷ Anza dɛ na rakaga ga kɔ'du mati miya henye, ako'jo yi lɔhu. ⁸ Lawo 'ba Wiri ɛdi kaa buluku mati aluku bi mati omba ti'bɛ zi mo. Ato'bo kowo kpɔɔ buluku, mora ayɔlo dɛ ayi ta kila mandere ɛdi ti'bɛ kila. Ɛdi here biya zi vidi ma o'jo Lawo aba.

⁹ Nikodimɔ ako'jo kɔ'du iya henye, “Hala nenyɛ atɛdi?” ¹⁰ Yɛsu aya'ba dɔ mo iya henye, “Hala ato'bo zi tɛdi na vo komoyandi 'ba Yiserele ehe ayɔlo wa nenyɛ dɛ? ¹¹ Ma yada zi yi tinyɔ, dɛdi ame'do kɔ'du wa ma da yɔlo, ga kɔ'du dongɔ ku na bi de ze. Mora vidi maako tɛmi yɛ akiri kɔ'du

kiya 'beze ne dē. ¹² Ēzē oma dē mati ma me'do zi yī kō'du wa 'ba dakaŋo, hala akoma ēzē ma me'do zi yī kō'du wa 'ba komoriyē? ¹³ Vidi maako gba i'bē dē komoriyē, nje Wisi 'ba Vidi, mati ayi akaŋo ta ani.”

¹⁴ “Ehe here Wisi 'ba Vidi akinjē riyyē, kaa mɔvɔ wiri kōhi mati Mosa injē riyyē mī da lipi. ¹⁵ Neene vidi biya mati ēdi koma aba mī Wisi 'ba Vidi atēdi didi ŋburu aba. ¹⁶ Wiri ɔwɔ damōku nenyē ndra, here mo i'di Wisi kōlō 'bēni ne, here vidi mati oma mī mo ēdi didi ŋburu aba, ehe tinyō oli dē. ¹⁷ Wiri utu Wisi 'bēni ne dē ga kō'du mo omba zi kō'do vurē 'ba damōku, mora ga kō'du mo omba zi yɔmɔ damōku ne kpuru wisi 'bēni aba.”

¹⁸ “Zē mati omanni mī Wisi ne, o'do vurē kyēnyē dē rē zē, mora zē mati omanni dē o'do vurē 'bēzē ku nzo, ga kō'du omanni dē mī Wisi nje kōlō 'ba Wiri ne. ¹⁹ Bikanyi ayi mī damōku, mora vidi ombanni zi lese mī bikōndu ga kō'du zē ēdinni kō'du kyēnyē kō'do. Nenyē ra ēdi hala o'do vurē rē zē. ²⁰ Vidi ma ēdinni kō'du kyēnyē kō'do, iyinni bikanyi ehe ayinni dē zi bikanyi, ga kō'du ayada wa mati zē ēdinni ako'do ēdi na kyēnyē. ²¹ Mora vidi biya ma alima tinyō aba, atayi zi bikanyi ga kō'du zē ombanni agamowe zi yɔlɔ henyē, Wiri ēdi kō'do kpuru zē aba.”

Yēsu ehe Yowani Bapatisi

²² Tapētī ma nenyē, Yēsu ehe vo lō'bō 'bēniyē eti i'bēnni zi dakaŋo 'ba Yudiya, bi mati mo alima tisi zē eti ehe bapatisi ki'di aba. ²³ Yowani ēdi kpa bapatisi ki'di mī Anono anza dē na kɔwɔ ta ra Salima, ga kō'du wini ēdi bi nani. Vidi ēdi ti'bēnni zi mo ehe mo ēdi zē bapatisi. ²⁴ Nenyē gba kazi Yowani ki'di mī kamba. ²⁵ Kya vo lō'bō 'ba Yowani maakowe ayeto hē nni wasa kora Yuda maako aba, kō'du 'ba wa kaka ŋbala ga kō'du kō'du ki'di 'ba yēni. ²⁶ Here zē i'bēnni zi Yowani ehe iyanni henyē, “Raboni, asōsu kō'du kora mati ēdi yī aba dakapa humirē 'ba

Ranga Yeredene, mo mati ēdi kō'du mo kiya? Here mo ēdi bapatisi ki'di yaanya aba, ehe vidi biya ēdi ti'bēnni zi mo.”

²⁷ Yowani aya'ba do mo iya henyē, “Vidi maako ɔ'bɔ dē zi tēdi wa maako aba nje ēzē Wiri ra i'di zi mo. ²⁸ E ra na vo kiya 'bama mati miya henyē, ‘Manza dē Korisito ra, mora utu ma dagba komo mo.’ ²⁹ 'Biyēsī ra mati mbara ne na 'bomo, mora aboka 'ba vo 'biyēsī mati ɔrɔ dakapa mbili ni koze, ēdi na rakyenyi mati mo owo gu 'biyēsī. Nenyē ēdi hala rakyenyi 'bama o'do ku ti'de. ³⁰ Mo atayi ndra kyedre, mora ma tayi tisiwa aba.”

Mo ma ayi ta komoriyē

³¹ “Mo ma ayi ta komoriyē ēdi kyedre ta da wa biya. Mo mati 'ba dakaŋo, mo zi dakaŋo ehe ame'do kō'du wa 'ba dakaŋo. Mora mo ma ayi ta komoriyē ēdi kyedre ta da wa biya. ³² Mo ayada wa ma mo ongo ehe owo, du vidi maako oma dē mī kō'du kise 'bomo ne. ³³ Mora vidi mati oma mī kō'du kise 'bomo nenyē ayada henyē Wiri ēdi tinyō. ³⁴ Mo ma Wiri utu ame'do me'do 'ba Wiri ga kō'du Wiri i'di zi mo Lawo ndo 'bēni ku. ³⁵ 'Bu ɔwɔ Wisi 'bēni ehe i'di kyigo 'ba wa biya zi mo. ³⁶ Vidi ma oma mī Wisi ne, ēdi didi ŋburu aba, vidi ma oro Wisi ne dē atanza dē didi ŋburu aba, mora akalima hu wayaza 'ba Wiri.”

4

Yēsu mbara Samariya aba

¹ Farasiye owonni henyē, Yēsu ēdi ku laga dagba ehe bapatisi ki'di zi vo lō'bōwē ndra ta da Yowani. ² Tinyō Yēsu abapatisi vidi kōlō maako dē, nje vo lō'bō 'bomowe ra o'donni. ³ Mati Yēsu owo kō'du mati ēdi akiya ne, mo ila Yudiya ehe i'bē hulēhu zi Galilaya. ⁴ Ta da gēri 'bomo ani, mo omba zi ti'bē kpuru ta Samariya.

⁵ Mī Samariya mo ayi zi gawo maako ru mo Seka, anza dē na kowɔ ta ra yaka mati Yakoba i'di zi wisi 'bēni Yosepa. ⁶ Ku'ju 'ba Yakoba ēdi

ani, ehe Yësu na riti ta bi lasi, alima akanjo dakapa ku'ju ne. Èdì kaa kadra kutè here.

⁷ Mbara vidi 'ba Samariya maako ayi zi wini kuwu, ehe Yësu iya zi mo henye, "Ì'dì wini kuwè zi ma." ⁸ Vo lö'bö 'bómowe i'bènni ku mi gawo zi wakonyo kogo.

⁹ Mbara ne aya'ba do mo henye, "Yi Yuda ra ehe ma vidi 'ba Samariya ra, hala ato'bo ko'jo ha ma kö'du wini kuwè?" Yude uwènni wini dè tēmi siko kōlō vidi 'ba Samariya eti.

¹⁰ Yësu aya'ba do mo henye, "Èzè ayolo nje wa ma Wirī i'di, ehe eyi ra edī hē yi ko'jo kö'du wini kuwè, ako'jo ho mo, ehe mo aki'di zi yi wini mati i'di didi."

¹¹ Mbara ne iya henye, "Kyedre, anza kpa dè kyere wini aba, ehe ku'ju ne edī na yōndu. Ta kila aki'ja wini mati i'di didi?" ¹² Zutu 'beze Yakoba ra ole ku'ju nenyè zi ze, mo gisi 'bēniyè eti ehe ngōtu 'bómowe uwènni biya tēmi mo. Yi kyedre ta da Yakoba?"

¹³ Yësu aya'ba do mo iya henye, "Vidi biya ma uwè wini nenyè atēdi na kōdrō löhu, ¹⁴ mora vidi ma uwè wini mati ma ki'di zi mo atanza dè na kōdrō löhu. Wini mati ma ki'di zi mo atayi mi mo na ku'ju mati aki'di zi mo didi ma nburu."

¹⁵ Mbara ne aya'ba do mo iya henye, "Kyedre, i'di zi ma wini nani! Here ma tanza dè na kōdrō löhu, mandere kazi ma tayi kinye zi wini kuwu."

¹⁶ Yësu ayada zi mo iya henye, "Ì'bè ako'jo kora 'bēyi ehe ayi löhu."

¹⁷ Mo aya'ba do mo iya henye, "Manza dè kora aba." Yësu aya'ba henye, "Kö'du 'bēyi ne tinyō mati iya henye anza dè kora aba ne. ¹⁸ Oze yi ku zi kora muyi, ehe kora ma edī lima mo aba yaanya aba ne anza tinyō kora 'bēyi ra dè. Ayada zi ma kö'du tinyō ra."

¹⁹ Mbara ne iya henye, "Kyedre, mongo yi nēbi ra. ²⁰ Zutu 'ba Samariya amōtunnī Wirī da dōku nenyè, mora e Yude iye henye,

Yerusalemā ra bi ma da kamōtu zi Wirī."

²¹ Yësu iya zi mo henye, "Oma mi ma, mbara, kadra mo edī atayi mati vidi amōtunnī 'Bu dekpe da dōku nenyè mandere mi Yerusalemā. ²² E Samariye ayole dè tinyō eyi ra edī yè amōtu, mora ze Yude, da yolo ku eyi ra dēdi mōtu, ga kö'du edī kazi Yude ra vo wayomo ayi. ²³ Mora kadra mo edī tayi, ehe edī ku nzo kinye, mati kyigo Lawo 'ba Wirī aba vidi akamōtunnī 'Bu kaa mo tinyō edī, ki'di zi mo mōtu ma tinyō mati mo omba. ²⁴ Wirī edī Lawo ra, ehe nje kyigo 'ba Lawo 'bomo aba vidi ato'bo mōtu mo kaa mo tinyō edī."

²⁵ Mbara ne iya zi mo henye, "Ma yolo ku Masiya ne atayi, ehe ezè mo ayi, mo akayada zi ze wa biya." ²⁶ Yësu aya'ba henye, "Ma ra mo, ma ra mo mati edī ame'do yi aba yaanya."

²⁷ Mi kadra nani vo lö'bö 'ba Yësu a'bannī, ehe zè na rakaga zi ki'ja mo edinnī ame'do mbara aba. Mora vidi maako tēmi zè ako'jo ha mbara ne dè, "A'di ra omba?" Zè ako'jonnī ha Yësu dè, "Kö'du a'di ediyè ame'do mbara ne aba?"

²⁸ Mbara ne ila tele wini 'bēni ne i'bè hulēhu mi gawo, ehe iya zi vidiyè ani henye, ²⁹ "Ayi onge kora ne, mo ayada zi ma biya wa mati mo'do! Mo atēdi Korisito ra?" ³⁰ Zè ilannī gawo ehe i'bènni zi kongo Yësu.

³¹ Mi kadra ne vo lö'bōwè alenzenni Yësu iyanni zi mo henye, "Raboni, oba wa maako zi konyo!"

³² Mora mo aya'ba henye, "Mēdi wakonyo maako aba ayole kö'du mo dè."

³³ Here vo lö'bōwè ayetonni, kö'du ko'jo tēmi kutè nni na bi dè nni, "Vidi maako ika wakonyo ku zi mo?" ³⁴ Yësu iya zi zè henye, "Wakonyo 'bama edī zi koro kö'du 'ba Wirī mati utu ma ehe zi kinde loo mati mo i'di zi ma zi ko'do.

³⁵ Akiye henye, 'edī gba yehe sowo zi wakumu ta yaka.' Mora ma yada zi ye henye, ongo bi te na laka da yake, wa mi yaka yaanya aba ahi ku,

ehe ku nzo zi kumu. ³⁶ Vidī mati umu ehe atoto do mo ika ku zi didi ma nburu nburu, ehe agamo mati ili ehe mo mati umu aba, atedinni na rakyenyi bi kololo. ³⁷ Ko'du kiya ne edi tinyo, 'Maako iyi, agamo umu.' ³⁸ Mutu we zi nyenyo kumu mi yaka mati o'do loo mo de. Vidī maakowe o'donni loo ani, ehe i'je wa kyo temi loo 'bezē ne."

³⁹ Vidī kayo 'ba Samariya mi gawo nani omanni mi Yesu ga ko'du mbara ne iya henye, "Mo ayada zi ma biya wa ma mo'do." ⁴⁰ Here mati vidī 'ba Samariye ayinni zi mo, ze alenzenni mo zi lima nni aba, ehe Yesu alima ani ko'do riyō aba.

⁴¹ Vidī kayo 'ba Samariya maakowe omanni ga ko'du 'ba ko'du kise. ⁴² Ze iyanni zi mbara ne henye, "Doma ku yaanya aba, anza de ga ko'du mati iya, mora ga ko'du ze na bi de ze dowo mo ku, ehe da yolo henye, mo ra tinyo edi vo yomo 'ba damoku."

Yesu akwojo Wisi 'ba vo mi turu maako

⁴³ Tapeti ko'do riyō aba ani, Yesu ila bi nani ehe i'be zi Galilaya. ⁴⁴ Ko'du mo na bi de ni iya henye, nebī owo de mi dakaŋo 'bomo. ⁴⁵ Mati mo oko mi Galilaya, vidī karani irinni mo kalakyedre aba, ga ko'du ze i'benni mi karama 'ba laga 'ba koli mi Yerusalema ehe ongōnni biya wa mati mo o'do.

⁴⁶ Mati Yesu a'ba zi Kana mi Galilaya, bi mati mo opi wini na a'ji. Vo mi turu maako edi ani wisi 'bomo na koo mi Kaparanamo. ⁴⁷ Mati mo owo henye, Yesu ayi ku ta Yudiya zi Galilaya mo i'be zi mo ako'jo ho mo zi ti'be Kaparanamo ehe zi kwojo wisi 'beni, mati mo ku kara zi koli. ⁴⁸ Yesu iya zi mo henye, "Vidī maako temi ye oma de nje ezē onge kyinē 'ba ko'du korowe ehe rakage."

⁴⁹ Kora vo mi turu ne aya'ba do mo henye, "Yere, ayi gba kazi wisi ama koli."

⁵⁰ Yesu iya zi mo henye, "I'be wisi 'beyi akadidi."

Kora ne oma mi me'do 'ba Yesu, ehe i'be gbo. ⁵¹ Da geri 'bomo linjo vo litu 'bomowe andosi de nni mo aba ko'du kise aba zi mo. "Wisi 'beyi edi ku zi ti'be zi didi!"

⁵² Mo ako'jo he ze iya henye, "Kadra vala ra mati wisi 'beni ne na laka?" Ze aya'banni henye, "Edi ndi kadra kololo mataganya tapeti kadra kutē mati rakyitu ne ila mo."

⁵³ Here 'bu mo asoso edi mi kadra kololo nani mati Yesu ayada zi ni, "Wisi 'beyi akadidi." Here mo ehe biya vo dakota 'beni eti omanni gbo.

⁵⁴ Nenye kyinē 'ba ko'du koro ma riyō mati Yesu o'do tapeti tayi 'bomo ta Yudiya zi Galilaya.

5

Wakwojo mi kara

¹ Tapeti ma nenye, Yesu i'be mi Yerusalema, ko'du karama yeni 'ba Yude. ² Kara Haresi kyedre 'ba timele mi Yerusalema, kara maako edi ani senje aba muyi, mi ha 'ba Hibiru ako'jo Betesata. ³⁻⁴ Vidī kayo 'ba rakoo edinni ko'do ha kara ne, vo komokōndu, vo ka'bo, ehe vidī vo keje. ⁵ Dakapa kara ne kora maako edi na rakoo, koo 'butewota domomodomowota aba. ⁶ Mati Yesu ongo kora ne ehe ayolo henye mo edi ku na keje kyere kadra konda aba, mo ako'jo ho mo henye, "Omba zi yi kwojo?"

⁷ Kora ne aya'ba do mo iya henye, "Kyedre, manza de vidī maako aba zi ki'di ma mi kara ne, ezē wini ne edi re ni kohō riyē. Ma yonzo zi todu mi mo, mora vidī maako kpa 'duwi atodu ani dagba."

⁸ Yesu ayada zi mo henye, "Enyi riyē, oba agburuku 'beyi ehe alasi!"

⁹ Kandi akwojo kora ne gbo. Mo oba agburuku 'beni riyē ehe ayeto lasi toko. Ko'do mati ko'du ne o'do re ni mi mo ne kadra 'ba ko'do madomoriyō. ¹⁰ Mati vo dagbe 'ba Yude ongōnni kora ne edi agburuku 'beni kinje, ze iyanni zi mo henye, "Nenye ko'do 'ba ralawo ra! Omba de zi vidī maako zi kinje agburuku mi ko'do 'ba ralawo."

11 Mora mo aya'ba do mo iya henye, “Kora mati ako'jo ma ne ayada zi ma kinje riyë agburuku 'bama ehe lasi.”

12 Zë ako'jonnî ho mo iyannî henye, “Ëyi ra kora nenyë mati ayada zi yi, zi kinje riyë agburuku 'bëyi ehe lasi?”

13 Mora mo ayolo dë, ga kö'du Yësu i'bë wëni 'de liwo ga kö'du vidî kayo.

14 Yaa Yësu i'ja kora ne mi yëkelu ehe ayada zi mo, “Ongö te, yaanya aba rë yi ëdi ku na laka, mora o'do kö'du kyënyë dekpe mandere kö'du kyënyë maako ndra ako'do rë ni zi yi.”

15 Kora ne i'bë ayada zi vo dagbe 'ba Yude henye, Yësu ra ako'jo ni.

16 Zë ayetonnî kö'du kyënyë maako kö'do zi Yësu ga kö'du mo o'do wa kaa ma here ne mi kö'do 'ba ralawo.

17 Mora Yësu iya henye, “Bu ma o'jo dë ta bi loo kö'do, ehe nenyë ra hala mëdi nduwë kö'do.”

18 Yaanya aba vo dagbe 'ba Yude ombannî zi Yësu kofo ga kö'du riyö. Ma dagba, mo owe kö'du ki'di 'ba mi kö'do 'ba ralawo. Mora ma kyënyë ndra, mo iya henye Wirî 'Bu ni ra, mati o'do ni kpiliri Wirî aba.

Kalakonda 'ba Wisi

19 Yësu ayada zi vidiyë iya henye, “Ma yada tinyö zi ye, Wisi o'do wa maako dë na bi dë ni. Mo ato'bo nje kö'do wa ma mo ongö 'Bu ëdi kö'do ga kö'du mo o'do kpa te wa ma mo ongö 'Bu o'do. 20 'Bu o'wo Wisi ehe ayada zi mo biya wa ma mo o'do. 'Bu akayada zi mo wa kyedre maako ndra ta da ma nenyë, ehe atëdiyë na rakaga. 21 Kaa 'Bu injë yöku ehe i'di didi, here Wisi i'di didi zi vidî mati mo omba. 22 'Bu o'do vure 'ba vidî maako dë, mora mo o'do Wisi 'bëni ra na vo vure 'ba vidî kö'do biya. 23 'Bu o'do nenyë ga kö'du vidî biya zi Wisi koro kpa kaa zë oronnî ni. Èzë vidî maako omba dë zi Wisi koro, nenyë kpa te kaa mo omba dë zi koro 'Bu mati utu mo.”

24 “Ma yada tinyö zi ye henye, vidî ma owo kö'du kise 'bama ehe ëdi koma aba mi mo mati utu ma ëdi lawo didi ma nburu nburu aba, ehe o'do vure kyënyë dë ro mo. Zë i'bënnî ku nzo tëmi koli zi didi.

25 Ma yada tinyö zi ye henye, kadra ne atayi ehe ëdi ku nzo kinye mati yöku biya akowo gu 'ba Wisi 'ba Wirî, ehe zë mati owonnî ho mo, akalimannî. 26 'Bu ëdi kyigö aba zi didi ki'di, ehe mo i'di kyigö kölo nani zi Wisi. 27 Ehe mo i'di zi Wisi 'bëni dangölö zi vure 'ba vidî kö'do biya, ga kö'du mo Wisi 'ba Vidî. 28 Re maga dë! Kadra mo atoko mati biya yöku akowo gu 'ba Wisi 'ba vidî, 29 ehe zë atayinnî yaga tëmi dawogo 'bënnî. Vidî biya ma o'donnî kö'du laka atënyinnî na didi, mora vidî biya ma o'donnî kö'du kyënyë atënyinnî na didi ehe ako'do vure kyënyë 'bëzë.”

30 “Mo'bo dë wa maako kö'do na bi da ma. 'Bu ra utu ma, ehe mo ra ayada zi ma hala zi vure kö'do. Mo'do vure 'bama na laka, ga kö'du moro mo, ehe mo'do dë wa mati momba zi ma kö'do.”

Vo kiya 'ba Yësu

31 “Èzë ma me'do ga kö'du ma, gëri maako anza dë ani zi yada mëdi kö'du tinyö ra yada. 32 Mora vidî maako ëdi kpa ame'do kö'du ma, ehe ma yolo wa mati mo iya ëdi tinyö. 33 Utuwë vo lituwë zi Yowani, ehe mo ayada zi zë kö'du tinyö. 34 Ma lima dë ra kö'du mati vidî iyannî kö'du ma, mora ma yada wa nenyë zi ye here, zi ye yomo. 35 Yowani, lamba mati i'di bikanyi kyö, ehe, e na rakyenyi zi lima mi bikanyi 'bomo ne tisiwa. 36 Mora vidî maako ndra ta da Yowani ame'do kö'du ma. Mo'do ne wa mati 'Bu ma i'di zi ma kö'do. Wa biya mati mo'do ayada henye 'Bu ra utu ma. 37 'Bu mati utu ma, ame'do kpa kö'du ma, mora owowe gu mo dë mandere kongö mo da komo da komo. 38 Ome kö'du kise omo dë, ga kö'du ombe dë zi tedi koma aba mi mati mo utu. 39 Ome wayöruwë,

ga kö'du asösuwë henye, aki'je didi nburu nburu mi zë. Wayöruwë ayada kö'du ma, ⁴⁰ mora ombe dë zi tayi zi ma kö'du didi ma nburu nburu.”

⁴¹ “Momba kö'du wayeto 'ba vidi köndu dë, ⁴² mora ma yolo e, vidi ma kölö tēmi yë, zi Wirī tɔwɔ anza dë kalakyedre aba. ⁴³ Mayi ku kalakonda 'ba 'Bu ma aba, ehe iriyë ma dë. Mora akiriyë vidi ma ayinni na bi dë nni. ⁴⁴ Hala akome? Ombe zi wayeto kirī kazi oka ma kölö maako, mora ayonze dë zi tēdi wayeto aba kazi Wirī mati ēdi kölö ne, hala atɔ'be koma mi ma? ⁴⁵ Asösuwë dë henye, ma ra vidi ma akasusu wë zi 'Bu. İ'diyë kö'du sösu 'be ra Mosa, le mo ra vidi ma akasusu wë. ⁴⁶ Mosa ayöru wa kö'du ma, ehe ezë ome mi Mosa, akome mi ma. ⁴⁷ Mora ezë ome dë mi wa mati Mosa ayöru, hala atɔ'be koma mi wa mati miya?”

6

Yësu i'di wakonyo zi vidi kpulukumuyi

(Mt. 14:13-21; Mk 6:30-44; Lk 9:10-17)

¹ Tapēti ma nenyë Yësu umu kyēti Föfö 'ba Galilaya, mati ayolo kpa na Föfö 'ba Tiberiyasi. ² Vidi kayo usunni go mo ga kö'du ongōnni mo ēdi kyinē 'ba kö'du korowe ko'do zi kɔ'jo vo koe. ³⁻⁴ Kara zi kadra karama 'ba laga 'ba koli 'ba Yude, Yësu i'bë riyë da doku vo lö'bö 'bēniyë eti ehe alima akaño. ⁵ Mati Yësu ongo vidi kayo tayinni zi ni, mo ako'jo ha Pilipo iya henye, “Ta kila da ki'ja ze wakonyo kyɔ zi tɔ'bo vidi nenyee biya?” ⁶ Mo iya nenyë zi Pilipo yonzo. Mo ayolo ku nzo a'di ra mo ēdi ti'bë zi ko'do.

⁷ Pilipo aya'ba do mo iya henye, “Ayolo dë henye, akiri kara kōhi 'ba yehe modomowota nje zi kogo mangolo'bo tisi zi vidi ma kölö nenyee?”

⁸ Anderiya, öndu 'ba Simona Pētero, kölö tēmi vo lö'böwë, mo

ame'do riyë iya henye, ⁹ “Wisi maako ēdi kinye, mo ēdi mangolo'bo sisi aba muyi ehe kyenze riyö. Mora a'di ra na laka ēdi zi vidi biya nenyee?”

¹⁰ Dakaño ayöfu loma aba, ehe Yësu ayada zi vo lö'bö 'bēniyë zi yada zi vidi biya lima akaño. Vidi kora ēdi kaa kpulukumuyi mi vidi kayo nenyee. ¹¹ Yësu oba mangolo'bo ne mi kala ni i'di öwö'di zi Wirī. Here, mo idra mangolo'bo ne zi vidiyë, mo o'do kpa here kyenze ne aba, le vidi ēdinni mo aba kyɔ zi konyo. ¹² Vidi onyonni biya ma ombanni, ehe Yësu ayada zi vo lö'bö 'bēniyë zi tɔtɔ koso mo ma ɔso, here ma yaña dë. ¹³ Vo lö'böwë atotōnni dë zë bi kölö ehe oso kori 'butë domoriyö wa mati ɔso tēmi mangolo'bo muyi ne.

¹⁴ Tapēti vidi ongōnni kyinē 'ba kö'du korowe ko'do 'ba Yësu nenyë, ayeto kiyanni henye, “Nenyë atēdi tinyö Nēbi mati ēdi zi tayi kinye mi damöku ne.” ¹⁵ Yësu ayolo henye zë ombanni yonzo zi mo ko'do na wehe zi tēdi na yere 'bözë. Here mo i'bë riyë da doku, ani zi mo tēdi kutu ni aba.

Yësu alasi ta da wini

(Mt 14:22-33; Mk 6:45-52)

¹⁶ Hutaga nani aba vo lö'bö 'ba Yësu i'bēnni akaño zi föfö. ¹⁷ Zë ēkyinni mi tōñbö, ayetonni kumu kyēti zi Kaparanamo. Mati bi öndu Yësu gba ayi dë zi zë, ¹⁸ buluku kyigo ēdi ku koho wini na kyenyë. ¹⁹ Mati vo lö'böwë opinni ku kaa wiri wota mandere sowo, zë ongōnni Yësu lasi ta da wini. Mo asesi nduwë tayi kara ra tōñbö, zë gbo na tere. ²⁰ Mora mo iya henye, “Ma Yësu ra! Ere dë!” ²¹ Vo lö'böwë ombanni zi mo koba mi tōñbö, kandi oko gbo da göti bi mati ēdinni ati'bë zi mo.

Mangolo'bo ma i'di didi

²² Ko'do vere aba vidi mati ēdinni gba ani humirë kapa 'ba föfö, ayolonni tōñbö ēdi nje kölö ani. Zë ayolonni kpa henye, Yësu i'bë dë mi mo vo lö'bö 'bēniyë eti. Zë i'bēnni

kutu nni aba. ²³ Tõᅇbõ maakowe ta Tiberiyasi i'benni kara ta bi mati vidi kayo onyoni mangol'bo mati Yere i'di owodi. ²⁴ Ze ongõni henye Yesu ehe vo lobõ beni eti i'benni ku. Here ze ekyinni mi tõᅇbõwe ehe i'benni gbo Kaparanamo Yesu koma. ²⁵ Ze ijanni mo kapa damire 'ba fofõ ehe akõjõni ho mo iyanni henye, "Raboni, okõ ndala aba kinye?" ²⁶ Yesu aya'ba do mo iya henye, "Ma yada tinyõ zi ye, anze de ma koma ga kõ'du onge kyine 'ba kõ'du korowe, mora ga kõ'du onyowe biya wakonyo ma ombe. ²⁷ O'de loo de kõ'du wakonyo mati edi re ni yana ne. O'de loo kõ'du wakonyo mati i'di didi ma ᅇburu ᅇburu ne. Wisi 'ba Vidi aki'di wakonyo nenyeni zi ye, ga kõ'du Wiri 'Bu i'di kalakonda zi mo kodo here."

²⁸ Vidi akõjõni ho mo iyanni henye, "A'di ra tinyõ Wiri omba ze zi kodo?" ²⁹ Yesu aya'ba do mo iya henye, "Wiri omba zi ye tedi koma aba mi vidi mati mo utu." ³⁰ Ze aya'banni do mo iyanni henye, "Kyine 'ba kõ'du koro a'diye ra akodo, here zi ze tobõ koma mi yi? A'di ra akodo?" ³¹ Go mo yada aba, mati zutu 'bezee edinni mi da lipi, Wiri i'di mana zi ze konyo. O'do re ni kaa mati wayõruwe iyanni henye, 'Wiri i'di mangol'bo zi ze ta komoriye zi konyo."

³² Yesu ayada zi ze henye, "Ma yada tinyõ zi ye henye, Mosa ra de vidi mati i'di mangol'bo zi ye ta komoriye. 'Bu ma ra i'di mangol'bo tinyõ ne zi ye ta komoriye. ³³ Ehe mangol'bo mati Wiri i'di ne edi vidi mati ayi akajo ta komoriye zi didi ki'di zi damoku."

³⁴ Vidi iyanni henye, "Kyedre, i'di zi ze mangol'bo mati oro de nenyeni."

³⁵ Yesu aya'ba do mo zi ze iya henye, "Ma ra mangol'bo ma i'di didi. Vidi ma ayi zi ma, atanza de na o'bo. Vidi ma edi koma aba mi ma atanza de na kodro. ³⁶ Ma yada ku nzo zi ye henye, onge ma mora gba anze de koma aba mi ma. ³⁷ Vidi biya mati

'Bu i'di zi ma atayi zi ma. More ma kolõ maako temi ze de. ³⁸ Mayi de ta komoriye zi kodo wa mati momba. Mayi zi kodo wa mati 'Bu omba ma zi kodo. Mo utu ma, ³⁹ ehe mo omba zi kodo tinyõ ma kolõ temi ze mati mo i'di zi ma ne õlu de. Mo omba ma zi kinje ze zi didi mi ndundu 'ba kodo aba. ⁴⁰ 'Bu ma omba vidi biya mati ongõni Wisi, zi tedi koma aba mi mo, ehe zi tedi didi ma ᅇburu aba. Here ma kinje ze zi didi mi ndundu kodo aba."

⁴¹ Vidi ayetõni he nni wasa ga kõ'du Yesu iya henye, ni ra mangol'bo mati ayi akajo ta komoriye. ⁴² Ze akõjõni ha oka ma kolõ maako iyanni henye, "Mo anza Yesu ra de, wisi 'ba Yosepa? Da yolo ze 'bu mo de ma mo aba? Hala mo ato'bo kiya henye, nayi akajo ta komoriye?"

⁴³ Yesu ayada zi ze iya henye, "Ore ta bi me'do 'be ne! ⁴⁴ Vidi maako tobõ de tayi zi ma, nje 'Bu mati utu ma ne o'do ze komba zi tayi. Mora eze ze ayinni, ma kinje ze na didi mi ndundu 'ba kodo aba. ⁴⁵ Kolõ temi Nebiye ayõru henye, 'Wiri akayandi ze biya.' Here vidi biya ma owõni da 'Bu ehe ayandi kazi mo atayi zi ma. ⁴⁶ Nje vidi kolõ mati ongo 'Bu ne mo ra ayi kazi Wiri. Vidi maako gba ongo 'Bu de. ⁴⁷ Ma yada zi ye tinyõ vidi biya mati edinni koma aba mi mo, edinni didi ᅇburu aba. ⁴⁸ Ma mangol'bo ma i'di didi! ⁴⁹ Zutu 'be onyõni mana mi da lipi ehe yaa, ze olinni. ⁵⁰ Mora kinye mangol'bo 'ba komoriye ne ayi ku akajo, here vidi mati mo onyo ku oli de. ⁵¹ Ma ra mangol'bo didi mati ayi akajo ta komoriye. Eze vidi mati onyo mangol'bo nenyeni, mo akalima ᅇburu. Mangol'bo mati ma ki'di zi mo ida ra ma ra, medi ki'di zi vidi 'ba damoku nenyeni zi tedinni na didi."

⁵² Ze ayetõni he nni wasa oka ma kolõ maako aba, ehe akõjõni kõ'du iyanni henye, "Hala mo ato'bo ki'di ida re ni zi ze konyo?"

⁵³ Yësu aya'ba do mo iya henye, “Ma yada zi ye tinyö, alime dë, nje ëzë onyowe ida ehe uwëë yama 'ba Wisi 'ba Vidi. ⁵⁴ Mora ëzë onyowe ida ma ehe uwëë yama ma, atëdiyë didi ma nburu aba, ehe ma kinjëë na didi mi ndundu 'ba ko'do aba. ⁵⁵ Ida ma wakonyo ma tinyö ra, ehe yama ma wakuwë ma tinyö ra. ⁵⁶ Èzë onyowe ida ma ehe uwëë yama ma, e kolo ma aba ehe ma kolo eti. ⁵⁷ Kaa 'Bu widi ra utu ma, ehe medii didi aba ga ko'du 'bomo, vidi biya mati onyonni ida ma akalimanni ga ko'du 'bama. ⁵⁸ Mangolo'bo mati ayi akaŋo ta komoriyë anza dë kaa wa mati zutu 'be onyonni. Zë olinni, mora vidi mati onyo mangolo'bo nenyë akalima nburu.”

⁵⁹ Yësu edi ko'du yeti mi bi 'ba motu mi Kaparanamo mati mo iya ko'du nenyëe.

Me'do 'ba didi nburu

⁶⁰ Vo lö'bö kayo 'ba Yësu owonni mo ehe iyanni henye, “Kö'du yandi nenyë edi ndra na kyigo zi vidi maako yolo. Eyi ra ato'bo yolo mo?”

⁶¹ Yësu ayolo henye, vo lö'bö 'beniyë edinni ame'do na way-awaya. Here mo ako'jo iya henye, “Nenyë o'de na riti? ⁶² A'di ra ezë onge Wisi 'ba Vidi edi ti'bë riyë komoriyë bi mati mo ayi ta 'domo? ⁶³ Lawo mo ra i'di didi. Kyigo 'ba vidi kondu o'do waako dë. Me'do mati ma me'do zi ye ne, edi temi Lawo 'ba Wiri ma i'di didi. ⁶⁴ Mora kya e maakowe ombanni dë zi tedi koma aba mi ma.” Yësu iya nenyë, ga ko'du temi biyeto aba mo ayolo eyi ra atedi koma aba mi ni. Mo ayolo kpa eyi ra akasusu ni. ⁶⁵ Yësu iya henye, “Kö'du nenyë ra ma yada zi ye o'be dë tayi zi ma, nje ezë 'Bu ra o'de komba zi tayi.”

⁶⁶ Ga ko'du wa mati Yësu iya, vo lö'bö kayo 'bomowe opi gë nni zi mo ehe ononni ta bi lö'bö ga ndi mo. ⁶⁷ Yësu ako'jo ha vo lö'bö 'beni 'butë domoriyö, “E kpa ombe zi kila ma?”

⁶⁸ Simona Petero aya'ba do mo iya henye, “Yere, vidi maako anza dë ani zi ze to'bo ti'bë zi mo. Me'do 'beyi i'di didi nburu. ⁶⁹ Yaanya aba dedii koma aba mi yi, ehe da yolo ku yi ra Wisi Kolo Nbala 'ba Wiri.”

⁷⁰ Yësu ayada zi vo lö'bö 'beniyë henye, “Ma jeli ye 'butë domoriyö, mora ma kolo temi ye dakyikyï.”

⁷¹ Yësu edi me'do ko'du 'ba Yudasii wisi 'ba Simona Sikereto. Mo yaa akasusu Yësu mo le kolo temi vo lö'bö 'butë domoriyö.

7

Yësu öndu ni eti

¹ Tapeti ma nenyë, Yësu enyi ti'bë lasi aba mi Galilaya, mo omba dë ti'bë mi Yudiya, ga ko'du Yude ani ombanni zi kofo mo. ² Ku kara zi kadra 'ba karama 'ba mbörögö, ³ ehe önduwë 'ba Yësu iyanni zi mo henye, “Kö'du a'di i'bë dë zi Yudiya? Here vo lö'bö 'beyiyë ato'banni kongö wa mati edi ako'do. ⁴ Vidi maako o'do waako dë na liwo, ezë zë ombanni zi maakowe zi yolo ko'du zë. Here i'di damöku ma yolo wa ma edi ako'do.” ⁵ Gbi le önduwë 'ba Yësu gba ayinni dë na vo lö'bö 'bomo.

⁶ Yësu aya'ba iya henye, “Kadra 'bama gba ayi dë, mora kadra 'be edi 'duwi kinye. ⁷ Vidi 'ba damöku nenyë o'banni dë e kiyi. Zë iyinni ma, ga ko'du ma yada nduwë zi zë henye, zë o'donni ko'du kyënyë. ⁸ I'bëë dagba mi karama. Kadra 'bama gba oko dë, ehe mi'bë dë.” ⁹ Yësu iya nenyë ehe alima zo mi Galilaya.

Yësu mi karama 'ba mbörögö

¹⁰ Tapeti öndu 'ba Yësu i'benni ku mi karama, mo i'bë liwo kazi yada zi vidi maako. ¹¹ Mi kadra 'ba karama aba, vo dagbe 'ba Yude omani Yësu ehe ako'jonnii ko'du henye, “Mo edi kila?”

¹² Vidi kayo alëpinni mi ha wasa ko'du mo. Maakowe iyanni henye, “Yësu kora laka ra,” agamowe iyanni henye, “Mo edi ndondo kiga zi vidi

biya.” ¹³ Mora vidiyè na tere kazi vo dagba 'bèzè, ehe vidi maako ame'do dè ta da komo vidi kayo kö'du mo.

¹⁴ Mati karama ku kutè zi rē nī kinde, Yēsu i'bè mī yèkèlu ayeto wayandi. ¹⁵ Vo dagbe na rakaga ehe iyannī henye, “Hala kora nenyè ayɔlɔ kö'du takanyi here? Ayandi mo kpa dè.”

¹⁶ Yēsu aya'ba dɔ mo iya henye, “Manza dè yandi wa mati ma sōsu kö'du mo. Wa mati mēdi ayandi ayi kazi vidi ma utu ma. ¹⁷ Èzè tinyō ombe zi koro Wirī, akayɔle wa mati ma yandi ayi kazi Wirī mandere kazi ma. ¹⁸ Èzè momba zi kika wakoro zi ma, ma kame'do kö'du ma. Mora momba zi koro vidi ma utu ma. Nenyè ra ma yada kö'du tinyō anza dè ndɔndɔ. ¹⁹ Mosa ra dè i'di kö'du ki'di zi ye? Vidi maako tēmī yè oro dè. Here kö'du a'di ombe zi ma kofo?”

²⁰ Vidi kayo aya'bannī dɔ mo iyannī henye, “Yi vo dakyikyī! A'di ra o'dɔ yi zi kö'du sōsu henye, vidi maako omba zi kofo yi?”

²¹ Yēsu aya'ba dɔ mo iya henye, “Mo'dɔ kö'du koro kōlō ehe o'de na rakaga. ²² Mosa i'di kö'du zi ye zi gisi kora 'be n̄bete. Mora tinyō anza Mosa ra dè i'di kö'du ki'di nenyè zi ye. Zutu 'be ra. Mī ko'do 'ba ralawo aba ānbete gisi kora 'be ²³ zi kö'du ki'di 'ba Mosa koro. Èzè wisi maako atɔ'bo n̄bete mī ko'do 'ba ralawo, kö'du a'di ra e na kamo ma aba ga kö'du vidi maako ko'dɔ na laka mī ko'do 'ba ralawo? ²⁴ O'de vurè dè dakyinè 'ba ra laya aba. O'de wa mati tinyō ra aba.”

Mo Korisitɔ ra?

²⁵ Kya vidi maakowe ta Yerusalema èdi kiyannī henye, “Anza dè kora nenyè ra zè ombannī zi kofo? ²⁶ Here mo èdi gba zɔ kinye, me'do zi vidi biya kowonnī. Ehe vidi maako awasa hē nni dè mo aba. Here ne kö'du sōsu 'be aba vo dagbe ayɔlɔnnī ku tinyō mo ra Korisitɔ? ²⁷ Mora nani akatɔ'bo tēdi hala? Vidi maako ayɔlɔ dè bi mati Korisitɔ ne atayi ta 'dɔmo, mora da

ayɔlɔ ze bi mati kora nenyè ayi ta 'dɔmo.”

²⁸ Mati Yēsu èdi kö'du yandi mī yèkèlu, mo agbōgbō hē nī iya henye, “Tinyō asōsuwè ayɔle ma ku, ehe ta kila mayi ta 'dɔmo? Mayi dè na bi da ma! Vidi mati utu ma èdi tinyō, ehe ayɔle mo dè. ²⁹ Mora ma yɔlɔ vidi mati utu ma, ga kö'du mayi kazi mo.”

³⁰ Kya vidi maakowe ombannī zi Yēsu kīrī, mora du vidi maako i'di kala nī dè dɔ mo, ga kö'du kadra 'bomo gba ɔkɔ dè. ³¹ Mora vidi kayo mī kutè vidi nee i'dinnī koma 'bennī mī mo ehe iyannī henye, “Èzè Korisitɔ ne ayi, mo ako'dɔ kyinè 'ba kö'du korowe ndra ta da kora nenyè?”

Utɔ vo kanye 'ba yèkèlu zi Yēsu kīrī

³² Mati Farasiye owonnī vidi kayo èdinnī hē nni wasa ga kö'du 'ba Yēsu, zè ehe kyedree 'ba vo karase utunnī vo kanye 'ba yèkèlu zi mo kīrī. ³³ Mora Yēsu ayada zi zè iya henye, “Ma tēdi èti tisi na konda, ehe ma ta'ba zi vidi mati utu ma ne. ³⁴ Akome ma, mora du aki'je ma dè. ɔ'be dè ti'bè bi mati mēdi ti'bè 'dɔmo.” ³⁵ Vidi ako'jonnī ha oka ma kōlō maako henye, “Kila mo atɔ'bo ti'bè zi sesi ze ta bi nī ki'ja? Mo èdi ti'bè mī dakaɲo mēnzè maakowe mati vidi 'beze èdinnī alima? Mo èdi ti'bè ani zi vidiyè 'ba Girigī yandi? ³⁶ A'di ra mī me'do 'bomo mati mo iya henye, da koma ze nī mora di'ja nī dè? Kö'du a'di da tɔ'bo dè ti'bè bi mati mo èdi ti'bè?”

Lili 'ba wini ma i'di didi

³⁷ Mī ndundu mo ehe mī ko'do kyedre 'ba karama, Yēsu ɔɔ riyè ehe agbōgbō hē nī iya henye, “Èzè èdiyè kadrɔ aba, ayiye zi ma ehe uwèè! ³⁸ Èdiyè koma aba mī ma, atēdiyè wini ma i'di didi, taho tēmī yōndu 'ba mī yè, kaa wayōruwè iyannī henye.” ³⁹ Yēsu èdi ame'do kö'du 'ba Lawo Laka, mati aki'di zi vidi biya mati èdinnī koma aba mī mo. Lawo ne gba i'di dè zi vidi kōlō

maako, kyere Yësu gba i'di bikanyi kyedre 'bëni dë ndo.

Rakinye mi kutë vidi

⁴⁰ Mati vidi kayo owonni Yësu iyanni nenyë, kya maakowe iyanni henye, “Mo atëdi Nëbi ra.”
⁴¹ Agamowe iyanni henye, “Mo Korisito ra.” Agamowe iyanni kpa henye, “Korisito ne ato'bo tayi ta Galilaya?”
⁴² Wayöruwë iyanni henye, Korisito atayi tëmi dakota 'ba Yere Dawidi. Here kö'du nenyë gɔ mo ya'ba aba, ako'jo mo mi Beteleme, mi gawo mati Dawidi alima 'domo?”
⁴³ Vidi ayetonni me'do ra oka ma kölö maako ga kö'du 'ba Yësu.
⁴⁴ Kya zë maakowe ombanni zi mo kiri, mora du vidi maako i'di kala ni dë do mo.

Vo dagbe ombanni dë zi tëdi koma aba mi Yësu

⁴⁵ Mati vo kanye 'ba yëkëlu a'banni zi kyedree 'ba vo karase ehe Farasiye, ako'jo hë zë henye, “Kö'du a'di ike Yësu dë kinye?”
⁴⁶ Zë aya'banni henye, “Vidi maako gba ame'do dë kaa kora nenyë.”
⁴⁷ Farasiye iyanni zi zë henye, “Mo o'do lumë kpa ku re?”
⁴⁸ Ma kölö tëmi kyedree 'ba vo karase mandere Farasiye ëdi koma aba mi mo?
⁴⁹ Ehe vidi nenyee mati ayolonni kö'du ki'di dë, zë hu wasënë 'ba Wiri.”
⁵⁰ Nikodimö mati i'bë zi Yësu dagba, ehe mo kölö tëmi vo dagbe 'ba Yude, iya henye, ehe mo ra kpa kyere ayi zi Yësu kongɔ. Mo iya henye,
⁵¹ “Kö'du ki'di 'beze ila ze dë zi riti ki'di zi vidi gba kazi ze kowa ma zë ombanni kiya. Do'bo dë vurë 'bëzë ko'do gba kazi ze yolo a'di ra zë o'donni.”

⁵² Zë iyanni henye, “Nikodimö, yi tëmi Galilaya? Ako'jo wayöru nee, ehe aki'ja henye, nëbi ako anza dë zi tayi ta Galilaya.”
⁵³ Vidi biya i'bënni gbo liɔ 'bënni na kutu kutu.

8

*Mbara iri ta bi ndoro ko'do**

¹ Mora Yësu i'bë yaga zi Döku 'ba Olivo.
² Damindö vere aba nbo mo i'bë zi yëkëlu. Vidi ayinni zi mo, mo alima akaɔo ehe ayeto zë yandi.
³ Vo komoyandiye 'ba kö'du ki'di ehe Farasiye ikanni loko mbara maako iri ta bi ndoro ko'do, ehe zë o'donni mo atoro komo nni biya.
⁴ Here zë iyanni henye, “Raboni, mbara nenyë iri ëdi ko'do kora maako aba anza o'di 'bomo ra dë.”
⁵ Kö'du ki'di 'ba Mosa ayandi henye, mbara kaa ma nenyë zi ku'du brua yitö aba. A'di ra iya?”
⁶ Zë ako'jonni ha Yësu, kö'du ko'jo nenyë aba, ga kö'du zë ombanni mo susu ehe zi kö'du kyënyë maako kika ro mo. Mora Yësu idë rë ni ayeto wayöru dakaɔo dawisi kala ni aba.

⁷ Zë asesinni zo nduwë ho mo ko'jo kö'du 'ba mbara ne. Ndundu mo aba mo oro riyë iya henye, “Èzë vidi maako tëmi yë o'do kö'du kyënyë dë mu'du dagba yitö do mo.”
⁸ Mo idë rë ni kpa löhu ayeto wayöru dakaɔo.
⁹ Vidi nee i'bënni biya na kölö kölö, ayeto ma tendro mo aba. Ndundu mo aba Yësu mbara ne aba onni kutu nni aba.
¹⁰ Yësu oro riyë ako'jo ho mo iya henye, “Vidi nee biya kila? Vidi maako anza kpe zi yi susu?”

¹¹ Mbara ne aya'ba do mo iya henye, “Ee Kyedre, vidi maako anza dë.” Yësu ayada zi mo iya henye, “Manza dë kpa ti'bë zi yi susu. I'bë yaanya aba, o'do kö'du kyënyë dekpe.”

Yësu bikanyi kö'du damöku

¹² Kpa löhu Yësu ame'do zi vidiyë. Kadra nenyë aba mo iya henye, “Ma ra bikanyi kö'du damöku. Usu ga ma, ehe alasi dë mi biköndu. Akatëdi bikanyi ma aki'di didi aba.”

¹³ Farasiye iyanni zi mo henye, “Yi ra nje vidi ma ëdi ame'do kö'du yi, ehe anza dë tinyö na laka zi yi ra tëdi akpa na vo kiya 'bëyi.”

¹⁴ Yësu aya'ba do mo iya henye, “Here èzë ma me'do le kö'du ma, wa ma miya ëdi tinyö. Ma yolo ku mayi ta kila ehe mëdi ti'bë kila. Mora

* 8: Komo nenyë anza dë mi dagba wayöru 'ba Bayibolo.

ayole dē ma ta kila mandere mēdi tī'bē kila. ¹⁵ O'de vurē tēmī gērī kōlō mati vidī biya o'donnī, mora mo'do vurē 'ba vidī maako dē. ¹⁶ Ēzē mo'do vurē, ma ko'do na laka, ga kō'du ma ko'do dē kutu ma aba. 'Bu mati utu ma ne ēdī kinye ma aba. ¹⁷ Kō'du kī'dī 'be omba vo kiya riyō zi yada kō'du ne ēdī tinyō. ¹⁸ Ma kōlō tēmī vo kiya 'bame, ehe 'Bu mati utu ma ēdī agamo maako."

¹⁹ Zē ako'jonnī hō mo iyannī henye, "Bu yī ēdī kila?" Yēsu aya'ba do mo iya henye, "Ayole ma dē mandere 'Bu ma. Ēzē ayole ma, akayole 'Bu ma."

²⁰ Yēsu iya nenyē mati mo ēdī gba kō'du yandi mī bi ma sōndu 'ba wakī'dī 'ba yēkēlu asesi 'domo. Mora vidī maako irī mo dē ga kō'du kadra 'bomo gba ayi dē.

ɔ'be dē tī'bē bi mati mēdi tī'bē

²¹ Yēsu ayada kpa zi vo dagbe 'ba yēnī henye, "Mēdi tī'bē 'de akome ma, mora ɔ'be dē tī'bē bi mati mēdi atī'bē, akoliye kō'du kyēnyē 'be kazi wakila."

²² Vidī ako'jonnī kō'du iyannī henye, "Mo omba zi rē nī kofo? Ēdī nani wa ma mo iya henye, do'bo dē tī'bē bi mati mo ēdī tī'bē?"

²³ Yēsu aya'ba do mo iya henye, "Ēdiyē ta lebi, mora ma ta riyē. E 'ba damōku nenyē, mora manza dē 'ba damōku nenyē. ²⁴ Kō'du nenyē ra miya akoliye kō'du kyēnyē 'be aba. Ēzē anze dē koma aba mī ma, kō'du ēyī mēdi, akoliye mī kō'du kyēnyē 'be ila dē."

²⁵ Zē ako'jonnī ha Yēsu iyannī henye, "Yī 'bēyī ēyī?" Yēsu aya'ba do mo iya henye, "Ma ra te mati ma yada zi ye biyeto aba. ²⁶ Ani kō'du ēdī kyō ma do'bo kiya zi yada henye o'de kō'du kyēnyē, mora vidī mati utu ma ēdī tinyō, ehe ma yada zi vidī 'ba damōku nenyē nje wa mati mowo kazi mo."

²⁷ Vidī maako ayolo dē Yēsu ēdī ame'do zi zē kō'du 'Bu nī. ²⁸ Yēsu i'bē nduwē kiya mo aba henye, "Ēzē umbēē Wisi 'ba Vidī ku riyē, akayole

ēyī ra ma. Akayole kpa henye manza dē wa maako ko'do na bi da ma. Miya nje wa mati 'Bu ma ayandi zi ma. ²⁹ Mo mati utu ma ēdī ma aba. 'Duwī mo'do wa mati o'do mo na rakyenyi ehe mo ila ma dē."

³⁰ Tapētī Yēsu iya nenyē, vidī kayo omanni mī mo.

Kō'du tinyō akinga yī na dangölō

³¹ Yēsu ayada zi vidī mati ēdinnī koma aba mī nī henye, "Ēzē asesiye nduwē koro wa mati miya, e tinyō vo lö'bō 'bama ra. ³² Akayole kō'du tinyō, ehe kō'du tinyō akinge na dangölō."

³³ Zē aya'bannī do mo iyannī henye, "Ze gisi 'ba Abarayama! Danza dē gba na vo kalima 'ba vidī maako. Hala ato'bo kiya akinga ze na dangölō?"

³⁴ Yēsu aya'ba do mo iya henye, "Ma yada tinyō zi ye, vidī ma o'do kō'du kyēnyē ēdī vo kalima 'ba kō'du kyēnyē. ³⁵ Vo kalime, alimanni dē ŋburu mī dakota, ēzē wisi alese le 'duwī mī dakota. ³⁶ Ēzē Wisi i'dī zi ye dangölō, tinyō aba e na dangölō. ³⁷ Ma yolo ku, e tēmī dakota 'ba Abarayama, mora ombe zi ma kofo, ga kō'du, kō'du kise 'bama anza dē tinyō mī di'di ye. ³⁸ Mēdi ame'do kō'du wa mati 'Bu ma ayada zi ma, te kaa mati ēdiyē ako'do wa mati 'bu wē ayandi zi ye."

³⁹ Vidī iyannī zi Yēsu henye, "Abarayama ra 'bu ze!" Yēsu aya'ba do mo iya henye, "Ēzē e gisi 'ba Abarayama, o'de wa mati Abarayama o'do. ⁴⁰ Tapētī mo ombe zi ma kofo ta bi kō'du tinyō yada zi ye mati Wirī i'dī zi ma. Abarayama o'do waako dē kaa ma nani. ⁴¹ Mora ēdī ko'de te wa mati 'bu wē o'do." Zē iyannī henye, "Asusu ze dē zi kiya dēdī kpa 'bu maako aba. Dēdī nje 'bu aba kōlō, mo ra Wirī."

⁴² Yēsu iya zi zē henye, "Ēzē Wirī ra 'Bu wē, owe ma, ga kō'du mayi kazi Wirī yaanya aba mēdi kinye. Mo ra utu ma. Mayi dē na bi da ma. ⁴³ Kō'du a'di ra ayole kō'du mati mēdi ame'do kō'du mo dē? ɔ'be

dë tɔrɔ zi kowo kö'du mati mëdi akiya? ⁴⁴ 'Bu wë ra Satani, ehe o'de te wa mati mo omba. Mo 'duwî vo wakofò ehe vo ndɔndɔ. Kö'du tinyö ako anza dë kö'du mo. Mo ame'do kö'du nî, ehe kö'du biya mati mo iya ndɔndɔ ra. Anza dë nje mo ra na vo ndɔndɔ, mora mo kpa 'bu 'ba vo ndɔnde biya. ⁴⁵ Ga kö'du ma yada zi ye kö'du tinyö, e ombe dë zi tedi koma aba mi ma. ⁴⁶ Vidi maako temi yë atɔ'bo ma susu ga kö'du kyenyë ko'do? Èzë ma yada kö'du tinyö, kö'du a'di ra ome dë mi ma? ⁴⁷ Vidi mati 'ba Wirî akoze mbili nî da kö'du kise 'bomo, mora ombe dë zi kowo, ga kö'du anze dë 'ba Wirî."

Yësu ehe Abarayama

⁴⁸ Yude aya'banni zi Yësu henye, "Dëdi ze tinyö aba zi kiya henye, yi vidi 'ba Samariya ra, ehe ëdi dakyikyî aba mi yi?"

⁴⁹ Yësu aya'ba do mo iya henye, "Manza dë dakyikyî aba mi ma. Moro 'Bu ma, ehe ombe dë zi koro ma. ⁵⁰ Momba wakoro dë ga kö'du ma, mora vidi maako ëdi ani omba zi ma tedi na wakoro, ehe mo ra kpa 'ba vurë ko'do. ⁵¹ Ma yada tinyö zi ye henye, ezë orowe me'do 'bama du akoliye dë."

⁵² Vidi iyanni henye, "Yaanya aba tinyö da yolo ku ëdi dakyikyî aba. Abarayama oli ehe nëbiyë kpa. Hala ɔ'bo kiya henye, vidi mati oro me'do 'bëyi oli dë? ⁵³ Yi kyedre ta da 'bu ze Abarayama? Mo oli ehe nëbiyë kpa. Èyi ra asösu 'bëyi yi?"

⁵⁴ Yësu aya'ba do mo iya henye, "Èzë moro ra ma, o'do waako dë. 'Bu ma ra vidi ma oro ma. Iye henye mo Wirî 'be ra. ⁵⁵ Gbi le tinyö ayole mo dë, mora ma yolo mo. Èzë miya ma yolo mo dë, ma tedi na vo ndɔndɔ kpa kaa e biya. Mora ma yolo mo, ehe mo'do wa mati mo iya. ⁵⁶ 'Bu wë Abarayama ëdi rakyenyi aba zi kongɔ kadra tayi 'bama, mo ongɔ ma ehe ëdi na rakyenyi."

⁵⁷ Zë iyanni henye, "Anza kpa dë koo 'butëmuyi aba. Hala ɔ'bo kongɔ Abarayama?"

⁵⁸ Yësu aya'ba do mo iya henye, "Ma yada tinyö zi ye, gba Abarayama anza dë, mëdi." ⁵⁹ Vidi obanni yitö riyë zi Yësu kofo, mora mo oho rë nî ehe ila yëkëlu.

9

Yësu ako'jo kora maako o'jo na komoköndu

¹ Mati Yësu alasi na konda, mo ongɔ kora maako na komoköndu kyere mati o'jo. ² Vo lö'böwë 'ba Yësu ako'jonnî henye, "Raboni, kö'du a'di ra kora nenye o'jo na komoköndu? Èdi ga kö'du mo, mandere vo ko'jo mowe o'donni kö'du kyenyë?"

³ Yësu aya'ba do mo iya henye, "E e, anza here dë. Mora ga kö'du komoköndu 'bomo, akonge Wirî ako'do kö'du koro zi mo. ⁴ Èzë ëdi kadra, do'de wa mati vidi ma utu ma omba ma zi ko'do. Èzë yondɔ oko ku, vidi maako ɔ'bo dë zi loo ko'do. ⁵ Mati mëdi mi damöku, ma bikanyi ra zi damöku."

⁶ Tapëti Yësu iya nenye, mo o'bi oro dakaɲo. Mo o'do koro ehe ora komo kora ne. ⁷ Here mo iya henye, "I'bë akaka koro ne mi Kara Siliyoma." Kora ne i'bë ehe akaka mi Siliyoma. Kö'du ya'ba aba, "Vidi ma utu, akutu." Mati mo akaka koro ne ku yaga mo ɔ'bo bi kongɔ.

⁸ Vo halinɔ oka 'bomowe, ehe vidi mati ongönni mo ta bi lenze kyere ne, ako'jonnî kö'du henye, "Nenye anza dë kora mati ëdi alima akaɲo ehe 'duwi alenze?"

⁹ Kya zë maakowe iyanni henye, mo ra gbi te kora vo lenze ne, agamowe iyanni henye, mo andele nje kaa mo. Mora mo ayada zi zë, "Ma kora nani ra." ¹⁰ Zë ako'jonnî ho mo henye, "Hala ɔ'bo bi kongɔ?" ¹¹ Mo aya'ba do mo iya henye, "Vidi maako ru mo Yësu o'do koro ehe ora komo ma. Mo ayada zi ma ti'bë kaka mi Kara Siliyoma. Mati mo'do, mo'bo bi

kongɔ.” ¹² Zè ako'jonnì kö'du henye, “Mo èdì kila yaanya aba?” Mo aya'ba dɔ mo iya henye, “Ma yɔlɔ dè.”

Farasiye ayɔnzɔnnì zi ki'ja a'di ra o'dɔ rē nì

¹³⁻¹⁴ Ko'do mati Yèsu o'dɔ kɔɔ ne ehe ako'jɔ kora ne, mī ko'do 'ba ralawo. Here vīdì obannì kora ne zi Farasiye. ¹⁵ Zè ako'jonnì hɔ mo hala mo ɔ'bo zi bi kongɔ, ehe mo aya'ba henye, “Yèsu o'dɔ kɔɔ ehe ora komo ma. Tapèti ma kaka, mɔ'bo bi kongɔ.”

¹⁶ Kya 'ba Farasi maakowe iyannì henye, “Kora nenyè Yèsu ayi dè kazi Wiri. Èzè mo o'dɔ here, mo ɔ'bo dè kowe kö'du ki'dì 'ba kö'do madomoriyò.” Agamowe ako'jonnì henye, “Hala vīdì 'ba kö'du kyènyè atɔ'bo kö'do kyinè 'ba kö'du korowe?” Here Farasiye ɔ'bonnì dè kö'du kida tēmì kutè nnì, ¹⁷ zè ako'jonnì ha kora ne iyannì henye, “A'di ra iya, kö'du vīdì mati ako'jɔ komo yì ne?” Kora ne ayada zi zè iya henye, “Mo nèbì ra.”

¹⁸ Mora vo dagbe 'ba Farasiye omannì dè henye, kyere kora ne èdì na vo komoköndu. Zè utunnì litu zi vo ko'jɔ mowe, ¹⁹ ehe ako'jonnì hè zè henye, “Nenyè wisi mati iye henye, o'jɔ na komoköndu? Hala mo ɔ'bo bi kongɔ yaanya aba?”

²⁰ Vo ko'jɔ 'ba kora ne aya'bannì dɔ mo henye, “Da yɔlɔ ku tinyö mo wisi 'beze ra, ehe da yɔlɔ ku o'jɔ mo na komoköndu. ²¹ Mora da yɔlɔ dè hala mo i'ja komo nì mandere èyì ra i'dì komo zi mo. Ako'jowe hɔ mo! Mo övu ku kyedre zi me'do ga kö'du nì.” ²²⁻²³ Vo ko'jɔ 'ba kora nenyè iyannì here, ga kö'du zè erenni Yude. Vo dagbe 'ba Yude idannì kö'du ku nzo henye, vīdì maako manza dè wa maako aba zi kö'dɔ zi vīdì maako mati mo iya Yèsu ra Korisitɔ ne.

²⁴ Vo dagbe ako'jonnì kora ne hulèhu iyannì henye, “I'dì wayeto zi Wiri! Da yɔlɔ ku Yèsu vo kö'du kyènyè kö'dɔ.”

²⁵ Kora ne aya'ba henye, “Ma yɔlɔ dè, èzè mo vo kö'du kyènyè

mandere anza dè. Biya ma yɔlɔ henye, ma kyere vo komoköndu, mora yaanya aba mɔ'bo bi kongɔ.”

²⁶ Zè ako'jonnì hɔ mo henye, “A'di ra mo o'dɔ zi yì? Hala mo ako'jɔ komo yì?”

²⁷ Kora ne aya'ba dɔ mo iya henye, “Ma yada ku zi ye da kölö, ehe ombe dè zi kowo. Kö'du a'di ra ombe zi ma yada zi ye löhu? Ombe kpa zi tayi na vo lö'bö 'bomowe?”

²⁸ Vo dagbe alidinnì kora ne, ehe iyannì henye, “Yi vo lö'bö 'bomo! Ze vo lö'bö 'ba Mosa. ²⁹ Tinyö da yɔlɔ Wiri ame'do zi Mosa, mora du da yɔlɔ dè Yèsu ayi ta kila.”

³⁰ Kora ne aya'ba da me'do iya henye, “Kö'du koro a'di ra here! Mo ako'jɔ komo ma, ehe gba ayole dè mo ayi ta kila. ³¹ Da yɔlɔ ku henye, Wiri owo nje me'do 'ba vīdì mati ɔwɔnnì ehe oronnì mo. Wiri owo me'do 'ba vo kö'du kyènyè kö'de dè. ³² Ehe nenyè èdì dagba kadra mī vurè, vīdì maako i'dì komo zi vīdì maako o'jɔ na komoköndu. ³³ Yèsu ɔ'bo dè zi wa maako kö'dɔ, nje èzè mo ayi kazi Wiri.”

³⁴ Vo dagbe ayadannì zi kora ne henye, “Yi na vo kö'du kyènyè kö'dɔ kyere mī kadra mati o'jɔ yì. Asösu 'bèyì atɔ'bo yandi ze wa maako aba?” Here zè iyannì henye, “ɔ'bo dekpe tayi hulèhu mī bi 'ba mötu 'beze kölö maako!”

Komoköndu zi Lawo Laka

³⁵ Mati Yèsu owo kö'du mati o'dɔ rē nì ne, mo i'bè i'ja kora ne. Yèsu ako'jɔ hɔ mo iya henye, “Èdì koma aba mī Wisi 'ba Vīdì?”

³⁶ Mo aya'ba dɔ mo iya henye, “Kyedre, èzè ayada zi ma mo èyì ra, ma ki'dì koma 'bama mī mo.” ³⁷ Yèsu aya'ba henye, “Ongɔ mo ku nzo, ehe yaanya aba mo èdì me'do yì aba.”

³⁸ Kora ne iya henye, “Yere, mī'dì koma 'bama mī yì.” Here mo amötu Yèsu gbɔ. ³⁹ Yèsu ayada zi mo, “Mayi mī damöku nenyè, zi vurè 'ba vīdiyè kö'dɔ. Ma kinye zi ki'dì komo zi vo komokönduwè ehe zi kö'dɔ vīdì vo komoköndu biya mati atɔ'bo bi kongɔ.”

⁴⁰ Mati Farasiye owonni Yēsu iya nenyē, zē ako'jonnī henyē, “Ze vo komoköndu?”

⁴¹ Yēsu aya'ba do mo iya henyē, “Ēzē ēdiyē na vo komoköndu, atanze dē mī kö'du kyēnyē. Mora yaanya ēzē aba iye zi bi kongō, akasesiye kö'du kyēnyē nduwē.”

10

Komo 'ba vo timelē yako

¹ Yēsu iya henyē, “Ma yada tinyō zi ye, nje vo logo ehe vo wakolo ēkyi ta da resi. Zē ödunnī dē kpuru ta haresi zi jolo 'ba timelē. ² Vidī mati ödu kpuru ta haresi, mo ra vo yako 'ba timelē. ³ Mora vo ga haresi kongō ayēhu haresi zi vo yako timelē, ehe timelē ayolonnī gu vo yako 'bēnnī. Mo ako'jo timelē 'bēnī ru zē aba, ehe alaga dagba zi zē yaga. ⁴ Mati mo ayasi timelē 'bēnī nee ku biya yaga, mo i'bē dagba da komo zē, ehe zē usunnī gō mo, ga kö'du zē ayolonnī gu mo. ⁵ Timelē usu ga vo leze maakowe dē. Zē ayolonnī gu vo leze dē, ehe zē ahonnī 'de.” ⁶ Yēsu ayada komo nenyē zi vidiyē, mora zē ayolonnī dē a'di ra mo ēdī ame'do kö'du mo.

Yēsu vo timelē yako laka ra

⁷ Here Yēsu iya löhu, “Ma yada tinyō zi ye henyē, ma haresi zi timelē. ⁸ Vidī mati ayi dagba ta komo ma, vo logo ra mandere vo wakolo, ehe timelē owo da ma kölo tēmi zē ne dē. ⁹ Ma haresi ra. Zē biya mati ayinnī kpuru ta da ma, akayōmō. Zē atayinnī, ati'bēnnī, ehe aki'jannī loma. ¹⁰ Vo logo ayi nje zi kolo, kofo, ehe yaṅa. Mayi zi vidī biya tēdinnī didī aba, ehe zi tēdinnī mo aba ndo.

¹¹ “Ma vo timelē yako laka ra. Vo timelē yako laka i'dī didī nī kö'du timelē 'bēnī. ¹² Vo löo ko'do anzannī dē kaa vo timelē yako mati timelē na 'bomo. Ēzē ongonnī wöliwöli atayi, zē aho wēnnī ilannī timelē. Here wöliwöli iri ehe apere timelē nee. ¹³ Vo löo ko'do aho wēnnī 'de ga

kö'du zē asösunnī kö'du 'ba timelē nee dē.

¹⁴ “Ma vo timelē yako laka ra. Ma yolo timelē ame, ehe zē ayolonnī ma, ¹⁵ kpa kaa 'Bu ayolo ma, ma yolo 'Bu, ehe mī'di didi ma kö'du timelē ama. ¹⁶ Mēdi timelē maako eti anzannī dē tēmi jolo 'ba timelē nenyē. Ma kika zē kpa ga bi kölo, ehe zē akowonnī gu ma. Here atēdinnī goli kölo 'ba timelē ehe vo yako kölo.

¹⁷ “Bu owo ma ga kö'du mī'di didi ma, here ma kiri hulēhu löhu. ¹⁸ Vidī maako oba didi ma dē kazi ma. Ma ra mī'di mī kö'du komba 'bama. Mēdi kyigō aba zi ki'di, ehe kyigō aba zi kiri hulēhu löhu, kaa mati 'Bu ma i'di kö'du mo zi ma zi ko'do.”

¹⁹ Mati zē owonnī me'do 'ba Yēsu ne, Yude inye mī nni. ²⁰ Maakowe kyō tēmi zē iyannī henyē, “Mo ēdi dakyikyī aba mī nī. Mo vo lökyi ra. Kö'du a'di zi mbili koze zi mo?” ²¹ Mora agamowe iyannī henyē, “Hala vidī mati dakyikyī aba mī nī ato'bo kiya kö'du nenyee? Vidī maako anza dē kaa nenyē zi to'bo vo komokönduwē ki'di zi bi kongō?”

Vidī ombanni Yēsu dē

²² Mī tona nani, Yēsu ēdi mī Yerusalema kö'du karama 'ba yēkēlu. ²³ Kadra maako aba, mo ēdi alasi mī kapa 'ba yēkēlu sēnjē 'ba Solomono ²⁴ ehe Yude atoto rē nni toko ro mo. Zē iyannī henyē, “Hala na konda omba ti'bē ze sesi kö'du sösu aba? Ēzē yi Korisito ra, ayada zi ze huwē.”

²⁵ Yēsu aya'ba do mo iya henyē, “Ma yada zi ye, ehe ombe dē zi koma kö'du 'bama. Wa mati mo'do kalakonda 'ba 'Bu ma aba, ayada eyi ra ma. ²⁶ Mora kyere anze dē timelē ama, ome kö'du 'bama dē. ²⁷ Timelē ama owonnī gu ma, ehe ma yolo zē. Zē usunnī ga ma. ²⁸ Mī'di didi ma ṅburu zi zē, here kazi zē ölunnī. Vidī maako akoba zē dē yaga ta kala ma. ²⁹ 'Bu ma i'di zē zi ma, ehe mo kyedre ta da agamowe biya. Vidī maako o'bo dē zē koba ta kala mo ³⁰ Ma kölo 'Bu aba.”

³¹ Kpa löhu vo dagbe 'ba Yude obanni yitö kö'du zi Yësu kofo.

³² Mora mo iya henye, “Ma yada wa laka kyö zi ye mati 'Bu ma utu ma zi ko'do. Ma vala ra ombe ma ku'du go mo yitö aba?”

³³ Zë aya'banni do mo iyanni henye, “Danza dë yi ku'du yitö aba ga kö'du wa laka mati o'do. Dëdi yi ku'du yitö aba ga kö'du alidi Wirī. Yi öñbö vidī ra, ehe kinye ëdi akiya zi tēdi na Wirī.”

³⁴ Yësu aya'ba do mo iya henye, “Mī wayöru 'be, Wirī iya dë henye, 'E wirī mbiya ra?” ³⁵ 'J'be dë he wasa wayöru aba, mati mī mo Wirī ame'do zi vidī naniye ehe ako'jo zë wirī. ³⁶ Here kö'du a'di asusuwë ma lidi Wirī ga kö'du miya henye ma Wisi 'ba Wirī? Tapētī mo biya, ëdi 'Bu ra ako'jo ma kö'du loo nenyē. Mo ra kpa vidī mati utu ma mī damöku.

³⁷ Èzë manza dë ako'do wa mati 'Bu ma omba ma zi ko'do, neene ome dë mī ma. ³⁸ Mora èzë mo'do wa mati 'Bu ma o'do, akome ga kö'du nani, gbī le èzë anze dë koma aba mī ma. Neene akayole tinyö henye, 'Bu ëdi kölö ma aba, ehe ma kölö 'Bu aba.”

³⁹ Löhu zë ombanni zi Yësu kirī. Yësu anza dë hu kyigö 'bëzë. 'I'bë yaga ta kala zë. ⁴⁰ Mo umu kyëti Ranga Yeredene bi mati Yowani ëdi kyere bapatisi ki'di. Mati Yësu ëdi ani, ⁴¹ vidī kayo ayinni zi mo. Zë ëdinni akiya henye, “Yowani o'do kyinë 'ba kö'du koro maakowe dë, mora kö'du biya mati mo iya kö'du 'ba Yësu ëdi tinyö.” ⁴² Vidī kayo naniye i'di koma 'bënni kpa mī Yësu.

11

Koli 'ba Lazara

¹ Kora maako ru mo Lazara alëpi na koo mī gawo 'ba Beteniya. Mo ëdi ëmī aba riyö, Mariya ehe Marita.

² Nenyē kpa te Mariya mati yaa ope yëningutru da Yere ehe akyito burutu mo yëvu 'bëni aba. ³ Èmiyë utunni kö'du kise zi Yësu ehe ayadanni zi mo aboka laka 'bomo Lazara ëdi na rakoo.

⁴ Mati Yësu owo kö'du nenyē iya henye, “Koo 'bomo ne ndundu mo anza dë koli, mora ëdi zi kika wayeto zi Wirī ehe Wisi omo.”

⁵ Yësu owo Marita, ëmī mo ehe Lazara. ⁶ Here mati mo owo mo ëdi na koo alima bi mati mo ëdi 'domo ko'do riyö aba löhu. ⁷ Neene mo iya zi vo lö'bö 'bëniyë henye, “Yaanya aba di'bëe hulëhu Yudiya.”

⁸ Zë iyanni henye, “Raboni, vidī naniye ombanni zi ku'du yi yitö aba brua! Kö'du a'di omba zi ti'bë hulëhu?”

⁹ Yësu aya'ba henye, “Kadra anza dë 'butë domoriyö mī ko'do kölö? Èzë alasi mī kadra, bikanyi 'bëyi atëdi kazi kadra ehe otra ndi yi dë. ¹⁰ Mora èzë alasi yondö aba, akotra ndi yë ga kö'du anza dë bikanyi maako aba.” ¹¹ Neene mo ayada zi zë henye, “Aboka ze Lazara ëdi ako'do, ehe mëdi ti'bë ani zi mo liro.”

¹² Zë aya'banni henye, “Yere èzë mo ëdi ako'do, mo atënyi na laka.”

¹³ Yësu ëdi ame'do tinyö kö'du koli 'ba Lazara, mora vo lö'böwë asösu 'bënni mo ëdi nje ame'do kö'du 'ba ko'do. ¹⁴ Here Yësu ayada zi zë huwë, “Lazara oli ku. ¹⁵ Ma rakyenyi aba manza dë ani, ga kö'du yaanya aba atëdiyë donö aba zi ki'di koma 'be mī ma. Di'bëe zi mo.”

¹⁶ Toma mati ru rëzë 'bomo ëdi “Loña” iya zi vo lö'bö agamowe henye, “Ayiye di'bëe, here da t'bo koli mo aba.”

Yësu injë Lazara na didi

¹⁷ Mati Yësu oko Beteniya, mo i'ja Lazara ëdi ku nzo mī dawogo ko'do sowo aba. ¹⁸ Beteniya ëdi tisiwa aba ta da wiri wota ta Yerusalema, ¹⁹ ehe Yuda kayo ayinni ta gawo kyedre zi da Marita ehe Mariya lëlu ga kö'du öndu zë oli ku.

²⁰ Mati Marita owo henye Yësu oko ku, mo i'bë yaga zi do mo kutrë, mora Mariya alima 'bëni loko.

²¹ Marita iya zi Yësu henye, “Yere, èzë yi ëdi kinye, öndu ma oli dë.

²² Gbī le yaanya aba ne ma yolo ku henye Wirī ako'do wa mati ako'jo.”

23 Yēsu ayada zi mo iya henye, “Öndu yi akadidī löhu.” 24 Marita aya'ba dō mo iya henye, “Ma yolo ku mo atēnyī na didī mī ndundu ko'do aba, ezē biya yöku ēnyī ku.” 25 Yēsu iya zi Marita henye, “Ma ra vidī mati ēdī yöku kinjē zi didī. Vidī biya mati omani mī ma akadidinni, ezē olinni le. 26 Ehe vidī biya mati alimanni ga kö'du 'ba koma mī ma tinyō akolinni dē. Oma nenyē ku?”

27 Mo alēzē iya henye, “Oo Yere, moma yi Korisito ra, Wisi 'ba Wirī. Yi ra vidī mati da sösu kö'du mo atayi mī damöku ne.”

Yēsu udu

28 Tapēti Marita iya nenyē, mo i'bē liwo iya zi emi nī Mariya, “Raboni ēdī kinye, ehe mo omba zi yi kongō.”

29 Kandi mati Mariya owo nenyē, mo ēnyī riyē i'bē yaga zi Yēsu. 30 Mo gba yaga ta ra gawo bi mati Marita i'bē dō mo kutrē. 31 Vidī kayo ayinni zi da Mariya lēlu, ehe mati kandi zē ongonni mo ila loko, asösunnī mo ēdī ti'bē dawogo zi kudu. Here zē alö'bönni gbo ga ndi mo.

32 Mariya i'bē bi mati Yēsu 'domo. Kandi mati mo ongo mo, alomvo burutu mo iya henye, “Yere, ēdī kyere kinye, öndu ma oli dē.”

33 Mati Yēsu ongo Mariya ehe vidī mati mo aba ēdinni akudu, mo kö'du sösu aba 34 Ako'jo henye, “Kila i'di yē ida ro mo?” Zē aya'banni henye, “Yere, ayi ongo te.”

35 Yēsu ayeto kudu. 36 Vidī iyanni henye, “Ongo te hala mo owo Lazara.” 37 Kya zē maakowe iyanni henye, “Mo ayēhu komo 'ba vo komoköndu. Kö'du a'di mo atö'bo dē sesi Lazara kazi koli?”

Yēsu injē Lazara tēmi koli

38 Yēsu zo kö'du sösu kyedre aba. Here mo i'bē dawogo mati na wöru yitō alulu nbiri ho mo. 39 Neene mo ayada zi vidiyē yitō ne lulu 'de yaga ta ho mo. Mora Marita iya henye, “Yere, ayolo henye, Lazara oli go mo o'do ku sowo, ehe kezī mo atēdi ku na kyenyē.”

40 Yēsu aya'ba dō mo henye, “Gba ma yada dē zi yi henye, ezē ēdī koma aba, akongō bikanyi kyedre 'ba Wirī?” 41 Tapēti alulu yitō ne ku dakapa, Yēsu ongo bi riyē zi komoriyē ehe amötu henye, “Bu, mo'do öwö'di zi yi ga kö'du aya'ba da mötu 'bama. 42 Ma yolo ku 'duwi ēdī da mötu 'bama ya'ba. Mora miya nenyē, here zi vidī kinye nee koma yi ra utu ma.” 43 Mati Yēsu inde mötu ku, mo ako'jo wa gu kyembe aba henye, “Lazara, ayi yaga!” 44 Kora mati oli ne ayi gbo yaga. Kala mowe ehe ndi mowe olo mī bongo 'ba wakusu, ehe bongo ayöfu komo mo. Yēsu ayada zi vidiyē henye, “Inge mo, ile mo mi'bē.”

Yere 'ba zi kofo Yēsu

(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lk 22:1-2)

45 Vidī kayo mati ayinni zi Mariya, ongonni wa mati Yēsu o'do, zē i'dinni koma 'benni mī mo. 46 Maakowe i'benni zi Farasiye ehe ayadanni wa mati Yēsu o'do. 47 Here kyedree 'ba vo karase ehe Farasiye atoto rē nni bi kölo iyanni henye, “A'di ra da ko'de? Kora nenyē ēdī kyinē 'ba kö'du koro kö'do kyō. 48 Ezē da dore mo dē yaanya aba, vidī biya aki'dinni koma 'benni mī mo. Neene vidī 'ba Roma atayinni ehe akayananni yekēlu dakaño 'beze aba.”

49 Ma kölo maako tēmi zē ru mo Kayafa, mo ra kyedre 'ba vo karase mī koo nani. Mo ame'do riyē iya henye, “E vidī nee, anze dē kö'du yolo aba. 50 Ayole dē henye, ēdī na laka zi vidī kölo koli kö'du vidiyē, kazi dakaño ra yaña biya?”

51 Kayafa iya nenyē dē na bi dē nī. Kaa kyedre 'ba vo karase mī koo nani, mo ēdī kumē henye, Yēsu ra akoli kö'du 'ba dakaño. 52 Yēsu oli dē nje kö'du dakaño 'ba Yude. Mo akoli zi kika vidī biya 'ba Wirī mati apere rē nni ne zi droko bi kölo.

53 Here mī ko'do nani dagba ani, vidī ayetonnī mala kö'do zi Yēsu ki'di zi koli. 54 Ga kö'du mala ro mo

nenye, Yësu adoro lasi toko mi vidi kayo na dangolo. Mo i'be mi gawo 'ba Efaremo, mati kara dakapa lipi, ehe mo alima ani vo lo'bo 'beniyë eti.

⁵⁵ Eäi ku kara zi karama kadra 'ba laga 'ba koli. Vidi kayo 'ba Yude mati alimanni yaga temi dakaño, ayinni mi Yerusalema zi re nni ko'jo nbala ga ko'du 'ba karama. ⁵⁶ Ze omani bi toko ko'du Yësu. Neene mati ze edinni mi yekelu, ze ako'joni oka ma kole maako henye, "Asösu 'beyi mo atayi de kinye mi karama 'ba laga 'ba koli?" ⁵⁷ Kyedre 'ba vo karase ehe Farasiye ayadanni zi vidiyë zi ze yolo, ezë vidi maako temi ze ongo Yësu ku. Nenye edi hala ze asosunni zi mo kiri.

12

Alömu Yësu mi Beteniya (Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

¹ Ko'do modaka ta komo karama 'ba laga 'ba koli Yësu i'be hulëhu zi Beteniya, bi mati Lazara alima 'domo, mati mo injë mo temi koli. ² Ze o'donni wakonyo zi mo ani. Marita ra ako'jo. Lazara kole temi vidi mati edinni alima ani da tarabiza Yësu aba. ³ Mariya oba maranji yeningutru ogo kahi kyedre aba ehe ope burutu Yësu. Mo akyito ze zi teli yëvu 'beni aba, ehe tato ndili 'ba yeningutru ne, oso mi loko ne. ⁴ Vo lo'bo maako ru mo Yudasi Sikereto edi ani, mati mo ra omba ti'be zi Yësu susu. Mo ako'jo henye, ⁵ "Ko'du a'di yeningutru nenye ogo de yaga kahi nbiriri lamiwota aba ehe kahi mo ki'di zi vo leriye?" ⁶ Yudasi tinyo asösu ko'du vo leriye de. Mo ako'jo ko'du ne ga ko'du mo injë anboro 'ba kahi ehe mi kadra maako aba akalogo zi ni.

⁷ Yësu aya'ba do mo iya henye, "Ile mo kutu ni aba. Mo ma sesi wa mati mo edi mo aba ko'du kadra 'ba ma kusu. ⁸ Atëdiyë 'duwi vo leriye eti, mora atanze de 'duwi ma aba."

Yere zi Lazara kofo

⁹ Vidi kayo ayinni mati ze owonni henye Yësu edi ani. Ze ombanni kpa

zi Lazara kongö ga ko'du Yësu injë mo temi koli. ¹⁰ Here kyedree 'ba vo karase o'donni yere kpa zi Lazara kofo. ¹¹ Mo ra i'di vidi kayo zi de nni koto kazi ze ehe ki'di koma 'benni mi Yësu.

Yësu ödu mi Yerusalema (Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lk 19:28-40)

¹² Ko'do ma vere aba vidi kayo edinni mi Yerusalema ko'du 'ba karama. Mati ze owonni henye Yësu edi tayi ko'du 'ba karama, ¹³ ze obanni mbili 'ba mbiro ehe i'benni yaga zi mo metë. Ze agbögbö he nni henye, "Wayeto zi Wiri! Wiri mi'di ya'da zi vidi mati ayi mi ru 'ba Yere! Wiri mi'di ya'da zi Yere 'ba Yiserele!"

¹⁴ Yësu i'ja makakya aho do mo kaa wayöru iya, ¹⁵ "Vidi 'ba Ziyono, ere de! Yere 'be edi tayi yaanya aba mo edi ataho da makakya."

¹⁶ Mi dagba mo vo lo'bo 'ba Yësu ayolonni de. Mora tapeti mo iri wayeto kazi Wiri ku, ze asosunni henye, wayöru iya nenye ko'du mo ehe ze o'donni nenye ko'do mo.

¹⁷⁻¹⁸ Vidi kayo ayinni zi Yësu ga ko'du ze ongonni mo Lazara ko'jo yaga temi dawogo. Ze asesinni nduwë me'do ko'du mo ehe ko'du koro nenye. Ze ayinni zi Yësu ga ko'du ze ongonni ko'du kyine wakoro mati mo o'do. ¹⁹ Mora Farasiye iyanni zi oka ma kole henye, "Waako anza de da to'bo ko'do! Vidi biya mi damöku ne edinni kusu ga Yësu."

Girigi maakowe ombanni zi Yësu kongö

²⁰ Vidi 'ba Girigi maakowe i'benni Yerusalema zi motu mi kadra 'ba karama aba. ²¹ Pilipo ta Beteseyida mi Galilaya edi kpa ani. Here ze i'benni zi mo iyanni henye, "Kyedre, domba ze zi Yësu kongö."

²² Pilipo ayada zi Anderiya. Ze riyö ne i'benni zi Yësu ayadanni zi mo. ²³ Yësu iya henye, "Kadra yaanya aba oko ku ko'du Wisi 'ba Vidi zi kiri kyedre wayeto. ²⁴ Ma

yada tinyö zi ye, i'jö 'ba nyenyo mati alëpi dakaŋo atanza dë kyo ta da i'jö ma kölö nje ezë oli. Mora ezë oli, ako'jo nyenyo kyo. ²⁵ Ezë ɔwo didi yi, akayölu. Ezë ila kö'du 'ba damöku nenyë, aki'di didi ma ŋburu zi yi. ²⁶ Ezë alitu zi ma, ati'bë ma aba. Vo litu 'bame atëdinni ma aba bi mati ma 'domo. Ezë alitu zi ma, 'Bu ma akoro yi."

Yësu ame'do kö'du koli 'bëni

²⁷ "Yaanya aba ma mi riti kyedre, ma yolo dë a'di ra ma kiya. Mora ma ko'jo 'Bu dë zi sesi ma temi kadra 'ba riti nenyë. Tinyö mayi mi damöku kö'du kadra 'ba riti nenyë. ²⁸ Here 'Bu, ika wayeto zi ru yi." Gu ayi ta komoriyë iya henye, "Mika wayeto ku nzo zi ma, ehe ma ko'do löhu."

²⁹ Mati vidi kayo nee owonni gu ne, kya zë maakowe asösu 'bënni piwo ra. Agamowe asösu 'bënni malayika ra ame'do zi Yësu.

³⁰ Here Yësu ayada zi vidi kayo nee, "Gu nani ame'do zi konyiye, anza dë ma. ³¹ Vidi 'ba damöku nenyë yaanya aba o'do vurë 'bëzë ku, ehe yere 'ba damöku nenyë u'du ku nzo yaga. ³² Ezë umbë ma ku riye ta dakaŋo, ma ko'do vidi biya komba zi tayi zi ma." ³³ Yësu ëdi ame'do kö'du gëri ma aki'di ni zi kofo.

³⁴ Vidi kayo nee iyanni zi Yësu henye, "Wayöruwë 'ba kö'du ki'di ayandi henye, Korisito ne akalima ŋburu. Hala ɔ'bo kiya henye Wisi 'ba Vidi akinjë riye zi koli? Eyi ra nenyë Wisi 'ba Vidi?"

³⁵ Yësu aya'ba do mo iya henye, "Bikanyi atëdiyë aba nje tisiwa. Alasiye mi bikanyi ezë ato'be here kazi biköndu akakowe. Kora mati mo alasi mi biköndu, mo ayolo dë nedi ti'bë kila. ³⁶ Ome mi bikanyi mati ëdiyë aba, here atayiye na gisi 'ba bikanyi."

Vidi ombanni dë zi tedi koma aba mi Yësu

Tapëti Yësu iya kö'du nenyëe, mo ila bi nani i'bë mi bi 'ba rakoho. ³⁷ Mo o'do kyinë 'ba kö'du koro kyo

mi kutë vidi kayo, mora zë gba zo ombanni dë zi tedi koma aba mi mo. ³⁸ Nenyë o'do rë ni zi wa mati nëbi Yisaya iya atayi tinyö, "Yere, eyi ra oma mi kö'du kise 'beze? Ehe eyi ra ongo kyigo kyedre 'bëyi?" ³⁹ Vidi ɔ'bönni dë zi tedi koma aba mi Yësu, ga kö'du Yisaya iya kpa henye,

⁴⁰ "Wirri isi komo zë here kazi ɔ'bönni bi kongö, ehe o'do di'di zë na kyigo here zë ɔ'bönni dë yolo. Mo o'do nenyë here kazi zë a'banni zi mo ehe ko'jo zë."

⁴¹ Yisaya iya nenyë, ga kö'du mo ongo bikanyi kyedre 'ba Yësu ame'do kö'du mo.

⁴² Here vo dagba kayo 'ba Yude kayo i'dinni koma 'bënni mi Yësu, mora zë ayadanni dë zi vidi maako, ga kö'du Farasiye i'dinni kö'du ku nzo zi vidiyë anza dë zi wa maako ko'do zi vidi maako mati ëdi koma aba mi Yësu. ⁴³ Vo dagbe ombanni wayeto kazi agamowe ndra ta da mati zë ombanni wayeto kazi Wirri.

Yësu ayi zi damöku yomo

⁴⁴ Mi gu kyembe aba Yësu iya henye, "Vidi mati ëdi koma aba mi ma, ëdi kpa koma aba mi vidi mati utu ma. ⁴⁵ Ehe vidi mati ongo ma, ongo vidi mati utu ma ne ku. ⁴⁶ Ma bikanyi mati ayi mi damöku. Vidi mati ëdi koma aba mi ma, alima dë mi biköndu. ⁴⁷ Ma ra dë vidi mati ako'do vurë kyënyë 'ba vidi naniye mati ombanni dë zi koro kö'du yandi 'bama. Mayi zi yomo vidi 'ba damöku nenyë, anza dë vo ko'do vurë kyënyë 'bëzë. ⁴⁸ Mora vidi mati omba ma dë ehe wayandi 'bama, ako'do vurë kyënyë ro mo mi ndundu 'ba ko'do aba, mi wa mati miya. ⁴⁹ Manza dë me'do ga kö'du 'bama. Miya nje wa mati 'Bu mati utu ma ayada zi ma kiya. ⁵⁰ Ma yolo ku kö'du ki'di ɔmo akika didi ma ŋburu. Nenyë ëdi hala ma yada zi ye te wa mati 'Bu ayada zi ma."

13

Yēsu akaka burutu 'ba vo lö'bö 'bēniyē

¹ Gba ta komo karama 'ba laga 'ba koli, Yēsu ayɔɔ henyē kadra ne ɔko ku kö'du nī zi kila damöku nenyē ehe zi ta'ba zi 'Bu. 'Duwī mo ɔwo vo lö'bö 'bēniyē mī damöku nenyē, ehe mo ɔwo zē le mī ndundu.

² Gba kazi biyeto 'ba wakonyo 'ba hutaga, Satani o'do Yudasi, wisi 'ba Simona Sikereto, omba zi Yēsu susu.

³ Yēsu ayɔɔ nayi kazi Wirī ehe na ti'bē hulēhu zi Wirī. Mo ayɔɔ kpa henyē, 'Bu i'di kyigo ku biya zi nī.

⁴ Here kadra 'ba wakonyo aba Yēsu ēnyī riyē, mo oto bongo 'ba rē nī ma ta yaga, ehe olo bongoratereli toko bi kö'di kida 'ba gē nī. ⁵ Mo i'di wini mī siko kyedre. Here mo ayeto burutu vo lö'bö 'bēniyē kaka ehe kyitru zē bongoratereli mati mo usu ne aba.

⁶ Mora mati mo ayi zi Simona Petero, ako'jo henyē, "Yere, ēdi ti'bē zi burutu ma kaka?"

⁷ Yēsu aya'ba iya henyē, "Tinyō ayɔɔ wa mati mēdi kö'do ne dē, mora yaa akayɔɔ." ⁸ Petero aya'ba henyē, "Akaka burutu ma dē!" Yēsu ayada zi mo henyē, "Ēzē ma kaka yi dē, tinyō anza dē 'bama."

⁹ Simona Petero aya'ba do mo iya henyē, "Yere, akaka dē nje burutu ma, akaka kala ma da ma aba!"

¹⁰ Yēsu aya'ba henyē, "Vidi mati akaka rē nni ku ehe ēdinni ku biya nbala omba nje zi burutu zē ra kaka. Ehe e vo lö'bö 'bame, ēdiyē nbala nje vidi kölö tēmi yē." ¹¹ Yēsu ayɔɔ ēyi ra akasusu nī. Kö'du nere ra mo iya henyē, nje zi ma kölö tēmi yē.

¹² Tapēti Yēsu akaka burutu vo lö'bö 'bēniyē ehe usu bongo 'bēni ma ta yaga ne hulēhu, mo alima akaŋo löhu. Here mo iya henyē, "Ayole wa mati mo'do zi ye ne ku? ¹³ Ako'jowe ma Raboni 'be ehe Yere, ehe akiye here, ga kö'du nani ēyi ra ma. ¹⁴ Ēzē Yere 'be ehe vo komoyandi akaka burutu wē, o'de kpa te here zi oka ma kölö maako. ¹⁵ Ma yada go mo ku, ehe o'de zi oka ma kölö maako

te wa mati mo'do zi ye. ¹⁶ Ma yada tinyō zi ye henyē, vo lituwē anzanni dē kyedre ta da vo dē nni, ehe vo litu kike anzanni dē kyedre ta da vidi mati utu zē ne. ¹⁷ Ayole wa nenyee ku. Wirī aki'di ya'da zi ye, ēzē o'de zē."

¹⁸ "Manza dē ame'do kö'du wē biya. Ma yolo zē mati ma jeli ne ku. Mora wa mati wayöru iya, atayi tinyō. Mo iya henyē, 'Kora mati onyo wa ma aba ne, opi rē nī ku na vo wehe ra ma.' ¹⁹ Mēdi yada nenyē zi ye biya gba kazi rē nī kö'do, here ēzē o'do rē nī ku, akome ēyi ra ma. ²⁰ Ma yada tinyō zi ye, vidi mati iri vo litu 'bame kalakyedre aba, iri ma kpa kalakyedre aba, ehe vidi mati iri ma kalakyedre aba, iri ne vidi mati utu ma."

Yēsu ayada wa ma ako'do rē nī zi nī

(Mt 26:20-25; Mk 14:17-21; Lk 22:21-23)

²¹ Tapēti Yēsu iya kö'du nenyee, mo riti kyedre aba ehe ayada zi vo lö'bö 'bēniyē henyē, "Ma yada tinyō zi ye henyē, vidi ma kölö tēmi yē akasusu ma."

²² Dē zē wiriwiri kö'du wa mati mo iya ne. Zē nje bi kongɔ aba da oka ma kölö. ²³ Yēsu ɔwo vo lö'bö mati ēdi alima kara zi nī bi 'ba wakonyo, ²⁴ ehe Simona Petero o'do kala nī zi vo lö'bö nenyē zi ki'ja ma vala ra Yēsu ame'do kö'du mo.

²⁵ Here vo lö'bö ne idē rē nī zi Yēsu ehe ako'jo henyē, "Yere, ma vala ra tēmi ze ēdi ame'do kö'du mo?" ²⁶ Yēsu aya'ba iya henyē, "Ma kusu nzoyi mangolo'bo nenyē mī gbenje ehe ki'di zi vidi mati mēdi ame'do kö'du mo." Here Yēsu usu mangolo'bo gbo ehe i'di zi Yudasi, wisi 'ba Simona Sikereto. ²⁷ Kandi Satani ayaŋa da Yudasi. Yēsu iya henyē, "Yudasi, i'bē kandi o'do wa mati zi yi kö'do." ²⁸ Vidi maako bi 'ba wakonyo ne ayɔɔ kö'du mati Yēsu iya ne dē. ²⁹ Mora ga kö'du Yudasi ra na vo kōhi sesi, kya zē maakowe asōsunnī henyē Yēsu ayada zi mo zi kogo wa mati zē ombanni kö'du karama. Agamowe asōsunnī henyē

Yësu ayada zi mo zi kôhi kî'dî zi vo leri.

³⁰ Yudasi oba nzoyi mangɔlo'bo, i'be yaga. Eɗi ku nzo yɔndo.

Kô'du kî'dî kyiyi

³¹ Tapëti Yudasi i'be ku Yësu iya henye, “Yaanya aba Wisi 'ba Vidi aki'dî wayeto, ehe mo akika wayeto zi Wirî. ³² Here tapëti Wirî akiri wayeto ku ga kô'du mo, Wirî aki'dî wayeto zi mo, ehe Wirî ako'do kandi. ³³ Gisi ame, ma tëdiyë aba nje tisiwa aba na konda. Here akome ma, mora aki'je ma dë. Ma yada zi ye kpa kaa ma yada zi Yude. ‘ɔ'be dë ti'be bi mati mëdi ati'be.’ ³⁴ Mora mëdi kô'du kî'dî kyiyi kî'dî zi ye: ɔwe oka ma kôlô maako, kpa te kaa mati mɔwɔ e. ³⁵ Èzë ɔwe oka maakowe mi gëri nenye, vidi biya akayolonnî e vo lô'bô 'bama ra.”

Lömu 'ba Petero

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lk 22:31-34)

³⁶ Simona Petero ako'jo henye, “Yere, eɗi ti'be kila?” Yësu aya'ba henye, “ɔ'bo dë ti'be ma aba yaanya aba, mora yaa dagba ani ati'be.”

³⁷ Petero ako'jo henye, “Yere, kô'du a'di mɔ'bo dë ti'be yi aba yaanya aba? Ma koli kô'du yi!”

³⁸ Yësu ako'jo henye, “Tinyö akoli kô'du ma? Ma yada zi yi tinyö, gba kazi zanga yëru yapa, akiya da wota henye ayɔlo ma dë.”

14

Yësu gëri ra zi 'Bu

¹ Yësu iya zi vo lô'bô 'bëniyë henye, “Asösuwë kô'du dë. Eɗiyë koma aba mi Wirî. Ome kpa mi ma. ² Loko kayo eɗi mi liɲɔ 'ba 'Bu ma. Ma yada nenye dë zi ye, ezë anza dë tinyö. Mëdi ti'be ani zi bi kɔ'jo biya zi ye na kôlô kôlô. ³ Tapëti mo'do nenye ku, ma ta'ba hulëhu kobe ma aba. Here da tëdi ze ga bi kôlô. ⁴ Ayɔle gëri mati mëdi ati'be zi mo ne ku.”

⁵ Toma iya henye, “Yere, da yɔlo dë eɗi ati'be kila! Hala da tɔ'bo yɔlo

gëri ne?” ⁶ Yësu aya'ba henye, “Ma gëri, tinyö, ehe didi! Kazi ma, vidi maako ɔ'bo dë ti'be zi 'Bu. ⁷ Èzë tinyö ayɔle ma, akayɔle 'Bu. Mora tëmi ndenye dagba ani, ayɔle mo ku, ehe onge mo ku.”

⁸ Pilipo iya henye, “Yere, ayada zi ze 'Bu ne, nani biya wa mati domba.” ⁹ Yësu aya'ba henye, “Pilipo, mëdi yi aba kadra konda aba ayɔlo dë ma eyi? Èzë ongo ma, ongo 'Bu ku. Hala ato'bo ha ma kɔ'jo zi yada 'Bu zi ye? ¹⁰ Oma dë henye, ma kôlô 'Bu aba ehe 'Bu kôlô ma aba? Wa mati miya, miya dë kô'du ma. 'Bu mati alima mi ma, ra o'do wa nenye. ¹¹ Ome mi ma ezë miya henye, 'Bu kôlô ma aba ehe ma kôlô 'Bu aba. Mandere ome mi ma kpa nje ga wa mati mëdi ako'do. ¹² Ma yada tinyö zi ye henye ezë eɗiyë koma aba mi ma, ako'de kpa te wa mati mëdi ako'do. Ako'de wa kyedre maakowe ndra, ga kô'du mëdi ku ti'be hulëhu zi 'Bu. ¹³ Ako'jowe ha ma, ehe ma kô'do wa mati ako'jowe kô'du mo. Gëri nenye aba, Wisi akika wayeto zi 'Bu. ¹⁴ Ma kô'do wa mati ako'jowe ha ma zi kô'do mi ru ma.”

Alömu zi kutu Lawo Laka

¹⁵ Yësu iya zi vo lô'bô 'bëniyë henye, “Èzë ɔwe ma, ako'de kaa mi'di kô'du mo. ¹⁶ Here ma kako'jo ha 'Bu zi kutu zi ye Lawo Laka mo akakonyiye ehe 'duwi atëdiyë aba. ¹⁷ Lawo Laka akayada zi ye wa mati tinyö. Vidi 'ba damöku nenye ɔ'bonni dë kiri Lawo, ga kô'du zë ongonni dë mandere yɔlo mo. Mora ayɔle Lawo ku, ga kô'du mo eɗiyë aba ehe akasesi lima nduwë mi yë. ¹⁸ Ma kile dë kaa wala. Ma tayi hulëhu zi ye. ¹⁹ Tisiwa aba vidi mi damöku nenye ɔ'bonni dekpe zi ma kongɔ, mora akonge ma. Ehe ga kô'du ma lima, akalime. ²⁰ Here akayɔle ma kôlô 'Bu aba. Akayɔle, e kôlô ma aba, ehe ma kôlô eti. ²¹ Èzë ɔwe ma, ako'de wa mati miya, ehe

'Bu atowɔ e. Ma katowɔ e kpa ehe yada zi ye ma kaa a'di."

²² Yudasi ma agamo anza dē Yudasī Sikereto, amē'do riyē ako'jo kō'du henye, "Yere, mī me'do 'bēyī ne a'di akayada zi ze yī kaa a'di, mora ayada dē zi vīdī 'ba damōku nenyē?" ²³ Yēsu aya'ba henye, "Ēzē vīdī maako ɔwɔ ma, zē akoronni ma. Here 'Bu ma akatowɔ zē, da katayi zi zē ehe lima mī zē. ²⁴ Mora vīdī mati ɔwɔ ma dē, oro ma dē. Wa mati owowe miya tinyō ayi dē kazi ma, mora kazi 'Bu mati utu ma."

²⁵ "Ma yada kō'du nenyee zi ye, mati ma gba eti. ²⁶ Mora Lawo Laka atayi akakonyiye. Lawo Laka mati 'Bu ma akutu mī ru ma, akayandi wa biya zi ye ehe ako'de zi sōsu wa biya mati ma yada zi ye."

²⁷ "Mī'dī rakyeyī zi ye, kyinē 'ba rakyeyī mati nje ma to'bo kī'dī. Anza dē kaa rakyeyī mati damōku nenyē akī'dī. Here asōsuwē dē mandere tere. ²⁸ Owowe ma ku nzo kiya henye, mēdī ati'bē ehe ma tayi kpa hulēhu zi ye. Ēzē tinyō ɔwe ma, ēdiyē rakyenyi aba mēdī ku tī'bē hulēhu zi 'Bu, ga kō'du mo ēdī kyedre ta da ma. ²⁹ Mēdī yada zi ye nenyē gba kazi ma tī'bē, here ēzē o'do rē nī, atēdiyē koma aba mī ma. ³⁰ Mō'bo dekpe me'do eti na konda, ga kō'du yere 'ba damōku nenyē ēdī tayi. Mora mo anza dē kyigo aba da ma. ³¹ Moro wa mati 'Bu ma ayada zi ma kō'do, here zi vīdī biya mī damōku ne akayolonnī mowɔ mo. Ēdī ku kadra 'ba zi ze tī'bē yaanya aba."

15

Yēsu tinyō kaga tana

¹ Yēsu iya zi vo lō'bō 'bēniyē henye, "Ma tinyō kaga tana, 'Bu ma ra vo kyeti yaka. ² Mo iga ngora 'bama biya mati ananni kolo dē yaga. Mora mo ikye nbala biya da ngora mati ēdī tana kolo, here zi tana kolo kyɔ. ³ E ku nzo nbala ga kō'du wa mati miya zi ye. ⁴ Alime na rakida zi ma, ehe ma kalima na

rakida zi ye. Te kaa ngora ɔ'bo dē tana kolo nje ēzē alima na rakida zi kaga, here ɔ'be dē tana kolo nje ēzē alime na rakida zi ma."

⁵ "Ma kaga ra, e ngora ra. Ēzē alime na rakida zi ma, ehe ma kalima na rakida zi ye tane kolo kyɔ. Mora ɔ'be dē wa maako kō'do kazi ma. ⁶ Ēzē alime dē na rakida zi ma, aku'duwē yaga. Atēdiyē kaa ngora kyitru mati atoto bi kolo ehe o'bo mī wa'do. ⁷ Ēzē alime na rakida zi ma ehe kō'du yandi 'bama mayi na kapa 'be, here atɔ'bo mōtuwē ga wa mati ombe, ehe mōtu 'be akaya'ba do mo. ⁸ Ēzē ayiye ku na kolo laka 'ba vo lō'bō 'bame, akoro 'Bu ma. Ne akayada henye, e vo lō'bō 'bame. ⁹ Mowɔ e kaa 'Bu ma ɔwɔ ma. Here alime mī watowɔ 'bama. ¹⁰ Ēzē orowe ma, ma kasesi towɔ e kaa 'Bu ma asesi towɔ ma, ga kō'du moro mo."

¹¹ "Ma yada nenyē zi ye, zi ye tēdiyē mī rakyenyi 'bama ma nburu. ¹² Yaanya aba ma yada zi ye zi towɔ oka ma kolo maako kaa mowɔ e. ¹³ Gēri ma laka ndra zi yada watowɔ kō'du aboke, ēdī zi koli kō'du zē. ¹⁴ E aboka ma ra, ēzē orowe ma. ¹⁵ Ma kō'jowe dē vo litu 'bame, ga kō'du vo litu ayolonnī dē a'di ra kyedre 'bēzē ēdī ako'do. Ma me'do zi ye kaa aboka me, ga kō'du ma yada ku biya zi ye wa mati 'Bu ma ayada zi ma. ¹⁶ E ra dē ajeliye ma, ma ra ma jeliye kutu yaga zi tana kolo, kyinē 'ba kolo ma akalima nburu. Here 'Bu ma akī'dī zi ye wa mati ako'jowe kazi mo mī ru ma. ¹⁷ Here mī'dī kō'du zi ye zi towɔ oka ma kolo."

Damōku 'ba rakiyi

¹⁸ "Ēzē vīdī 'ba damōku nenyē ayiye, asōsuwē henye zē iyinni ma dagba. ¹⁹ Ēzē e zi damōku, vīdī 'bomo atowē. Mora anze dē zi damōku. Ma jeliye zi damōku nenyē kila hulēhu. Kō'du nenyē ra vīdī 'bomowe ēdinni ye kiyi. ²⁰ Asōsuwē hala ma yada zi ye henye vo litu anzanni dē kyedre ta da kyedre 'bēnnī. Here ēzē vīdī o'donnī ma na

kyënyë, zë ako'donni yë na kyënyë. Èzë zë oronni kö'du yandi 'bama, zë akoronni 'be. ²¹ Vidi ako'donni kpa te zi ye wa mati zë o'donni zi ma. Zë ako'donni ga kö'du e zi ma, ehe zë ayolonni vidi mati utu ma ne dë. ²² Èzë mayi dë ame'do zi zë, o'donni vurë kyënyë dë rë zë. Yaanya aba zë o'bonni dë kiya anzanni ra dë. ²³ Vidi mati iyi ma iyi 'Bu ma kpa. ²⁴ Mo'do wa maakowe vidi maako gba o'do dë. Èzë zë ongonni ma dë wa nenyee ko'do, o'donni vurë kyënyë dë rë zë. Mora zë ongonni ma wa nenyee ko'do, ehe zë zo ma kiyi ehe 'Bu ma kpa. ²⁵ Nenyë ra hala wayöru ëdinni tinyö mati zë iyanni henye, vidi iyinni ma önbö kazi kö'du mo.”

²⁶ “Ma kutu zi ye Lawo mati ayi kazi 'Bu ehe ayada wa mati tinyö. Lawo Laka akakonyiye ehe akayada kö'du ma zi ye. ²⁷ Here akayade kö'du ma kpa zi oka maakowe, ga kö'du ëdiyë ma aba tëmi biyeto.”

16

¹ “Mëdi yada zi ye wa nenyee, here kazi oto de 'de. ² Akore yaga tëmi bi 'ba mötu, ehe kadra atayi mati vidi akofonnyë, ehe zë asösunni, nëdinni kö'du laka ra ko'do zi Wirì. ³ Zë ako'donni wa nenyee ga kö'du zë ayolonni 'Bu mandere ma dë. ⁴ Mëdi akiya nenyë zi ye yaanya aba, here ëzë kadra ne ayi ku akasösuwë wa mati miya.”

Loo 'ba Lawo Laka

“Ma mëdi ëti tëmi dagba, ehe here ma yada wa nenyee dë zi ye. ⁵ Mora yaanya aba mëdi ku ti'bë hulëhu zi 'Bu mati utu ma, ehe vidi maako tëmi yë ako'jo ha ma dë mëdi ti'bë kila. ⁶ E kazi rakyenyi biya ta bi kö'du nenyë kowo. ⁷ Mora ma yada zi ye, mëdi ti'bë zi ko'do wa mati ëdi na laka kö'du wë. Kö'du nenyë ra mëdi ti'bë 'de. Lawo Laka o'bo dë tayi zi ye konyi le ëzë mile ku. Mora tapëti mi'bë ku, ma kutu mo zi ye. ⁸ Lawo atayi akayada zi vidi 'ba damöku nenyë kö'du tinyö kö'du

yaña ehe kö'du laka 'ba Wirì ehe vurë. ⁹ Lawo akayada zi zë henye, zë 'ba kö'du kyënyë ko'do, ga kö'du zë anzanni dë koma aba mi ma. ¹⁰ Zë na litë kö'du wa 'ba Wirì mati ëdi tinyö na laka, ga kö'du mëdi ti'bë zi 'Bu, onge ma dekpe löhu. ¹¹ Ehe zë na litë kö'du 'ba vurë, ga kö'du Wirì ikye vurë 'ba yere 'ba damöku nenyë ku nzo.

¹² “Mëdi kö'du aba kyo zi kiya zi ye, mora yaanya aba atëdi ndra ta da mati ato'be yolo. ¹³ Lawo ayada wa mati tinyö ehe atayi gage mi tinyö ma ndo. Lawo ame'do dë ga kö'du ni. Mo akayada zi ye nje wa mati mo owo kazi ma, ehe mo ako'do zi ye yolo a'di ra ëdi ti'bë zi rë ni ko'do. ¹⁴ Lawo aki'di wayeto zi ma kö'du kise 'bama koba ehe yada mo zi ye. ¹⁵ Wa biya mati 'Bu ëdi mo aba 'bama ra. Kö'du nenyë ra miya henye Lawo oba kö'du kise 'bama ehe yada mo zi ye.”

Kö'du sösu akopi rë ni mi rakyenyi

¹⁶ Yësu ayada zi vo lö'bö 'bënyë, “Tisiwa aba, onge ma dekpe, mora tapëti mo tisiwa akonge ma.”

¹⁷ Zë iyanni zi oka ma kölö maako henye, “A'di ra Yësu iya henye, tisiwa aba donge mo dë, mora tapëti mo tisiwa aba, da kongö ze mo? Kö'du a'di ra mo iya henye, nëdi ti'bë zi 'Bu? ¹⁸ A'di ra 'bëni nenyë tisiwa aba, mati mo ëdi ame'do kö'du mo? Da yolo dë a'di ra mo ame'do kö'du mo.”

¹⁹ Yësu ayolo zë ëdinni kö'du ko'jo maakowe aba, here mo iya henye, “E na rasösu a'di ra ma me'do kö'du mo mati miya henye tisiwa aba onge ma dë, mora tapëti mo tisiwa aba akonge ma. ²⁰ Ma yada zi ye tinyö henye, akuduwë ehe atëdiyë kazi rakyenyi, mora damöku atëdi rakyenyi aba. Atëdiyë kazi rakyenyi, mora yaa atëdiyë na rakyenyi. ²¹ Èzë mbara omba ku zi ko'jo, mo ëdi mi watoo kyedre. Mora tapëti ko'jo, watoo ne ölu ta do mo ehe na rakyenyi, ga kö'du mo ika wisi ku

mī damöku ne. ²² E yaanya aba kazi rakyenyi, mora yaa ma konge, ehe atëdiyë na rakyenyi. Vidī maako ɔ'bo dë zi kobe ta gëri mati asösuwë.

²³ “Èzë kadra nani ayi ku, ako'jowe ha ma dë kö'du wa maako. Ma yada tinyö zi ye henye, 'Bu aki'di zi ye wa mati ako'jowe kö'du mo mī ru ma. ²⁴ Ako'jowe kö'du wa maako dë gba mī gëri nenye. Mora yaanya aba ako'jowe mī ru ma ehe akiriyë.”

Ta'da Damöku

²⁵ “Ma me'do ha kahi aba zi yada wa nenye zi ye. Mora kadra mo atayi mati ma kame'do dekpe ha kahi aba, mora ma kame'do zi ye huwë kö'du 'ba 'Bu. ²⁶ Akako'jowe ha 'Bu mī ru ma. Ma kako'jo ho mo dë zi ye. ²⁷ Wirī 'Bu ɔwe ga kö'du ɔwe ma, ehe ome mayi kazi mo. ²⁸ Mayi ta ra 'Bu mī damöku ne, mora mēdi ku damöku ne kila ta'ba zi 'Bu.”

²⁹ Vo lö'böwë iyanni henye, “Yaanya aba ëdi ku ame'do huwë zi ze! Anza dë ame'do ha kahi aba. ³⁰ Ndundu mo aba da yolo ku henye, ayolo wa biya, ehe omba dë zi vidī hë yi ko'jo. Yaanya aba doma tinyö ayi ta ra Wirī.”

³¹ Yësu aya'ba henye, “Tinyö yaanya ome ma ku? ³² Kadra atayi ehe ëdi ku nzo kinye, mati akapere biya. Vidī biya na kölö kölö tēmi yë ati'bë hulëhu liɔ ehe akila ma na bi da ma. Mora 'Bu atëdi ma aba, ma tanza dë kutu ma aba. ³³ Ma yada nenye zi ye, zi ye tēdiyë rakyëyi aba mī di'di ye ga kö'du ma. Èzë ëdiyë mī damöku ne, atëdiyë riti aba. Mora ëdiyë kazi tere, ma'da damöku ne ku.”

17

Yësu amötu kö'du vo lö'bö 'bëniyë

¹ Tapëti Yësu inde me'do ku zi vo lö'bö 'bëniyë, mo ongo bi riyyë komoriyyë ehe amötu, “'Bu, kadra ɔko ku zi yi ki'di wayeto zi Wisi 'bëyi, here zi mo ki'di wayeto zi yi, ² ga kö'du i'di kyigo ku zi mo ta

da vidī biya, here mo aki'di didi ma nburu zi vidī biya mati i'di zi mo. ³ Didi ma nburu ëdi zi yolo yi, Wirī ma nje tinyö, ehe zi yolo Yësu Korisito, mo mati utu. ⁴ Mi'di wayeto zi yi kinye dakaɔo zi ko'do wa biya i'di zi ma ko'do. ⁵ Yaanya aba 'Bu, i'di hulëhu zi ma wayeto mati mēdi mo aba yi aba gba damöku ne o'do dë.

⁶ “I'di vo lö'bö maakowe ku zi ma tēmi damöku nenye ehe ma yada zi zë, yi kaa a'di. Zë 'bëyi ra, mora i'di zë zi ma, ehe zë oronni yi. ⁷ Zë ayolonni henye, i'di zi ma biya wa mati mēdi mo aba. ⁸ Ma yada zi vo lö'bö 'bame wa mati ayada zi ma, ehe zë ombanni do mo. Zë ayolonni mayi kazi yi, ehe zë omani yi ra utu ma.

⁹ “Mēdi amötu kö'du zë, mora anza dë kö'du zë 'ba damöku nenye. Vo lö'bö 'bame 'bëyi ra, ehe mēdi amötu kö'du zë. ¹⁰ Biya mati mēdi mo aba 'bëyi ra, ehe biya mati ëdi mo aba 'bama ra, ehe zë i'dinni wayeto zi ma. ¹¹ 'Bu laka, manza dekpe na konda mī damöku ne, mēdi tayi zi yi, mora vo lö'bö 'bame gba mī damöku ne. Agaga gë zë kyigo 'ba ru yi aba, mati i'di zi ma ne aba, here zë atëdinni kölö oka ma kölö maako aba, kpa kaa yi ehe ma kölö. ¹² Mati mēdi zë ëti, ma sesi zë na laka kyigo mati i'di zi ma ne aba. Mongo gë zë ehe ma kölö tēmi zë ölu dë, nje ma kölö mati mo ra omba zi tölu. Nenye o'do rë ni here zi wa mati wayöru iya zi tayi tinyö. ¹³ Ma ku da gëri ama zi yi, mora miya kö'du nenye mati ma gba mī damöku, here vo lö'bö 'bame atëdinni kpa te rakyenyi biya mati mo'do aba. ¹⁴ Ma yada kö'du kise 'bëyi ku zi zë, mora vidī 'ba damöku nenye iyi zë, ga kö'du zë anzanni dë zi damöku nenye, kpa te kaa manza dë. ¹⁵ 'Bu, ma ko'jo hë yi dë zi koba vo lö'bö 'bame yaga tēmi damöku ne, mora agaga gë zë kazi Satani. ¹⁶ Zë anzanni dë zi damöku nenye, ehe ma kpa. ¹⁷ Me'do 'bëyi ra ëdi tinyö. Here i'di tinyö nenye, mo'do

zē biya na 'bēyī. ¹⁸ Mēdī zē kutu mī damōku, kaa utu ma. ¹⁹ Mī'dī ra ma ku biya zi yī ga kō'du 'bēzē, here zē mēdīnnī biya zi yī mī tīnyō.

²⁰ “Manza dē nje amōtu kō'du vo lō'bō nenyee. Mēdī kpa amōtu kō'du vīdī biya mati zi tēdīnnī koma aba ga kō'du wa mati vo lō'bō 'bame akīyannī kō'du ma. ²¹ 'Bu, momba zē biya zi tēdī kōlō oka ma kōlō maako aba, kpa kaa ma kōlō yī aba, ehe yī kpa kōlō ma aba. Ma kpa momba zē zi tēdī kōlō ze aba, here vīdī 'ba damōku nenyee akomannī henye, yī ra utu ma. ²² Moro vo lō'bō 'bame mī gērī kōlō oro ma, zē mēdīnnī kōlō oka ma kōlō maako aba kaa ze kōlō. ²³ Ma kōlō zē aba, ehe yī kōlō ma aba, here zi zē tayinnī biya kōlō. Here vīdī 'ba damōku nenyee akayōlōnnī henye, yī ra utu ma. Zē akayōlōnnī henye, owo vo lō'bō 'bame kpa kaa owo ma.

²⁴ “'Bu, momba vīdī biya mati i'dī zi ma zi tēdī ma aba, bi mati mēdī 'dōmo. Neene zē akongōnnī bikanyi kyedre mati i'dī zi ma, ga kō'du owo ma gba o'do damōku dē. ²⁵ 'Bu laka, vīdī 'ba damōku nenyee ayōlōnnī yī dē, mora ma yolo yī, ehe vo lō'bō 'bame ayōlōnnī henye yī ra utu ma. ²⁶ Ma yada zi zē, yī kaa a'di, ehe ma kayada zi zē nduwē, here watowo mati ēdī mo aba kō'du ma akatayi kapa 'bēzē, ehe ma tēdī kōlō zē ētī.”

18

Kiri 'ba Yēsu
(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lk 22:47-53)

¹ Mati Yēsu inde mōtu ku, mo vo lō'bō 'bēnī ētī umunnī kyētī gulu 'ba Kidrono ehe i'bē mī yaka maako. ² Yēsu ēdī 'duwī rē nnī ki'ja vo lō'bō 'bēnī ētī ani, ehe Yudasī ayolo bi ne. ³ Here Yudasī i'bē zi yaka ne kya 'ba vo kanye 'ba Roma ētī ehe vo kanye 'ba yēkēlu, kyedre 'ba vo karase ehe Farasiye ra utunnī zē. Zē injēnnī wa'do zi bi yanyi ehe wa 'ba wehe. ⁴ Yēsu ayolo kō'du mati omba zi tī'bē rē nī ko'do ne ku nzo, mora mo

ako'jo henye, “Ēyī ra ēdiyē koma?”

⁵ Zē aya'bannī henye, “Dēdī koma Yēsu 'ba Nazereta!” Yēsu ayada zi zē henye, “Ma Yēsu ra!” Yudasī vo susu ēdī tōro ani dakapa zē. ⁶ Kandi zē biya a'bannī kowo hulēhu ehe alēpīnnī dakaṇo. ⁷ Yēsu ako'jo kō'du lōhu henye, “Ēdiyē ēyī ra koma?” Zē aya'bannī do mo iyannī henye, “Dēdī ze koma Yēsu 'ba Nazereta.”

⁸ Kadra nenyee aba Yēsu aya'ba henye, “Ma yada ku nzo zi ye ma Yēsu ra. Ēzē ma ra ēdiyē akoma, ile vīdī maakowe mī'bēnnī.” ⁹ Here wa biya ako'do rē nī, kaa mo iya, “Ma yōlu vīdī ma kōlō mati i'dī zi ma ne dē.”

¹⁰ Simona Petero ika kulu nī aba. Mo oto yaga tēmī silikpa ehe otra Malahisi, vo litu 'ba kyedre 'ba vo karase, ehe iga mbili mo ma da tīrī ṅbīrīku yaga. ¹¹ Yēsu iya zi Petero henye, “I'dī kulu 'bēyī ne karani. Ma kuwē tēmī siko mati 'Bu i'dī zi ma.”

Ika Yēsu zi Anasi

¹² Vo kanye 'ba Roma ehe vo kyēlu 'bēnnī ētī, ehe vo kanye 'ba yēkēlu ētī, irīnnī Yēsu ehe idannī mo gō. ¹³ Zē obannī mo dagba zi Anasi, mo yawo 'ba Kayafa, kyedre 'ba vo karase mī koo nani. ¹⁴ Kayafa kōlō nenyee ra ayada zi kyedree 'ba Yude henye, “Ēdī na laka ēzē vīdī kōlō maako oli kō'du vīdī biya.”

Petero iya henye na yolo Yēsu dē
(Mt 26:69-70, Mk 14:66-68, Lk 22:55-57)

¹⁵ Simona Petero ehe vo lō'bō maako aba usu ga Yēsu. Vo lō'bō nani ayolo kyedre 'ba vo karase, ehe usu ga Yēsu le mī liṇo 'ba kyedre 'ba vo da karasa. ¹⁶ Petero alima yaga kara haresi. Mora vo lō'bō maako ayi hulēhu yaga ehe ame'do zi wu'jē 'ba haresi ne henye, “Mo mila Petero tī'bē loko.” ¹⁷ Mora ako'jo ho mo henye, “Anza dē kōlō tēmī vo lō'bō 'ba kora nani?”

Petero aya'ba do mo iya henye “E e manza dē.” ¹⁸ Gabi na kyēyī ehe vo lituwē ehe vo kanye 'ba yēkēlu adrōkonnī wa'do kalilī. Zē ēdīnnī rē

nni koye toko ta ro mo, mati Petero i'be ehe ro kara dakapa wa'do zi re ni koye.

Kyedre 'ba vo karase ako'jo ha Yesu

(Mt 26:59-66, Mk 14:55-64, Lk 22:66-71)

¹⁹ Kyedre 'ba vo karase ako'jo ha Yesu ko'du vo lo'bo 'bomowe ehe ko'du yandi 'bomo. ²⁰ Mora Yesu ayada zi mo henye, "Ma me'do na dangolo ta da komo vidi biya, ehe 'duwi medii ko'du yandi mi bi 'ba motu 'beze ehe mi yekelu, bi ma Yude ayinni biya bi kolö. Miya ko'du maako de na koho. ²¹ Ko'du a'di ra edi ha ma ko'jo? Ko'du a'di ako'jo ha vidi mati owonni ma ne de? Ze ayolanni wa mati miya."

²² Kandi mati Yesu iya henye, ma kolö temi vo kanye 'ba yekelu otra mo ehe iya henye, "Nani anza de geri mati zi me'do zi kyedre 'ba vo karase."

²³ Yesu aya'ba do mo iya henye, "Eze miya wa maako ku na kyenyé, iya. Mora eze anza de, ko'du a'di otra ma?"

²⁴ Yesu gba na kida, ehe Anasi utu mo zi Kayafa kyedre 'ba vo karase.

Petero andi löhu na yolo Yesu de
(Mt 26:71-75, Mk 14:69-72, Lk 22:58-62)

²⁵ Mati Simona Petero edi toro ani re ni kubi, vidi maako ako'jo ho mo henye, "Anza kolö temi vo lo'bowe 'ba Yesu?"

Löhu Petero andi ehe iya henye, "E e, manza de." ²⁶ Kolö temi vo litu 'ba kyedre 'ba vo karase edi ani. Mo na karo zi vo litu mati Petero ikye mbili mo yaga ne, ehe mo ako'jo henye, "Mongoro yi de mi yaka kora nani aba?" ²⁷ Löhu Petero andi, ehe zanga ayapa gbo.

Ika Yesu komo Pilato
(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lk 23:1-5)

²⁸ 'Do nbo damindö aba oba mati Yesu kazi Kayafa zi loko mati vo dalinro mi turu 'ba Roma alima. Mora Yude biya edinni bi kida aba

yaga, ga ko'du eze vidi temi ze i'be mi loko ne, atayi na ti'da ehe ila mo de zi wakonyo 'ba karama 'ba laga 'ba koli konyo. ²⁹ Pilato ayi yaga ehe ako'jo henye, "A'di ra na kyenyé ike kora nenye?"

³⁰ Ze ya'banni henye, "Mo vo ko'du kyenyé ko'do! Ko'du nenye ra dika ze mo zi yi." ³¹ Pilato ayada zi ze henye, "Obe mo ehe o'de vure 'bomo mi ko'du ki'di 'be." Yude aya'banni henye, "Danza dangolo aba zi ki'di vidi maako zi kofo." ³² Ehe here, wa mati Yesu iya ko'du kyine koli 'beni, atayi tinyö.

³³ Pilato i'be hulöhu loko. Mo ako'jo Yesu zi ni ehe ako'jo henye, "Yi ra Yere 'ba Yude?" ³⁴ Yesu aya'ba henye, "Edi ko'du nenye ko'jo na bi de yi, mandere vidi maako ra ayada ko'du ma zi yi?" ³⁵ Pilato iya henye, "Ayolo ku manza de Yuda! Vidi beyiyé ehe kyedre 'ba vo karase ra ikanni yi zi ma. A'di ra o'do?"

³⁶ Yesu aya'ba henye, "Kalakonda 'bama anza de zi damöku nenye. Eze edi here, vo lo'bo 'bame ako'donni wehe zi sesi ma ta bi ki'di zi vo dagba 'beze. E e, kalakonda 'bama anza de zi damöku nenye."

³⁷ Pilato aya'ba henye, "Here, yi yere ra." Yesu ayada zi mo henye, "Yi edi akiya henye, ma yere. O'jo ma mi damöku nenye, zi yada ko'du tinyö ra, ehe vidi mati zi ko'du ma tinyö ayolo gu ma." ³⁸ Pilato ako'jo ha Yesu henye, "A'di ra tinyö?"

Ikye vure zi Yesu kofo
(Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lk 23:13-25)

Pilato i'be hulöhu yaga ehe iya henye, "Mi'ja kora nenye de ko'du kyenyé maako aba. ³⁹ Kyere ma 'duwi maboso kinga zi ye kadra karama 'ba laga 'ba koli aba, ombe zi ma kinga zi ye na dangolo Yere 'ba Yude?"

⁴⁰ Ze agbögbö he nni, "E e, anza mo! Domba ze Barabasi." Barabasi edi na vo wehe 'ba turu.

19

Ikye vurè ra Yèsu zi tötö

¹ Pilato i'di kö'du gbo zi Yèsu ku'bö so'da aba. ² Vo kanye o'donni safo 'ba yere yaga tëmi ngora kono i'dinni da Yèsu. Here zè usunni bongo 'buluyè ro mo. ³ Zè ayinni zi mo da kyö ehe iyanni henye, "He, yi Yere 'ba Yude!" Zè isanni mo kpa kala nni aba.

⁴ Kpa löhu Pilato i'bè yaga. Kadra nenye aba mo iya henye, "Ma kika Yèsu zi ye yaga löhu, here ato'be kongö na bi de henye, mi'ja mo dè kö'du kyënyè maako aba." ⁵ Yèsu asi yaga usu safo 'ba yere kono bongo 'buluyè aba. Pilato iya henye, "Kinye kora ne èdi."

⁶ Mati kyedree 'ba vo karase ehe kanye 'ba yèkèlu ongönni mo, zè agbögbö hë nni iyanni henye, "Ma tötö mo da taka! Ma tötö mo da taka!" Pilato ayada zi zè, henye, "Obe mo, ehe atötöwè mo da taka. Mi'ja kö'du kyënyè ko'do 'bomo maako dè."

⁷ Yude nee aya'banni henye, "Mo iya zi ni tëdi na Wisi 'ba Wiri! Kö'du ki'di 'beze iya henye, mi'di mo zi koli."

⁸ Mati Pilato owo nenye, mo ndra na tere. ⁹ Mo i'bè hulèhu loko ehe ako'jo ha Yèsu henye, "Yi ta kila?" Mora Yèsu aya'ba dè. ¹⁰ Pilato ako'jo henye, "Kö'du a'di aya'ba da kö'du ko'jo 'bama ne dè? Ayölo dè mēdi kyigö aba zi yi kinga na dangölö mandere yi tötö da taka?"

¹¹ Yèsu aya'ba henye, "Èzè Wiri i'di kyigö ne dè zi yi, o'bo dè wa maako ko'do zi ma. Mora mo mati i'di ma zi yi, o'do ndra na kyënyè."

¹² Here Pilato omba zi Yèsu kinga na dangölö. Mora Yude agbögbö hë nni löhu, "Èzè inga kora nenye ku na dangölö, anza dè aboka 'ba Yere 'ba Roma. Vidi maako mati iya zi ni tëdi na yere, vo wehe 'ba Yere 'ba Roma."

¹³ Mati Pilato owo nenye, mo ika Yèsu yaga. Here mo alima akaṅo da kyiti 'ba vurè bi mati ako'jo, "Yitö Dakaṅo." Mi ha 'ba Hibiru èdi

"Gabata." ¹⁴ Èdi kaa kadra kutè mi ko'do, gba kazi karama 'ba laga 'ba koli, ehe Pilato iya zi vidi kayo nee henye, "Ongö bi da yere 'be!" ¹⁵ Zè agbögbö hë nni henye, "Ofo mo! Ofo mo! Atötö mo da taka!" Pilato ako'jo henye, "Here ombe ma zi tötö yere 'be da taka?" Kyedree 'ba vo karase aya'banni henye, "Yere 'ba Roma ra yere 'beze." ¹⁶ Here Pilato i'di Yèsu gbo zi tötö da taka.

Atötö Yèsu

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lk 23:26-43)

Oba Yèsu 'de, ¹⁷ ehe mo injè taka 'bèni bi ma èdi na yölo henye, "Yingö da." Ha 'ba Hibiru bi nenye, ako'jo "Gologota." ¹⁸ Ani atötö Yèsu gbo da taka, ehe dakapa mo da taka, atötö kora kpa riyö, ma kölo kapa mo ma kölo, Yèsu mi kutè zè. ¹⁹ Pilato i'di kö'du zi kö'du kyënyè ko'do 'ba Yèsu zi yöru da wa ehe ki'di riyè da taka. Ako'jo henye, "Yèsu 'ba Nazereta, Yere 'ba Yude." ²⁰ Me'do ne ayöru mi ha 'ba Hibiru, ha 'ba Lateni ehe ha 'ba Girigi. Bi mati oba Yèsu zi mo ne, anza na köwo ta ra gawo kyedre, ehe Yuda kayowe ako'jonnì kö'du yöru ro mo ne. ²¹ Here kyedree 'ba vo karase i'bènni zi Pilato iya henye, "Kö'du a'di ayöru henye, mo Yere 'ba Yude? Akayöru kyere henye, 'Mo iya zi ni tëdi na Yere 'ba Yude.'" ²² Mora Pilato ayada zi zè henye, "Wa mati ma yöru ku, ma lima here!"

²³ Tapèti vo kanye atötönni Yèsu ku da taka, zè inyenni mi bongo 'bomo sowö, ma kölo zi ma kölo tëmi zè. Mora bongo 'bomo ma ta yaga o'do tëmi nzoyi bongo kölo, anza dè kapa maako aba. ²⁴ Vo kanye iyanni zi oka ma kölo maako henye, "Dize dè, du'duwè födö aba zi kongö èyi ra akiri." Nenye o'do rè ni here zi wayöru tayi tinyö, mati iya henye, "Zè inyenni mi bongo ame ehe u'dunnì födö kö'du bongo ame." Vo kanye o'donni wa mati zè ombanni.

²⁵ Ma 'ba Yèsu öro dakapa taka 'bomo èmi ni aba ehe Mariya mbara

'ba Kalapasi. Mariya Magadala ëdi kpa atoro ani. ²⁶ Mati Yësu ongo ma ni, ehe vo lö'bö mati mo owo mo eti, mo iya zi ma ni henye, “Kora nenye yaanya aba wisi 'bëyi.” ²⁷ Here mo iya zi vo lö'bö ne henye, “Mo yaanya aba ma yi ra.” Tëmi ndenye dagba ani, vo lö'bö nani oba mo gbo lijo 'bëni.

Koli 'ba Yësu
(Mt. 27:45-56; Mk 15:33-41; Lk 23:44-49)

²⁸ Yësu ayolo henye, yaanya abaninde loo 'bëni ku. Ehe zi ko'do wayöru tayi tinyö, mo iya henye, “Ma na kodro.”

²⁹ Siko ëdi ani ndo a'ji aba. Vidi maako usu lifa mi a'ji ne ehe injë riyë i'di ha Yësu kaga 'ba isipo aba. ³⁰ Tapëti Yësu uwë a'ji ne, mo iya henye, “Wa biya o'do rë ni ku!” Mo umbi dë ni ehe oli.

Isi roto Yësu

³¹ Yaanya aba ëdi ko'do 'ba rak'jo, 'dö ko'do 'ba ralawo ehe karama 'ba laga 'ba koli. Eëdi ko'do lele zi Yude, ehe zë ombanni dë zi ida ra nee zi lima riyë da taka mi ko'do nenye. Here zë ako'jonnä ha Pilato zi ndi kora nee kowe ehe koba ida rë zë akaño. ³² Vo kanye dagba owenni ndi 'ba kora agamowe riyö mati atötö zë ani ne. ³³ Mora mati zë ayinni zi Yësu, zë ongönni mo oli ku nzo, ehe zë owenni ndi mo dë. ³⁴ Ma kölö tëmi vo kanye isi mbese Yësu wehe aba, yama ehe wini asi yaga. ³⁵ Da yolo nenye ëdi tinyö, ga kö'du vidi maako ra ayada wa mati mo ongo o'do rë ni. Yaanya aba ato'bo tedi kpa koma aba. ³⁶ Biya nenye o'do rë ni here, zi wayöru tayi tinyö, mati iya henye, “Yingö 'ba ida ro mo ma kölö akowe dë,” ³⁷ ehe “Zë ongönni ma kölö mi dakapa mbese mo isi wehe aba.”

Kusu 'ba Yësu
(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lk 23:50-56)

³⁸ Yosepa tëmi Arimataya ëdi kölö tëmi vo lö'bö 'ba Yësu. Mo asesi na koho, le ga kö'du mo na tere kazi vo dagbe 'ba Yude. Mora yaanya

aba mo ako'jo ha Pilato zi mo ida ra Yësu koba. Pilato i'di dangölo zi mo, ehe Yosepa oba mo akaño ta da taka. ³⁹ Nikodimö ayi ni mo aba, ehe ika kpa kaa 'butëwota kilogaramo 'ba wakëzi ngutru aba o'do tëmi murë ehe aloyisi 'ba yöku kusu. Nenye kpa te Nikodimö kölö mati i'bë zi Yësu yondo kölö maako aba. ⁴⁰ Vidi kora riyö nee, olonni ida ra ne mi bongo 'ba yöku, bi kölö wakëzi ngutru aba, mati ëdi hala Yude ombenni yöku 'bënni. ⁴¹ Mi bi mati atötö Yësu da taka, ani yaka ëdi wogo aba mati gba ombe vidi maako dë mi mo. ⁴² Dawogo ne ëdi kara, ehe kyere ne kadra 'ba zi ra kö'jo kö'du ko'do 'ba ralawo, zë na korokoro zi ida ra Yësu ki'di ani.

20

Yësu na didi

(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lk 24:1-12)

¹ Ko'do 'ba Gima aba nbo mati bi gba na köndu, Mariya Magadala i'bë dawogo ehe ongo henye, yitö alulu ku 'de, ta ha bi tödu 'ba dawogo. ² Mo aho zi Simona Petero ehe zi vo lö'bö mati Yësu owo ehe iya henye, “Zë obanni Yere ku tëmi dawogo! Da yolo dë i'dinni mo ku kila.”

³ Petero ehe vo lö'bö maako aba ayetonni ti'bë dawogo. ⁴ Zë ahonni ta bi kölö, le vo lö'bö maako ne aho ndra ta da Petero ehe oko ani dagba. ⁵ Mo idë rë ni ehe ongo bongo konda na lala loko mi dawogo, mora mo i'bë dë loko. ⁶ Mati Simona Petero oko ani, mo i'bë mi dawogo ehe ongo bongo konda ne. ⁷ Mo ongo nzoyi bongo mati o'do zi komo Yësu yöfu mo aba ne. Aköku ku ehe mi bi mati na bi dë ni. ⁸ Vo lö'bö mati oko dagba ani ne i'bë mi dawogo, ehe mati mo ongo, mo oma. ⁹ Mi kadra nani Petero ehe vo lö'bö maako ne, ayolonni dë henye, wayöru iya henye Yësu atënyi na didi. ¹⁰ Here zë riyö ne i'bënni hulëhu zi vo lö'bö maakowe.

Yësu alaya zi Mariya Magadala
(Mt 28:9-10; Mk 16:9-11)

11 Mariya Magadala ɔɔ kudu yaga dakapa dawogo. Mo ɛdi gba kudu, mati mo idɛ rɛ ni akaɔo 12 ehe ongo malayike riyɔ loko. Zɛ usunni bongo kanyi ehe ɛdi alimanni bi mati i'di ida ra Yɛsu 'domo. Ma kolo bi do mo ehe ma agamo bi ndi mo. 13 Malayika nee ako'jonnɛ ha Mariya henye, "Kɔ'du a'di ɛdi akudu?" Mo aya'ba do mo henye, "Zɛ obanni ida ra Yere ama ku 'de, ma yolo dɛ i'dinni mo kila."

14 Kandi mati Mariya iya nenye, mo ofo rɛ ni kpo ehe ongo Yɛsu ɛdi atoro ani. Mora mo ayolo dɛ, mo 'beni eyi. 15 Yɛsu ako'jo ho mo iya henye, "ɛdi akudu ga a'di? ɛdi eyi ra koma?" Mo asosu 'beni mo vo kyeti yaka ra ehe iya henye, "Kyedre, ezɛ obe ida ro mo ku 'de, ako ayada zi ma, here ma to'bo ti'be mo koba."

16 Here Yɛsu iya zi mo henye, "Mariya!" Mo ofo rɛ ni ehe iya zi mo henye, "Raboni." Ha 'ba Hibiru aba "Raboni" vo "Komoyandi." 17 Yɛsu ayada zi mo henye, "Ise ra ma dɛ! Mi'be dɛ gba zi 'Bu. Mora ayada zi vo lo'bo 'bame mɛdi ati'be zi mo mati na 'Bu ma ehe Wiri 'bama, kpa 'Bu wɛ ehe Wiri 'be."

18 Mariya Magadala i'be ayada zi vo lo'bowɛ nongo Yere ku. Mo ayada kpa zi zɛ wa mati mo iya zi ni.

Yɛsu alaya zi vo lo'bo 'beniyɛ
(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Lk 24:36-49)

19 Vo lo'bowɛ na tere kazi vo dagbe 'ba Yude, ehe mi hutaga 'ba Gima kolo nani, zɛ isi gɛ nni loko. Truku'du, Yɛsu alaya mi kutɛ 'ba gboko. Mo amɛtɛ zɛ iya henye, "Rakyeyi mɛdi yɛ aba." 20 Ehe ayada kala niyɛ zi zɛ ehe mbese ni. Mati vo lo'bowɛ ongonni Yere, zɛ biya na rakyenyi. 21 Tapɛti Yɛsu amɛtɛ zɛ lohu, "Rakyeyi mɛdi yɛ aba," mo iya henye, "Mɛdi yɛ kutu kaa 'Bu utu ma." 22 Here mo alawo dɛ zɛ ehe iya henye, "Iriyɛ Lawo Laka. 23 Ezɛ ile vidɛ maako ku ga ko'du kyenyɛ, akila zɛ. Mora ezɛ ile ko'du kyenyɛ 'bezɛ dɛ, ila zɛ dɛ."

Yɛsu ehe Toma

24 Toma ma ako'jo "vo loɔa" ɛdi le kolo tɛmi vo lo'bo 'butɛ domoriyɔ, mo anza dɛ agamo ɛti mati Yɛsu alaya zi zɛ. 25 Here zɛ ayadanni zi mo henye, "Dongo ze Yere ku."

Mora Toma iya henye, "Dagba, momba kongo tɛpi ɔɔ 'ba nosomari mi kala mo ehe kise zɛ dawisi kala ma aba. Ma ki'di kala ma bi mati wehe i'be da mbese mo. Moma dɛ, nje ezɛ mo'do nenye ku!"

26 Tapɛti ko'do 'ba Gima kolo yaa, vo lo'bo atoto rɛ nni lohu bi kolo. Kadra nenye aba, Toma ɛdi zɛ aba. Yɛsu ayi loko mati ha loko gba na kisi ehe ɔɔ mi kutɛ 'ba gboko ne. Mo amɛtɛ vo lo'bo 'beniyɛ, "Rakyeyi mɛdi yɛ aba." 27 Mo iya zi Toma henye, "i'di dawisi kala yi kinye, ehe ongo bi da kala me. i'di kala yi da mbese ma. ɔɔ tɛmi da jiji 'beyi ne, ehe oma!"

28 Toma aya'ba do mo iya henye, "Yi Yere ama, ehe Wiri ama!" 29 Yɛsu iya henye, "Toma, oma ga ko'du ongo ma ku? Vidɛ mati ɛdinni koma aba mi ma kazi ma kongo, ɛdi zɛ mati tinyo ya'da aba!"

Ko'du a'di Yowani Ayoru Buku ɛni

30 Yɛsu o'do kyinɛ 'ba ko'du koro ko'do maakowe kyɔ mati vo lo'bo 'bomowe ongonni, ehe anza zɛ biya ayoru ku mi buku nenye. 31 Mora ma nenyee ayoru here zi ye ki'di koma 'be mi Yɛsu na Korisito ne, Wisi 'ba Wiri. Ezɛ ɛdiyɛ koma aba mi mo, atɛdiyɛ didi aba mi ru 'bomo.

21

Yɛsu alaya zi vo lo'bo 'beniyɛ

1 Yɛsu yaa alaya zi vo lo'bo 'beniyɛ da goti Fofɔ 'ba Tiberiyasi. O'do rɛ ni mi gɛri nenye. 2 Simona Petero, Toma ma ako'jo "vo loɔa," Natanɛlɛ ta Kana mi Galilaya, gisi 'ba Zebedeyo ɛdinni ani, bi kolo aga vo lo'bo maako ɛti riyɔ. 3 Simona Petero iya henye, "Mɛdi ti'be kyenze kiri!"

Maakowe iyanni henye, “Da ti'bē ze yi aba.” Zē i'bēnni yaga mi tōṅbō 'bēnni. Mora du irinni wa maako dē yōndō nani aba. ⁴ Nḅo mi damindō vere, Yēsu ɔɔ da gōti, mora vo lō'bōwē ayolōnni dē mo ēyi ra. ⁵ Yēsu agbōgbō hē nī, “Aboke, iriyē wa maako ndō?” Zē aya'banni henye, “E e.”

⁶ Here mo ayada zi zē henye, “Umēē öndu 'be ne akaṅo da kala tiri 'ba tōṅbō 'be, ehe akiriyē kya 'ba kyenze maakowe.” Zē o'dōnni here, ehe öndu gbō kyō na kyenze, here zē ɔ'bōnni dē zi kotō riyē mi tōṅbō.

⁷ Vo lō'bō mati Yēsu ɔɔ ne, iya zi Petero henye, “Nenye Yere ra.” Mati Petero owo ne Yere ra, mo usu bōngō mati mo otō, mati mo ēdi lō ko'dō ne. Here, mo öfu mi wini. ⁸ Tōṅbō ēdi nje kaa lamikölō mitiri ta da gōti. Here vo lō'bō maakowe alimanni mi tōṅbō, ehe otōnni öndu mi mo kyō kyenze aba. ⁹ Mati vo lō'bōwē asinni yaga tēmi tōṅbō, zē ongōnni mangolō'bō ehe wa'do 'ba kalili kyenze aba dō mo. ¹⁰ Yēsu ayada zi vo lō'bō 'bēniyē henye, “Ike kya 'ba kyenze maakowe mati iriyē ne.”

¹¹ Simona Petero i'bē hulēhu mi tōṅbō ehe otō öndu da gōti. Mi mo kyenze ma kyedre ēdinni lamikölō 'butēmuyi dōmowota, mora öndu gba kazi liza. ¹² Yēsu iya henye, “Ayiye ehe onyowe.” Mora vo lō'bō ma kölō maako ako'jo dē, mo ēyi ra. Zē ayolōnni mo Yere ra. ¹³ Yēsu oba mangolō'bō mi kala nī ehe i'di kya maakowe zi vo lō'bō 'bēniyē. Mo o'dō kyenze ne kpa te here.

¹⁴ Nenye mi kadra mawota mo ra Yēsu alaya zi vo lō'bō 'bēniyē tapēti mo ēnyi tēmi koli.

Yēsu ehe Petero

¹⁵ Mati Yēsu vo lō'bō 'bēni ēti in-denni wakonyo ku, mo ako'jo henye, “Simona wisi 'ba Yowani, ɔɔ ma ndra ta da oka maakowe?” Simona Petero aya'ba henye, “ɔɔ, Yere, ayolō ku mōwō yi!” Yēsu iya henye, “Here, ulu timēlē ame.” ¹⁶ Yēsu

ako'jo madariyō mo, “Simona wisi 'ba Yowani, ɔɔ ma?” Petero aya'ba henye, “ɔɔ, Yere, ayolō mōwō yi!” Yēsu ayada zi mo henye, “Here, ongo ga timēlē ame.”

¹⁷ Yēsu ako'jo mi da mawota mo henye, “Simona wisi 'ba Yowani, ɔɔ ma?” Petero na rasōsu ga kō'du Yēsu ako'jo hō mo mawota ēzē mo ɔɔ nī. Here mo ayada zi Yēsu henye, “Yere, ayolō kō'du biya. Ayolō mōwō yi.”

Yēsu aya'ba henye, “Ulu timēlē ame. ¹⁸ Ma yada tinyō zi yi henye, mati yi gba na wisi kora obi, usu rē yi ehe i'bē bi mati omba zi ti'bē. Mora mati endro ku, akiza yaga kala yi. Here, maakowe akidanni kō'di gē yi toko rē yi ehe akalēpi zi yi dagba bi mati omba dē zi ti'bē.” ¹⁹ Yēsu iya nenye zi yada hala Petero akoli ehe akika wayeto zi Wirī. Here mo iya zi Petero, “Usu ga ma.”

Yēsu ehe vo lō'bō maakō eti

²⁰ Petero opi rē nī ehe ongo vo lō'bō mati Yēsu ɔɔ ne, usu ku gē nī. Mo ra kpa te mati alima kara zi Yēsu bi 'ba wakonyo, ehe ako'jo henye, “Yere, ēyi ra ēdi ti'bē zi yi susu?” ²¹ Mati Petero ongo vo lō'bō nenye, mo ako'jo ha Yēsu iya henye, “Yere, a'di kō'du mo?”

²² Yēsu aya'ba henye, “Kō'du sōsu 'bēyi ēdi a'di, ēzē momba mo zi lima le ma'ba? Usu ga ma.” ²³ Here, ndōndō apere rē nī mi kutē vo lō'bō maakowe henye, vo lō'bō nenye oli dē. Mora Yēsu iya dē mo oli dē. Mo iya nje henye, “Kō'du sōsu 'bēyi ēdi a'di?”

²⁴ Vo lō'bō nenye ra mo ayada kō'du nenye biya. Mo ayōru, ehe da yolō mo ēdi kō'du tinyō ra yada.

Ndundu mo

²⁵ Yēsu o'dō wa maakowe kyō. Èzē ayōru zē biya mi bukuwē, ma sōsu henye, bi atanza dē mi damōku ne kō'du buku nee biya.

**Loo 'ba vo Lituwë
Komo 'ba vo Lituwë
'ba Yësu, mandere
Loo 'ba vo Lituwë
Rayada kö'du 'ba
buku nenyë**

Luka, vo buku 'ba Luka yöru nenyë, ayöru buku ma riyö Laka nenyë, ru mo Komo 'ba vo lituwë 'ba Yësu, mandere Loo 'ba vo lituwë. Kö'du Yöyö Laka 'ba Yësu ma Luka ayada zi ze wa mati Yësu o'do mi lima 'bomo mi dakaño. Buku ma riyö Laka nenyë, ayeto ta bi mati ndundu 'ba buku ne inde rë ni. Ayada zi ze wa mati vo lö'böwë 'ba Yësu ehe biya vo litu 'bomowe o'donni here i'di kö'du yeti 'ba Yësu apere rë ni kpuru biya mi damöku nenyë.

Gba Yësu i'di loo dë zi vo lö'bö 'béyiyë zi me'do 'bëni yeti mi damöku nenyë biya, mo ovo Lawo Laka 'ba Wirí mi zë here zi zë tédinni kyigo aba zi loo 'bomo ne ko'do. Mati zë irinni Lawo Laka ku, zë ayetonni zi kö'du yeti mi Yerusalema. Vidí kayo omanni mi kö'du yeti 'bézë ehe ayinni na vo lö'böwë 'ba Yësu. Kö'du koro kayo o'do rë ni, here zi vidí koma mi kö'du yeti 'ba vo lö'böwë 'ba Yësu.

Mati kö'du yeti nenyë edi ku kyigo mi Yerusalema, vo wehee 'ba Yësu ayetonni yaza vo lö'böwë zi tedi na riti. Tinyö vo lö'böwë 'ba Yësu ore yaga temi Yerusalema ehe na rapere. Zë ilanni, kö'du yeti mi dakaño 'ba Yudiya ehe Samariya. Komo 'ba loo nenyë ayada temi kapita 1 zi kapita 'butë domoriyö. Petero alaya laya kyedre mi komo nenyë.

Tapëti ma nenyë, Wirí ako'jo kya vo lö'bö maako, ru mo Pawolo. Gba mati Wirí ako'jo mo dë, mo edi ko'do zë mati alö'bönni ga Yësu na riti mi ru yëni 'ba Yude. Mora Yësu ayada rë ni zi Pawolo ehe utu mo mi loo zi dakaño maakowe. Mi gëri nenyë, kö'du yeti 'ba Yësu i'bë le

kafo maga 'ba dakaño 'ba Yiserele zi dakaño maakowe, bi mati vidí maakowe alimanni 'domo.

Pawolo o'do loo nenyë mi bi kayowe, temi Yerusalema zi Roma. Yude o'donni mo riti kyedre ki'ja, mora zë a'danni mo dë. Mo ayëti kö'du mi bi 'ba mötu, bi 'ba mötu 'ba Yude, ehe mi bi naniye 'ba vidí maakowe kpa. Kö'du laka 'ba loo 'bomo edi zi yada zi vidí 'ba damöku nenyë wa mati Yësu o'do ko'do zë.

Tëmi nenyë biya, vo kome 'ba ndenyë ato'bo yolönni gëri mati vo lö'böwë 'ba Yësu alimanni mi dakaño. Here loo 'bézë mëdi kaa ga kö'du yada ma laka kö'du ze zi lö'bö gó mo. Here Wirí ma konyi ze zi ki'ja kö'du yolö kpuru Buku Laka nenyë. Amini.

Luka ayöru zi Tiyöpiyölö

¹ Mi dagba buku 'bama, ma yöru zi yi Tiyöpiyölö biya wa mati Yësu o'do yandi mo aba, temi kadra mati mo ayeto loo 'bëni, ² le mi ko'do mati oba mo komoriyë, tapëti mo i'di kö'du ku kpuru Lawo Laka aba zi vo lituwë mati mo inzi. ³ Tapëti koli 'bomo, mo ayada rë ni zi zë mo edi na didi. Zë ongönni mo ko'do 'butësowö aba, mo ame'donni zë eti kö'du Damöku 'ba Wirí. ⁴ Mati mo gba zë eti mo iya zi zë henye, "Ile Yerusalema dë, isiye kinye bi Lawo Laka zi 'Bu ki'di kaa mati ma yada zi ye mo alömu zi ko'do. ⁵ Yowani i'di bapatisi wini aba, ko'do tisi aba aki'diyë bapatisi Lawo Laka aba."

Oba Yësu komoriyë

(Mk 16:19-20; Lk 24:50-53)

⁶ Mati vo lituwë gba Yësu aba, ako'jonní ho mo iyanni henye, "Yere, yaanya aba omba ki'di damöku zi Yiserele hulëhu löhu?" ⁷ Yësu iya zi zë henye, "Omba dë zi ye yolö kadra 'ba kö'du mati o'do rë ni nani, nje 'Bu ra ayölo. ⁸ Mora Lawo Laka atayi de ehe aki'di kyigo zi ye. Here, akayade kö'du ma zi vidí mi Yerusalema, mi Yudiya biya, mi Samariya, ehe mi damöku ne biya."

⁹ Tapëti kö'du kiya 'ba Yësu nenyë, ehe mati zë ëdinni bi kongɔ, oba mo riyë mi fali. Zë ɔ'bɔnni dekpe mo kongɔ. ¹⁰ Mora mati mo ëdi ti'bë ku riyë, zë nduwë bi kongɔ komoriyë. Kandi kora riyö usunni bɔngɔ kanyi ëdi tɔrɔnni dakapa zë. ¹¹ Zë iyanni henye, “Kö'du a'di kora 'ba Galilaya ëdi tɔre kinye bi kongɔ komoriyë? Oba Yësu ku komoriyë. Mora mo ata'ba hulëhu tëmi gëri kôlô mati onge mo ti'bë.”

*Vidi maako zi kiri peti Yudasi
(Mt 27:3-10)*

¹² Vo litu a'banni ta Döku 'ba Olivo zi Yerusalema. Döku 'ba Olivo ëdi lasi 'ba wiri kôlô ta ra Yerusalema. Vo litu mati i'bënni ani ne, ¹³ zë ra Petero, Yowani, Yemisi, Anderiya, Pilipo, Toma, Baratolomoya, Matayo, Yemisi wisi 'ba Alipayo, Simona mati o'do lovo dakaɔo 'bëni, ehe Yudasi wisi 'ba Yemisi. Mati vo lituwë a'banni ku gawo, zë i'bënni riyë mi loko tɔrɔ ma ëdinni 'dɔmo. ¹⁴ Vo lituwë 'duwi rë nni tɔtɔ amötu na radroko, vidi mbare, ehe Mariya ma 'ba Yësu, öndu mo ëti. ¹⁵ Kadra naniye aba, vo lö'bö 'ba Yere ëdinni biya lamikôlô 'butëriyö mi ratoto bi kôlô, ehe Petero ënyï riyë ame'do zi zë. ¹⁶ Mo iya henye, “Aboka me, kyigɔ 'ba Lawo Laka aba, Dawidi iya kö'du 'ba Yudasi, mora kö'du mati mo iya ne o'do rë ni ku. ¹⁷ Yudasi mo kôlô tëmi ze o'do loo ze aba, mora mo ika vidiyë zi Yësu kiri. ¹⁸ Here, Yudasi ogo kaɔo kahi ma i'di zi mo ga kö'du kyënyë ko'do 'bɔmo ne. Mati mo alëpi ta riyë akaɔo mi yaka, ida rɔ mo api. ¹⁹ Mati vidi 'ba Yerusalema ayolɔnni kö'du nenyë, zë ako'jonnï yaka nani Akeledama, kö'du ya'ba aba mi ha 'bëzë, ‘Yaka 'ba Yama.’ ²⁰ Mi buku Wayeto 'ba Dawidi iya henye, ‘Mila loko 'bɔmo na mbiya, ehe mila vidi maako dë lima ani.’ Iya kpa henye, ‘Vidi maako miri loo 'bɔmo ne.’

²¹⁻²² “Here, domba vidi maako kpa zi konyi ze yada zi vidi maakowe henye, Yësu ënyï ku tëmi koli. Mo

mëdi tëmi vidi kora kôlô ma ëdi ze aba tëmi biyeto. Mo mëdi ze aba tëmi kadra mati Yowani abapatisi Yere Yësu, le ko'do ma oba mo komoriyë.”

²³ Zë inzinni vidi kora riyö. Ma kôlô tëmi zë Yosepa, ako'jo Barasaba, ako'jo kpa Jusitusu, ehe agamo Matiyasi. ²⁴ Here, zë biya amötunni, iyanni henye, “Yere, ayolɔ kö'du sösu mi di'di 'ba vidi biya. Ayada zi ze ma kôlô ma inzi ku ²⁵ zi tëdi na vo litu ehe zi loo peti Yudasi ko'do.” ²⁶ Zë u'dunni födö, ehe inzi Matiyasi zi droko mi gboko 'ba vo lituwë 'butë dɔmokôlô ne.

2

Tayi 'ba Lawo Laka

¹ Mi ko'do tayi 'ba Lawo Laka aba, vo lö'böwë ga Yere biya ga bi kôlô. ² Kandi kɔrɔ aa ta komoriyë kaa taa 'ba buluku mora oso ndo mi loko mati zë atoto rë nni 'dɔmo ne. ³ Here zë ongɔnni wa alaya kaa ndende wa'do ta bi lasi apere rë ni yaga alima da vidi biya na kôlô kôlô. ⁴ Zë biya osonni ndo Lawo Laka aba, ayetonnï me'do tëmi ha maakowe, kaa mati Lawo Laka i'di zë zi me'do. ⁵ Yude vidi 'ba Wiri kayo mati ëdi alimanni tëmi dakaɔo biya mi damöku ne, ëdinni lima mi Yerusalema. ⁶ Mati zë owonni kɔrɔ wa ne, vidi kayo atoto rë nni ga bi kôlô. Zë biya na rakaga ga kö'du vidi kôlô tëmi zë owo vo kö'du kombe ëdi ame'do ha 'bëni aba. ⁷ Tëmi rakaga 'bëzë ne zë iyanni henye, “Vidi nenyee biya mati ëdi ame'donni here ne, anzanni dë vidi 'ba Galilaye? ⁸ Kö'du a'di dowo zë ëdinni ame'do ha 'beze aba? ⁹ Kya ze maakowe tëmi Patiya, Mediya, Elamo, Mesopotamiya, Yudiya, Kapadɔsiya, Poniytusu, Asiya, ¹⁰ Paragiya, Pambaliya, Ezipeto, kapa 'ba Libiya kara ra Sirënë, Roma, ¹¹ Keriti, ehe Arabiya. Kya ze maakowe o'jo Yude, ehe maakowe inzi rë nni zi tëdinni na Yude. Ze biya dowo zë ëdinni ame'do ta ha 'ba vidi biya, zi yada kö'du kyige mati

Wirī o'do ne.”¹² Da vidī biya na wirī wirī. Maakowe alimanni ha oka ma kōlō ko'jo henye, “Kō'du nenyē biya a'di?”¹³ Maakowe o'donni lasa ra vo lō'bōwē 'ba Yere, iyanni henye, “Zē uwēnni a'ji.”

Petero ame'do zi vidī kayo

¹⁴ Petero ēnyī riyē vo litu 'butē dōmokōlō ne ēti, ehe ame'do gu kyembe laka aba zi vidī kayo, iya henye. “E Yude mora e biya mati alime mi Yerusalema, owowe me'do mati momba zi kiya. ¹⁵ Vidī nenyee anzanni dē na a'ji kaa mati asōsuwē. Kadra 'ba damindō ēdi madōmosowō. ¹⁶ Nenyē ēdi kō'du mati Wirī ayada zi nēbi Yowele kiya, ¹⁷ Èzē ndundu 'ba kō'do oko ku, ma ki'di Lawo Laka ama zi vidī biya. Gisi 'be ma kora minzō ēti akayētinni kō'du kise 'bama. Gisi kora o'biye akongōnni wa kazi Wirī.

Korokyedre 'be wirī akisi zē.

¹⁸ Mi kō'do naniye ma ki'di Lawo ama zi vo kalima ame, 'dō vidī kora mbara ēti, akayētinni kō'du kise 'bama.

¹⁹ Ma kō'do kō'du koro komoriyē ehe kyinē 'ba kō'du maakowe lebi dakaṇo.

Ani yama atēdi, wa'do ehe kyētu.

²⁰ Kadra akopi rē ni na kōndu, ehe yehe atēdi na yama gba kazi kō'do bikanyi kyedre 'ba Yere alaya.

²¹ Here Yere akayōmō vidī biya mati ako'jo kō'du ga wakōnyī.”

²² “Vidī 'ba Yiserele, owowe me'do nenyee. Momba kiya kō'du ga kō'du 'ba Yēsu 'ba Nazereta. Wirī utu Yēsu zi ye zi kō'du koro rakaga aba kō'do ehe da kyinē. E biya ayōle nenyē ku.

²³ Wirī omba do mo ku nzo akī'di Yēsu zi ye. Here obe mo ehe i'diyē mo zi kora vo kō'du kyēnyē kō'de tēmī tu'dē maakowe zi tōtō mo da taka. ²⁴ Mora Wirī ila mo na dangōlō tēmī koli ehe aliro na didi, ga kōdu koli o'bo dē ta'da mo.”

²⁵ “Dawidi iya kō'du 'ba Yēsu henye, 'Mongō Yere 'duwi kara ra ma,

ehe mere dē, mo ēdi ma aba, da kala ma, ma tiri.

²⁶ Ga kō'du nenyē, di'di ma atēdi na rakyenyi, me'do 'bama atēdi 'ba rakyenyi, lima 'bama atēdi kō'du sōsu laka aba.

²⁷ Yere omba dē zi ma kila bi lima 'ba lawo 'ba vidī koli, ehe mo omba dē zi kila ida ra vidī laka 'bomo teṇe mi ogo.

²⁸ Mo ayada zi ma gēri 'ba didi, ehe mo o'do ma na rakyenyi tēdi 'bomo kara ra ma.’”

²⁹ “Aboka me, ēdi tynyō zi ma zi me'do ga kō'du zutu 'beze Dawidi. Mo oli ehe usu, ehe dawogo mo ēdi ze aba kinye ndenyē. ³⁰ Mora Dawidi ne nēbi ra, ehe mo ayōlo henye, Wirī o'do lōmu vidī maako ta dakota 'bomo kadra maako aba atēdi na yere. ³¹ Dawidi ayōlo nenyē ako'do rē ni, ehe mo ayada zi ze akaliro Korisito na didi. Mo iya henye, ‘Wirī ila mo dē mi ogo, mandere ida ro mo zi teṇe.’”

³² Ze biya da kato'bo yada zi ye henye Wirī aliro Yēsu ku na didi. ³³ Oba Yēsu ku komoriyē zi lima da kala tiri 'ba Wirī, ehe Wirī i'di Lawo Laka ku zi mo, kaa mati 'Bu alōmu. Yēsu ra kpa i'di Lawo Laka zi ze, ehe nenyē ēdi wa mati yaanya aba ēdiyē kongō kowo mo aba.

³⁴ “Dawidi i'be dē komoriyē, mora mo iya henye,

‘Yere iya zi Yere 'bama zi lima da kala ni ma tiri,

³⁵ le èzē mo o'do vo wehe 'bomo ku kaa gba'da 'ba burutu zi mo.’”

³⁶ “Vidī 'ba Yiserele biya ayōlo henye, Wirī o'do Yēsu 'dō na Yere ehe na Korisito, i'diyē mo le koli riyē da taka.”

³⁷ Mati vidī owonni kō'du nenyē, zē kazi rakyenyi. Zē ako'jōnni ha Petero, vo litu maakowe ēti iyanni henye, “Aboka me, a'di ra da kō'do?”

³⁸ Petero iya zi zē henye, “Oto de zi Wirī tēmī kō'du kyēnyē kō'do biya, iriyē bapatisi mi ru Yēsu Korisito, zi ye kila ga kō'du kyēnyē 'be, ehe akiriyē waki'di 'ba Lawo Laka. ³⁹ Lōmu nenyē zi ye gisisi

'bee ëti, kpa zi vidi biya mati Yere 'beze Wirì akìnzi, kpa vidi mati zë na kowò.”⁴⁰ Petero ayada kö'du kayo maakowe kpa zi zë zi rë nni kyigò, mo iya henye, “Ma lenzee zi re yomò kazi wa mati ako'dò rë nì biya zi vidi 'ba kö'du kyënyë ko'dò nenyë.”⁴¹ Mì kadra nani vidi kpulukuwota omani mì kö'du kise, irinni bapatisi, adròko da watiti 'ba vo kö'du kombe.

Rakida 'ba vo kome

⁴² Zë ayaña kadra 'bënni mì kö'du yandi kazi vo lituwë, rakida, wakonyo 'ba Yere, mötu aba.⁴³ Vidi biya na rakaga ehe na tere ga kö'du wakoro kayo ehe kyinë wa mati vo lituwë o'donni.⁴⁴ Vo kome nduwë rë nni tòtò ga bi kòlò ehe zë ayanyanni mì wa mati zë ëdinni mo aba.⁴⁵ Zë ogonni wasisi 'bënni yaga, ehe i'dinni kòhi mo zi vidi ma omba.⁴⁶ Ko'dò ta ga ko'dò, zë atòtò rë nni mì yëkëlu. Zë onyonni wa bi kòlò mì liño kutu kutu ehe ayanyanni mì wakonyo 'bënni na rakyenyi kazi dakumbë,⁴⁷ ezë ëdinni Wirì yeto. Vidi biya omba zë. Ta ga ko'dò 'duwi Yere ayövu zë mati ayomò ku.

3

Petero Yowani aba akò'jonnì kora vo keje

¹ Kadra 'ba mötu ëdi kaa kadra wota 'ba hutaga, Petero ehe Yowani aba ëdi ti'bënni mì yëkëlu.² Kora mati o'jo na keje ne injë ha loko 'ba yëkëlu. Ta ga ko'dò biya i'di mo dakapa ha loko nenyë, ako'jo Ha Resi Teme. Mo alima ani ehe wa lenze kazi vidi mati ëdi ti'bënni loko.³ Kora ne ongò Petero ehe Yowani ëdi tódunni mì yëkëlu, ehe mo ako'jo hë zë kö'du kòhi.⁴ Mora zë ongónni bi mbiyi dò mo ehe iyanni henye, “Ongò bi riyë de ze.”⁵ Kora ne ongò bi dë zë asösu 'bëni na ki'ja wa maako kazi zë.

⁶ Mora Petero iya zi mo henye, “Manza dë kòhi aba, mandere dahabo, mora ma ki'di zi yi wa mati mëdi mo aba. Mì ru 'ba Yësu

Korisito 'ba Nazereta, miya zi yi ënyì riyë ayeto lasi.”⁷ Petero iri mo kala ma tiri aba akonyi mo riyë. Kandi ndi kora ne gbonzò mo aba, ayi na kyigò,⁸ ehe mo öfu riyë, ayeto lasi. Mo i'bë ga ndi Petero Yowani aba mi yëkëlu, lasi, töfu ehe Wirì yeto aba.⁹ Vidi biya ongónni mo lasi toko ehe Wirì yeto aba.¹⁰ Zë ayolónni mo kora vo lenze mati ëdi alima ha Resi Teme 'ba yëkëlu ne, zë na rakaga. Zë ò'bónni dë yolo kö'du a'di ra o'dò rë nì zi kora ne.

Me'do 'ba Petero mì yëkëlu

¹¹ Mati kora ne zò ga ndi Petero Yowani aba, vidi biya ahonni zi zë bi mati ako'jo loko sënje 'ba Solomonò.¹² Petero ongò vidi kayo ma atòtò rë nni ne ehe mo iya henye, “Vidi 'ba Yiserelee, kö'du a'di e na rakaga ga kö'du mati o'dò rë nì ne? Asösuwë dëdi ze kyigò maako aba? Asösuwë da t'ò ze kora nenyë ko'dò zi lasi ga kö'du ze na laka?”

¹³ Wirì 'ba Abarayama, Yisika, Yakoba, ehe zutu 'beze, i'di ru kyedre zi vo Litu 'bëni Yësu. Mora ombe mo dë, i'diyë mo zi Pilato zi kofo, mati Pilato omba zi mo kinga na dangölò.¹⁴ Ombe Yësu dë mo le na laka ehe tinyö ne. Ako'jowe kö'du kora ma ofo vidi zi kinga na dangölò,¹⁵ ehe ofowe mo ma i'di didi zi vidi. Mora Wirì injë mo temi koli, ehe ze biya da t'ò yada zi ye wa mati mo o'dò.

¹⁶ Onge kora nenyë, ehe ayole mo. Koma mì ru 'ba Yësu ra o'dò mo kyigò. Koma mì Yësu ra o'dò kora nenyë ti'de na laka.¹⁷ Aboka me, ma yole ehe vo dagba 'be ayolónni dë wa mati zë o'donni.¹⁸ Wirì iya kpuru kazi nëbi ëniyë henye, Korisito ëni aki'ja riti, ehe yaanya aba ne mo asesi lömu ëni ku.¹⁹ Here, ote de zi Wirì, here akila kö'du kyënyë 'be,²⁰ here kadra akatayi mati Yere aki'di kyigò zi ye, here mo akutu Yësu Korisito, mati mo inzi zi ye.²¹ Mora Yësu akalima komoriyë le ezë Wirì o'dò wasisi ku biya na kyiyi, kaa mati mo iya kyere kpuru

nëbî laka 'bomowe aba. ²² Mosa iya henye, 'Yere Wirî 'be akinzi vidî tēmî yë kōlō zi tēdî nēbî kpa kaa mo inzi ma. Owowe kō'du mati mo ayada zi ye. ²³ Vidî maako mati oro nēbî nenye dē, atanza dē na vidî 'ba Wirî löhu.'

²⁴ Nēbî Samowe ehe biya nēbî maakowe mati ayinnî ta gō mo, zē ame'donnî ga kō'du wa ma ēdî rē nî ko'do yaanya aba ne. ²⁵ E gisi 'ba nēbiyē ehe iriyē lömu 'ba Wirî ku, mati Wirî o'do zutu 'be eti. Kaa mo iya zi Abarayama henye, 'Tēmî kozo 'bēiyē, ma kî'dî ya'da zi vidî biya 'ba dakaṅo ne.' ²⁶ Wirî inzi vo litu enî, ehe utu mo dagba zi ye, zi kî'dî ya'da zi ye, here oto de tēmî kō'du kyenyē 'be ne."

4

Petero Yowani aba ika komo magalesi

¹ Mati Petero Yowani aba ēdinnî gba ame'do zi vidiyē, vo kyēlu 'ba vo ga yēkēlu kongō, ehe Sadekee okonnî. ² Kora nenyee na kamo ga kō'du vo lituwë ēdinnî vidiyē yandi henye, yöku atēnyî tēmî koli, kaa Yēsu ēnyî tēmî koli. ³ Tapēti kadra kutē, zē irinnî Petero, Yowani aba i'dinnî zē mî kamba yōndo aba. ⁴ Mora vidî kayo mati owonnî kō'du kise ne, omannî. Yaanya aba watiti 'ba vo lö'bō ga Yere ēdî kpulukumuyî.

⁵ Mî damindō vere vo dagbe, kyedree, ehe vo komoyandi 'ba kō'du kî'dî 'ba Mosa atoto rē nni mî Yerusalema. ⁶ Kyedre 'ba vo karase Anasi ēdî ani, Kayafa, Yowani, Alekazende, ehe maakowe ta dakota 'ba vo da karasa. ⁷ Zē ikannî Petero Yowani aba loko, o'donnî zē atoro kutē, ako'jonnî hē zē, iyannî henye, "Kyigo 'ba a'di aba, ehe mî ru 'bēyi o'de kō'du nenyee?"

⁸ Petero oso ndo Lawo Laka aba, iya henye, "Vo dagba 'ba vo dakaṅowe ehe kyedree, ⁹ ezē ako'jowe he ze ndenye ga kō'du laka mati o'do rē nî, ga kō'du vidî ma ako'jo, ¹⁰ mēdî na yolo zi ye ehe zi

vidî biya 'ba Yiserele, kora nenyee ēdî toro kinye na laka ga kō'du kyigo 'ba Yēsu Korisito 'ba Nazereta, mati i'diyē koli da taka, mati Wirî injē tēmî koli. ¹¹ Yēsu ra yitō mati vo wa kuvōwē ombannî dē, mora yaanya aba mo ra yitō ma dagba na laka ndra. ¹² Yēsu ra nje ēdî kyigo aba zi wayomo. Ru mo ra nje kōlō mî damōku ne akato'bo yomo vidî biya."

¹³ Vidî kyedree na rakaga mati ongōnnî Petero Yowani aba erennî dē, ehe zē ayolonnî vo litu riyō nenyee zē öṅbö kora mbiya ayandi zē dē. Vidî kyedree ayolonnî, zē ēdinnî kyere Yēsu aba. ¹⁴ Mora o'bōnnî dē tandi ga kō'du kora mati ako'jo ne ēdî toro ani. ¹⁵ Kyedree utunnî zē yaga tēmî magalesi. Here zē iyannî zi oka ma kōlō maako, ¹⁶ "A'di ra da kō'do zi kora nenyee? Vidî biya mî Yerusalema ayolonnî kō'du koro nenyee mati vo lituwë o'donnî, ehe do'bo dē kiya o'do rē nî dē. ¹⁷ Zi kō'du nenyee sesi mo kazi apere rē nî, diya zi zē, ma me'donnî dē zi vidî maako löhu mî ru 'ba Yēsu."

¹⁸ Here zē ako'jonnî vo litu riyō ne hulēhu loko, ehe ayadannî zi zē, ma yandinnî wa maako dē mî ru 'ba Yēsu. ¹⁹ Petero Yowani aba aya'bannî do mo zi zē iyannî henye, "Asōsuwē Wirî omba ze, zi ye ra koro, mandere zi mo ra koro? ²⁰ Do'bo dē lima ti, ga kō'du wa ma dongō ehe dowo." ²¹ Kyedree i'jannî kō'du maako dē na kyenyē zi riti kî'dî zi Petero ehe Yowani, here zē ilannî zē na dangölō. Vidî biya Wirî yeto aba ga kō'du ma o'do rē nî. ²² Kora mati ako'jo kō'du koro nenyee aba, koo 'bomo ndra ta da 'butēsowo.

Mötu 'ba vo kome

²³ Kandi mati ila Petero ehe Yowani aba na dangölō, zē a'bannî hulēhu ehe ayadannî zi okanniyē kō'du mati kyedree 'ba vo karase ehe vo dagbe iyannî zi zē. ²⁴ Mati koso vo lö'bōwē 'ba Yere owonnî

kö'du nenyë, zë amötunnî zi Wirî na radrôko ehe iyannî henye, “Yere, o'do komoriyë, dakaño, ranga, wasisi biya mî zë, ²⁵ mî kyigö 'ba Lawo Laka, ame'do zi zutu 'beze Dawidi, vo litu 'ba Wirî, iya henye, 'Kö'du a'di tu'dëë biya na kamo?

Kö'du a'di vidî ëdinnî kö'du sösü ma lumë ne ko'do?

²⁶ Yere 'ba dakaño akö'jo rë nni kö'du wehe,

ehe vo daline adrôko rë nni da Yere ehe Masiya 'bomo.’”

²⁷ “Kinye mî Yerusalem, Heroda ehe Ponitisi Pilato atoto rë nni tu'dëë ëti ehe vidî 'ba Yiserele. Here zë ofo rë nni ra vo litu laka 'bëyi Yësu, Masiya kinzi 'bëyi. ²⁸ Zë o'donnî wa mati omba zi ko'do na kyigö. ²⁹ Yere, owo me'do tere 'bëzë. Akonyi vo litu 'bëyiyë, here o'do ze na kyigö zi me'do kö'du kise 'bëyi. ³⁰ Ayada kyigö kyedre 'bëyi, kaa ëdi vidî kö'jo ehe kö'du koro ko'do, rakaga aba mî ru laka 'ba vo litu 'bëyi Yësu.”

³¹ Tapëti amötunnî ku, bi 'ba ratoto akohö rë nî. Zë osonnî ndö Lawo Laka aba, ayetonnî me'do mî kö'du kise a Wirî ne kazi tere.

Mî wa yanya

³² Gboko 'ba vo lö'böwë kö'du sösü 'bëzë biya kölö. Vidî maako iya dë wa biya mati ëdinnî mo aba ne 'bëni ra, mora zë ayanyannî mî wa oka ma kölö maako aba. ³³ Kyigö aba vo lituwë ayadannî zi vidî biya henye, Yësu ëdi yaanya aba na didî. Wirî i'di ya'da zi vo lö'bö 'bëniyë. ³⁴ Vidî maako i'bë dë kö'du sösü aba ga kö'du wa, ga kö'du vidî ma ëdi kaño aba mandere lokowe, akogo zë yaga ehe ika köhi mo ne zi ³⁵ vo lituwë. Here zë i'dinnî köhi mo ne zi vidî ma omba. ³⁶ Yosepa mo kozo 'ba Lëvi, ta Seyipurusu, mati vo lituwë ako'jonnî mo Baranaba, kö'du ya'ba aba vidî 'ba kö'du laka kiya zi oka, ³⁷ mo ogo yaka 'bëni yaga, ehe ika köhi mo zi vo lituwë.

5

Ananiya mbara 'bëni Safira aba

¹ Kora maako ru mo Ananiya, mbara 'bëni Safira aba, ogonnî kaño 'bënnî yaga. ² Mora idannî da kö'du zi sesi kya 'ba köhi ne, na 'bënnî. Here mati Ananiya oba koso köhi ne zi vo lituwë, ³ Petero iya zi mo henye, “Ananiya, kö'du a'di i'di Satani yi ko'ba, zi sesi kya 'ba köhi mati i'ja ta da kaño ma ogo ne? Kö'du a'di iga ndondö zi Lawo Laka?

⁴ Wa ne 'bëyi ra mati gba ogo dë, ehe kpa tapëti kogo mo, köhi mo gba zo na 'bëyi. A'di ra o'do yi zi kö'du ma here ne ko'do? Iga ndondö ne dë zi vidî, iga ndondö ne zi Wirî.”

⁵ Kandi mati Ananiya owo kö'du ne, mo alëpi akaño brua na yöku. Vidî biya mati owonnî ne, biya na tere. ⁶ Gisi kora obi ayinnî loko, ehe olonnî ida ro mo. Here zë injënnî yaga, usunnî. ⁷ Kadra wota aba yaa, mbara 'bomo Safira ayi loko, mora ayolo kö'du mati o'do rë nî zi kora 'bëni ne dë. ⁸ Petero ako'jo ho mo iya henye, “Ayada zi ma, ogowe kaño ne da köhi nenyë?” Mo alëzë iya henye, “Öö, köhi ne mo ra biya ne.” ⁹ Petero iya zi mo henye, “Kö'du a'di yi kora 'bëyi aba riyö, ide me'do zi yonzö Lawo Laka? Kora mati usunnî Ananiya, ëdinnî ha loko, ehe akumbënnî yi yaga.” ¹⁰ Kandi mo alëpi burutu Petero oli. Mati gisi kora obi nee, ayinnî hulëhu loko, i'jannî Safira ako'do ani na yöku. Here zë injënnî mo yaga ehe usunnî mo dakapa kora 'bomo. ¹¹ Kanisa na tere, ehe vidî biya mati owonnî kö'du ma o'do rë nî ne.

Kö'du koro rakaga aba

¹² Vo lituwë o'donnî kö'du koro rakaga aba kyö mî kutë vidî. Vo kusu ga Yere biya 'duwi rë nni toto mî kapa 'ba yëkelu ako'jo loko sënjë 'ba Solomono. ¹³ Vidî maakowe yaga tëmî gboko 'bëzë omba dë zi rë nî drôko zë aba, mora vidî biya ombannî zë le ndra. ¹⁴ Vidî kora kyö ehe mbara ayetonnî koma mî Yere. ¹⁵ Here vidî rakoe ika zë yaga da gëri o'ba da agburuku. Asösunnî ëzë

Petero alasi ta dakapa, ehe galili mo akalëpi dë zë, akako'jo zë. ¹⁶ Vidi kayo ma ëdinni alima mi gawowe kara Yerusalema, ikanni zë mati rakoo aba mandere zë mati dakyiky i aba mi nni, ako'jo zë biya.

Yaza 'ba vo lituwë

¹⁷ Kyedre 'ba vo karase ehe Sadeke biya osonni ndo na mikumbë. ¹⁸ Zë irinni vo lituwë, i'dinni zë mi kamba ta da komo vidi biya. ¹⁹ Mora mi yondo nani malayika kazi Yere ayëhu ha loko 'ba kamba, ayasi vo lituwë yaga. Malayika iya henye, ²⁰ "I'bëë mi yëkëlu, ehe ayade zi vidi me'do 'ba didi nenyë biya." ²¹ Here zë i'bënni kadra asi ku nzere, ehe ayetonni kö'du yandi mi yëkëlu.

Kyedre 'ba vo karase vidi 'bëni ëti ako'jonn i ga bi kölo magalesi mati zë kyedree 'ba Yiserele. I'dinni kö'du zi vo lituwë kika zi nni tëmi kamba. ²² Vo kanya 'ba yëkëlu mati utu zë mi kamba, i'janni vo lituwë dë. Zë a'banni, iyanni henye, ²³ "Di'ja ze kamba na kisi nbiri, ehe vo kanye ëdi tɔɔnni ha loko. Mora mati da yëhu ha loko, ehe dödu mi mo, di'ja vidi maako dë ani." ²⁴ Kyedre vo kanye 'ba yëkëlu ehe kyedree 'ba vo karase owonni kö'du kiya 'bëzë ne, mora ayɔlɔnni dë a'di ra sɔsunn i atëdi. ²⁵ Vidi maako ayi ödu loko iya henye, "Yaanya aba kora naniye, mati i'diyë mi kamba ëdinni mi yëkëlu vidi yandi." ²⁶ Kyedre vo kanya 'ba yëkëlu i'bënni vo kanye ëti ehe ikanni vo lituwë hulëhu, mora o'donni zë dë na kamo, ga kö'du zë na tere kazi vidi ayetonni zë ku'du yitö aba.

²⁷ Mati ika vo lituwë ku komo magalesi, kyedre 'ba vo karase iya henye, ²⁸ "Da yada ku huwë zi ye, ayandiye kö'du dë mi ru 'ba Yësu. Mora onge wa mati o'de ne te. E'di yandiye vidi biya mi Yerusalema, ehe ëdi ayɔnze zi kö'du koli 'bomo ya'ba gu ze." ²⁹ Petero vo litu maakowe ëti aya'banni do mo iyanni henye, "Doro ze Wir i ndra ta da vidi. ³⁰ Ofowe Yësu mo tötö aba

da taka, mora Wir i 'ba zutu 'beze injë mo na didi. ³¹ Wir i o'do mo na vo dagba 'beze ehe na vo wayomɔ. Wir i i'di bi zi mo da kala ni ma tiri, ehe vidi 'ba Yiserelee ata'banni hulëhu zi mo ehe akila kö'du kyënyë 'bëzë. ³² Ze kinye zi yada kö'du nenyë biya zi ye, ehe Lawo Laka zi yada kpa zi ye, mo waki'di 'ba Wir i zi vidi biya ma oro Wir i."

³³ Mati vidi 'ba vurëë owonni kö'du nenyë, zë ayinni na kamo, ombanni zi kofo vo lituwë. ³⁴ Mora ma kölo maako tëmi zë, Farasi ru mo Gamalili, mo vo komoyandi 'ba kö'du ki'di ma oro mo ndra. Mo i'di kö'du zi vo lituwë koba dero tisi yaa yaga. ³⁵ Here mo iya zi vidiyë 'ba mi vurëë henye, "Kora 'ba Yiserele, komowe mandi re kö'du wa mati ëdi ko'de zi kora nenyëe. ³⁶ Tadura alaya kadra ma alaga nani aba, o'do rë ni na vidi kyedre maako, ehe vidi kora kaa lamisowo adrɔko rë nni mo aba. Mora mati ofo mo, vo ga ndi mo apere rë nni biya, kö'du 'bomo ne inde rë ni. ³⁷ Yaa mati iti ga vidi 'ba dakaɔo 'beze, Yudas i tëmi Galilaya alaya kpa. Vidi kayo alö'bönni ga ndi mo, mora ofo mo, ehe vo lö'bö ga ndi mo apere rë nni biya. ³⁸ Here miya zi ye tëdiyë na kowo ta ra kora nenyëe. Ie zë na bi dë nni. E'zë kö'du ko'do 'bëzë ne 'ba vidi köndu, akinde rë ni. ³⁹ Mora e'zë ayi kazi Wir i, o'be dë yata, nje e'zë ombe zi wehe ko'do Wir i aba." Vo vurëë ombanni da me'do 'bomo. ⁴⁰ Zë ako'jonn i vo lituwë hulëhu loko, u'bönni zë, ehe i'di kö'du zi zë, ma me'donni dekpe löhu mi ru 'ba Yësu. Ilanni zë ti'bë.

⁴¹ Vo lituwë ilanni magalesi rakyenyi aba, ga kö'du Wir i o'do zë zi riti ki'ja ga kö'du 'ba Yësu. ⁴² 'Duwi ayaɔa kadra 'bënni mi yëkëlu, ehe mi liɔ kölo maako ta ga agamo ɔɔnni dë ta bi kö'du yandi, ehe yada kö'du yöyö laka Yësu ra Korisito.

6

Vo wakonyi madomoriyö

1 Mî kadra naniye, vîdî kayo ayinnî adroko rê nnî vo lö'böwë. Kya maakowe mati ëdinnî ame'do ha 'ba Girigî aba ne, ayetonni rê nnî lamo zë mati ëdinnî ame'do ha 'ba Hibîru aba. Zë iyanni henye, mbara lu'bë ma ëdinnî ame'do ha 'ba Girigî aba ne, i'dî mî wayanya 'ba wakonyo 'bëzë dë ta ga ko'do biya. 2 Vo litu 'butë dömoriyö ako'jonnî gboko 'ba vo lö'böwë bi kölö, iyanni henye, “Doro ze dë ta bi yëti kö'du kise 'ba Wirî zi loo 'ba wakonyo ra yanya. 3 Aboka me, inziye vidî kora madömoriyö mati vidî owö zë, ehe ayölonni kö'du, ehe osonni ndö Lawo Laka 'ba Wirî aba. Da ki'dî zë na vo ga loo nenyë kongö. 4 Da kato'bo yanya kadra 'beze mötu aba ehe me'do 'ba Wirî yëti.”

5 Kö'du sösu nenyë o'do vidî biya na rakyenyi ehe inzinnî Setifano. Mo ëdî koma kyedre aba ehe oso ndö Lawo Laka aba. Zë inzinnî Pilipo kpa, Porusi, Nikonara, Timotiyo, Paramenasi, Nikola tëmî Atiyoko, mati inzi rê nî zi tëdinnî na Yude. 6 Kora nenyee ika zë zi vo lituwë. Here vo lituwë amötunnî, i'dî kala nnî da kora nee, zi kinzi zë zi loo nenyë ko'do. 7 Kö'du kise 'ba Wirî apere rê nî, ehe vidî kayo mî Yerusalemaya ayinnî zi tëdî na vo lö'böwë. Vo karasa kayo oronnî koma.

Kirî 'ba Setifano

8 Wirî i'dî kyigö zi Setifano zi kö'du koro kyedre ko'do ehe rakaga mî kutë vidî. 9 Mora vidî kora maakowe tëmî Sirënë ehe Alikazenderiya, zë tëmî gboko ma ako'jo rê nnî “Kora 'ba dangölö.” Zë ayeto hë nnî wasa Setifano aba. Maakowe tëmî gawo 'ba Silisiya ehe Asiya awasa hë nnî kpa mo aba. 10 Mora zë ö'bonni dë Setifano aba, ga kö'du mo vo kö'du yolo kyedre ehe Lawo Laka i'dî kyigö zi mo me'do.

11 Zë ogonni vidî kora kyënyëë zi zë kiya henye, “Dowo ze mo ëdî ame'do na kyënyë ra Mosa ehe Wirî.” 12 Zë o'donni vidiyë, kyedre 'bënnî ehe vo komoyandiye 'ba

kö'du ki'dî 'ba Mosa zi kö'du kyënyë sösu ra Setifano. Zë biya irinnî mo ehe ikanni mo komo magalesi. 13 Kya 'ba vidî kora maakowe idanni kö'du zi ndondo kiga gu Setifano, ehe zë iyanni henye, “Kora nenyë 'duwî ëdî ame'do na kyënyë ra yëkelu laka nenyë ehe kö'du ki'dî 'ba Mosa. 14 Dowo ze mo ëdî akiya henye, ‘Yësu 'ba Nazereta nenyë, akiha akaño yëkelu ne ehe akuwî dalëti mati Mosa i'dî zi ze ne.’” 15 Zë biya mati mî gboko 'ba magalesi ongönnî bi da Setifano. Zë ongönnî komo mo uwî rê nî kaa komo 'ba malayika.

7

Me'do 'ba Setifano

1 Kyedre 'ba vo karase ako'jo ha Setifano, “Ëdinnî kö'du tinyö ra yada rê yî?” 2 Setifano aya'ba da me'do iya henye, “Önduwë ehe 'buwë, owowe me'do 'bama. Wirî 'ba bikanyi kyedre alaya zi zutu 'beze Abarayama, mati mo ëdî gba mî Mesopotamiya, gba kazi rê nî kidra zi Harani. 3 Wirî ayada zi mo, iya henye, ‘Ila dakaño 'bëyi, karo 'bëyi, ehe i'bë dakaño mati ma kayada zi yî.’

4 Here Abarayama ila dakaño 'ba Sadiyana i'bë alima mî Harani. Tapëti koli 'ba 'bu mo, Wirî utu Abarayama zi lima mî dakaño nenyë yaanya aba ëdî alime 'dömo ne. 5 Wirî i'dî kapa maako dë zi mo, gbî le ma tisi mo. Mora Wirî alömu zi ki'dî zi mo dakota 'bëni ëti nburu, ëzë Abarayama anza dë le gisisi aba. 6 Wirî iya henye, ‘Kozo 'ba Abarayama akalimanni tisiwa aba mî dakaño 'ba vo leze. Ani zë atëdinnî na vo kalima, oka ako'do zë na kyënyë koo lamisowo. 7 Mora ma ki'dî riti zi vidî ma o'donni zë na vo kalima oka. Here yaa zë atayinnî ma mötu ga bi nenyë.’”

8 “Wirî ida kö'du Abarayama aba, mo o'do kyinë 'ba kö'du kida ne nbete aba. Here mati o'jo Yisika zi Abarayama, tapëti

ko'do mamodomowota, Abarayama anjbete mo. Yaa Yisika ayi na 'bu zi Yakoba, here Yakoba ayi na 'bu zi gisi 'bëniyë 'butë domoriyö, mati zë ra vidi dagbe 'ba daliŋo 'butë domoriyö 'ba Yiserele.

⁹ Vidi kora nenyee zutu 'beze ra, zë na mi kumbë ra öndu nni Yosepa. Zë ogonni mo na vo kalima mi Ezipeto, mora Wirì ëdi mo aba. ¹⁰ Wirì ayomö mo biya tëmi riti 'bomo ne, o'do mo kora vo kö'du yolo zi Yere 'ba Ezipeto. Mo o'do Yosepa na Yere 'ba Ezipeto ehe i'di mo na vo da wa biya mati mo ëdi mo aba."

¹¹ "Mi kadra nani mi Ezipeto ehe Kanana nyenyo ana dë. Madöyi kyënyë riti ehe zutu 'bezee o'banni dë zi wakonyo ki'ja kyö zi konyo. ¹² Mati Yakoba owo henye nyenyo ëdi mi Ezipeto, mo utu gisi 'bëni zutu 'bezee mi ma dagba ani. ¹³ Mi kadara ti'bë 'bëzë ma da riyo mo, Yosepa ayada rë ni zi öndu niyë, eyi ra ni, ehe yere 'ba Ezipeto ayolo vo dakota 'ba Yosepa. ¹⁴ Yosepa utu litu zi 'bu ni ehe karo niyë zi tayi. Watiti 'bëzë ëdi 'butëmadomoriyö domomuyi. ¹⁵ 'Bu mo Yakoba i'bë mi Ezipeto ehe oli kpa, kaa zutu 'bezee. ¹⁶ Yaa yöku zë injë hulëhu mi Sikimo, ehe usu zë mi wogo, mati Abarayama ogo kazi gisi 'ba Hamora."

¹⁷ "Ndundu mo aba kadra oko zi Wirì zi ko'do wa ma mo alömu zi Abarayama. Watiti 'ba vidi 'beze mi Ezipeto övu ku kyedre. ¹⁸ Here yere maako ayi da kyiti mi Ezipeto, mo ayolo Yosepa dë. ¹⁹ Mo o'do zutu 'beze na kyënyë, ehe na kamo zë eti. Mo o'do zë zi gisi 'bëniyë kila yaga zi koli. ²⁰ Mi kadra nenyee o'jo Mosa. Mo wisi na teme komo Wirì, ehe vo dakota 'bomo ongönni go mo mi liŋo 'ba 'bu mo yehe wota aba. ²¹ Mati o'do zë na wehe zi mo kila yaga, wu'jë 'ba yere i'ja mo ehe iri mo, kaa wisi ëni. ²² Mosa i'ja wayandi laka mi Ezipeto. Mo kora kyigo ehe me'do 'bomo na laka."

²³ "Mati koo 'ba Mosa ëdi 'butësowö, mo i'bë vidi 'bëni

Yiserele kongö. ²⁴ Ko'do kölö maako aba, mo i'ja vidi 'ba Ezipeto ëdi vidi ma kölö tëmi vidi 'bëniyë ko'do na kyënyë. Mo akonyi vidi 'bëni ne, ofo vidi 'ba Ezipeto ne. ²⁵ Mosa asösu vidi 'bëniyë ayolönni ku, Wirì ako'do ni zi zë kinga na dangölö, mora zë ayolönni dë. ²⁶ Mi ko'do vere aba, Mosa i'ja vidi 'bëni Yiserele riyo ëdinni rë nni ku'bö, ehe mo ayonzo zi zë yata. Mo iya henye, 'E kora nee na öndu, kö'du a'di ëdiyë re ku'bö go mo?' ²⁷ Mora kora mati ayeto oka ni ku'bö, adu'du Mosa dakapa, ehe ako'jo kö'du iya henye, 'Eyi ra o'do yi na vo de ze, vurë 'beze kikye aba? ²⁸ Omba zi kofo ma, kaa ofo vidi 'ba Ezipeto mataganya ne?' ²⁹ Mati Mosa owo kö'du ne, mo aho tëmi Ezipeto i'bë alima mi dakaŋo 'ba Mediyana. Gisi riyo 'bomo nee o'jo ani."

³⁰ "Tapëti koo 'butësowö, malayika alaya zi Mosa mi wa'do möku mi da lipi kara ra Döku 'ba Sinayi. ³¹ Mosa na rakaga kö'du wa mati mo ongo ne. Mo i'bë kara zi kongö mo na laka, ehe gu Yere iya henye, ³² 'Ma Wirì 'ba zutu 'be, mati Abarayama, Yisika, ehe Yakoba ëdinni amötu.' Mosa ayeto tese tere aba, ehe omba dë zi bi kongö da möku ne. ³³ Yere iya zi mo henye, 'Oto kamoka 'bëyi nee 'de, ga kö'du bi ma ëdi toro 'domo ne kaŋo laka ra. ³⁴ Komo ma aba, mongö riti 'ba vidi 'bama mi Ezipeto ne ku. Mowo rala'ba 'bëzë ne ku, ehe mayi ku akaŋo zi yomö zë. Yaanya aba ne, momba yi kutu hulëhu mi Ezipeto.'

³⁵ "Mosa kölö nere ra vidi 'ba Yiserele ombanni dë, iyanni zi mo henye, 'Eyi ra o'do yi na vo de ze ehe vo vurë kikye?' Malayika 'ba Wirì ame'do zi Mosa mi möku, ehe Wirì utu Mosa zi yomö Yiserelee ehe zi tedi na vo dagba 'bëzë. ³⁶ Mosa agaga zë tëmi Ezipeto, ehe da Ranga Kahi, ehe mi da lipi kö'du koro ko'do rakaga aba koo 'butësowö."

³⁷ "Mosa ra iya zi vidi 'ba Yiserele henye, 'Wirì akinzi kölö tëmi kutë

vidi 'be zi tēdi na nēbi kaa mo inzi ma.' ³⁸ Mosa ika vidi 'beze mi da lipi, ehe malayika ame'do zi mo da Dōku 'ba Sinayi. Ani mo iri me'do 'ba didi zi ki'di zi ze."

³⁹ "Mora zutu 'bezee ombanni dē zi Mosa koro, zē ombanni ta'ba hulēhu mi Ezipeto. ⁴⁰ Vidi iyanni zi Arona henye, 'O'do wiri maakowe zi laga dagba zi ze. Mosa ika ze yaga ta Ezipeto, mora da yolo dē a'di ra o'do rē ni zi mo.' ⁴¹ Zē o'donni wiri mbiya na da kyinē isa kora, zē i'dinni wakumu zi mo, ehe na rakyenyi kō'du wa mati o'donni ne. ⁴² Wiri opi gē ni zi vidi 'bēni, ehe ila zē zi mōtu kyēlu mi komoriyē, kaa ma iya mi wayōruwē 'ba Nēbiyē, 'Vidi 'ba Yiserele, i'diyē wakumu dē zi ma ehe waki'di zi ma mi koo 'butēsowō aba mi da lēpi ne? ⁴³ Tapētī mo injē loko tisi 'ba wiri Molesi zi mōtu, ehe obe kyēlu 'ba wiri Repena kpa. O'de wiri mbiya nenyee zi mōtu, mora yaanya aba ma kinjēē 'de kafo dakaṇo 'ba Babalōni.'

⁴⁴ Mi da lipi zutu 'bezee o'donni bi lima 'ba Wiri, kaa Wiri ayada zi Mosa ko'do. ⁴⁵ Yaa i'di zi zutu 'bezee, ehe zē obanni mo mati ēdi ti'bēnni Yasowa aba zi kiri dakaṇo ne kazi vidi naniye mati Wiri ore yaga. Mo alima ani le mi kadra 'ba Dawidi. ⁴⁶ Dawidi o'do Wiri na rakyenyi, ehe ako'jo ho mo ēzē na to'bo zi kuvō loko 'ba Wiri zi gisi 'ba Yakoba. ⁴⁷ Ndundu mo aba Solomono ra o'ba loko ne zi Wiri."

⁴⁸ "Mora Wiri Kyedre alima dē mi loko mati vidi kōndu ra uvō. Ēdi kaa nēbi iya henye,

⁴⁹ 'Wiri iya henye,
Komoriyē kyiti 'bama,
dakaṇo gara 'ba ndi ma.

Kyinē 'ba loko a'di ra akuvē zi ma?

Mi bi vala ra ma kalawo?

⁵⁰ Mo'do wasisi ku biya?"

⁵¹ "E vo kazi kō'du kowo, ehe vidi 'ba da kyigo! Ēdiyē kaa vidi mati ombanni nbete dē. E 'duwi wehe ko'do Lawo Laka aba, kaa zutuwē o'donni! ⁵² Nēbi maakowe ēdinni mati zutu 'be o'do zē dē na kyēnyē? Zē ofonni nēbiyē mati

ayadanni kō'du tayi 'ba Wiri ma Tinyō. Yaanya aba asusuwē mo, ehe ofowe mo. ⁵³ Malayika i'dinni kō'du ki'di 'ba Wiri zi ye, mora gba orowe dē."

Ku'du 'ba Setifano yitō aba

⁵⁴ Mati vo vurē owonni me'do 'ba Setifano, zē ayinni na kamo kyirinni konyo aba, ⁵⁵ mora Setifano oso ndo Lawo Laka aba. Mo ongo bi komoriyē, ongo bikanyi kyedre 'ba Wiri, ehe Yēsu ēdi toro da kala tiri 'ba Wiri. ⁵⁶ Mo iya henye, "Mongo komoriyē ayēhu rē ni, Wisi 'ba Vidi ēdi toro da kala tiri 'ba Wiri."

⁵⁷ Vo vurē nee agbōgbō hē nni na gu kyembe ehe isi mbili nni. Kandi zē biya alodronni da Setifano, ⁵⁸ ehe u'dunni mo yaga tēmi gawo kyedre ne. Ayetonni mo ku'du yitō aba. Vo kiye o'banni bongo 'bēnni ndi kora maaako ru mo Sawolo. ⁵⁹ Mati ēdinni Setifano ku'du yiyō aba zi koli, mo ako'jo yaga, iya henye, "Yere Yēsu, iri lawo ma kalakyedre aba!" ⁶⁰ Mo odrō domo ni akaṇo, ehe udu gu kyembe aba iya henye, "Yere, aya'ba kō'du kyēnyē ko'do 'bēzē ne dē, dē zē." Here mo oli.

8

Yaza 'ba vo kome

¹ Sawolo ra omba da ku'du 'ba Setifano yitō aba. Mi kadra nani kanisa mi Yerusalema mi rayaza kyedre. Biya vo lō'bōwē ga Yere, nje vo lituwē, apere rē nni mi Yudiya ehe Samariya. ² Kya vo koma maakowe usunni Setifano ehe i'dinni lu'bē kō'du mo. ³ Sawolo ayeto kō'du kyēnyē ko'do zi kanisa. Mo i'bē ta halinjo ta halinjo kiri vidi kora ehe vidi mbara zē ki'di mi kamba.

Pilipo mi Samariya

⁴ Vo lō'bōwē ga Yere ma apere rē nni ne, i'bēnni ta ga bi biya kō'du yōyō laka ne yada mo aba. ⁵ Pilipo i'bē mi gawo kyedre 'ba Samariya ehe ayōyō kō'du 'ba Korisito ne zi vidi. ⁶ Zē oze mbili nni zi Pilipo, kaa mati zē owonni ehe kongonni kō'du koro mati mo o'do. ⁷ Vidi kayo

dakyiky aba ako'jo zë, ehe dakyiky i'bënni yaga ta rë zë ha gbögbö aba. Vo keñe kayo ehe vo ka'bo ako'jo zë. ⁸ Vidi biya mi gawo nani na rakyenyi, ga kö'du ma ëdi rë ni ko'do ne.

⁹ Kadra maako aba kora maako ru mo Simona alima ani vidi 'ba Samariya ko'do na rakaga. Mo ëdi möri ko'do ehe o'do rë ni na vidi kyedre maako. ¹⁰ Vidi biya ma wadakayo aba ehe vo leri atoto rë nni toko ro mo, zë iyanni henye, "Kora nenyë vo kyigo 'ba Wirï, ma ako'jo Kyigo ma Kyedre." ¹¹ Kadra konda aba, Simona ëdi möri ko'do zi vidi ko'do na rakaga, ehe zë asesi rë nni toto toko ro mo.

¹² Mora mati zë omani ku mi kö'du kiya 'ba Pilipo, ga kö'du 'ba Damöku 'ba Wirï ehe ru 'ba Yësu Korisito, abapatisi zë biya kora mbara aba. ¹³ Simona oma kpa, ehe abapatisi mo. Mo alima kara zi Pilipo, ga kö'du mo ongo bi biya da kö'du koro ne rakaga aba. ¹⁴ Vo lituwë mi Yerusalema owonni henye, kya vidi maakowe mi Samariya irinni me'do 'ba Wirï ku. Here zë utunni Petero ehe Yowani zi zë. ¹⁵ Mati vo litu riyö nenyë okonni, zë amötunni henye zi zë kiri Lawo Laka. ¹⁶ Gba kazi nenyë, Lawo Laka i'di de gba zi ma kolö maako temi zë, abapatisi zë injë mi ru 'ba Yere Yësu. ¹⁷ Petero, Yowani aba i'di kala nni da vidi 'ba Samariye, ehe zë irinni Lawo Laka.

¹⁸ Simona ongo Lawo Laka i'di zi vo kome mati vo lituwë i'di kala nni de zë. Here mo i'di kahi ¹⁹ zi Petero, Yowani aba ehe iya henye, "I'di kyigo nenyë kpa zi ma, ezë vidi maako mi'di kala ma ku do mo, akiri Lawo Laka."

²⁰ Mora Petero iya zi mo henye, "Yi 'do kahi 'beyi ne aba akinde re mi wa'do, ga kö'du asösu zi waki'di 'ba Wirï kogo kahi aba. ²¹ Nenyë anza de loo 'beyi, ehe Wirï ongo ku di'di yi anza de na laka. ²² Oto de yi temi kö'du sösu kyenyë 'beyi ne, ehe ako'jo ha Wirï zi kila yi. ²³ Mongo yi ndo na mikumbë, ehe ida yi ku gö mi geri kö'du kyenyë ko'do 'beyi."

²⁴ Simona iya henye, "Amötu zi Yere, here kö'du ma iya ne mo'do rë ni de zi ma."

²⁵ Tapëti Petero ehe Yowani aba ayëtinni kö'du 'ba Yere ku, a'banni zi Yerusalema. Ta da geri 'bezë, zë ayëtinni kö'du yöyö laka ne mi daliño kayo 'ba Samariya.

Pilipo vo mi turu 'ba Atepiyö aba

²⁶ Malayika 'ba yere iya zi Pilipo henye, "I'bë dambaro da geri konda 'ba lipi mati i'bë ta Yerusalema zi Gaza." ²⁷⁻²⁸ Here Pilipo i'bë. Kora limu mi turu 'ba Atepiyö ëdi kpa ti'bë ta da geri nani mi gbugburu. Mo kyedre 'ba vo kahi sesi zi Kadasi, mati ëdi mbara yere 'ba Atepiyö. Mo i'bë mi Yerusalema zi mötu, ehe yaanya aba ëdi ku da ga geri ëni liño. Mo ëdi alima mi gbugburu ëni kö'du ko'jo temi wayöruwë 'ba nëbi Yisaya. ²⁹ Lawo Laka iya zi Pilipo henye, "I'bë zi gbugburu nani, alima kara ro mo." ³⁰ Pilipo aho kara ehe owo kora ne ëdi kö'du ko'jo temi wayöruwë 'ba nëbi Yisaya. Pilipo ako'jo ho mo iya henye, "Ayolo mi kö'du mati ëdi ako'jo ne ku?"

³¹ Mo aya'ba do mo iya henye, "Hala ma to'bo yolo, nje ezë vidi maako ra akonyi ma?" Mo ako'jo Pilipo zi tayi riyë ehe lima dakapa ni. ³² Kora ne ëdi wayöru ko'jo iya henye, "Akoko mo kaa timelë mati da geri ëni zi kofo.

Mo udu de, kaa timelë ma yevu ro mo umu le du udu de.

³³ O'donni mo na komokaya, mo iri vure ma tinyö de. Hala mo ato'bo tedi gisisi aba, ezë didi mo oba ku 'de?"

³⁴ Vo limu ne iya zi Pilipo henye, "Ayada zi ma, nëbi ne ëdi ame'do kö'du ni, mandere kö'du vidi maako?" ³⁵ Here Pilipo ta bi nenyë ayeto temi kö'du wayöru nenyë ehe ayada zi mo kö'du yöyö laka ga kö'du 'ba Yësu. ³⁶ Mati zë ëdi ti'bënni ta da geri, zë ayinni bi ma wini aba. Kora limu ne iya henye,

“Ongɔ te, kinye wini ëdī. Kö'du a'di ɔ'bo dë bapatisi ma?”³⁷⁻³⁸ Mo i'di kö'du zi karo ne tɔɔ. Zë 'dö riyö i'bënni akaɔo mi wini, Pilipo abapatisi mo.

³⁹ Tapëti tasi 'bëzë yaga tëmi wini, Lawo 'ba Yere oba Pilipo 'de. Vo limu ne ongɔ mo dekpe löhu, mora mo ëdi ti'bë da gëri ëni rakyenyi aba.⁴⁰ Pilipo yaa alaya mi Azotusu. Mo i'bë tëmi gawo zi gawo, biya ta da gëri zi Kasariya, yëti kö'du laka zi vidī.

9

Rakopi 'ba Sawolo

(Loo 22:6-16, 26:12-18)

¹ Mi kadra nani Sawolo nduwë yaza, kofo vo lö'böwë ga Yere. Mo i'bë zi kyedre 'ba vo karase,² ako'jo ho mo kö'du waraga zi vo dagba bi 'ba mötuwë mati ëdinni mi Damasika. Mo o'do nenyë ga kö'du mo omba zi kiri ehe koba mi Yerusalema vidī kora mandere mbara ma omanni mi gëri 'ba Yere.

³ Mati Sawolo ëdi ku kara zi tɔko Damasika, bikanyi laka ta komoriyë truku'du ayanyi bi toko ta rɔ mo.⁴ Mo alëpi dakaɔo, owo gu iya zi mo henye, “Sawolo, Sawolo, kö'du a'di ëdi ma yaza?”⁵ Sawolo ako'jo kö'du iya henye, “Yere yi 'bëyi ëyi?” Yere aya'ba do mo iya henye, “Ma Yësu ra. Ma ra vidī ma ëdi ayaza.⁶ Yaanya aba ënyi riyë ehe i'bë mi gawo kyedre ne, ani akayada zi yi a'di zi ko'do.”

⁷ Vidī kora mati ëdinni Sawolo aba, ɔɔnni ani kazi me'do. Zë owonni gu, mora ongɔnni vidī maako dë.⁸ Sawolo ënyi riyë ta akaɔo, ehe mati ayëhu komo ni, mo ɔ'bo dë zi wa maako kongɔ. Vidī maako ra iri mo kala aba kɔkɔ mi Damasika,⁹ ehe ko'do wota aba mo ɔ'bo dë zi bi kongɔ ehe onyo wa kpa dë, mandere wa kuwë.

¹⁰ Vo lö'bö maako ru mo Ananiya alima mi Damasika. Yere ame'do zi mo tëmi rayada. Ananiya aya'ba do mo iya nenyë, “Yere, kinye mëdi.”

¹¹ Yere iya zi mo henye, “Ënyi riyë

ehe i'bë liɔo 'ba Yudasi da gëri mbiyi ne. Èzë ɔko ku ani, aki'ja kora maako ru Sawolo tëmi gawo 'ba Tasisi. Sawolo ëdi amötu,¹² ehe mo ongɔ rayada kora maako ru mo Ananiya ëdi atayi zi mo ehe i'di kala ni do mo, here zi mo bi kongɔ löhu.”

¹³ Ananiya aya'ba do mo iya henye, “Yere, vidī kayo ayadanni zi ma, kö'du kyënyë mati kora nenyë o'do zi vidī laka 'bëyi mi Yerusalema.¹⁴ Kinye mo ayi kalakonda aba kazi kyedree 'ba vo karase zi kiri vidī biya mati ëdinni ru yi ko'jo.”

¹⁵ Yere iya zi Ananiya henye, “I'bë, minzi mo ku zi ko'do mo zi yada ru ma zi tu'dëe, yeree, ehe vidī 'ba Yiserele.¹⁶ Ma na bi da ma ma kayada zi mo hala mo aki'ja riti ga kö'du ru ma.”¹⁷ Ananiya i'bë ehe ödu mi loko mati Sawolo ëdi lima 'domo. Ananiya i'di kala ni do mo ehe iya henye, “Öndu Sawolo, Yere Yësu ra utu ma. Mo ra kpa alaya zi yi da gëri tayi 'bëyi kinye ne. Mo omba yi zi bi kongɔ löhu, ehe zi koso ndo Lawo Laka aba.”¹⁸ Truku'du wa maako kaa ɔko kyenze alëpi ta komo Sawolo, ehe mo ɔ'bo bi kongɔ löhu. Mo ënyi riyë abapatisi mo.¹⁹ Here mo onyo wa, rɔ mo akyigo.

Sawolo ayëti kö'du mi Damasika

Sawolo alima ko'do maakowe aba vo lö'böwë 'ba Yere ëti mi Damasika.²⁰ Kandi mo i'bë mi bi 'ba mötuwë ayeto yëti zi vidī henye, Yësu ra Wisi 'ba Wiri.²¹ Vidī biya ma owonni Sawolo, na rakaga ehe iyanni henye, “Anza dë kora nenyë ra ëdi riti ki'di zi vidī ma alimanni mi Yerusalema, mati ëdinni amötu mi ru 'ba Yësu? Mo ayi dë kinye zi kiri zë ehe koba zë zi kyedree 'ba vo karase?”²² Sawolo ayëti kö'du kyigo aba. Yude ma alimanni mi Damasika, mo o'do zë na rakaga mati mo ayɔnzɔ zi yada zi zë Yësu ra Korisitɔ.

²³ Yaa kya zë maakowe o'donni mala zi Sawolo kofo,²⁴ mora mo i'ja. Mo ayɔlo zë ëdinni ga ha resi 'ba gawo ne kongɔ kadra ehe yɔndo aba zi mo kofo.²⁵ Yɔndo maako aba, vo

lò'böwë Sawolo izannì mo akaṅo mī бага кyedre ta da tēri.

Sawolo mī Yerusalema

²⁶ Mati Sawolo oko mī Yerusalema, ayonzo zi rē nī droko vo lò'böwë eti. Mora zē biya na tere, ga kö'du zē omanni dē mo vo lò'bö ma tinyö ra. ²⁷ Here Baranaba akonyi mo, oba mo zi vo lituwë. Mo ayada hala Sawolo ongo Yere, ehe hala Yere ame'do zi mo. Baranaba iya kpa henye, mati Sawolo edi mī Damasika, mo ame'do kazi tere mī ru 'ba Yësu. ²⁸ Sawolo alasi na dangölö vo lò'böwë eti mī Yerusalema, ehe ayada kö'du 'ba Yere zi vidī biya. ²⁹ Mo 'duwī hē nni wasa Yude ma edinni me'do mī ha 'ba Girigi, ehe zē ombanni zi mo kofo. ³⁰ Mora vo lò'böwë i'janni kö'du nenye, ehe obanni Sawolo zi Kasariya. Ani zē utunni mo zi Tasisi.

³¹ Here kanisa mī Yudiya, Galilaya, ehe Samariya yaanya aba ku mī kadra 'ba rakyeyi, ehe ayinni na kyigo, ehe Lawo Laka akonyi zē zi tövu ehe zi tere Wirī.

Petero ak'jo Anisi

³² Mati Petero edi alasi ta ga bi ne biya, mo i'bē zi vo lò'bö lake ma alimanni mī gawo 'ba Liyida. ³³ Ani mo i'ja kora maako ru mo Anisi, mo na rakoo, koo madomowota mī sora o'bo dē zi lasi. ³⁴ Petero iya zi Anisi henye, “Yësu Korisito ak'jo yi ku! Ënyi riyē, ehe aköku agburuku 'bēyi ne.” Kandi mo oro riyē. ³⁵ Vidī biya mī Liyida ehe Sarono ongonni Anisi, ayinni na vo lò'böwë ga Yere.

Petero injē Doroka tēmi koli

³⁶ Mī Jopa mbara vo lò'bö maako, edi ru mo Tabita. Ru mo ha Girigi aba Doroka. Mo edi 'duwī kö'du laka ko'do zi vidī ehe zi vo leriye. ³⁷ Mora mo alēpi na koo ehe oli. Zē akakanni ro mo, i'dinni mo mī lokotoro. ³⁸ Jopa anza dē na kowo ta ra Liyida, ehe vo lò'böwë owonni Petero edi ani. Zē utunni vidī kora riyö zi kiya zi mo, “Ako, ayi ze aba kandi ezē ato'bo!” ³⁹ Kandi Petero i'benni zē eti. Vidī kora nee obanni Petero riyē mī lokotoro. Mbara lu'bē

kayo edinni ani akudu. Zē ayadanni zi mo bonge mati Doroka edi ako'do mo gba na didi.

⁴⁰ Tapeti Petero utu vidī ku biya yaga ta loko, odrö da omo nī akaṅo, amötu. Here ofo rē nī zi yöku 'ba Doroka ehe iya henye, “Tabita, ënyi riyē!” Mbara ne ayēhu komo nī. Mati ongo Petero, mo alima riyē. ⁴¹ Petero iri mo kala nī aba akonyi mo da ndi mo. Petero ako'jo mbara lu'bē nee ehe kya 'ba vo lò'bö laka maakowe, ayada zi zē Doroka ënyi ku na didi tēmi koli. ⁴² Vidī biya mī Jopa mati owonni kö'du ma o'do rē nī ne, ma kayo tēmi zē omanni mī Yere. ⁴³ Petero alima mī Jopa ko'do kayo aba mī liṅo 'ba kora maako ru mo Simona, vo wana ko'jo ra.

10

Petero Koronliyo aba

¹ Mī Kasariya kora maako edi ani ru mo Koronliyo, mo vo da kanya lamikölö 'ba Roma ako'jo “Gboko tēmi Italiya.” ² Koronliyo kora 'ba yēni ra, mati ere Wirī ehe vidī biya 'bēni eti. Mo i'di kōhi kyo zi vo leriye, ehe 'duwī amötu zi Wirī. ³ Kadra wota tapeti kadra kutē, Koronliyo ongo rayada kazi Wirī. Mo ongo malayika kazi Wirī edi tayi zi mo, ehe ko'jo mo ru aba, “Koronliyo.”

⁴ Koronliyo na rakaga, mati mo ongo bi da malayika. Here, mo ako'jo kö'du iya henye, “Yere, a'di ra kö'du nenye biya go mo?” Malayika aya'ba do mo iya henye, “Wirī owo mötu 'bēyi ku, ehe ayolo waki'di 'bēyi zi vo leriye ne ku. ⁵ Yaanya aba utu vidī kora maakowe Jopa, zi kora maako ru mo Simona Petero. ⁶ Mo edi alima kora maako aba vo liko ko'do ru mo Simona, mo alima mī liṅo ma kara ha ranga.” ⁷ Tapeti kö'du nenye kiya, malayika i'bē wēni. Koronliyo ako'jo riyö vo kalima 'bēniyē ehe vo kanya kölö 'bēni ma edi Wirī mötu. ⁸ Mo iya ga kö'du ne biya zi zē, ehe utu zē Jopa.

9 Kadra kutë mi ko'do ma ta go mo, mati kora nenyee ëdinni ku tayi kara Jopa, Petero i'bë ku riyë komo lembe amötu. 10 Mati zë ëdinni wakonyo k'o'jo, mo na o'bo, omba zi wakonyo, mora mo ongo rayada kazi Wirì. 11 Mo ongo komoriyë ayëhu rë ni, ehe wa maako ayi akaño kaa mbili bongo kyedre bi golo'bo sowo ëni aba. 12 Mi mo dakyinë ngötu biya, ngötuwë 'ba liño, watelee, ehe aliye. 13 Gu iya zi mo henye, "Petero, ënyì riyë! Ofo nenyee, ehe onyo zë."

14 Mora Petero iya henye, "Yere, mo'bo dë ko'do mo, gba monyo wa maako na ti'da, ehe anza dë na laka zi konyo." 15 Gu ame'do zi mo löhu, "Èzë Wirì o'do wa maako ku nbala, iya dë henye, anza dë na laka zi konyo." 16 Nenyee o'do rë ni da wota, gba kazi mbili bongo ne truku'du koba hulëhu komoriyë.

17 Mati Petero gba sösu mi me'do nenyee a'di, kora ma Koronaliyö utu zë ne, ayi onni ha loko 'ba resi. I'janni gëri liño 'ba Simona ku, 18 ehe ako'jonnì kodo here ne Simona Petero ëdi alima ani.

19 Mati Petero ëdi gba kö'du ma o'do rë ni ne sösu, Lawo iya zi mo henye, "Kora wota ëdinni kinye bi koma kö'du yi. 20 Kandi i'bë akaño, ehe i'bë zë ëti. Asösu dë, ma ra mutu zë." 21 Petero i'bë akaño iya zi kora nee henye, "Ma ra ëdiyë akoma. Ayiye ga a'di?"

22 Zë aya'banni da me'do iyanni henye, "Vo da kanye Koronaliyö ra utu ze. Mo kora laka ra, mo amötu Wirì, ehe vidì biya 'ba Yuda ombanni mo. Malayika laka 'ba Wirì ra ayada zi Koronaliyö zi kutu litu zi yi, here mo ato'bo kowo a'di ra zi yi kiya." 23 Petero ako'jo zë zi ko'do ani. Mi ko'do vere, Petero ehe kya 'ba vo lö'böwë mi Jopa i'bënni kora mati ayinni kazi Koronaliyö ne ëti.

24 Mi ko'do vere aba zë onni mi Kasariya bi ma Koronaliyö ëdi bi zë kisi. Mo ako'jo karo 'bëniyë ehe aboka ma kare. 25 Mati Petero oko, Koronaliyö amëtë mo, here mo

alodro burutu Petero, ehe ayeto mo yeto. 26 Mora Petero injë mo, ehe iya henye, "Oro riyë! Ma anza dë ndra ta da vidì köndu."

27 Mati Petero ödu loko, mo ëdi gba me'do Koronaliyö aba, vidì kayo ëdinni ani. 28 Petero iya zi zë henye, "Ayole ku laka, ze Yude kö'du ki'di 'beze ila ze dë zi wa maako ko'do vidì maako ëti, mora Wirì ayada zi ma, mo asösu dë vidì maako ëdi na ti'da mandere anza na laka. 29 Mati utuwë zi ma zi tayi kinye, mayi ku. Yaanya aba momba zi yolo kö'du a'di utu litu ga ma?"

30 Koronaliyö aya'ba do mo iya henye, "Ko'do sowo alaga ëdi kaa kadra wota 'ba hutaga, mëdi amötu liño. Truku'du kora maako usu bongo kanyi oro da komo ma. 31 Mo iya henye, 'Koronaliyö, Wirì owo mötu 'bëyi ku ehe mo ayolo waki'di 'bëyi zi vo leri ku. 32 Yaanya aba utu litu mi Jopa zi Simona Petero. Mo ëdi na yingo mi liño 'ba Simona vo liko ko'do, alima kara ha ranga.' 33 Mutu litu kandi gë yi, ehe ëdi da kö'du komba laka aba zi yi tayi ne. Ze biya dëdi kinye da komo Wirì zi kowo a'di akiya."

Me'do 'ba Petero

34 Petero ame'do henye, "Yaanya aba ma yolo ku Wirì o'do lövo vidì biya kölo. 35 Wirì na rakyenyi vidì ma ere ni, ehe o'do wa ma lake. 36 Ayole kö'du kise mati Wirì i'di zi vidì 'ba Yiserele, mati mo utu Yësu Korisito, Yere 'ba vidì biya, zi rakyëyi ki'di zi zë. 37 Ayole ku wa mati o'do rë ni, ta bi ne biya mi Yudiya. Ayeto biya mi Galilaya, tapëti Yowani ayada biya zi vidì bapatisi. 38 Wirì i'di Lawo Laka ehe kyigo zi Yësu tëmi Nazereta. Mo ëdi Yësu aba, mati mo alasi toko kö'du laka ko'do, ehe vidì k'o'jo aba, zë ma hu kyigo 'ba Satani. 39 Ze biya dongo wa ma o'do 'dö mi Yuda ehe mi Yerusalem. I'di Yësu zi koli da taka, 40 mora ko'do wota aba yaa, Wirì injë mo na didi, ehe o'do mo zi kongö. 41 Anza vidì biya ra ongo mo,

ze ra nje dongo mo, wakonyo ehe wakuwë mo aba tapëti tēnyī 'bomo tēmī koli. Ze ra Wiri inzi zi yada kö'du mo zi vidi maakowe. ⁴² Wiri ayada zi ze zi yöyö zi vidi henye, Yësu ra inzi mo ku zi vurë 'ba didi yöku eti kiya. ⁴³ Nēbi biya iyanni henye, vidi biya ma edinni koma aba mi Yësu, akila kö'du kyēnyë 'bëzë ne mi ru mo."

Tu'dë irinni Lawo Laka

⁴⁴ Mati Petero edi gba ame'do, Lawo Laka ayi da vidi ma edi mbili nni koze ne. ⁴⁵ Kya 'ba vo kome ma nbete, mati ayinni Petero eti, ze na rakaga ga kö'du Lawo Laka i'di ku zi tu'dëe, ⁴⁶ ga kö'du zë owonni tu'dë edinni ku me'do mi ha mēnzë maakowe Wiri yeto aba. Here Petero iya henye, ⁴⁷ "Tu'dë nenyee i'di Lawo Laka ku zi zë, kpa kaa dēdi mo aba. Ma yolo ku vidi maako o'bo dë ze yata ta bi zë bapatisi." ⁴⁸ Petero i'di kö'du zi zë bapatisi mi ru 'ba Yësu Korisito. Here zë ako'jonnī ho mo zi lima rë nni ko'do tisi aba.

11

Petero mi kutë vo lö'böwë mi Yerusalema

¹ Vo lituwë ehe vo lö'böwë mi Yudiya owonni henye tu'dëe ombanni da kö'du kise 'ba Wiri ku. ² Here mati Petero ayi Yerusalema, kya vo kome nbete ayeto hë nni wasa mo aba, ³ zë iyanni henye, "Yi alima na yingo mi lijo 'ba tu'dëe, ehe onyo wa kpa zë eti!"

⁴ Here Petero ayada kö'du ma o'do rë ni, iya henye, ⁵ "Mēdi mi gawo 'ba Jopa ehe mēdi amötu, mati mongo rayada kazi Wiri. Mongo komoriyë ayëhu rë ni, ehe wa maako kaa mbili bongö kyedre iri ta bi golo'bo 'bomo sowo tayi akaño zi ma. ⁶ Mati mongo bi mi mo, ngötuwë 'ba lijo, ngötu mökuwë, watelee, ehe aliye. ⁷ Mowo gu iya zi ma henye, 'Petero, enyi riyë! Ofo nenyee, ehe onyo zë.' ⁸ Mora miya henye, 'Yere, mo'bo dë ko'do here, gba monyo wa maako mati edi na ti'da ehe mandere anza na laka zi konyo ne dë."

⁹ Gu ta komoriyë ame'do zi ma löhu, iya henye, 'Ezë Wiri o'do wa maako ku nbala, iya dë henye, anza dë na laka zi konyo.' ¹⁰ Nenyee o'do rë ni da wota, gba kazi koba mo biya löhu komoriyë. ¹¹ Truku'du kora wota tēmī Kasariya oronni komo loko mati mēdi alima 'domo. ¹² Lawo Laka ayada zi ma ti'bë zë eti ehe kazi kö'du sösu. Here öndu mi Yësu modaka i'benni ma aba, ehe dödu mi loko 'ba kora nenyee. ¹³ Mo ayada zi ze malayika alaya zi ni, iya henye, 'Utu vidi maako Jopa zi kora maako ru mo Simona Petero, ¹⁴ mo akayada zi ye hala yi ehe vidi biya mi lijo 'bëyi akayomo.'"

¹⁵ "Tapëti ma yeto me'do, i'di Lawo Laka zi zë, kaa mati Lawo Laka i'di zi ze biyeto aba. ¹⁶ Ma sösu me'do 'ba Yere, iya henye, 'Yowani abapatisi wini aba, mora akabapatisiye Lawo Laka aba.' ¹⁷ Wiri i'di zi tu'dë naniye kpa waki'di mati mo i'di zi ze, mati di'di koma 'beze mi Yere Yësu Korisito. Hala ma kayata Wiri?" ¹⁸ Mati zë owonni Petero iya nenyee, oronni ta bi hë nni wasa, ehe ayetonni Wiri yeto, iyanni henye, "Wiri yaanya aba o'do tu'dëe ku dë nni koto zi ni, ehe i'di didi ku kpa zi zë."

Kanisa mi Atiyoko

¹⁹ Kya 'ba vo lö'bö 'ba Yere maakowe apere rë nni ga kö'du 'ba wayaza ma ayeto kofo 'ba Setifano aba. Zë i'benni kowo kaa Ponisiya, Seyipurusu, ehe Atiyoko. Zë ayadanni kö'du kise ne nje zi Yude. ²⁰ Kya 'ba vo lö'bö maakowe tēmī Seyipurusu ehe Sirënë i'benni Atiyoko ehe ayetonni yada zi vidi 'ba Girigi kö'du yöyö laka ne ga kö'du 'ba Yere Yësu. ²¹ Kyigo 'ba Yere edi zë aba, ehe vidi kayo oto dë nni zi Yere, ehe omani mi mo.

²² Kö'du yöyö ma o'do rë ni ne, oko zi kanisa mi Yerusalema, ehe zë utunni Baranaba Atiyoko. ²³ Mati Baranaba oko ani, ehe ongo hala Wiri i'di kö'du lake ku zi zë. Mo na rakyenyi, ehe mo alenze zë zi

limannî koma aba mî Yere biya di'di nni aba. ²⁴ Baranaba mo kora laka 'ba koma kyedre aba, ehe oso mo ndo Lawo Laka aba. Vidi kayo oto dë nni zi Yere.

²⁵ Here Baranaba i'bë Tasisi Sawolo koma. ²⁶ Mati mo i'ja Sawolo, ika mo Atiyoko. Ani zë adrokonnî rë nni kanisa eti koo kolo, ehe ayandi vidi kayo. Ani mî Atiyoko vo lö'böwë 'ba Yere dagba ako'jo Korisito 'ba.

²⁷ Mî kadra nenye aba, kya 'ba nëbi maakowe ta Yerusalema ayinnî Atiyoko. ²⁸ Ma kolo temî zë ru mo Agabusu. Wakonyi 'ba Lawo Laka aba, mo ayada kö'du iya henye, "Madöyi kyënyë atëdi temî damöku ne biya." O'do rë nî mî kadra ma Kulidasi ra na yere. ²⁹ Vo lö'bö ma ëdinnî mî Atiyoko ombannî zi kutu wakonyi maako zë ato'bönnî zi önduwë mî Korisito ma ëdinnî mî Yudiya. ³⁰ Here zë inzinnî Baranaba ehe Sawolo zi koba wakidî 'bënnî zi vo dagbe 'ba vo lö'böwë mî Yerusalema.

12

Heroda ayaza vo kome

¹ Mî kadra nani, Yere Heroda ayaza kya vidi 'ba kanisa. ² Mo i'di kö'du zi vo kanye zi da Yemisi öndu 'ba Yowani kikye kulu aba. ³ Mati Heroda ongo nenye o'do vidi 'ba Yude na rakyenyi, mo iri Petero mî kadra karama 'ba mangolo'bo kazi langa. ⁴ Mo i'di Petero mî kamba, ehe i'di kö'du zi vo kanya gboko sowo zi go mo kongo. Heroda o'do mala zi mo ki'di bi 'ba vurë, komo vidi kayo tapëti karama 'ba laga 'ba koli. ⁵ Mati Petero ëdi na sesi mî kamba, vidi 'ba kanisa onnî dë ta bi 'ba mötu zi Wirî ga kö'du mo.

Ayasi Petero na dangölö temî kamba

⁶ Gba ta komo yondo zi Petero ki'di bi 'ba vurë, mo ëdi ako'do, ehe ida mo nyori riyö aba mî kutë vo kanya riyö. Vo kanya riyö maakowe ëdinnî ha loko ma ödu mî kamba ne kongo. ⁷ Truku'du malayika kazi

Yere alaya, ehe bikanyi ayanyi bi toko mî kamba. Malayika ne isa Petero ta dakapa mo, ehe aliro mo riyë. Here mo iya henye, "Kandi! Ënyî riyë!" Nyori alëpinnî ta kala mo, ⁸ ehe malayika ne iya zi mo henye, "Ënyî, usu bongo rë yi, ehe usu kamoka 'bëyi." Petero o'do kö'du ma ayada zi nî. Here malayika iya henye, "Yaanya aba usu bongo alikölu 'bëyi, ehe usu ga ma."

⁹ Petero i'bënnî malayika aba, mora mo asösu kö'du ne wirî ra isi nî. ¹⁰ Zë i'bë alagannî gboko riyö 'ba vo kanye, ehe mati ayinnî ha resi 'ba kahi zi gawo kyedre, ayëhu rë nî na bi dë nî. Zë i'bënnî yaga, ehe mati ëdi ti'bënnî ta da gëri, kandi malayika alaya dë. ¹¹ Mati Petero ayolo kö'du ma o'do rë nî ne, mo iya henye, "Yaanya aba ma yolo ku Yere ra utu malayika ëni zi yomo ma kazi Heroda, ehe kazi wa biya vo dagbe 'ba Yude asösunni zi kö'do zi ma."

¹² Here Petero i'bë zi lijo 'ba Mariya, ma 'ba Yowani Marako. Vo lö'böwë 'ba Yere ayinnî ga bi kolo ani, ehe ëdinnî amötu. ¹³ Petero akökö ha resi, ehe vo kalima mbara maako ru mo Roda, ayi ha loko zi do mo ya'ba. ¹⁴ Mati mo owo gu Petero, mo rakyenyi aba ndra, mo ayëhu ha resi dë. Mo aho hulëhu loko, ehe iya zi vidiyë henye Petero ëdi atoro ani. ¹⁵ Mora vidi biya ayadannî zi mo, iyannî henye, "Yi vo nökyi." Mora mo zo kiya henye, ne Petero ra. Here zë iyannî henye, "Ne malayika omo ra."

¹⁶ Petero zo kökö, le mî ndundu mo zë ayëhunnî ha resi. Zë ongönnî mo ehe zë na rakaga. ¹⁷ Petero ame'do kala nî aba zi zë zi torönnî ti. Mo ayada hala Yere ika nî yaga temî kamba. Mo iya kpa henye, "Ayade zi Yemisi ehe zi öndu maakowe kö'du ma o'do rë nî ne." Tapëti mo, mo ila bi nani ehe i'bë bi maako.

¹⁸ Mî damindö vere, vo kanya ma ëdinnî bi kongo rasösu kyedre aba, ehe rakaga aba kö'du a'di oko zi Petero. ¹⁹ Heroda i'di kö'du zi vo kanya 'bënyë zi mo koma, mora du

i'janni mo dë. Here mo ako'jo ha vo kanye, ehe i'di zë zi kofo. Tapëti nenyë, Heroda ila Yudiya i'bë zi lima mi Kasariya yaa.

Koli 'ba Heroda

²⁰ Heroda ehe vidi 'ba Tiyere ehe Sidoni na kamo oka ma kolö maako aba. Here gboko temi zë i'bënni Balatusu kongö, ma kolö temi vidi kyedre mi turu 'ba Heroda. Zë alëlunni da Balatusu henye nombanni zi rakyëyi ko'do mi kutë gawo 'bëzë ehe Heroda, ga kö'du dakaño 'bëzë i'ja wakonyo 'bëni ta bi ma Heroda na vo do mo.

²¹ Mi kadra ma zë ombanni do mo, Heroda ayi usu rë ni mi bongo 'ba yere. Mo alima da kyiti 'ba vurë ëni.

²² Vidi agbögbö hë nni iyanni henye, "Ame'do ndra kaa Wirü ta da vidi kora!" ²³ Kandi malayika kazi Yere otra mo akaño, ga kö'du mo oba wakoro 'ba Wirü. Kuruwë onyonni Heroda ehe oli.

²⁴ Kö'du kise 'ba Wirü zo rë ni pere. ²⁵ Tapëti Baranaba ehe Sawolo o'donni loo ma utu zë zi ko'do mo ne ku, a'banni Yerusalem, ehe obanni Yowani Marako kpa nni aba.

13

Baranaba ehe Sawolo

¹ Mi kutë vidi 'ba kanisa 'ba Atiyoko nëbi maakowe ehe vo komoyandiye ëdinni. Zë ra Baranaba, Simiyono ako'jo kpa Nigara, Lusiyosi temi Sirënë, Manani mo aboka 'ba yere Heroda ma kara, ehe Sawolo. ² Mati zë ëdinni Yere yeto ehe ha koro, Lawo Laka iya henye, "Inziye Baranaba ehe Sawolo zi loo mati minzi zë zi ko'do." ³ Here tapëti ha koro ehe mötu, zë i'dinni kala nni dë zë, ehe utunni zë da gëri 'bënni.

Baranaba ehe Sawolo mi Seyipurusu

⁴ Lawo Laka utu Baranaba ehe Sawolo zi Selesiya, ehe ta ani zë i'bënni da rutu 'ba Seyipurusu. ⁵ Zë okonni Salamisi, ayetonni kö'du kise 'ba Wirü yeti mi bi 'ba mötuwë 'ba Yude. Yowani Marako ëdi zë aba kaa vo wakonyi. ⁶ Baranaba ehe Sawolo

umunni da rutu zi Papahosi. Ani zë i'janni kora maako temi Yude, ru mo wisi 'ba Yësu. Mo vo möri ehe nëbi vo ndondo. ⁷ Mo o'do loo kpa zi Serigisu Pawolosi, yere 'ba rutu ne.

Serigisu Pawolosi, vo kö'du yolo, omba zi kowo kö'du kise 'ba Wirü, ehe mo utu litu kö'du Baranaba ehe Sawolo. ⁸ Mora Barayësu vo möri, ru mo maako Elimasi, awasa kö'du 'bëzë ne. Mo ayonzo zi yere sesi kazi koma mi Yësu. ⁹ Here Sawolo, ru mo maako kpa Pawolo, oso ndo Lawo Laka aba, mo ongo bi mbiyi da Elimasi ¹⁰ ehe iya henye, "Yi wisi 'ba Satani! Yi vo ndondo ehe vo wehe 'ba kö'du laka. Ndala aba, atorö ta bi me'do kyenyë kiya ra gëri tinyö 'ba Yere? ¹¹ Yere omba ti'bë riti ki'di zi yi, yi ko'do yaa na vo komoköndu. O'bo dekpe zi bikanyi 'ba kadra kongö."

Kandi komo kora ne ayöfu matutu köndu aba, ehe mo i'bë toko vidi maako koma zi ni gaga kala aba. ¹² Mati yere ongo kö'du mati o'do rë ni ne, mo rakaga aba mi kö'du yandi ga kö'du 'ba Yere ne. Here mo oma mi Yere.

Pawolo ehe Baranaba mi Atiyoko Pisidiya

¹³ Pawolo ehe oka maakowe ëti ilanni Papahosi ehe i'bënni zi Paga mi Pambaliya, mora Yowani Marako ila zë i'bë hulëhu mi Yerusalem. ¹⁴ Koso zë ne i'bënni dagba kazi Paga zi Atiyoko mi Pisidiya. Here mi ko'do 'ba ralawo aba zë i'bënni mi bi 'ba mötu ehe alimanni akaño. ¹⁵ Tapëti kö'du ko'jo temi kö'du ki'di ehe wayöruwë 'ba nëbiyë, vo dagbe utunni vidi maako zi yada zi Pawolo ehe Baranaba henye, "Aboka me, ëzë ëdiyë kö'du maako aba zi kiya mati akakonyi vidi, iye."

¹⁶ Pawolo ënyë riyë. Mo o'do kala ni, ehe ame'do, iya henye, "Vidi 'ba Yiserele, ehe vidi maako 'ba tu'dëe kpa mati ëdinni mötu Wirü, oze mbili ye. ¹⁷ Wirü 'ba Yiserele inzi zutu 'beze, ehe mo ila vidi 'beze kaa vo leze mati ëdi alimanni Ezipeto. Ani mo o'do zë na kyigo. Here

kyigo gära 'bëni aba, mo ayasi zë yaga. ¹⁸ Koo 'butësowɔ mo ongo gë zë mi da lipi. ¹⁹ Tapëti mo ayaña tu'dë madomoriyö mi Kanana, mo i'di dakaño 'bëzë zi vidi 'bëniyë kaa drivu. ²⁰ Nenyë o'do rë ni iri koo lamisowɔ 'butëmuyi."

"Tapëti kadra nani, Wirï i'di vidi 'bezee na vo vurëe le mi kadra 'ba nëbi Samowe. ²¹ Here vidi ombanni yere. Wirï i'di zi zë Yere Sawolo, wisi 'ba Kisi ta daliño 'ba Benyïmona. Mo iri koo 'butësowɔ. ²² Tapëti Wirï iri Sawolo, i'di Dawidi na yere pëti mo. Wirï iya ga kö'du mo henye, 'Dawidi wisi 'ba Jese ëdi kyinë 'ba vidi ma o'do ma ndra na rakyenyi. Mo o'do wa biya, mati momba mo zi ko'do.' ²³ Tëmi kozo 'ba kora nenyë, Wirï ika vo wayomɔ Yësu zi Yiserele, kaa alömu."

²⁴ "Mora gba kazi Yësu ayi dë, Yowani ëdi ayada zi vidi biya mi Yiserele zi dë nni kotɔ hulëhu zi Wirï ehe bapatisi kiri. ²⁵ Mati loo 'ba Yowani ëdi ku kara zi rë ni kinde, mo iya henye, 'Asösu 'be ma ëyi ra? Manza dë vidi mati ëdiyë bi mo kisi. Owowe mo ëdi tayi. Mo atayi 'da, ehe manza dë laka zi kamoka omo kinga.'"

²⁶ "Öndu me, kozowe 'ba Abarayama, tu'dëe biya mati ëdinni kinye Wirï mötu, kö'du kise 'ba wayomɔ nenyë utu zi ze. ²⁷ Vidi 'ba Yerusalema ehe vo dagba 'bëzëe ayolönni dë ëyi ra Yësu. Mandere zë ayolönni kpa dë mi me'do 'ba nëbiyë mati ëdi ako'jonnï mi ko'do 'ba ralawo biya. Zë o'dönni me'do 'ba nëbiyë ayi ku tinyö vurë kikyë aba ra Yësu. ²⁸ Gbi le ëzë i'ja kö'du maako dë le zi Yësu ki'di zi kofo, zë nduwë ha Pilato ko'jo zi mo kofo. ²⁹ Tapëti o'dönni wa mati nëbiyë ayörunni kö'du Yësu, oba mo akaño ta da taka ehe i'di mi ogo."

³⁰ "Mora Wirï injë mo tëmi koli. ³¹ Ko'do lakyi aba Yësu alaya zi vidi mati i'bënni mo aba tëmi Galilaya zi Yerusalema. Yaanya aba ëdinni kö'du mo yada zi vidi 'bezee. ³² Ze

kinye zi yada zi ye kö'du yöyö. Wa mati Wirï alömu zi zutu 'bezee, ³³ na ko'do, yaanya aba mo o'do ku zi ze Yësu kinjë aba zi didi. Eëdi kaa Wayeto 'ba Dawidi ma riyo iya henye,

'Yi wisi ama ra, ndenye mayi ku na 'Bu yi.' "

³⁴ "Wirï injë Yësu tëmi koli ehe ila ida ro mo dë zi teje. Eëdi kaa Wirï iya, 'Ma ki'di zi yi wa laka mati ma lömu zi Dawidi.'

³⁵ Ehe mi Wayeto 'ba Dawidi maako iya henye, 'Ila vidi laka 'bëyi ne dë zi teje mi ogo.'

³⁶ Mati Dawidi ëdi gba na didi, mo oro Wirï. Here tapëti mo oli, usu mo mi ogo 'ba zutu 'bomowe, ehe ida ro mo eje. ³⁷ Mora vidi mati Wirï injë tëmi koli, ida ro mo eje dë."

³⁸ "Aboka me, kö'du kise ne ëdi henye, Yësu akila kö'du kyënyë 'be! ³⁹ Kö'du ki'di 'ba Mosa o'bo dë e ko'do tinyö tëmi kö'du kyënyë 'be biya. Mora vidi ma ëdi koma aba mi Yësu, Wirï ako'do mo tinyö. ⁴⁰ Eëdiyë komokandi aba kazi, kö'du ma nëbi iyanni ne mo'do rë ni dë zi ye. Zë iyanni henye,

⁴¹ 'E vidi ma o'de lasa ra Wirï, ëdi rakaga aba ehe akoli. Ma ko'do wa maako mi kadra 'be, o'be dë zi koma, ëzë vidi maako ayada le zi ye.' "

⁴² Mati Pawolo ehe Baranaba ëdinni ku bi 'ba mötu 'ba Yude kila, vidi alenzenni zë zi kiya kyö kö'du kölö nenyee ko'do 'ba ralawo vere aba. ⁴³ Tapëti mötu, Yuda kayo ehe tu'dë kayo ma ëdinni Wirï mötu ne, i'bënni zë ëti. Pawolo ehe Baranaba alenze zë biya zi lima mi rakyëyi 'ba Wirï.

⁴⁴ Mi ko'do 'ba ralawo vere, vidi biya 'ba mi gawo ayinni zi kö'du kise 'ba Yere kowo. ⁴⁵ Mati Yude ongönni vidi kayo nee, zë na mikumbë. Zë alidinni Pawolo ehe ame'donni na kyënyë ra kö'du biya mati mo iya ne. ⁴⁶ Mora Pawolo ehe Baranaba kazi tere iyanni henye, "Domba zi

yada kö'du kise 'ba Wirī zi ye, gba kazi yada zi vidī maakowe. Mora ombe kö'du kise ne dë! Nenye ayada henye, ombe didi ma n̄buru n̄buru ne dë. Yaanya aba dëdī ti'bë zi tu'dëë. ⁴⁷ Yere i'di kö'du zi ze henye, 'Mi'di yi kinye kaa bikanyi zi tu'dëë, zi koba wayom̄o 'ba Wirī zi vidī mi dakaño biya.' ”

⁴⁸ Kö'du kise nenye o'do tu'dëë na rakyenyi, ehe zë ayetonnī me'do 'ba Yere. Vidī biya ma inzi ku kö'du didi ma n̄buru n̄buru, here omannī mi Yere. ⁴⁹ Kö'du kise ga kö'du 'ba Yere apere rë ni biya mi dakaño nenye. ⁵⁰ Mora Yude i'bënni zi mbara kyiḡo ma erenni Wirī, ehe kora vo dagbe 'ba gawo. Zë ofonni zë na kyënyë ra Pawolo ehe Baranaba, ehe ayetonnī zë yaza. Zë orenni zë yaga tēmi kapa 'ba dakaño nenye. ⁵¹ Pawolo ehe Baranaba akyito durufu 'ba ga bi nani ta ndi nni, ehe i'bënni dagba zi Yikoniyömu. ⁵² Mora vo lö'böwë 'ba ga ndi Yësu biya na rakyenyi, ehe onnī ndo Lawo Laka aba.

14

Pawolo ehe Baranaba mi Yikoniyömu

¹ Pawolo ehe Baranaba ame'donni mi bi 'ba mötu mi Yikoniyömu, ehe Yuda kayo ehe tu'dë kayo omannī mi Yere. ² Mora Yuda ma ombanni dë koma mi mo, o'donni tu'dë maakowe na kamo ehe ofo rë nni na vo wehe ra önduwë mi Korisito. ³ Pawolo ehe Baranaba alimanni ani kadra konda aba, me'do kö'du 'ba Yere kazi tere, ehe Yere i'di kyiḡo zi zë, zi kö'du koro ko'do ehe rakaga, mati akayada kö'du kise 'ba rakyëyi edi tinyö. ⁴ Vidī mi gawo 'ba Yikoniyömu ayolonnī dë a'di zi sösu. Kya maakowe omannī mi gboko 'ba Yude ehe maakowe omannī mi vo lituwë.

⁵ Ndundu mo aba, tu'dë maakowe ehe Yude, bi kölö vo dagba 'bënni eti, ombanni mala ko'do zi ko'do zë na kyënyë ehe zë ku'du yitö aba brua. ⁶ Mati Pawolo ehe Baranaba ayolonnī wa ma edi rë ni ko'do, zë

ahonni mi dakaño 'ba Lëyikoniya, ani mi gawo 'ba Liyisitra ehe Dëbë ehe bi ma kara dakapa dakaño ne. ⁷ Ani zë nduwë kö'du yöyö laka ne yeti.

Pawolo ehe Baranaba mi Liyisitra

⁸ Mi Liyisitra, kora maako edi ani o'jo mo na ndi keje ehe o'bo dë zi lasi. ⁹ Kora ne edi mbili ni koze da me'do 'ba Pawolo. Mati Pawolo ongo mo edi koma aba mi Yësu zi ko'jo, ¹⁰ mo agbögbö hë ni iya henye, “Ënyī riyë!” Kora ne öfu riyë ehe ayeto lasi toko. ¹¹ Mati vidī kayo ne ongönni wa ma Pawolo o'do ne, agbögbö hë nni yaga mi ha 'ba Lëyikoniya, iyanni henye, “Wiriyë ofonni rë nni ku na vidī köndu ehe ayinni ku akaño zi ze!” ¹² Vidī i'dinni ru da Baranaba, Zeyusi, ehe i'dinni ru da Pawolo Hemoso, ga kö'du mo ra ame'do. ¹³ Yëkëlu 'ba Zeyusi edi kara ha bi tödu zi gawo kyedre. Vo karasa 'ba Zeyusi ika ise ehe döruwë ha resi 'ba gawo kyedre, ga kö'du mo ehe vidiyë ombanni zi ki'di wakumu zi zë.

¹⁴ Mati Pawolo ehe Baranaba ayolonnī kö'du nenye, zë izanni bongö 'bënni ahonni mi kutë vidī kayo ne hë nni gbögbö aba henye, ¹⁵ “Ëdiyë kö'du nenye ko'do ga a'di? Ze vidī könduwë ra kaa e. Dika ze kö'du yöyö laka ra zi ye here zi ye kila wiri mbiya ma kazi kö'du, ehe oto de zi Wirī ma didi, ma o'do komoriyë, dakaño, wini kyedre, ehe wa biya mi zë. ¹⁶ Mi kadra ma alaga, Wirī ila vidī ti'bënni mi gëri 'bënni, ¹⁷ mora mo ayada mo edi ani tēmi wa laka mati mo o'do. Wirī utu mirë ta komoriyë ehe o'do wa 'be mi yaka övu. Mo i'di wakonyo zi ye ehe o'do di'di ye na rakyenyi.” ¹⁸ Gbi le tapëti Pawolo ehe Baranaba iyanni nenye biya, na kyiḡo zi zë yata vidī ta bi wakumu ki'di mo zi nni.

¹⁹ Kya 'ba Yude tēmi Atiyoko ehe Yikoniyömu ayinni, ofonni vidī kayo ne na wehe ra Pawolo. Zë otranni mo yitö aba ehe otönni mo yaga tēmi gawo kyedre. Asösunni mo oli ku,

20 mora mati vo lö'böwë atoto rë nni toko ra Pawolo, mo ɔɔ riyë ehe i'bë hulëhu mī gawo kyedre ne. Mī ko'do vere aba, mo ehe Baranaba i'bënni zi Dëbë.

Pawolo ehe Baranaba a'banni Atiyokɔ mī Siriya

21 Pawolo ehe Baranaba ayëtinni kö'du yöyö laka ne mī Dëbë ehe vidi kayo ayinni na vo lö'böwë. Here zë i'bënni hulëhu Liyisitra, Yikoniyömu, ehe Atiyokɔ. 22 Zë akigyönni vo lö'böwë ehe alenzenni zë zi limanni mī koma. Zë ayadanni zi zë henye, “Da tödu ze Damöku 'ba Wirī tēmi rayaza kyedre.” 23 Pawolo ehe Baranaba inzinni kyedree zi nni mī kanisa biya na kölö kölö. Here zë oro hë nni, amötunni, ehe i'dinni rēnni zi Yere zi gë zë gaga, ma ëdinni koma aba mī Yere. 24 Tapëti tī'bë kpuru Pisidiya, ze ayinni Pambaliya, 25 ehe tapëti zë ayëtinni kö'du mī Paga, here zë i'bënni akaŋo zi Italiya.

26 Ta Italiya i'bënni zi Atiyokɔ mī Siriya. Ani vo lö'böwë kyere dagba i'dinni zë zi Wirī gë zë kongɔ, mati ëdinni loo ko'do, yaanya aba loo inde rë nī ku. 27 Tapëti tokɔ mī Atiyokɔ, zë ako'jonnī kanisa bi kölö. Zë ayadanni zi vidi wa ma Wirī akonyi zë zi ko'do, ehe hala mo o'do zi tu'dëe zi koma. 28 Here zë alimanni ani vo lö'bö ëti mī kadra konda.

15

Ratoto mī Yerusalema

1 Vidi kora maakowe ayinni ta Yudiya zi Atiyokɔ ehe ayetonni yandi önduwë 'ba Korisito, iyanni henye, “Ayomɔ zë dë nje ëzë anbete zë ku kaa Mosa ayandi.” 2 Pawolo ehe Baranaba awasa hë nni zë ëti. Here kanisa omba zi kutu Pawolo ehe Baranaba ehe vidi maakowe zi tī'bë Yerusalema zi me'do mī kö'du nenyë zi vo lituwë ehe kyedree mī Yerusalema. 3 Here kanisa utu zë. Mati zë ëdinni ati'bë, zë i'bënni kpuru Ponisiya ehe Samariya, ehe ayadanni hala tu'dëe oto dë nni ku

zi Wirī. Kö'du yöyö nenyë o'do önduwë biya na rakyenyi.

4 Mati kora ne ɔkōnni mī Yerusalema, kanisa iri zë kalakyedre aba, ehe vo lituwë kyedree ëti. Pawolo, Baranaba ehe vidi ma ayinni zë ëti, ayadanni biya zi zë wa ma Wirī o'do kpuru kazi zë. 5 Here kya 'ba vo koma maakowe mati zë kpa Farasiye, zë ɔrōnni riyë iyanni henye, “Tu'dëe ma ŋbete zë, ehe morōnni kö'du ki'di 'ba Mosa.”

6 Vo lituwë ehe kyedree atoto rë nni me'do mī kö'du nenyë. 7 Ame'dōnni kadra konda aba. Here Petero ënyi riyë ehe iya henye, “Önduwë, ayole ku henye, kyere mī kadra ma alaga, Wirī inzi ma tēmi kutëe henye tu'dë akowōnni ta dami'di ha ma kö'du yöyö laka ehe koma. 8 Wirī mati ayolo a'di ra ëdi mī di'di vidi biya, mo ayada mo omba zë ku, Lawo Laka ki'di aba zi zë, kaa mo i'di zi ze. 9 Wirī o'do zë dë kutu ta re ze. Mo o'do di'di zë ŋbala koma aba. 10 Yaanya aba, kö'du a'di ëdiyë yonzo Wirī, wa yeto ki'di gu vo lö'bö nenyee? Wakinjë nenyë ayeto ndra le ze ehe zutu 'bezee ɔ'bo dë kinjë. 11 Mora doma henye, akayomɔ ze waki'di 'ba rakyëyi aba kazi Yere Yësu, kpa kaa tu'dëe.”

12 Vidi biya alimanni liwo mati owōnni Baranaba ehe Pawolo ayadanni hala Wirī o'do kö'du koro, kyinë kyigo 'bëni, ehe rakaga zi tu'dëe kpuru kazi zë. 13 Tapëti zë indenni me'do ku, Yemisi iya henye, “Önduwë, oze mbili ye zi ma! 14 Simona ayada henye hala Wirī ayi mī kadra ma dagba zi tu'dëe, ehe o'do kya maakowe na vidi ëni. 15 Me'do 'ba nëbiyë ida rë nī ku kö'du kiya 'bama aba. E'di na yöru, 16 'Ma kata'ba ehe kuvö löhu loko 'ba Dawidi ma alëpi.

Ma kuvö tēmi rayaŋa 'bomo ehe ko'jo mo riyë löhu,

17 here vidi ma ɔsōnni ehe tu'dëe, mati ma ko'jo zi tēdinni vidi 'bama, akōmanni Yere.

Ma Yere ra, miya wa nenyee.

18 Ma ayada zë mi kadra ma alaganni kyere.’ ”

19 Here ma sösu dë da ki'di wakinjë yeto da tu'dëë, ma ëdinni ku dë nni kopi zi Wirì. 20 Da yöru ehe nje yada zi zë, anza dë zi konyo wa maako ma i'di ku zi wirì mbiye, anza dë zi ndoro ko'do, anza dë zi konyo ida 'ba ngötu maakowe mati urì gu mo, ehe anza dë zi konyo yama. 21 Ga kö'du ki'di 'ba Mosa ayëti ku mi gawo biya mi koo lakyi, ehe ta ga ko'do 'ba ralawo biya ëdi ako'jo mi bi 'ba mötu 'beze.

Waraga zi tu'dë ma ëdinni koma aba mi Yere

22 Vo lituwë ehe kyedree, ehe biya vidì 'ba kanisa ombanni zi kutu kya kora 'bënni maakowe zi Atiyoko zi ti'bënni Pawolo ehe Baranaba ëti. Zë inzinni Sila ehe Yudasi, mati ako'jo kpa Barasaba, zë ra na vo dagbe 'ba önduwë. 23 Zë ayörunni waraga iya henye, “Ze vo lituwë, ehe kyedree, ze önduwë dutu wamëtë zi ye biya tu'dë mati vo lö'böwë 'ba Yere mi Atiyoko, Siriya ehe Silisiya.”

24 “Dowo ze henye, vidì maakowe ta kinye, o'donni yë rasösu aba, ga kö'du ma zë iyanni, mora dutu zë dë. 25 Here da tötö re ze ehe domba ku zi kinzi kya kora maakowe kutu zë zi ye, ni aboka laka 'beze Baranaba ehe Pawolo ëti. 26 Kora nenyee i'di didi nni ku kö'du 'ba Yere Yësu Korisito. 27 Dëdi kpa kutu zi ye Yudasi ehe Sila, zë ra akayadanni zi ye hë nni aba, kpa kaa da yöru. 28 Lawo Laka ayada zi ze henye, di'di ze kya wakinjë maako dë ndra zi ye ta da ma nenyee: 29 anza dë zi konyo wa maako ma i'di ku zi wirì mbiye, anza dë zi konyo yama, anza dë zi konyo ida 'ba ngötu maakowe mati urì gu mo, ehe anza dë zi ndoro ko'do. Èzë o'de kö'du nenyee, ako'de na laka. Dutu wamëtë 'beze zi ye.”

30 Kora söwö ne ilanni Yerusalem ehe i'bënni Atiyoko. Here zë ako'jonnì vidì 'ba kanisa bi kölö ehe i'di waraga ne zi zë. 31 Mati waraga ne ako'jo, i'di rakyigo ehe rakyenyi

kyedre zi zë. 32 Yudasi ehe Sila zë ku nëbiyë, zë iyanni kö'du kayo mati i'di kyigo zi önduwë. 33 Kora mati zë ta Yerusalem, tapëti alimanni kadra maako aba mi Atiyoko, zë ënyinni ta'ba zi vidì mati utunni zë. Önduwë iyanni zi zë henye, “i'bëë na rakyëyi.” 35 Mora Pawolo ehe Baranaba alimanni nduwë mi Atiyoko. Ani zë ayandinni kö'du ehe ayëtinni me'do 'ba Yere, vidì kayo maakowe ëti.

Pawolo inye rë nni Baranaba aba

36 Kadra maako aba yaa, Pawolo iya zi Baranaba henye, “Di'bë ze hulëhu ehe ti'bë kongö önduwë mi Korisito mi gawo biya mati da yëti me'do 'ba Yere mi zë. Here da kayolo ze hala zë ëdinni ako'do.”

37 Baranaba omba zi Yowani koba, ru mo vere Marako. 38 Mora Pawolo omba dë, ga kö'du mo ila zë mi Pambaliya ehe mo öro ku ta bi löö ko'do zë ëti. 39 Pawolo ehe Baranaba awasa hë nni, ehe vidì kölö tëmi zë i'bë gëri 'bëni kutu. Baranaba oba Marako ehe i'bënni Seyipurusu, 40 mora Pawolo inzi Sila ehe i'bënni gëri ma kutu. Önduwë mi Korisito i'dinni zë ku da kala Wirì. 41 Pawolo i'bë kpuru Siriya ehe Silisiya vidì 'ba kanisa ko'do zi kyigo.

16

Timotiyo o'do löö Pawolo aba ehe Sila

1 Pawolo ehe Sila a'banni zi Dëbë ehe Liyisitra. Ani vo lö'bö maako alima ani, ru mo Timotiyo. Ma mo Yuda ra ehe vo koma, mora 'bu mo tëmi Girigi. 2 Önduwë mi Korisito mi Liyisitra ehe Yiköniyömu iyanni kö'du laka ra Timotiyo, 3 ehe Pawolo omba mo zi ti'bënni ëti. Mora Pawolo anbete mo dagba, ga kö'du vidì 'ba Yude biya toko ani, ayölonni henye 'bu 'ba Timotiyo tëmi Girigi. 4 Mati zë i'bënni tëmi gawo zi gawo agamo, zë ayadanni zi vidiyë a'di ra vo lituwë ehe kyedree mi Yerusalem ombanni, ehe zi zë koro kö'du kira nenyee. 5 Kanise

ayinni na kyigo mi koma 'bënni, ehe 'duwi vidi kayo i'di koma 'bënni mi Yere.

Rayada 'ba Pawolo mi Trowasi

⁶ Pawolo aboka 'bëni eti 'bënni kpuru temi Paragiya ehe Galatiya, ga kö'du Lawo Laka ila zë dë zi kö'du yeti mi Asiya. ⁷ Tapëti zë okonni mi Mayisiya, zë ayonzonni zi ti'bë mi Bataniya, mora Lawo Laka 'ba Yësu ila zë dë. ⁸ Here zë i'bënni dagba kpuru Mayisiya le okonni zi Trowasi. ⁹ Yondo aba, Pawolo ongo rayada, vidi maako temi Mesedoniya edi toro ani ehe lenze ni, iya henye, "Ayi Mesedoniya zi konyi ze!" ¹⁰ Tapëti Pawolo ongo rayada ne ku, da yeto geri koma zi ti'bë Mesedoniya. Da yolo ku Wiri ra ako'jo ze zi kö'du yöyö laka ne yeti ani.

Ludiya ayi na vo lö'bö 'ba Yere

¹¹ Di'bë ze mbiyi temi Trowasi zi Samotresi baburu aba, ehe mi kö'do vere aba doko ze mi Napolisi. ¹² Ta karani, di'bë ze mi Filipi, gawo mati dagba Roma iri mi Mesedoniya. Do'do ze da kyö mi Filipi. ¹³ Mi kö'do 'ba ralawo, di'bë ze yaga ha resi 'ba gawo kyedre ne dakapa ranga, da sösu 'beze da ki'ja bi 'ba motu ani. Da lima ze akaño ehe da me'do zi mbara mati ayinni. ¹⁴ Ma kölö temi zë ra Ludiya, mo temi gawo kyedre 'ba Tayatira ehe mo vo bongo 'buluyë kogo dagba ra. Mo vo motu 'ba Yere Wiri ra, ehe Yere ayëhu di'di mo zi komba da kö'du mati Pawolo edi kiya. ¹⁵ Here tapëti mo vo dakota 'bëni eti abapatisi zë, mo asesi zo ze lenze, "Ëzë asösu ma tinyö mëdi koma aba mi Yere, ayi alima liño 'bama." Ndundu mo aba, mo alëlu de ze gbo.

Pawolo ehe Sila mi kamba

¹⁶ Mi kö'do kölö maako aba, ze da geri 'beze zi ti'bë bi 'ba motu, dandosi de ze wujë vo kalima aba. Mo edi dakyiky i aba mi ni here i'di kyigo zi mo zi yada kö'du ma gba ani. Tapëti kö'du nenye kö'do,

mo o'do kahi kyö zi kyedre 'bëniyë. ¹⁷ Wu'jë ne usu ga Pawolo, ehe kosi ze, ehe mo zo nduwë hë ni gbögbö, henye, "Kora nenye vo kalima 'ba Wiri ma kyedre. Zë edinni ayada zi ye hala zi yome." ¹⁸ Nenye i'bë kö'do kayo aba. Ndundu mo aba, Pawolo ofo rë ni ehe iya zi dakyiky na kamo, iya henye, "Mi ru 'ba Yësu Korisito, mi'di kö'du zi yi kila wujë tisi nenye!" Kandi dakyiky ne ila mo.

¹⁹ Mati vo kyeti 'ba wujë vo kalima ne ayolonni henye ga geri 'ba kahi kö'do 'bëzë i'bë ku, zë irinni Pawolo ehe Sila ehe ikanni zë zi vo kalakonde mi bi 'ba wakogo. ²⁰ Zë ayadanni zi vo mi turu henye, "Yuda nenye edinni ku gawo kyedre 'beze ne yaña! ²¹ Zë edinni ayada zi ze kö'do wa mati ze vidi 'ba Rome ila ze dë zi kö'do."

²² Vidi kayo alodronni na radroko wehe aba da Pawolo ehe Sila. Here vidi 'ba mi turu iyanni zi vidiyë henye ote bongo 'bëzë, ehe i'dinni kö'du zi vidiyë zë ku'bö movo aba. ²³ Tapëti waku'bö kyënyë, i'di zë mi kamba, ehe ayada zi vo ga kamba kongö ne zi gë zë kongö laka kazi ahonni. ²⁴ Vo ga kamba kongö ne o'do kaa mati ayada zi mo. Mo i'di zë mi kutë kamba ehe ida ndi zë nyori aba ra kulugbu yeto.

²⁵ Mi kutë yondo, Pawolo ehe Sila edinni amötu ehe ngala 'ba wayeto ya'bi aba zi Wiri, maboso maakowe edi 'bënni mbili nni koze. ²⁶ Truku'du kinzikinzi kyigo ayi akoho kamba le hu mo aba. Ha loko ayëhu rë nni, ehe nyori alëpi biya ta ndi mabosowe. ²⁷ Mati vo ga kamba kongö aliro ehe ongo ha loko ayëhu rë ni ku huwë, mo oba kulu 'bëni ehe omba ku kara zi rë ni kofu, ga kö'du mo asösu 'bëni maboso ahonni ku. ²⁸ Mora Pawolo agbögbö hë ni, "Ofo rë yi dë! Vidi maako aho dë."

²⁹ Vo ga kamba kongö ako'jo kö'du wa'do ehe i'bë mi kamba. Mo alëpi tese aba akaño burutu Pawolo ehe Sila. ³⁰ Tapëti mo ayasi zë yaga temi

kamba, mo ako'jo hë zë iya henye, "A'di ra ma ko'do zi tɔmɔ?"

³¹ Zë aya'bannì do mo iyannì henye, "Oma mî Yere Yësu, ehe akayɔmɔ yî. Nenyë ëdî kpa tînyö zi vidî biya ma alima liɔ 'bëyi."

³² Here Pawolo ehe Sila ayadannì zi mo kö'du 'ba Yere, ehe kpa zi vidî biya liɔ 'bɔmo. ³³ Mati gba na yɔndɔ, vo ga kamba kongɔ oba zë bi mati mo atɔ'bɔ kaka ɔɔ zë. Here mo biya vo dakota 'bëni ëti abapatisi zë. ³⁴ Vo ga kamba kongɔ oba Pawolo ehe Sila liɔ 'bëni, i'dî wa zi zë konyo. Mo na rakyenyi, ga kö'du mo i'dî koma 'bëni ku mî Wiri ehe vo dakota 'bɔmowe kpa.

³⁵ Mî damindö vere aba, vo 'ba mî turuwë, utunnì kya turu daköndu maakowe kö'du ki'dî aba zi vo ga kamba kongɔ iya henye, "Ile Pawolo ehe Sila mî'bënnì."

³⁶ Vo ga kamba kongɔ ayada zi Pawolo iya henye, "Vo mî turu i'dinnì kö'du zi ye kinga yî Sila aba na dangölö. Yaanya aba i'bëë na rakyëyi."

³⁷ Mora Pawolo iya zi turu daköndu nee henye, "Ze vidî 'ba Roma ehe turuwë 'ba Roma ëdî ze ku'bö ta da komo vidî kayo, kazi vurë 'beze kiya. Zë u'dunnì ze mî kamba. Yaanya aba zë asösu 'bënnì, zë atɔ'bɔnnì ze kutu na liwo? E e, zë o'dönnì dë! Zë ra mayinnì kinye ehe ze yasi yaga."

³⁸ Mati turu daköndu ne ayada zi vo mî turu henye, Pawolo ehe Sila zë vidî 'ba Roma, zë na tere.

³⁹ Zë i'bënnì ako'jonnì hë zë kö'du 'ba wakila. Zë ayasinnì zë yaga tëmî kamba ehe ako'jonnì hë zë, zi tî'bënnì 'de tëmî gawo ne. ⁴⁰ Here Pawolo ehe Sila i'bënnì mbïyi liɔ 'ba Ludiya, ani zë ongönnì önduwë, iyannì me'do 'ba rakyigɔ zi zë, ehe i'bënnì gbɔ.

17

Riti mî Tasalanika

¹ Tapëti zë i'bënnì kpuru Am-bahipolisi ehe Apoloniya, zë i'bënnì

dagba zi Tasalanika. Bi 'ba mötu 'ba Yude ëdî mî gawo kyedre nani.

² Here ëdî kaa 'duwi, Pawolo i'bë ani zi bi 'ba mötu, ehe mî ko'do 'ba ralawo wota mo ame'do zi vidiyë. Mo ame'do tëmî wayöruwë ³ zi yada zi zë henye, ëdî laka zi Korisito ki'ja riti, ehe ëdî laka mo ënyi tëmî koli. Pawolo ayada kpa zi zë henye, "Yësu mati mëdî kö'du mo kiya, Korisito ra." ⁴ Kya maakowe tëmî zë omannì mî kö'du ma Pawolo iya, ehe ayinnì na vo lö'bö kaa Pawolo ehe Sila. Tu'dë maakowe ehe mbara kayo mati vidî ayölonnì zë ndra omannì kpa mî kö'du kise ne.

⁵ Yuda maakowe, na mikumbë ehe zë omannì vidî 'ba kö'du kyënyë ko'do maakowe mati alimannì toko ra bi 'ba wakogo zi yeto wehe ko'do mî gawo kyedre ne. Zë ombannì zi Pawolo kirî ehe Sila kika yaga zi vidî kayo ne, ehe zë i'bënnì zɔ mbïyi liɔ 'ba Jasono. ⁶ Mora mati zë i'jannì zë dë ani, zë irinnì Jasono ehe öndu maakowe ëti. Zë obannì zë zi vo kalakonda 'ba gawo kyedre ehe hë nnì gbögbö aba henye, "Pawolo ehe Sila o'dönnì kö'du kyënyë ku ta bi ne biya. Yaanya aba, ayinnì ku kinye ⁷ ehe Jasono irî zë kalakyedre aba liɔ 'bëni. Zë biya owennì kö'du ki'dî 'ba Yere 'ba Roma ku, iyannì henye, vere maako ru mo Yësu, Yere ra." ⁸ Vo mî turu nenyee na rasösu, mati owonnì nenyë. ⁹ Here zë o'dönnì Jasono ehe maakowe ëti zi kôhi kopi dagba atehe 'da zë kila ati'bë.

Mî Beriya

¹⁰ Mî yɔndɔ kölö ne, önduwë utunnì Pawolo ehe Sila zi Beriya, ehe tapëti zë ɔkonnì, i'bënnì mî bi 'ba mötu 'ba Yude. ¹¹ Vidî 'ba Beriya ndra na laka ta da vidî 'ba Tasalanika, ga kö'du zë rakyenyi aba zi kö'du kise ne kirî, ehe ko'do ta ga ko'do, zë ayandinnì wayöruwë, zi kongɔ ëzë kö'du nenyee tînyö.

¹² Kayo tëmî zë i'dî koma 'bënnì mî Yere, vidî mbara Girigî mati vidî ayölonnì zë ndra ehe vidî kora kayo,

13 mora mati Yude mi Tasalanika owonni Pawolo edi kö'du kise 'ba Wiriri ne yeti mi Beriya, ze i'benni ani ehe o'donni vidi kayo ne zi tedinni na vo wehe 'ba Pawolo. 14 Kandi onduwe utunni Pawolo akaño ha ranga, mora Sila ehe Timotiyö alima 'benni mi Beriya. 15 Vidi kora maakowe i'benni na kowö Pawolo aba le kaa Atenisi, ehe a'banni kö'du aba zi Sila ehe Timotiyö zi tayinni kandi zi ni.

Mi Atenisi

16 Mati Pawolo edi bi Sila ehe Timotiyö kisi mi Atenisi, mo rasösu kyedre aba zi kongö wiriri mbiya mi gawo kyedre ne. 17 Mo i'bë mi bi 'ba mötu 'ba Yude zi me'do zi Yude ehe zi vidi 'ba Girigiyë ma erenni Wiriri. Ko'do ta ga ko'do mo ame'do kpa zi vidi mati mo i'ja bi 'ba wakogo. 18 Kya vo komoyandi Epikuriyöno maakowe ehe vo komoyandi Isitowiki maakowe awasa he nni kpa mo aba. Vidi ako'jonni kö'du henye, "A'di ra vo lumë nenyey ayonzo zi kiya?"

Maakowe iyanni henye, "Pawolo edi kö'du wiriri 'ba vo leze ra yeti!" Ze iyanni here ga kö'du mo edi ame'do kö'du 'ba Yesu ehe tenyi 'ba vidi temi koli. 19 Ze ikanni Pawolo bi 'ba ratoto ako'jo Aropagusi, ehe iya henye, "Ayada zi ze, a'di ra kö'du yandi kyiyi 'beyi ne biya edi? 20 Dowo ze ika kö'du rakaga maakowe da yolo ze de mi me'do 'beyi ne a'di ra?" 21 Kpa ndra ta da wa maako, vidi 'ba Atenisi ehe vo leze mati edi alimanni ani, owö zi kowo ehe zi me'do kö'du wakyiyi maako.

22 Here Pawolo öro mi kutë bi 'ba Aropagusi iya henye, "Vidi 'ba Atenisi, monge vidi 'ba yeni ndra. 23 Mati medii ti'bë kpuru bi kongö aba da wa mötuwë, mi'ja me'do da karasa: Zi wiriri ma kazi yolo. Amötuwë wiriri nenyey, mora tinyö ayole mo de. Here momba zi yada kö'du mo zi ye."

24 Wiriri nenyey ra o'do damöku ehe wa biya mi mo. Mo Yere 'ba komoriyë ehe dakaño ehe mo alima de mi yekëlu mati uvö kala vidi köndu aba. 25 Mo omba wakonyi de kazi vidi maako. Mo i'di didi, lawo, ehe wa kpa biya zi vidi. 26 Temi vidi kölö, Wiriri o'do vidi mati alimanni dakaño, ehe mo o'do kadra ehe bi zi vidi limanni 'domo. 27 Wiriri o'do nenyey biya, here zi ze ni koma, ehe tokö yaga, ehe ni ki'ja. Mora mo anza de na kowö ta re ze, 28 ehe mo i'di kyigö zi ze, zi lima, zi tehe, ehe zi tedi eyi 'beni ze. "Ze gisi ömo," kaa vo ngala ya'bi 'be maakowe iyanni. 29 Kyere ze gisi 'ba Wiriri, da sösuwë de henye, mo edi kaa wiriri mbiya o'do yaga temi dahabo mandere manzede mandere yitö. Mo anza de kaa wa mati vidi köndu akasösu ehe ko'do. 30 Köö mati alaga kyere naniyey, Wiriri ila nenyey biya ga kö'du vidi ayolonni de a'di ra nedinni ko'do. Mora yaanya aba mo iya henye, vidi biya ta bi ne motö de nni zi mo. 31 Mo ako'jo ko'do mo ku mati ako'do vurë vidi 'ba damöku na laka. Ehe mo inzi kora ne, Yesu zi ko'do vurë. Wiriri i'di yolo mo nenyey zi ze biya Yesu kinjë aba temi koli.

32 Kandi mati vidi owonni Pawolo iya, kora injë temi koli, kya ze maakowe ayetonni kogo. Maakowe iyanni henye, "Da kowo ze yi ame'do ga kö'du nenyey kadra maako aba löhu." 33 Mati Pawolo ila bi 'ba ratoto ne ku, 34 kya kora maakowe i'dinni koma 'benni mi Yere ehe i'benni Pawolo aba. Ma kölö temi vidi 'ba ratote ru mo Danasiyösi, ehe mbara maako ru mo Damari ehe maakowe kpa kayo i'di koma 'benni mi Yere.

18

Pawolo mi Koriti

1 Pawolo ila Atenisi i'bë Koriti, 2 ani mo i'ja Akuwila, kora maako Yuda ra temi Poniyyitusu. Anza na konda ta ga ma nenyey, Akuwila ayi ta Italiya mbara 'beni Pirisila aba, ga kö'du Yere Kulidasi i'di kö'du Yude biya zi Roma kila. Pawolo i'bë

zi kongɔ Akuwila ehe Pirisila ³ ehe i'ja zë vo loko da'börö kuvöwë ra. Pawolo kpa vo loko da'börö kuvö ra, here mo alima zë ëti ehe o'dönni lɔ ga bi kölö. ⁴ Mi ko'do 'ba ralawo biya, Pawolo i'bë bi 'ba mötu 'ba Yude. Mo ame'do zi Yude ehe tu'dë maakowe ehe ayonzo zi zë kopi.

⁵ Mora tapëti Sila ehe Timotiyɔ ɔkonnï ta Mesedoniya, mo ayaŋa kadra 'bëni biya zi yëti kö'du zi Yude Yësu mo Korisito ra. ⁶ Ndundu mo, zë ofɔ rë nnï dɔ mo alidinni mo. Here mo akɔhɔ durufu ta ra bɔngɔ 'bëni ehe iya zi zë henye, “Wa mati o'do rë nï zi ye, atëdi kö'du litë 'be ra! Ayaŋe ru ma dë. Yaanya aba ehe dagba ani mëdi ti'bë yëti zi tu'dë maakowe.” ⁷ Pawolo idra rë nï liŋɔ 'ba kora maako ru Tito Jusitusu mo vo mötu zi Wirï, ehe liŋɔ 'bomo kara dakapa bi 'ba mötu. ⁸ Kurusipo ra vo dagba 'ba bi 'ba mötu ne. Mo ehe vidï biya mi dakota 'bomo i'di koma 'bënni mi Yere. Ma kayo maakowe mi Koriti owonni kö'du kise ne kpa, ehe vidï biya mati koma aba mi Yere abapatisi zë.

⁹ Yonzo kölö maako aba, Yere ame'do zi Pawolo tëmi rayada iya henye, “Ere dë, zi sesi kö'du yëti nduwë dagba. ɔɔ dë! ¹⁰ Ma yi aba, ehe vidï o'dönni wa maakowe dë zi yi. Vidï kayo mi gawo kyedre nenyë, 'bama ra.” ¹¹ Pawolo alima mi Koriti kɔɔ kölö ehe yehe modaka, vidï yandi me'do 'ba Wirï aba.

¹² Mati Galikö Yere 'ba Akasiya, kya Yuda maakowe ayinni bi kölö ehe irinni Pawolo. Zë ikanni mo bi 'ba vurë ¹³ ehe iyanni henye, “Kora nenyë ëdi yonzo zi vidï 'beze ko'do zi mötu Wirï mi gëri mati kö'du ki'di 'beze omba dë.” ¹⁴ Gba kazi Pawolo me'do, Galikö iya henye, “Ëzë ëdi vurë kiya ra kora nenyë, na vo kö'du kyënyë ko'do mandere wa maako eme dë, ma kowo me'do 'bëyi ne. ¹⁵ Mora kyere nje me'do 'ba ha, ru ehe kö'du ki'di 'be, onge go mo na bi de. Momba dë zi vurë ma here ne, kiya.” ¹⁶ Here mo utu zë yaga ta bi 'ba vurë. ¹⁷ Vidï ne irinni

Sositenisi, vo dagba bi 'ba mötu 'ba Yude, u'bönni mo komo bi 'ba vurë. Mora du kö'du ne ɔgo dë da Galikö.

Pawolo a'ba Atiyɔkɔ 'ba Siriya

¹⁸ Tapëti lima 'ba Pawolo yaa vo lö'bö 'ba Yere ëti mi Koriti, mo iya zi zë alime gbɔ ehe i'bë Siriya, Akuwila aba ehe Pirisila. Mora gba mo i'bë dë, mo atëtë dë nï bi 'ba Senesiriya ga kö'du mo o'do lömu zi Wirï. ¹⁹ Mati zë ɔkonnï Efeso, Pawolo ila Pirisila ehe Akuwila. Mo i'bë bi 'ba mötu zi me'do zi Yude ani. ²⁰ Zë ako'jonnï hɔ mo zi lima ani na konda, mora mo omba dë. ²¹ Mo ayada zi zë alime gbɔ, ehe iya henye, “Ëzë Wirï ila ma, ma tayi hulëhu.” Here mo ila Efeso.

²² Pawolo i'bë zi Kasariya, bi mati mo amëtë kanisa. Here mo i'bë dagba Atiyɔkɔ. ²³ Tapëti lima 'bomo tisi ani, mo ila ehe i'bë zi bi kayo mi Galatiya ehe Paragiya. Mo akonyi vo lö'böwë ani zi tayinni na kyigo mi koma 'bënni.

Apolo mi Efeso

²⁴ Yuda maako ru mo Apolo ayi zi Efeso. Apolo o'jo mo mi gawo kyedre 'ba Alikazenderiya. Mo vo kö'du yɔlɔ 'ba wayöruwë 'ba Wirï kayo. ²⁵ Mo ayɔlɔ kö'du 'ba gëri 'ba Yere kpa kayo, ehe mo ëdi ame'do mi mo, da kö'du komba kyedre aba. Wa mati mo ayandi kö'du Yësu ëdi tinyö, mora mo ayɔlɔ nje bapatisi 'ba Yowani. ²⁶ Apolo ayeto me'do kazi tere bi 'ba mötu. Mati Pirisila ehe Akuwila owonni mo, zë obanni mo liŋɔ 'bënni ehe akonyinni mo zi yɔlɔ kö'du 'ba Wirï na laka.

²⁷ Apolo omba zi ti'bë zi Akasiya. Here önduwë ayörunni waraga ayada zi vo lö'böwë mati ëdinni ani ne, zi mo kiri kalakyedre aba. Tapëti Apolo ɔkɔ mi Akasiya, mo na wakonyi kyedre zi vidï biya mati i'di koma 'bënni mi Yere Yësu ga kö'du waki'di 'ba rakyëyi 'ba Wirï. ²⁸ Mo alëpi mi ha wasa Yude ëti, ehe ta da komo vidï kayo. Mo oba tëmi wayöruwë zi yada henye, Yësu mo Korisito ra.

19

Pawolo mi Efeso

¹ Mati Apolo ëdi mi Koriti, Pawolo i'be kyëti dakaŋo, ehe oko mi Efeso. Ani mo i'ja kya vo lö'bö 'ba Yere maakowe. ² Mo ako'jo hë zë iya henye, “Mati i'diyë koma 'be mi Yësu, i'di Lawo Laka ku zi ye?” Zë aya'banni do mo iyanni henye, “E e, gba dowo ze kö'du 'ba Lawo Laka dë.”

³ Pawolo ako'jo hë zë iya henye, “Here, bapatisi 'ba a'di ra iriyë?” Zë aya'banni do mo iyanni henye, “Bapatisi 'ba Yowani.”

⁴ Pawolo aya'ba do mo iya henye, “Yowani abapatisi vidi, here zi dë nni koto zi Wirì. Mora mo ayada kpa zi zë, vidi maako ëdi tayi, ehe zë aki'di koma 'bënni mi mo. Yësu ra vidi mati Yowani ëdi ame'do kö'du mo.”

⁵ Tapëti vidi owonni Pawolo iya nenye, abapatisi zë mi ru 'ba Yere Yësu. ⁶ Here, Pawolo i'di kala ni dë zë. I'di Lawo Laka ku zi zë ehe zë ame'donni ha kazi yolo maako aba, ehe kumë me'do. ⁷ Ani ëdi kaa kora 'butë domoriyö mi gboko nenye.

⁸ Yehe wota aba, Pawolo i'be mi bi 'ba motu 'ba Yude, ehe ame'do vidi ëti kazi tere kö'du damöku 'ba Wirì. Mo ayonzo zi dë zë lëlu, ⁹ mora maakowe tëmi zë na vo kazi kö'du kowo, ehe ombanni dë zi koma. Ta da komo vidi kayo, zë iyanni kö'du kyënyë ra gëri 'ba Wirì. Pawolo ila zë, ehe oba vo lö'böwë ni aba zi loko yandi 'ba Tiyerenisi. ¹⁰ Mo ame'do ani 'duwi koo riyö, le Yuda biya ehe tu'dë maakowe mi Asiya owonni kö'du kise 'ba Yere.

Gisi 'ba Seva

¹¹ Wirì i'di kyigo zi Pawolo kö'du koro ko'do. ¹² Vidi obanni mandili ehe bongö mati ise ida ra Pawolo, ehe zë injënni zë, zi vidi biya mati na rakoo. Biya vidi mati na rakoo ako'jo, ehe dakyiky i'bënni yaga. ¹³ Kya kora Yuda maakowe, i'bënni toko yonzo zi kore dakyiky yaga mi ru 'ba Yere Yësu. Zë iyanni zi dakyiky henye, “Ayi yaga mi ru kölo

'ba Yësu, mati Pawolo ëdi ayëti!” ¹⁴ Gisi kora madomoriyö 'ba kyedre 'ba vo karase 'ba Yude, ru mo Seva gisi 'bomo ëdinni ko'do nenye.

¹⁵ Ko'do maako aba dakyiky iya zi zë henye, “Ma yolo Yësu, ehe mowo kö'du Pawolo, mora yi 'bëyi ëyi?”

¹⁶ Mora kora mati dakyiky aba mi ni ne, öfu dë zë ehe u'bö zë. Zë ahonni yaga ta loko, na ga mbiya ehe onjo aba. ¹⁷ Mati Yude ehe tu'dë maakowe mi Efeso owonni kö'du nenye, zë tere aba, here zë ayetonni ru 'ba Yere Yësu. ¹⁸ Yaanya aba vo lö'bö kayo odrö hë nni ga kö'du kyënyë mati nëdinni ako'do. ¹⁹ Kya maakowe mati na vo möri ne, ikanni buku 'bënni ehe o'bo zë komo vidi kayo. Buku nenye ogo kpuluku'butëmuyi kahi nbiriri. ²⁰ Here kö'du kise 'ba Yere apere rë ni, ehe ayi ndra na kyigo.

Kö'du ki'di kowe mi Efeso

²¹ Tapëti kö'du nenye biya o'do rë ni ku, Pawolo omba zi ti'bë Mesedoniya ehe Akasiya da gëri 'bëni Yerusalema. Pawolo iya henye, “Ta nani ma katibë gba zi Roma.”

²² Here mo utu vo konyi 'bëni riyö, Timotiyö ehe Eresito zi Mesedoniya. Mora mo alima nduwë tisi mi Asiya.

²³ Mi kadra nani kö'du kyënyë o'do rë ni mi Efeso ga kö'du Gëri 'ba Yere. ²⁴ Vo toka 'ba manzede kuku maako ru mo Demetrise ëdi lö 'bëni aba, ko'do wiri mbiya 'ba Aratemisi tëmi manzede. Zë mati o'donni lö zi mo, i'janni kahi kyö.

²⁵ Demetrise ika bi kölo vidi mati mi lö kölo ne, ehe iya henye, “Aboka me, ayole dëdi lima na laka ga kö'du nenye. ²⁶ Mora tinyö onge ku, ehe kowo hala kora nenye Pawolo ëdi vidi kayo kofö, anza dë nje mi Efeso, mora ta ga bi ne biya mi Asiya. Mo iya henye, wiri mati ze vidi köndu dëdi ko'do mo ne, anza wiri ma tinyö ra dë. ²⁷ Vidi biya akayeto kö'du kyënyë kiya ra lö 'beze. Vidi atoronni ta bi koro wiri kyedre 'ba Aratemisi, mati ëdi motu mi Asiya ehe biya mi damöku ne.”

²⁸ Mati vidi 'ba loo owonni nenyè, ènyinni na kamo ehe ayetonni hènni gbögbö, “Kyedre ra Aratemisi, wiri 'ba Efeso.” ²⁹ Kandi gawo kyedre ne ku ha gbögbö aba, ehe vidi kora maakowe irinni Gayisu ehe Arisitarisi, mati ayinni ta Mesedoniya Pawolo aba. Here vidi biya ahonni bi 'ba ratoto 'ba gawo. ³⁰ Pawolo na bi dè nì omba ti'bè komo vidi kayo, vo kome ilanni mo dè. ³¹ Kya 'ba vo kalakonda maakowe mati na aboka 'bomowe utunni kö'du kise kpa zi mo, mo lenze kazi ti'bè. ³² Vidi kayo bi 'ba ratoto ne, hènni gbögbö kö'du wa maako, ehe agamowe kpa hènni gbögbö ga kö'du maakowe. Da vidi biya na wiri wiri, ehe na kayo temi zè ayolanni dè kö'du a'di nayinni go mo bi kölö. ³³ Vo dagba 'ba Yude adu'dunni kora maako ru mo Alekazende komo vidi kayo, ehe ayetonni yada zi mo a'di ra zi kiya. Mo ame'do kala nì aba zi zè tōtō ti, ehe ayonzo zi mī kö'du ne ya'ba, a'di ra edi ti'bè dagba. ³⁴ Mora mati vidi kayo onganni mo Yuda ra, zè biya agbögbö hènni kadra riyō aba, “Kyedre ra Aratemisi, wiri 'ba Efeso.”

³⁵ Ndundu mo aba vo mī turu 'ba gawo ne, o'do vidi kayo zi tēdi ti. Here mo iya henye, “Vidi 'ba Efeso, vidi biya mī damōku ne ayolanni henye yēkēlu edi mī kutē gawo kyedre 'beze, ga kö'du zi mōtu kyedre wiri Aratemisi. Eyi ra ayolo dè henye, kyinē mo, mati alēpi ta komoriyē, edi kinye?” ³⁶ Vidi maako o'bo dè tandi ga kö'du nenyè. Here, alime ti, o'de kö'du kyenyē maako dè. ³⁷ Ike kora nenyee kinye, anza dè le, zè ra olanni yēkēlu mandere lidi wiri 'beze. ³⁸ Eze Demetrisi vo loo 'bēni eti asusunni vidi maako, dēdi ze kalakonda aba, 'duwi bi 'ba vurē edi na yēhu. Vurē akikye rē nī 'da ani. ³⁹ Eze waako edi ndra ta da mati ombe, akako'jo mī bi 'ba vurē. ⁴⁰ Tapēti kö'du mati o'do rē nī ndenye, kyenyē mo edi, akasusu ze ra, na vo kö'du ki'di pere. Wakila

anza dè ga kö'du biya 'ba kö'du ki'di pere ne, da tō'be dè zi hu kö'du ma laka ne kiya.” ⁴¹ Tapēti kö'du nenyè kiya, mo apere ratoto ne, mo ayada zi vidi ti'bēnni.

20

Pawolo i'bē kpuru Mesedoniya ehe Giriḡi

¹ Tapēti ha gbögbö inde rē nī ku, Pawolo ise kö'du zi vo lö'böwē ehe ame'do me'do 'ba rakyigo zi zè. Mo ila zè, ehe i'bē zi Mesedoniya. ² Kaa mati mo i'bē ta bi maako zi agamo, mo ame'do me'do 'ba rakyigo zi vo lö'böwē kö'du kise kayo aba. Ndundu mo, mo i'bē Giriḡi ³ ehe alima ani yehe wota. Pawolo omba ku zi ti'bē Siriya. Mora Yude o'donni yerē rō mo, here mo omba zi ti'bē hulēhu ta gēri 'ba Mesedoniya. ⁴ Mo oba Sapatere wisi 'ba Piyasi ta Beriya, Arisitarisi, Sekandusu ta Tasalanika, Gayisu ta Dēbē, Timotiyo, ehe vidi riyō 'ba Asiya ru zè Tayihikasi ehe Trohimusu nī aba. ⁵ Zè i'bēnni dagba zi Trowasi, ehe isinni bi ze ani. ⁶ Tapēti karama 'ba mangolo'bo konyo kazi langa, dayi ze ta Filipi. Yaa ko'do da muyi aba, di'ja zè mī Trowasi, ehe da lima ani ko'do 'ba gima kölö.

Pawolo mī Trowasi

⁷ Mī dagba ko'do 'ba gima, da toto re ze wakonyo bi kölö. Pawolo ame'do zi vidi le mī kutē yōndo, ga kö'du mo omba ti'bē mindō aba. ⁸ Riyē mī lokotōro bi ma dēdi re ze toto, ani lamba kayo edi. ⁹ Kora obi maako ru mo Yuteyusi edi alima mī bingō 'ba loko. Mati Pawolo ame'do, ame'do na konda, Yuteyusi anano. Ndundu mo aba, mo i'bē ko'do ehe alēpi temi lokotōro ma wota 'ba riyē le dakaḡo. Mati injenni mo riyē, mo oli wēni ku. ¹⁰ Pawolo i'bē akaḡo ehe idē rē nī da Yuteyusi. Mo iri mo mī kanza nī ehe iya henye, “Asōsuwē dē! Mo edi na didi.” ¹¹ Tapēti Pawolo i'bē hulēhu riyē mī lokotōro, mo owe mangolo'bo ehe onyo. Mo ame'do le ra bi kezi ehe

i'bë. ¹² Here zë obanni kora obi ne liŋo na didi, ehe zë rakyenyi aba.

Ta Trowasi zi Meletusu

¹³ Di'bë ze dagba zi baburu ehe di'bë baburu aba zi Asoso, ehe domba ti'bë zi Pawolo koba mi baburu. Mo ako'jo nenyë ga kö'du mo edi ti'bë ani ndi aba. ¹⁴ Mati mo i'ja ze mi Asoso, mo ayi mi baburu ehe di'bë zo dagba zi Mitiyilina. ¹⁵ Mi ko'do vere, dayi zi bi maako kara ra Kiyosi ehe mi ko'do vere doko Samoso. Tapëti ko'do ma nani, di'bë ze Meletusu. ¹⁶ Pawolo omba zi ti'bë dagba Efeso kopi, ga kö'du mo omba dë zi kadra yaŋa mi Asiya. Mo na korokoro ehe omba zi tedi mi Yerusalema mi ko'do karama 'ba wakumu ta yaka.

Pawolo iya alime laka zi kyedree 'ba kanisa 'ba Efeso.

¹⁷ Ta Meletusu Pawolo utu kö'du kise zi kyedree 'ba kanisa 'ba Efeso zi tayinni zi ni. ¹⁸ Mati zë okonni ani, mo iya henye, "Ayole wa mati mo'do ku biya mi kadra medi eti, mati mayi dagba zi Asiya. ¹⁹ Yuda maakowe o'donni mala ra ma ehe o'do ma na rasosu ehe riti. Mora medi loo 'ba Yere ko'do komo tolo aba ehe kazi rakisi. ²⁰ Mati ma yeti kö'du mi vidi kayo, mandere yandi kö'du mi liŋo 'be, miri wa maako dë hulëhu ta bi yada wa mati akakonyiye. ²¹ Ma yada zi Yude ehe tu'dë maakowe zi dë nni koto zi Wiri temi kö'du kyenyë ko'do 'benni ehe zi koma mi Yere 'beze Yesu. ²² Ma yolo dë, a'di ra ako'do re ni zi ma mi Yerusalema, mora ma koro Lawo Laka 'ba Wiri ehe ti'bë ani. ²³ Mi gawo kyedre biya mi'bë, Lawo Laka ayada zi ma henye, aki'di ma mi kamba ehe ma tedi mi riti. ²⁴ Mora ma sosu wa ma ako'do re ni zi ma dë, momba nje zi taho zi kinde loo mati Yere Yesu i'di zi ma ko'do. Loo nenyë zi yada kö'du yöyö laka 'ba Wiri, waki'di 'ba rakyeyi."

²⁵ "Mi'bë temi bi maako, zi bi maako, yeti zi ye kö'du 'ba damöku 'ba Wiri, mora yaanya aba ma yolo ku, vidi maako temi ye ongo ma dekpe löhu. ²⁶ Ma yada zi ye

ndenyë, mo'do wa kyenyë maako dë zi ye. ²⁷ Ma yada wa mati Wiri omba zi ye yolo ne, ku biya. ²⁸ Ongö ga re, ehe vidi biya Lawo Laka i'di ku kale ze zi gë zë kongö. Ediyë na vo yako 'ba kanisa 'ba Wiri, kanisa mati Wiri ogo yama 'ba wisi 'benni aba. ²⁹ Ma yolo ku, tapëti ti'bë 'bama, maakowe atayinni kaa wöliwöli kyenyë lepï de kamo aba. ³⁰ Kya 'ba vidi 'be maakowe, akiganni mbërë zi vo lö'bö 'ba Yere ta'da. ³¹ Ediyë bi kida aba! Asösuwë hala kadra ehe yondo aba koo wota ma sesi yandi ye tolo aba komo ma.

³² Yaanya aba, mi'di ye ku da kala Wiri. Asösuwë kö'du kise 'ba waki'di 'bomo 'ba rakyeyi. Kö'du kise nenyë, ato'bo konyi ye, ehe aki'di zi ye drivu mi kutë zë biya mati o'do zë nbala. ³³ Momba kahi 'ba vidi maako dë, mandere bongö. ³⁴ Ayole ku hala mo'do loo kala 'bama aba zi ko'do ma na didi ehe aboka me. ³⁵ Mora wa biya mati mo'do, yada hala ako'de zi konyi vo leriye. Asösuwë, Yere 'beze Yesu iya henye, 'Ya'da ayi kayo ta bi waki'di ndra ta da wakiri.'"

³⁶ Tapëti Pawolo inde me'do kiya ku, mo alomvo akaŋo zë eti biya ehe amotunni. ³⁷ Vidi biya udunni ehe onzonni mo ehe unzunni ho mo. ³⁸ Zë na rasosu ga kö'du Pawolo ayada zi zë henye, "Onge ma dekpe löhu." Here zë i'benni mo aba zi baburu.

21

Pawolo i'bë Yerusalema

¹ Tapëti kiya alime gbo, di'bë mbiyi zi Kosi baburu aba. Mi damindö mo aba doko Rudasiya ehe ta karani, di'bë zo Patara. ² Di'ja baburu edi ti'bë Ponisiya, dödu ze mi mo di'bë gbo. ³ Dayi ze bi mati dongö ze Seyipurusu ehe di'bë zo daaba 'bomo, bitoro 'ba baburu 'ba Tiyere mi Siriya, ani baburu omba ku zi wakinjë yasi temi ni. ⁴ Di'ja ze vo lö'böwë 'ba Yere ehe da lima zë eti gima kölö. Here Lawo Laka ayada zi zë, zi yada zi Pawolo mi'bë

dë Yerusalema. ⁵ Mora mati Gima inde rë nī ku, da yeto ti'bë dagba da gëri 'beze löhu. Vidi kora biya mbara 'bënni ëti ehe gisisi alasinni ze aba tēmi gawo zi ha ranga kye-dre. Dodro domo ze akaŋo dagoti, damötu. ⁶ Tapëti kiya alime gbo zi oka kölo maako, dëkyi mi baburu ehe zë i'bënni hulëhu liŋo.

⁷ Di'bë ze ta Tiyere zi Potemasi, ani da mëtë ze önduwë ehe da lima zë ëti ko'do kölo aba. ⁸ Mi ko'do ma vere di'bë zi Kasariya ehe da lima ze liŋo 'ba Pilipo vo kö'du yëti. Mo kölo tēmi vidi kora madomoriyö mati akonyinni vo lö'böwë. ⁹ Mo ëdi gisi minzö kazi koze aba sowo. Zë na vo kumë kö'du.

¹⁰ Dëdi ze mi Kasariya ko'do kayo aba, mati nēbi ru mo Agabusu ayi zi ze ta Yudiya. ¹¹ Mo iri ko'di ga Pawolo, ehe mo ida kala ni ehe ndi ni mo aba. Here mo ayada zi ze, iya nenyë, “Lawo Laka iya nenyë, Yude mi Yerusalema akidanni kora vo kyeti 'ba ko'di nenyë. Zë aki'dinni mo kpa zi tu'dë maakowe.”

¹² Tapëti Agabusu iya nenyë, ze ehe vidi ma ëdinni lima ani, alenzenni Pawolo zi ti'bë dë zi Yerusalema. ¹³ Mora Pawolo aya'ba da me'do iya nenyë, “Kö'du a'di, ëdiyë kudu ehe di'di ma kowe? Manza dë nje nzo zi kida, mora mëdi kpa nzo zi koli ga kö'du 'ba Yere Yësu mi Yerusalema.”

¹⁴ Kyere do'bo dë zi Pawolo ko'do zi dë ni kopi, dila mo ehe damötu, “Ako Yere, o'do zi ze wa mati omba zi rë ni ko'do.”

¹⁵ Here ze nzo zi ti'bë Yerusalema. ¹⁶ Kya 'ba vo lö'bö maakowe tēmi Kasariya, i'bënni ze aba ehe obanni ze zi lima liŋo 'ba Manasono. Mo ta Seyipurusu ehe vo lö'bö ra biyeto aba.

Pawolo ehe Yemisi

¹⁷ Mati doko mi Yerusalema, önduwë na rakyenyi irinni ze kalakyedre aba. ¹⁸ Pawolo i'bë ze aba zi Yemisi kongö ko'do vere aba, ehe kyedree 'ba kanisa ëdinni biya ga bi mo. ¹⁹ Pawolo amëtë zë ehe

ayada hala Wiri o'do ni zi konyi tu'dë maakowe. ²⁰ Vidi biya mati owonni nenyë ayetonni Wiri, ehe iyanni zi Pawolo nenyë, “Öndu ze, ato'bo kongö hala kpuluku 'ba vidi 'beze Yude ayinni ku na vo lö'böwë! Ehe zë biya nzo zi koro kö'du ki'di 'ba Mosa. ²¹ Mora ayada zi zë nenyë, ëdi ayandi Yude mati ëdinni alima mi kutë tu'dë maakowe, kazi koro kö'du ki'di 'ba Mosa. Zë iyanni nenyë, ayada zi nni nbete gisi kora 'bënni dë mandere lö'bö ga dalëti 'beze. ²² A'di ra da ko'do yaanya aba, vidi owonni ku ëdi kinye? ²³ Ako, o'do wa ma da ko'jo kö'du mo. Vidi kora sowo 'beze maakowe o'donni lömu ku zi Wiri. ²⁴ Oba kora nenyë o'do rë yi nbala zë ëti na kö'du ki'di 'ba Mosa, ehe opi waki'di 'bëzë here zë mohi dë nni. Here zi vidi biya yolo nenyë, kö'du ako anza dë mi kö'du yada 'bëzë ne. Zë akayolanni orowe kö'du ki'di 'ba Mosa. ²⁵ Kadra ma alaga nani aba, da yada zi vo lö'böwë 'ba tu'dë maakowe, mati da sösu zi zë ko'do. Diya zi zë, monyonni wa mati i'di zi wiri ma mbiya ne dë. Ayada zi zë, monyonni yama dë, mandere ida 'ba ngötu mati uri gu mo. Ayada kpa zi zë, mo'donni kö'du kyënyë 'ba ndoro dë.”

²⁶ Mi ko'do vere aba, Pawolo oba kora sowo ni aba ehe ako'jo rë nni nzo mi kadra kölo. Here mo i'bë mi yëkëlu ehe ayada ndala aba kadra 'ba ra ko'do nbala ne akinde rë ni ehe ndala aba aki'di wakumu zi ma kölo tēmi zë.

İri Pawolo mi yëkëlu

²⁷ Mati kadra 'ba ra ko'do nbala ku kara zi rë ni kinde, kya 'ba Yuda maakowe tēmi Asiya onganni Pawolo mi yëkëlu. Zë o'donni vidi kayo na kamo Pawolo aba, ehe zë irinni mo. ²⁸ Vidi kayo hë nni gbögbö aba, iyanni nenyë, “Kora 'ba Yuda akonyi ye ze! Kora nenyë i'bë ta bi ne toko, kö'du kyënyë kiya aba ra vidi 'ba Yiserele, ehe kö'du ki'di 'ba Mosa, ehe yëkëlu nenyë. Mo ika

komokaya kpa zi yëkëlu laka nenyë, tu'dë maakowe kika mī mo.”²⁹ Kya zë maakowe asösunnī henye Pawolo ika Trōhimusu ta Efeso mī yëkëlu, ga kö'du zë ongōnnī zë 'dō riyō mī gawo kyedre ne.

³⁰ Mī gawo kyedre ne biya kpōrō aba, ehe vidī ayinnī taho aba. Zë irinnī Pawolo ehe otōnnī mo yaga tēmī yëkëlu. Here ha loko biya isi rē nī. ³¹ Vidī ombannī ku kara zi Pawolo kofo, mati kyedre 'ba turu anjiya mī turu 'ba Roma owo henye biya Yerusalema ayeto ku zi kamo ko'do. ³² Kandi mo oba kya vo kanya maakowe ehe vo da kanye, ehe ahonnī bi mati vidī kayo atōtō rē nni zi mo. Kandi mati vidī kayo ne ongōnnī vo kyëlu ne, ehe vo hu kanye, zë orōnnī ta bi Pawolo ku'bō.

³³ Kyedre 'ba vo kyëlu ne i'bë ehe irī mo, ehe ida mo nyōri riyō aba. Here mo ayōnzō zi yōlō, ëyi ra Pawolo ehe a'di ra mo o'do. ³⁴ Kya 'ba vidī kayo maakowe agbōgbō hē nni kö'du wa maako, ehe maakowe agbōgbō hē nni kö'du wa maako 'beri. Mora ëdinnī ku ko'do kpōrō kyo kyedre 'ba vo kyëlu o'bo dē zi wa maako ki'ja. Here mo i'di kö'du zi Pawolo koba bi 'ba vo kanye. ³⁵ Mati zë okōnnī ani, vidī kayo ayinnī na kamo, here vo kanya irinnī Pawolo riyë ehe injënnī mo. ³⁶ Vidī kayo alō'bōnnī ga ndi zë ehe nduwë hē nni gbōgbō aba henye, “Ofo mo! Ofo mo!”

Pawolo ame'do zi vidī kayo

³⁷ Mati ombannī ku zi Pawolo koba mī bi 'ba vo kanye, mo ako'jo ha kyedre 'ba vo kyëlu ne, iya henye, “Ma tō'bo dē kiya kö'du maako zi yi?” Kyedre 'ba vo kyëlu ne ako'jo hō mo iya henye, “Hala ayōlō ha 'ba Girigī? ³⁸ Anza dē vidī 'ba Ezipeto mati ayeto kamo anza na kōwō ehe alēpī dagba zi vo wehe ko'do kpulukusowō yaga mī da lipī?”

³⁹ Pawolo aya'ba dō mo iya henye, “E e. Ma Yuda ra, ta Tasisi gawo kyedre laka mī Silisiya. Ako ila ma, ma me'do zi vidī kayo nee.”

⁴⁰ Kyedre 'ba vo kyëlu ayada zi mo, mo atō'bo me'do. Here Pawolo orō riyë ame'do kala nī aba zi vidī. Mati dē zë ku liwo, mo ame'do zi zë ha 'ba Hibiru aba.

22

¹ “Önduwë ehe 'buwë, owowe kaa miya wa mati o'do rē nī.” ² Mati vidī kayo ne owonnī Pawolo ame'do zi nni mī ha 'ba Hibiru, zë ayinnī ndra liwo. Here Pawolo iya henye, ³ “Ma Yuda ra, o'jo ma mī gawo kyedre 'ba Tasisi mī Silisiya. Mora mövu kinye mī Yerusalema na vo kö'du ko'jo 'ba Gamalili, ehe ayandi ma zi kusu ga ndi kö'du ki'di 'ba zutu 'beze biya. Tinyō, ma kpa momba zi Wiri koro, kaa e biya mati ndenye.”

⁴ “Ma yaza vidī mati usu Gëri 'ba Yere, ehe mofo kya maakowe. Miri maakowe ehe mī'di mī kamba. Ma sōsu dē, ëzë zë kora mandere mbara. ⁵ Kyedre 'ba vo karase, ehe biya vidī mī magalesi akato'bo yadannī zi yi nenyë ëdi tinyō. Miri waraga kazi zë, zi öndu ze mī Damasika, here zi ma kirī vidī ehe zi kika zë mī Yerusalema zi yaza.”

Pawolo ayada kö'du ra kopi 'bëni (Loo 9:1-19, 26:12-18)

⁶ “Ko'do kölö maako aba, kaa kadra kutë, mëdi ku zi tōkō kara Damasika, bikanyi ta komoriyë, kandi ayanyi bi toko ra ma. ⁷ Ma lēpī dakaŋo ehe mowo gu ëdi ko'jo wa, ‘Sawolo, Sawolo, kö'du a'di ëdi yaza ma?’ ”

⁸ “Ma ya'ba dō mo henye, ‘Yi 'bëni ëyi, Yere?’ Yere aya'ba dō mo iya henye, ‘Ma Yësu 'ba Nazereta! Ma ra, ëdi ayaza ne.’ ⁹ Vidī ma ëdinnī ti'bë ma aba, ongōnnī bikanyi ne, mora owonnī gu dē.”

¹⁰ “Ma ko'jo kö'du henye, ‘Yere, omba a'di zi ma ko'do?’ Here mo ayada zi ma iya henye, ‘Ënyi riyë ehe i'bë mī Damasika. Ëzë okō ani, a'di akayada zi yi ko'do.’ ¹¹ Bikanyi kyedre ne ku ndra here mō'bo dē zi bi kongō. Oke ra irinnī ma kala aba kika mī Damasika.”

12 “Mì gawo kyedre nani, kora maako ëdi ru mo Ananiya, mo koma aba mì kö'du kî'dî 'ba Mosa, ehe Yude biya mati alimannî ani, ombannî mo laka. 13 Mo ayi zi ma, ehe iya henye, ‘Sawolo, öndu ma, yaanya aba akongö bi löhu!’ Kandi mö'bö bi kongö. 14 Here Ananiyasi ayada zi ma iya henye, ‘Wirî mati zutu 'beze amötunnî, inzi yî ku zi yolo wa mati mo omba o'do rë nî ku. Mo inzi yî zi kongö Mo Mati Tînyö, ehe zi gu mo kowo, 15 ga kö'du zi tedi na vo kiya 'ba wa mati ongö ehe owo. 16 A'di ra ëdi bi mo kisi? Ënyî riyë! Irî bapatisi zi kö'du kyënyë 'bëyi kaka, mötu aba zi Yere.’”

Ako'jo Pawolo zi kö'du yëti zi tu'dë maakowe

17 “Tapëti ma nenye ma'ba Yerusalema ehe mî'bë mî yëkëlu zi mötu. Ani mongö rayada 18 'ba Yere. Mo iya zi ma henye, ‘Kandi, ila Yerusalema! Vidi ombannî dë kowo, wa mati ëdi akiya ga kö'du ma.’ 19 Ma ya'ba dö mo henye, ‘Yere, zë ayolonnî henye mî bi 'ba mötu kayo 'beze mirî, ehe mu'bö vidi mati ëdinnî koma aba mî yî. 20 Ofo Setifano ga kö'du mo ame'do kö'du yî. Mörö ani, ehe hu kö'du kî'dî nduwë. Here mongö ga böngö 'ba kora mati ofonnî mo.’ 21 Mora Yere ayada zi ma ti'bë, ehe mo alömu zi kutu ma köwö zi tu'dë maakowe.”

22 Vidi kayo ne owonnî le Pawolo iya nenye. Here zë ayetonnî hë nni gbögbö. “Ofowe kora nenye! Mo ö'bö dë zi lima.” 23 Zë nduwë hë nni gbögbö. Zë akö'honnî böngö 'bënnî toko ehe u'dunnî durufu mî buluku. 24 Kyedre 'ba vo kyëlu mî turu 'ba Roma, i'dî kö'du zi Pawolo koba bi 'ba vo kanye, ehe ku'bö so'da aba. Mo o'do nenye zi yolo kö'du a'di vidi ëdi hë nni gbögbö da Pawolo. 25 Mati vo kanya ëdinnî ku Pawolo kida zi ku'bö, mo ako'jo ha vo da kanye ma ëdi törö ani, “Ëdi na dangölö zi ku'bö vidi 'ba Roma dagba ayönzö mo dë komo vurë?” 26 Mati vo da kanye owo nenye, mo

i'bë zi kyedre vo dë nî iya henye, “Ëdi a'di kö'do? Kora nenye vidi 'ba Roma ra!”

27 Here, kyedre 'ba vo kyëlu ne i'bë zi Pawolo ehe ako'jo hö mo, iya henye, “Ayada zi ma, yî vidi 'ba Roma ra?” Pawolo aya'ba dö mo lëzë aba iya henye, “Öö.”

28 Kyedre 'ba vo da kyëlu iya henye, “Mopi köhi kyö zi tayi vidi 'ba Roma.” Mora Pawolo aya'ba dö mo iya henye, “O'jo ma vidi 'ba Roma.” 29 Zë mati ombannî zi hö mo kö'jo, ina rë nni köwö kandi ta rö mo. Kyedre 'ba vo da kyëlu na bi dë nî na rakaga mati mo ayolo henye nî'di Pawolo, nida vidi 'ba Roma ku nyöri aba.

Pawolo komo magalesi 'ba Yude

30 Kö'do vere aba, kyedre 'ba da vo kyëlu omba ku zi yolo kö'du ma tînyö, kö'du a'di Yude asusunnî Pawolo gö mo. Here mo inga nyöri 'ba Pawolo 'de, ehe mo i'di kö'du zi kyedree 'ba vo karase ehe vo dagbe 'ba Yude biya zi rë nni töto. Here mo ika Pawolo loko ehe o'do mo törö komo zë.

23

1 Pawolo ongö bi mbiyi da gboko 'ba magalesi ehe iya henye, “Öndu me, zi kö'do ndenye, ma litu zi Wirî di'di nbala aba.” 2 Here Ananiya kyedre 'ba vo karase i'di kö'du zi kora mati ëdinnî atörö kara, dakapa Pawolo zi hö mo kisa. 3 Pawolo opi komo nî zi kyedre vo karasa ehe iya henye, “Yi ta rë yî yaga nbala kaa yiku kanyi, mora miyi ku na köndu kaa kalili. Wirî aku'bö yî. Alima nani zi vurë kö'do ra ma kö'du kî'dî 'ba Mosa aba. Mora mî kadra kölö ne, i'di kö'du zi kora nee, zi kowe kö'du kî'di ma ku'bö.”

4 Kora mati örönnî kara dakapa Pawolo ako'jonnî kö'du iyannî henye, “Ayolo dë, ëdi kyedre 'ba vo karase 'ba Wirî ra lidi?” 5 Pawolo aya'ba dö mo iya henye, “Ako öndu me! Ma yolo dë mo kyedre 'ba vo karase ra. Wayöruwë ayada zi ze,

anza dë zi me'do kyënyë kiya ra vidi vo dagba 'be.”

⁶ Mati Pawolo ongo kya 'ba kyedre maakowe Sadeke, ehe maakowe Farasiye, mo agbögbö hë ni iya henye, “Öndu me, ma Farasi, ehe wisi 'ba Farasi ra. Ma kinye bi 'ba vurë ne, ga kö'du moma yöku atënyï na didi.” ⁷ Kandi mati Pawolo iya nenye, Farasiye ehe Sadeke ayetonni mi ha wasa kyedre, ehe vo dagbe 'ba Yude ayetonni kapa maako. ⁸ Sadeke omanni dë mi malayike, lawowe, mandere yöku atënyï na didi. Mora Farasiye omanni biya mi wa nenyee, ⁹ ehe here ani ha gbögbö kayo edi. Kya 'ba vo komoyandi 'ba kö'du ki'di 'ba Mosa mati edinni Farasiye, zë ayinni na kamo ehe iyanni henye, “Di'ja waako dë na kyënyë ra kora nenye. A'di ra ezë lawo mandere malayika tinyö ame'do ku zi mo.”

¹⁰ Ha wasa ne ayi ku na kyigo, kyedre 'ba vo da kanye edi na tere henye, vidi akizanni Pawolo na nzoyi. Here mo i'di kö'du zi vo kanye zi ti'bë loko ehe Pawolo yomö. Here, zë obanni mo hulëhu bi lima 'ba vo kanye.

¹¹ Yondo nani aba, Yere ogo dakapa Pawolo iya henye, “Akyigo rë yi! Te kaa mati ayada kö'du ma zi maakowe mi Yerusalema, akayada kö'du ma kpa mi Roma.”

Yere zi Pawolo kofo

¹² Mi damindö vere, Yuda maakowe atoto rë nni ga bi kölo ehe alömunni, iyanni henye, nonyonni wa mandere uwënni wa maako dë, le ezë nofonni Pawolo ku. ¹³ Zë mati o'donni yere ne ndra ta da 'butësowö. ¹⁴ Here kya zë maakowe i'bënni zi kyedree 'ba vo karase ehe vo dagbe 'ba Yude ehe iyanni henye, “Da lömu Wirï henye, donyo wa maako dë, le ezë dofo Pawolo ku. ¹⁵ E ehe biya magalesi i'bëe zi kyedre 'ba vo da kanye ehe rako'ba henye ombe yölo ndra vurë ma iya ra Pawolo. Ako'jowe kö'du mo zi kika komo vurë 'be. Here, da tedi bi

mo kisi, zi mo kofo gba kazi mo toko ani.”

¹⁶ Mati wisi 'ba emi 'ba Pawolo owo kö'du 'ba yere ne, mo i'bë bi lima 'ba vo kanye ehe ayada zi Pawolo. ¹⁷ Here Pawolo iya zi kyedre 'ba vo da kanya lamikölo maako henye, “Oba kora obi nenye zi kyedre 'ba vo da kanye. Mo edi kö'du aba zi yada zi mo.” ¹⁸ Kyedre 'ba vo da kanya lami ne oba mo zi kyedre 'ba vo da kanye iya henye, “Maboso ru mo Pawolo ako'jo ma zi kika kora obi nenye zi yi, ga kö'du mo edi kö'du aba zi yada zi yi.”

¹⁹ Kyedre 'ba vo kyëlu oba kora obi ne dakapa ehe ako'jo ho mo na liwo, “A'di ra omba yada zi ma?” ²⁰ Mo aya'ba do mo iya henye, “Vidi kora maakowe edinni kö'du sösu aba zi hë yi ko'jo zi kika Pawolo akanjo zi magalesi 'ba Yude mindö aba. Zë akiyanni, nombanni zi kö'du yölo ndra kö'du mo. ²¹ Mora ako, o'do wa ma zë iyanni ne dë. Ndra ta da kora 'butësowö ombanni lodro da Pawolo. Zë o'donni lömu anza dë zi konyo mandere kuwë wa maako le ezë nofonni Pawolo ku. Yaanya aba edinni bi mo kisi zi kowo a'di ra akiya.” ²² Kyedre 'ba vo kyëlu utu kora obi ne 'de tapëti mo iya zi mo henye, “Ila vidi kölo maako dë yölo kö'du mati ayada zi ma nenye.”

Utu Pawolo zi Felekisi

²³ Kyedre 'ba vo da kanye ako'jo kyedre 'ba vo kanya lamiriyö ehe ayada zi zë, “Kadra madomosowö yöndo aba, lamiriyö vo kanya ma ndi mëdinni nzo zi ti'bë zi Kasariya. Oba 'butëmadomoriyö kora da akakya ehe lamiriyö vo kanya wehe aba. ²⁴ Ako'je akakya nzo kö'du Pawolo ehe ayole laka mo mokö kazi kö'du maako kpuru zi vo dakanjo Felekisi.”

²⁵ Kyedre 'ba vo da kyëlu ne ayöru waraga iya henye,

²⁶ “Wamëtë kazi Kulidasi Layisi, zi kyedre vo dakanjo Felekisi. ²⁷ Yuda maakowe irinni kora nenye ehe kara zi mo kofo. Mora mati ma yölo mo vidi 'ba Roma, moba

vo kanya maakowe ehe ayomõnni mo. ²⁸ Momba zi yolo kõ'du a'di ra ombanni mo dë. Here mika mo komo magalesi ²⁹ ehe ma yolo henye nje kõ'du ki'di 'ba yëni 'bëzë. Kora nenyë o'do kõ'du kyënyë maako dë zi mo koli mandere ki'di mo mi kamba. ³⁰ Kandi mati ma yolo ëdi yere ko'do ro mo, mutu mo zi yi ehe ma yada vo mo susuwë zi kika kõ'du ko'do kyënyë 'bomo ne mi bi vurë 'bëyi."

³¹ Vo kanya oronni kõ'du ki'di 'ba kyedre 'ba vo da kanye ehe mi yondo kõlõ nani, zë obanni Pawolo zi gawo kyedre 'ba Anitipatrissi. ³² Mi ko'do vere, vo kanye ndi aba, a'banni bi lima 'ba vo kanye, ehe ilanni vo kanye mati da akakya nduwë ti'bë mo aba dagba. ³³ Mati zë ayinni zi Kasariya, zë i'dinni waraga ne zi vo dakaño ehe i'dinni Pawolo zi mo. ³⁴ Vo dakaño ako'jo waraga ne. Here mo ako'jo ha Pawolo, dakaño vala ra mo ta 'domo. Mati mo ayolo mo ta Silisiya, ³⁵ vo dakaño iya henye, "Ma kowo kõ'du 'bëyi ne, ëzë vidi ne ayinni, ikanni kõ'du kyënyë mati ombanni yi dë go mo ne ku." Tapëti mo iya kõ'du nenyë, mo i'di kõ'du zi Pawolo sesi na maboso mi liño 'ba Yere Heroda.

24

Asusu Pawolo bi vurë 'ba Felekisi

¹ Yaa ko'do muyi aba, Ananiya kyedre 'ba vo karase, vo dagba 'bënni ëti ehe vo me'do mi bi 'ba vurë kõ'du vidi maakowe ru mo Teretalusi, i'bënni zi Felekisi zi yada kõ'du kyënyë ma Pawolo o'do. ² Here, ako'jo Pawolo loko ehe Teretalusi ayeto me'do, "Kyedre Felekisi, ika vidi 'bezee mi rakyëyi konda, ehe ga kõ'du ko'do 'bëyi, ga kõ'du dakaño 'beze, ëdi ndra na laka. ³ Ze biya 'duwi dëdi na rakyenyi ga kõ'du wa mati o'do. ⁴ Momba dë zi yi yaza, mora ako, ëdi na mikuku ze aba, ehe owo ha ma nje kadra tisi aba. ⁵ Di'ja kora nenyë na vo mikile, mo ayeto kõ'du kyënyë ko'do mi

kutë Yude ehe biya tëmi damöku ne. Mo ëdi kpa na vo dagbe 'ba gboko maako ako'jo Nazarenesi. ⁶⁻⁷ Mati mo ayonzo zi komokaya kika ra yëkelu ne, diri ze mo. ⁸ Èzë ako'jo ho mo, aki'ja na bi dë yi henye, me'do 'beze ne tinyö, akayolo biya kazi mo wa mati da susu mo kõ'du mo." ⁹ Yuda kayo ame'donni riyë ehe ombanni da kõ'du mati Teretalusi iya.

Pawolo agaga gë ni komo Felekisi

¹⁰ Vo dakaño Felekisi o'do kala zi Pawolo zi me'do, ehe mo ayeto, kiya henye, "Ma yolo ku, o'do vurë 'ba vidi dakaño nenyë ku koo lakyi aba, ehe ma rakyenyi aba, zi ga ma gaga komo vurë 'bëyi. ¹¹ Anza dë ndra ta da ko'do 'butë domoriyo mati alaga, mi'bë zi mötu mi Yerusalema. Ako'jo ha vidi maako ëzë anza dë tinyö. ¹² Gba Yude i'janni ma dë he ze wasa vidi maako aba mi yëkelu, mo'do kõ'du kyënyë maako dë mi bi 'ba mötuwë mandere mi gawo kyedre. ¹³ Gëri maako anza dë ani, zë ato'bõnni yada kõ'du kyënyë nenyee, zë yaanya aba ëdinni kika ra ma. ¹⁴ Momba do mo nenyë zi ye, mëdi mötu Wiri 'ba zutu 'bezee. Gëri nani kiri aba mati zë iyanni henye anza dë tinyö. Mora moma kpa mi wa biya mati ayöru mi kõ'du ki'di 'ba Mosa ehe mi wayöruwë 'ba Nëbiyë. ¹⁵ Mëdi kpa kõ'du sösu aba mi Wiri kaa vidi nenyee, henye Wiri akinjë vidi biya tëmi koli, ma laka mandere ma kyënyë. ¹⁶ Here ga kõ'du tinyö ma yolo ku, mi'di ra ma zi tedi kõ'du sösu ma di'di nbala aba, mi wa mati mo'do zi Wiri mandere zi vidi.

¹⁷ "Tapëti tedi 'bama na kowo ta ra Yerusalema koo lakyi aba, mi'bë ani zi kya 'ba kahi kiri zi vidi 'bame ehe zi wakumuwë ki'di. ¹⁸ Nenyë ëdi wa mati mëdi ko'do, mati zë i'janni ma mi yëkelu, ma na nbala mi kõ'du ki'di 'ba Mosa. Manza dë vidi kayo aba, ehe kõ'du ko'do kyënyë maako anza dë. ¹⁹ Yuda maakowe tëmi Asiya ëdinni mi kadra nani, ehe ëzë,

zë ëdinnî kö'du maako aba zi kiya ra ma, na kyënyë, zë atëdinnî kinye yaanya aba. ²⁰ Mandere ako'jo hë zë, zë mati ëdinnî kinye ne. Zë akato'bo yadannî zi yî henye, zë i'jannî ma dë kö'du kyënyë maako aba, mati magalesi o'donni vurë le ra ma. ²¹ Nje kö'du kyënyë kölö mati akikannî ra ma ëdi, ma gbögbö ha ma yaga bi 'ba vurë, mati miya henye, 'Ma ndenye bi 'ba vurë, ga kö'du moma henye, yöku atënyî na dîdî!' ”

²² Felekisi ayolo Gëri 'ba Yere ndra. Mî ndundu mo, mo isi ha vurë, ehe iya henye, “Ma ko'do ndundu vurë 'bama tapëti toko 'ba Layisisi, kyedre 'ba vo kyëluwë.” ²³ Mo i'dî kö'du zi vo da kanye zi Pawolo sesi na maboso, mora mo misi go mo dë, mandere zi yata aboka mowe ta bi mo konyi.

Aseki Pawolo na maboso

²⁴ Ko'do maakowe aba yaa, Felekisi ayinnî mbara 'bëni Dorosila aba. Dorosila Yuda ra. Felekisi utu litu kö'du Pawolo, ehe mo oze mbili nî mati Pawolo ëdi ame'do zi mo, zi tedi koma aba mî Yësu Korisitö. ²⁵ Mora Felekisi na tere, mati Pawolo ayeto me'do zi mo, zi kö'du laka ko'do, aseki rë yî kazi kö'du kyënyë, ehe vurë ma ëdi atayi. Here mo iya zi Pawolo henye, “O'bo ku, yaanya aba. I'bë. Mora ëzë mëdi kadra aba, ma kutu litu kö'du yî.” ²⁶ Tapëti ma nenyë, Felekisi 'duwî litu kutu kö'du Pawolo ehe me'do mo aba, ga kö'du mo asösu 'bëni Pawolo akogo komo nî.

²⁷ Koo riyö aba, Porosiyasi Fesitösi ayi na vo dakaño tapëti Felekisi. Mora Felekisi omba zi ko'do vo dagbe 'ba Yude na rakyenyi, mo aseki Pawolo mî kamba.

25

Pawolo komo Fesitösi

¹ Ko'do wota aba tapëti Fesitösi ayi mî dakaño, mo i'bë ta Kasariya zi Yerusalema. ² Ani kyedree 'ba vo karase ehe vo dagba 'ba Yude

maakowe ayadannî zi mo kö'du kyënyë mati zë ongonni Pawolo o'do. ³ Zë ako'jonnî ha Fesitösi ëzë mo akomba zi Pawolo kika Yerusalema. Zë alenzenni mo zi ko'do nenyë ga kö'du zë ëdinnî yerë ko'do zi lodro da Pawolo ehe mo kofota da gëri. ⁴ Mora Fesitösi ayada zi zë, “Akasesi Pawolo mî Kasariya, ehe kandi mëdi atî'bë ani na bi da ma. ⁵ Èzë mo o'do kö'du kyënyë maako, vo dagba 'be mî'bënnî ma aba ehe mikannî kö'du kyënyë mati mo o'do ne ani.”

⁶ Fesitösi alima mî Yerusalema ko'do madomowota mandere ko'do 'butë ndra gba kazi ti'bë Kasariya. Here ko'do vere aba, mo alima bi 'ba vurë, ehe ika Pawolo bi 'ba vurë. ⁷ Kandi mati Pawolo ayi loko, vo dagbe ta Yerusalema oronni toko ro mo ehe iyannî henye, i'ja mo kö'du kyënyë kayo maako aba. Mora zë o'bönnî dë zi yada kö'du ne ëdi tinyö. ⁸ Here Pawolo ame'do gë nî gaga aba, “Mo'do kö'du kyënyë maako dë ra kö'du ki'di 'ba Yude ehe mo'do kö'du kyënyë ako kpa dë ra yëkëlu mandere ra Yere 'ba Roma.”

⁹ Fesitösi omba zi vo dagbe ko'do na rakyenyi. Here mo ako'jo ha Pawolo iya henye, “Omba ku zi ti'bë Yerusalema, ehe zi ma vurë 'bëyi kiya ga kö'du nenyee?”

¹⁰ Pawolo aya'ba iya henye, “Ma mëdi mî bi 'ba vurë 'ba Yere 'ba Roma, ehe nani bi ma akikye vurë ra ma. Ayolo na laka mo'do kö'du kyënyë ako dë zi Yude. ¹¹ Èzë mo'do kö'du maako na kyënyë zi ma koli ho mo, mo'bo dë kiya henye, momba dë zi koli. Mora mo'do kö'du kyënyë maako dë, ehe vidî maako anza dangölö aba zi ma ki'di zi vidî nenyee. Yaanya aba ma ko'jo kö'du zi Yere 'ba Roma ra zi vurë 'bama kiya.”

¹² Tapëti Fesitösi ame'do vo magalesi 'bëni ëti, mo ayada zi Pawolo iya henye, “Ako'jo kö'du zi Yere 'ba Roma ra vurë 'bëyi kiya, ehe zi Yere 'ba Roma akati'bë!”

Pawolo ame'do zi Agiriba ehe Berenisi

¹³ Ko'do maako aba yaa, Yere Agiriba ehe Berenisi ayinni Kasariya na yingɔ 'ba Fesitɔsi. ¹⁴ Alimanni ani ko'do lakyi aba, mati Fesitɔsi ayada zi yere kö'du 'ba Pawolo, mo iya henye, “Felekisi ila kora maako kinye mi kamba, ¹⁵ ehe mati mi'bë Yerusalema, kyedre 'ba vo karase ehe vo dagbe 'ba Yude ayinni ehe ayadanni zi ma kö'du kyënyë ko'do 'bomo, ehe ako'jonnî ha ma zi vurë 'bomo kikye. ¹⁶ Ma yada zi zë, anza dë mi dalëti 'ba Roma zi vidi kora ki'di zi vidi mati ikanni kö'du kyënyë ro mo, gba kazi mo i'ja gëri maako dë zi gë ni gaga. ¹⁷ Here mati zë ayinni kinye ma aba, ma yaŋa kadra dë. Mi ko'do vere ne, miri bi lima 'bama da kyiti 'ba vurë, ehe mi'di kö'du zi mo kika. ¹⁸ Mora mati kora nee ɔronni riye, zi kö'du kyënyë 'bomo kiya, zë asusunnî mo ga kö'du kyënyë ma anza dë mi kö'du sösü 'bama. ¹⁹ Zë awasa hë nni mo aba kö'du koma yëni 'bënni ehe kora mati oli ru mo Yësu, Pawolo iya mo ëdi na didi. ²⁰ Ma yolo dë hala zi vurë 'bomo kiya tinyö ga kö'du nenye biya, ma ko'jo ha Pawolo ëzë mo omba ku zi ti'bë Yerusalema, ehe zi vurë ko'do ro mo ani. ²¹ Mora Pawolo ako'jo kö'du zi sesini mi kamba le Yere 'ba Roma ra ako'do kö'du ma nomba. Here, mi'di kö'du zi mo sesi kinye le ma kutu mo zi Yere 'ba Roma.”

²² Agiriba iya zi Fesitɔsi henye, “Momba kpa zi kowo a'di kora nenye akiya.” Fesitɔsi aya'ba do mo iya henye, “Akowo ho mo mindö aba.”

²³ Ko'do ma vere aba, Agiriba ehe Berenisi aba o'donni wayada kyedre mati zë ayinni mi loko 'ba ratoto. Vo kyëluwë 'ba anjiya ehe vidi ma dagbe 'ba gawo ëdinni kpa ani. Fesitɔsi i'di kö'du zi Pawolo kika loko ²⁴ ehe iya henye, “Yere Agiriba ehe yinge, onge bi da kora nenye. Yude biya ta Yerusalema ehe Kasariya ayinni zi ma, iyanni henye, nombanni zi kofo mo. ²⁵ Mi'ja kö'du

kyënyë maako zi mo kofo dë. Mora ga kö'du mo ako'jo ku zi Yere 'ba Roma ra zi vurë 'bëni ko'do, momba ku zi mo kutu Roma. ²⁶ Ma kayöru kö'du tinyö maakowe ga kö'du kora nenye zi Yere 'ba Roma. Here, mika mo komo we biya, mora gogo komo yi, Yere Agiriba. Tapëti me'do 'beze ga kö'du 'bomo, ehe mëdi wa maako aba zi yöru. ²⁷ Anza dë na laka zi maboso kutu zi Yere 'ba Roma gba kazi yolo kö'du kyënyë mati mo o'do.”

26

Pawolo komo Agiriba

¹ Agiriba iya zi Pawolo henye, “Yi yaanya aba ame'do ga kö'du yi.” Pawolo iza ga kala ni yaga ehe iya nenye,

² “Yere Agiriba, ma na rakyenyi ga kö'du nenye, zi me'do 'bama kiya komo yi ndenye temi kö'du biya, mati Yude asusunnî ma go mo. ³ Ayolo na kayo kö'du dalëti 'ba yëni 'beze ehe koma mati inye mi ze. Here ma ko'jo hë yi zi kowo mikuku aba zi ma. ⁴ Yude biya ayolonni ma ku kyere ma gba na wisi obi. Zë ayolonni kyinë 'ba lima a'di mëdi mo aba, mi dakaŋo 'bama ehe mi Yerusalema. ⁵ Ehe ëzë zë ombanni, zë ato'banni yada zi yi ma Farasi ra, mi gboko mati oro kö'du ki'di ndra ta da maako. ⁶ Yaanya aba, mëdi ku komo vurë ga kö'du moma mi lömu mati Wirî o'do kyere zi vidi 'bezee. ⁷ Kadra ehe yondo 'butë domoriyö tu'dë 'beze alitunnî zi Wirî, kisi bi lömu ya'da omo. Yere Agiriba, ga kö'du sösü nenye, kya 'ba vo dagba 'beze maakowe ikanni wasusu maako ra ma. ⁸ Kö'du a'di e biya da jiji aba, Wirî injë yöku zi didi?”

⁹ “Ma kadra maako aba, ma sösü henye, ma ko'do wa maako biya ma to'bo, zi wehe ko'do ra Yësu 'ba Nazereta. ¹⁰ Mo'do nenye dagba mi Yerusalema, ehe kalakonda 'ba kyedree 'ba vo karase mi'di vidi 'ba Wirî kayo mi kamba. Momba da

kö'du zi zë kofo. ¹¹ Mëdi zë yaza 'duwî mî bi 'ba mötu 'beze, ehe ma yonzo kö'do zë, zi kö'du kyënyë kiya ra Wirî. Tinyö, ma na kamo zë ëti, henye, mî'bë zë koma mî gawo kyedre 'ba vo leze maakowe.”

Pawolo ayada kö'du ra kopi 'bëni (Loo 9:1-19, 22:6-16)

¹² “Yere Agiriba, kadra maako aba, mëdi da gëri 'bama zi Damasika kalakonda ehe dangölö aba kazi kyedre 'ba vo karase. ¹³ Kaa kadra kutë, mongo bikanyi, anyi ndra ta da kadra. Ayanyi bi da ma ta komoriyë ehe da vidî biya mati ëdinni ti'bë ma aba. ¹⁴ Ze biya da lëpi dakaño. Here mowo gu iya zi ma ha 'ba Hibîru aba henye, ‘Sawolo, Sawolo, kö'du a'di ëdi yaza ma? Èdi na lumë zi wehe kö'do ma aba!’ ”

¹⁵ “Ma kö'jo kö'du henye, ‘Yere, yi 'bëyi ëyi ra?’ ”

“Yere aya'ba do mo iya henye, ‘Ma Yësu ra! Ma ra ëdi ayaza. ¹⁶ Yaanya aba o'ro riyë da ndi yi. Ma yada ra ma zi yi, ga kö'du minzi yi ku zi tedi na vo litu ama. Ayada zi maakowe wa ma ayolo kö'du ma ehe a'di ma kayada zi yi yaa.’ ¹⁷ Yere iya kpa henye, ‘Ma kagaga gë yi kazi vidî 'ba Yude ehe kazi tu'dë maakowe mati mëdi yi kutu zi zë, ¹⁸ zi komo zë yëhu here zi dë nni koto tëmî biköndu zi bikanyi ehe tëmî kyigo 'ba Satani zi Wirî. Here akila kö'du kyënyë 'bëzë ehe koma mî ma, zë ra vidî laka ma Wirî inzi.’ ”

Pawolo ayada kö'du loo 'bëni

¹⁹ “Yere Agiriba, moro rayada mati ta komoriyë zi ma nenye. ²⁰ Dagba mo ma yëti kö'du zi vidî mî Damasika, ehe here mî'bë zi Yerusalema, ehe biya mî Yudiya. Ndundu mo, mî'bë zi tu'dë maakowe ehe miya henye, ‘Ore ta bi kö'du kyënyë kö'do, ehe oto de zi Wirî! Here ayada wa ma o'de tëmî gëri lima 'be.’ ²¹ Ga kö'du nenye ra kora maakowe irinni ma mî yëkelu ehe ayonzonni zi ma kofo. ²² Mora mî kadra nenye biya Wirî akonyi ma, ehe ma yëti kö'du 'dö zi vo

wadakayowe ehe zi vo leriye. Ma yada zi zë nje wa ma nëbiyë ehe Mosa iyanni ako'do rë ni. ²³ Ma yada zi zë hala Korisito ne akayaza ehe atëdi vo dagba zi tënyi tëmî koli, here mo akika bikanyi zi vidî 'bëniyë ehe zi tu'dë maakowe.”

²⁴ Gba kazi Pawolo inde gaga gë ni, Fesitösi ambere, “Pawolo! Yi vo lökyi ra. Kö'du yolo kyedre 'bëyi ne ëdi ku yi kö'do na lökyi.”

²⁵ Mora Pawolo aya'ba do mo iya henye, “Kyedre, Fesitösi, manza dë vo lökyi. Wa ma, mëdi akiya, ëdi tinyö, ehe me'do laka ra. ²⁶ Yere Agiriba, ma to'bo me'do zi yi biya kazi tere ga kö'du ayolo kö'du nenyee ku. Ma yolo ku tinyö, Yere Agiriba, ayolo zë ku biya na kolö kolö ga kö'du wa nenye o'do rë ni dë na koho na kowo mî ga bi golo'bo maako.” ²⁷ Pawolo iya zi Yere Agiriba henye, “Oma ku mî nëbiyë? Ma yolo oma ku.”

²⁸ Agiriba iya zi Pawolo henye, “Mî kadra kodo nenye, asösu 'bëyi ako'do ma Korisito 'ba?”

²⁹ Pawolo aya'ba do mo iya henye, “Èzë iri kadra kodo mandere kadra konda, ma sösu yi ehe vidî biya mati owonni ma ndenye atëdinni kaa ma kazi nyori nenyee.”

³⁰ Here, Yere Agiriba, vo dakaño Fesitösi, Berenisi ehe vidî biya maakowe zë ëti, ënyinni riyë. ³¹ Mora gba zë i'bënni dë, zë iyanni henye, “Kora nenye, i'ja mo dë kö'du kyënyë maako aba. Anza dë laka zi mo koli mandere mo ki'di mî kamba.” ³² Agiriba ayada zi Fesitösi henye, “Kora nenye o'bo zi kila na dangölö, ëzë mo ako'jo kö'du dë zi Yere 'ba Roma ra zi vure 'bëni kiya.”

27

Pawolo i'bë Roma

¹ Mati oko ku kadra 'beze zi ze ti'bë Italiya, vo da kanye mî turu 'ba Roma, Juliyasi, mo vo da kanya lamikölö 'ba Yere 'ba Roma. İ'di mo zi ga Pawolo kongo ehe maboso maakowe ëti. ² Di'bë ze yaga

baburu 'ba Dramatiumu, mati ku nzo zi ti'bë bi tɔɔ 'ba baburu maakowe, na ga konda ta ha föfö 'ba Asiya. Arisitarisi tëmì Tasalanika mī Mesedoniya, i'bë ze aba mī baburu. ³ Mi ko'do vere aba, dɔkɔ dagötì 'ba Sidoni. Juliyasi kö'du ko'do 'bomo na laka zi Pawolo. Mo ila mo kpa ti'bë oka niyë kongɔ, here zë ɔ'bɔnni ki'di zi mo wa ma mo omba.

⁴ Mati dila Sidoni ku, buluku ëdi zo luku ki'di zi ze, ehe di'bë ze kara zi rutu 'ba Seyipurusu zi tɔmɔ kazi buluku. ⁵ Here di'bë ze dambaro 'ba Silisiya ehe Pambaliya le dayi ze, zi bi tɔɔ 'ba baburu 'ba Mayira mī Lasiya. ⁶ Ani vo kyëlu ne i'ja baburu ta Alikazenderiya mati ëdi ati'bë Italiya. Mo i'di kö'du zi ze ti'bë mī baburu nani.

⁷ Di'bë ze na konda liyaa ko'do kayo aba ehe riti kyedre aba, tɔkɔ Sinodusi. Buluku ila ze dë zi ti'bë kɔwɔ mī bi nani, here di'bë dopi Salamona, bi ma rutu 'ba Keriti akagaga ge ze kazi buluku ⁸ Di'bë ze liyaa na konda ta ha föfö kyedre ehe ndundu mo aba dɔkɔ bi ma ako'jo Bitɔɔ 'ba Wayɔmɔ, anza na kɔwɔ ta ra gawo 'ba Lasiya.

⁹ Yaanya aba da yaña kadra ku na kayo, ehe da lima na konda, le Ko'do Kyedre 'ba Wakila alaga. Here anza dë na laka zi ze ti'bë. Here Pawolo ame'do zi vidi 'ba mī baburu, ¹⁰ “Kora nenyee, oze mbili ye zi ma. Èzë di'bë ze yaanya aba, baburu 'beze ehe söndu 'bomo akayaña rë nī na kyënyë, ehe vidi kayo akoli.” ¹¹ Mora Juliyasi oze mbili nī da me'do 'ba vo baburu kopi ehe vo kyeti mo, anza kö'du Pawolo. ¹² Bitɔɔ 'ba baburu anza dë na laka zi lima 'dɔmo tona aba. Ga kö'du nenyee, vidi kayo idanni kö'du henye, da yɔnzɔ ze, zi ti'bë na konda ta ha föfö kyedre zi Fenekisi. Fenekisi ëdi bitɔɔ 'ba baburu ra mī Keriti mati ayëhu zi dambaro-damirë ehe daaba-damirë, ehe da tɔ'bo lima tona aba ani.

Buluku da föfö kyedre

¹³ Mati buluku liyaa ta dambaro ayeto luku, kora nee asösunni zi mala 'bënni ko'do. Here zë otɔnni mongɔ 'ba baburu, ehe di'bë na konda kara ta dagötì 'ba Keriti. ¹⁴ Mora kandi buluku kyigɔ mati ako'jo “Daaba-humirë” aluku zo ki'di zi ze tëmì rutu. ¹⁵ Buluku otra baburu, ehe dɔ'bo dë zi ti'bë zi mo. Here dila buluku baburu kinjë. ¹⁶ Di'bë ze na konda zi rutu tisi 'ba Kawuda kapa mati buluku anza. Ze riti kyedre aba zi ga tɔɔ'bo 'ba baburu kirì. Mora ndundu mo aba di'ja ze bi 'bomo. ¹⁷ Here vidi otɔnni tɔɔ'bo mī baburu ehe olonni kö'di ɔ'birì toko ra baburu zi nda'ba ga bi kölö. Ga kö'du zë na tere, henye akotra yayi dagötì 'ba Seyiritisi, zë obanni bɔngɔ 'ba baburu akaɔ, ehe buluku injë baburu na konda. ¹⁸ Buluku ku na kyënyë, ko'do vere aba, zë u'dunni kya söndu 'ba baburu maakowe yaga. ¹⁹ Mī ko'do ma wota kala nni aba, zë u'dunni kya 'ba wa 'ba baburu maakowe yaga. ²⁰ Ko'do kayo aba, dɔ'bo dë kadra kongɔ mandere kyëluwë. Buluku kyigɔ zo nduwë luku, ehe ndundu mo aba, dila biya kö'du sösu 'ba zi tɔmɔ.

²¹ Kyere vidi maako tëmì ze onyo wa maako dë ndi kadra konda aba, Pawolo ɔɔ riyë ehe ayada zi kora nenyee, “Èzë owowe ha ma, da lime mī Keriti, wa 'be nenyee ayaña rë nī dë ehe ölu kpa dë. ²² Mora yaanya aba, ma lenzee, ere dë ëdiyë rakyenyi aba ga kö'du akayɔme. Nje baburu ra atölu. ²³ Ma 'bama zi Wirì, ehe ma mötu mo. Yɔndɔ ma alaga ne, mo utu malayika ²⁴ zi yada zi ma, iya henye, ‘Pawolo ere dë! Akatɔɔ mī vurë komo Yere 'ba Roma. Ehe ga kö'du yi, Wirì laka akayɔmɔ didi 'ba vidi mī baburu biya.’ ²⁵ Èdiyë na rakyenyi. Ma yɔlɔ ku tinyö henye, Wirì ako'do te wa ma mo alömu. ²⁶ Mora buluku akadrɔnyi ze zi rutu maako, ehe baburu akayaña rë nī.”

²⁷ Ko'do 'butë dɔmosowɔ ehe yɔndɔ, buluku 'ba wini kagba

adrɔnyi ze toko ta ra Föfö Medite-
rina. Mora ëdi kaa mi kutë yɔndo,
vidi mati mi baburu ayɔlonni ze ku
kara dakaŋo aba. ²⁸ Zë ayerinni,
ehe i'janni henye, wini ne ëdi
mitiri 'butësowɔ na yöndu. Yaa
zë ayerinni löhu ehe i'janni ëdi nje
mitiri 'butëwota. ²⁹ Vidi mi baburu
na tere da kotra kya ri'di maakowe,
here zë izanni akaŋo mongɔ sowɔ ta
kafo 'ba baburu. Here zë amötunni
kö'du bikanyi 'ba kadra. ³⁰ Vidi mati
mi baburu ombanni zi taho. Here
izanni töŋbö mi wini, o'ba rë nni
nëdinni kya 'ba mongɔ maakowe
ra kiza akaŋo ta komo dagba 'ba
baburu. ³¹ Mora Pawolo iya zi vo
kyëlu Juliyasi ehe vo kanye henye,
“Ëzë vidi nenyee alimanni dë da
baburu, anze dë gëri maako aba zi
didi yë yɔmɔ.” ³² Here, vo kanye
ikyenni kö'di mati iri töŋbö 'ba tɔmɔ
ne, ehe ila lëpi mi föfö.

³³ Gba kazi bikanyi 'ba kadra,
Pawolo alenze vidiyë zi wakonyo.
Mo ayada zi zë iya henye, “Ko'do
'butë dɔmosowɔ aba ëdiyë kö'du
sösu aba henye onyowe waako dë.
³⁴ Ma lenzee zi wa maako konyo.
Didi 'be ɔɔ dɔ mo. O'de nenyee
ehe vidi ma kölö maako tëmï yë
aki'ja riti.” ³⁵ Tapëti Pawolo iya
nenye, mo oba nzoyi mangɔlɔ'bo
ehe i'di öwö'di zi Wirï. Here ta da
komo vidi biya, mo owe mangɔlɔ'bo
ne ehe onyo kya mo. ³⁶ Zë biya
rakyenyi aba, ehe vidi biya tëmï
zë onyo wa maako. ³⁷ Vidi ma
ëdinni mi baburu ne, lamiriyö
'butëmaddomoriyö dɔmomodaka,
³⁸ ehe tapëti vidi biya onyonni wa
ku, zë u'dunni söndu 'ba wakonyo
mi föfö zi baburu ko'dɔ na pëlë.

Baburu ayaŋa rë ni

³⁹ Damindö ayi, ehe vidi ma mi
baburu ne ongönni föyi maako zë
ayɔlonni dë. Mora zë ongönni yayi
'ba ha föfö. Here zë ombanni zi
yɔnzɔ zi taho baburu aba dakaŋo da
ha föfö. ⁴⁰ Zë ikyenni mongɔ nee
ehe ila zë alëndi mi föfö. Mi kadra
kölö ne zë inganni kö'di mati ëdi

gëri yada zi baburu ne. Tapëti mo,
zë injënni böngɔ ma dagba komo
baburu ehe ila buluku ra zi baburu
drɔnyi dagöti. ⁴¹ Mora aho dakaŋo
otra rë ni ra lumu 'ba yayi 'ba ha
föfö. Kapa baburu ma dagba ne
alaka mi yayi, ehe kapa mo, ma
hulëhu alowe na nzoyi kazi kyigɔ 'ba
wini kagba.

⁴² Vo kanye ombanni ku zi ma-
bosowe kofo zi sesi zë ta bi tele
ehe kazi ahonni. ⁴³ Mora kyedre
vo kyëlu omba zi didi 'ba Pawolo
yɔmɔ, ehe mo ila vo kanye dë zi
mala ma zë ombanni zi kö'dɔ. Tapëti
mo, mo i'di kö'du vidi biya mati
atɔ'bo tele zi töfu mi wini ehe dagba
zi dagöti. ⁴⁴ Here mo ayada zi
maakowe mirinni nzoyi kaga 'ba
baburu. Ndundu mo aba, vidi biya
ɔkɔ dagöti kazi kö'du maako.

28

Mi Malata

¹ Mati dayi ze dagöti, da yɔlo
ze rutu ne ako'jo Malata. ² Vidi
bi naniye na aboka, ehe zë irinni
ze kalakyedre aba wa'do drɔko, ga
kö'du mirë ëdi ata'di ehe bi na
bikyëyi. ³ Tapëti Pawolo atoto
dawanya yëri, ehe i'di da wa'do,
bikyitu o'dɔ wiri zi tele yaga ehe
onyo kala mo. ⁴ Mati vidi bi naniye
ongönni wiri ove rë ni ra kala Pa-
wolo, iyanni zi oka ma kölö maako
henye, “Kora nenyee vo wakofu ra!
Mo aluyi dë mi föfö, mora kö'du laka
kö'dɔ akila mo dë zi lima.” ⁵ Pawolo
akɔhɔ wiri ne mi wa'do ehe o'dɔ wa
kyënyë maako dë. ⁶ Vidi asesinni
sösu henye kala Pawolo ne atɔ'bu
riyë mandere kandi akalëpi brua.
Alimanni mo kongɔ kadra konda
aba, ehe mati kö'du ako o'dɔ rë ni
dë zi mo, zë ofɔ kö'du sösu 'bënni
ehe iyanni henye, “Kora nenyee, wiri
ra.”

⁷ Vo dagba 'ba rutu ne ako'jo
Pobiliyö, ehe mo ëdi kaŋo maako
aba ani na 'bëni. Mo iri ze kalakye-
dre aba liŋɔ 'bëni kö'do wota aba.
⁸ 'Bu mo mi sora, na kɔɔ rakyitu aba,
ehe mikɔɔ kindri aba. Pawolo i'bë zi

mo, ehe i'di kala ni do mo, ehe ako'jo kora ne motu aba. ⁹ Tapëti kö'du nenyë o'do rë ni, vidi biya da rutu ne ika vidi 'bënni 'ba rakoo zi Pawolo, ehe ako'jo zë biya. ¹⁰ Vidi nee oronni ze, ehe mati di'bë, zë i'dinni zi ze wa biya ma domba.

Ta Malata zi Roma

¹¹ Yehe wota aba yaa, di'bë ze mi baburu mati alima mi Malata tona aba. Baburu ne ta Alikazenderiya mi Ezipeto, ehe edi na yolo henye, "Wirì loja." ¹² Dokoo ze mi Seyirakusi da lima ze ani ko'do wota aba. ¹³ Ta karani, di'bë ze zi Rahagimu. Ko'do vere aba, buluku 'ba dambaro ayeto luku, ehe ko'do riyö aba yaa, dokoo ze Putali. ¹⁴ Ani di'ja ze öndu maakowe. Zë alenzenni ze zi lima rë nni. Ko'do kölo 'ba gima aba yaa, di'bë gawo kyedre 'ba Roma. ¹⁵ Kya öndu maakowe mi Roma owonni kö'du ze, ehe ayinni de ze kutrë Bi Wakogo 'ba Apiyusi ehe, Loko 'ba Yingoo Wota. Mati Pawolo ongo zë, mo o'do öwö'di zi Wirì rakyenyi kyedre aba.

Mi Roma

¹⁶ Dokoo ze mi Roma, ehe ila Pawolo zi lima mi loko na bi dë ni, vo kanya aba kölo zi go mo kongoo. ¹⁷ Tapëti ko'do wota aba mati dokoo ani, Pawolo ako'jo bi kölo kya 'ba vo dagbe 'ba Yude, ehe iya henye, "E öndu me, mo'do waako dë na kyënyë zi vidi 'bezee, ehe mo'do waako kpa dë na kyënyë ra dalëti 'ba zutu 'bezee. Mora mi Yerusalema i'di ma na maboso mi Roma. ¹⁸ Zë ongonni mi kö'du kyënyë ma asusu ma go mo, ehe omba zi ma kinga na dangölö. Zë i'janni mo'do kö'du ako dë na kyënyë zi koli. ¹⁹ Vo dagba 'ba Yude ombanni da kö'du ne dë, here ma ko'jo kö'du zi Yere 'ba Roma zi vurë 'bama kiya. Mora manza dë kö'du kyënyë maako aba zi kiya ra dakaño 'bama. ²⁰ Ida ma nyöri nenyee aba ga kö'du wa ma ze vidi 'ba Yiserele domba zi rë ni ko'do. Kö'du nenyë ra ma ko'jowe kinye zi me'do ga kö'du wa ma domba ze nenyë."

²¹ Vo dagbe aya'banni do mo iyanni henye, "Vidi kölo maako temi Yudiya ayöru waraga dë zi ze ga kö'du yi. Ehe ma kölo temi zë ayi dë zi kö'du ko'do 'beyi yada mandere zi kö'du kyënyë maako kiya rë yi. ²² Mora domba ze zi kowo wa ma akiya. Da yolo ze ku henye, vidi biya ta bi ne ombanni gboko kyiyi nenyë dë."

²³ Here, zë i'dinni kadra 'ba ko'do zi Pawolo, watiti kyedre 'bëzë ayinni mi kadra nani, bi mati Pawolo edi lima 'domo. Ta damindö le yondo aba, mo ayada zi zë kö'du kise 'ba Damöku 'ba Wirì. Mo iri temi kö'du ki'di 'ba Mosa ehe wayöruwë 'ba Nëbiyë zi yonzo zi kika zë zi Yësu. ²⁴ Kya vo dagba maakowe ombanni da kö'du ma Pawolo iya ne, mora maakowe ombanni dë. ²⁵ Kyere zë ombanni da kö'du temi kutë nni dë, ayetonni ti'bë wënni. Mora Pawolo iya henye, "Lawo Laka iya kö'du tinyö mati mo utu nëbi Yisaya ²⁶ zi yada zi zutu 'bezee, 'i'bë zi vidi nenyee ehe ayada zi zë, "Akowowe ehe akowowe, mora ayole dë.

Akonge ehe akonge mora ayole dë."

²⁷ Ge biya ediyë di'di kyënyë aba.

Mbili ye owo kö'du dë ehe komowe ayöfu ku.

Zë obonni dë zi bi kongoo, mandere kö'du kowo, mandere kö'du yolo.

Ezë ato'be, oto de zi ma, ehe ma kako'je."

²⁸⁻²⁹ Pawolo iya henye, "Momba zi ye yolo henye, Wirì omba zi yomo tu'dëë, ehe zë akowonni."

³⁰ Koo riyö aba Pawolo alima mi loko kopi ehe iri vidi biya ma edi tayi mo kongoo ne kalakyedre aba.

³¹ Mo ayëti kö'du 'ba Damöku 'ba Wirì kazi tere ehe yandi kö'du 'ba Yere Yësu Korisito, ehe vidi maako ayonzo dë zi mo yata.

Waraga kazi Yemisi

Koma kö'du yɔɔ aba

¹ Kazi Yemisi, vo litu 'ba Wirī ehe 'ba Yere Yēsu Korisito. Wamētē biya zi vidī a Wirī mati opere rē nni mī damōku ne biya.

² Öndu ma'e emi ma eti, edi 'e na rakyenyi ezē kyinē 'ba kö'du yonzo biya ayi le gēri 'be'e, ³ ga kö'du ayɔɔ 'e koma 'be'e yonzo, atēdi nduwē zi ye. ⁴ Ayɔɔ 'e nduwē 'be'e, ako'do 'e ndo na kyigo. ⁵ Mora ezē vidī maako tēmi 'e omba kö'du yɔɔ, mo ma mötu zi Wirī, mati aki'di zi mo kyɔ ndra, kazi kö'du kyēnyē ki'ja mī mo.

⁶ Mora ezē mo amötu, mo moma kazi da jijiji. Vidī mati do mo jijiji edi kaa kagba 'ba wini mī ranga mati edi kope ehe buluk injē. ⁷ Vidī ma here ne'e ma asösunni dē na kirinni wa kazi Wirī. ⁸ Zē oronni dē da gēri kölö.

Leri wa kyɔ aba

⁹ Öndu mati na vo leri, mo mēdi rakyenyi aba ga kö'du mo edi vo da wa kayo. ¹⁰ Mora vo da wa kayo, mo mēdi rakyenyi aba ga kö'du mo vo leri. Wa kayo 'bomo akalaga kaa dōru 'ba wevo 'ba möku. ¹¹ Kadra asi nzere, bi kyitu o'bo weno ne, dōru mo alēpi, ehe teme 'bomo ne ayaṅa gbo. Mī gēri kölö ne, vo wa kayo akayaṅa mī lo'ɔ 'bomo.

¹² Vo rakyenyiye ra mati alimanni koma aba hu wa yonzo. Ezē zē oronni na kyigo mī wa yonzo, akirinni biriti 'ba didi mati Wirī alömu ku zi zē mati o'donni lo'ɔ mo. ¹³ Ezē ayonzo vidī, mo miya dē henye, "Wa yonzo nenyē ayi kazi Wirī." Ga kö'du Satani o'bo yonzo Wirī dē, ehe Wirī o'bo yonzo vidī maako dē. ¹⁴ Mora ayonzo vidīye, mati kö'du komba kyēnyē 'bezē oto zē ku 'de, ehe kuyi zē akpa kö'du ko'do 'bezē aba. ¹⁵ Here kö'du sōsu kyēnyē 'bezē ne ɔmo, ehe o'jo kö'du

kyēnyē, ehe kö'du kyēnyē, mati ovu ku kyedre, o'jo koli.

¹⁶ Öndu ma'e emi ma eti, mo'ba 'e dē. ¹⁷ Wa ki'di biya laka ne, ehe waki'di biya nbala ne ayi ta komoriyē, ayi akaṅo kazi Wirī 'Bu 'ba bi kanyi 'ba komoriyē. Mo ofo dē kaa galili. ¹⁸ Mī kö'du ko'do ɔmo, mo ika ze zi tēdi nenyē kpuru tēmi me'do 'ba tinyō, here zi ze tēdi na vo dagba mī kutē wa ko'do ɔmo'e biya.

Kowo ko'do aba

¹⁹ Öndu ma'e emi ma eti, asösu 'e kö'du nenyē. Vidī biya mēdi kandi zi me'do kowo, mora liya zi me'do ehe liya zi tayi na kamo. ²⁰ Kamo 'ba vidī kōndu o'do kö'du laka dē, mati Wirī omba. ²¹ Here ayaṅa 'e kö'du ko'do ma kyēnyē, ehe biya rasesi tēmi kö'du mati eme dē, mati kyɔ mī kutē 'e. Ra ki'di zi Wirī, ehe njē me'do mati mo iyī mī di'di 'e, mati ato'bo yɔmo 'e.

²² O'ba'e re 'e dē nje mbiliye koze aba da me'do ɔmo. Ta go mo, i'di 'e mī go mo yonzo. ²³ Vidī mati oze mbili ni da me'do, mora i'di dē mī go mo yonzo, edi kaa kora mati ongo bi mī ngana, ehe ongo rē ni kaa mati nēdi, ²⁴ ehe i'bē gbo 'de, kandi atölu tēmi mo wa mati mo ongo ne alaya kaa a'da. ²⁵ Mora kora mati ongo bi kara mī kö'du ki'di ma tinyō, mati inga vidī na da ngölö, ehe mo nduwē mbili ni koze go mo, anza dē nje kowo mo mora kpa ko'do mo, Wirī aki'di ya'da zi mo mī wa mati mo o'do.

²⁶ Ezē vidī mati ongo rē ni 'ba yēni, ehe asesi ndende ni dē, mo edi rē ni ko'ba, ehe yēni 'bomo ne o'do waako dē. ²⁷ Yēni mati Wirī 'Bu ze omba edi nbala kazi ndondo edi henye: Zi ga gisiwala ehe ga mbara lu'bē kongo tēmi riti 'bezē, ehe rasesi kazi wa kyēnyē 'ba damōku ne.

2

Ko'do vidī 'e mī gēri maako

¹ Öndu ma'e emi ma eti, kaa vo koma'e mī Yere 'beze Yēsu Korisito, Yere 'ba bikanyi, o'do 'e vidī 'e dē mī

gëri maako 'beri tara da laya 'bëzë ta yaga. ² Kaa kora vo wa aba kyo usu inzi 'ba dahabo ehe bongō ma laka ayi mī ratōtō 'be'e ehe kora vo leri mī bongō liza ayi kpa. ³ Èzë, ayada wa tōwō ndra zi kora mati usu rē nī na laka ehe iya, henye zi mo, “Alima da bi lima makaka nenye kinye. Mora iya zi kora vo leri henye, oō nani, mandere alima kinye dakaŋo da ndi yi.” ⁴ Here, o'do 'e kō'du kyënyë 'ba rakinye ku mī kutë 'e. Èdī 'e na vo vurë 'ba kō'du sōsu 'ba Satani aba.

⁵ Owo'e te, öndu ma'e ëmī ëti. Wirī inzi vidī leri 'ba damōku nenye, zi tēdī ndo koma aba ehe zi tēdī damōku mati mo alōmu ku zi zë, mati o'dōnnī lōvō mo. ⁶ Mora alidi 'e vo leri. Anza dë vo wa aba kyo'e ra ëdinnī 'e kō'do na kyënyë kika mo komo vo vurë'e? ⁷ Zë ra dë mati ame'dōnnī mī kō'du kyënyë mī ru laka nani mati i'di zi ye ne?

⁸ Ako'do 'e kō'du ma laka, ëzë oro 'e kō'du kī'dī 'ba damōku mati i'ja mī kō'du yöru, “O'do lōvō vo halinō oka, kaa o'do lōvō yi.” ⁹ Mora ëzë o'do kō'du zi vidī 'e tada ra laya 'bëzë, o'do kō'du kyënyë ku, ehe kō'du kī'dī akī'dī yi mī kamba kaa vo kō'du kī'dī kowe. ¹⁰ Vidī mati owe kō'du kī'dī kōlō o'do kō'du kyënyë ku zë kowe aba biya. ¹¹ Iya henye, “O'do ndoro dë.” Iya kpa henye, “Ofo vidī dë.” Èzë o'do ndoro dë, mora ofo vidī ku, ayi ku na vo kō'du kī'dī kowe. ¹² Ame'do ehe o'do kaa vidī mati akiya vo vurë rō mo kō'du kī'dī aba, mati akila 'e na dangölō. ¹³ Wirī ayada mīkyëyi 'bëni dë, zi vidī mati ikye vurë kazi mīkyëyi. Mīkyëyi i'bë ndra tada vurë kiya!

Koma kō'do aba

¹⁴ Öndu ma'e ëmī ma ëti, ëzë vidī maako iya noma, mora mo o'do kō'du laka, a'di ra ëdī na laka zi mo? Koma nani ato'bo mo yōmō? ¹⁵ Èzë öndu maako'e ëmī maako'e ëti anzannī bongō aba ehe wakonyo, ¹⁶ a'di ra ëdī na laka mī kō'du kiya 'bëyi zi zë, “Wirī mī'dī ya'da zi ye, asesi 'e na kyëtu, onyo 'e na laka,”

ëzë i'di wa ma laka dë zi zë? ¹⁷ Here ëzë koma ëdī kōlō ehe o'do waako dë, anza koma laka ra dë.

¹⁸ Mora vidī maako akiya henye, “Vidī kōlō maako ëdī koma aba, agamo ëdī 'ba kō'do mo.” Kō'du ya'ba 'bama ëdī henye, “Ayada zi ma, hala vidī maako ato'bo tēdī koma aba kazi kō'do mo, makayada koma 'bama zi mo kō'du kō'do aba.”

¹⁹ Oma ku henye Wirī ëdī nje kōlō? Laka. Dakyikyī esennī kpa tere aba komo Wirī. ²⁰ Yi kora vo lumë. Omba yölo koma kazi kō'do mo, eme dë?

²¹ Anza dë zutu 'beze Abarayama ra komo Wirī na laka tēmi kō'du kō'do 'bōmo, mati mo i'di wisi ëni Yisika da bi 'ba wakumu?

²² O'bo 'e dë kongō? Koma omo kō'du kō'do omo aba o'dōnnī lō'ō bi kolo. Koma omo ëdī ndo tēmi lō'ō kō'do omo. ²³ Kō'du yöru ayi ku tinyō, mati iya henye, “Abarayama oma mī Wirī, Wirī iri mo na vo kō'du laka kō'do tēmi koma omo.”

Here ako'jo Abarayama na aboka a Wirī.

²⁴ Ongō te henye, ëdī lō'ō kō'do 'ba vidī 'e ra i'di zë na laka Wirī aba, anza dë nje koma 'bëzë aba.

²⁵ Èdī kpa te kaa vo rōnyī Rahaba aba here. I'di mo na laka komo Wirī tēmi kō'du kō'do omo vo buluku'e 'ba Yiserele kīri kala kyedre aba, kōnyī tahōnnī ta gëri 'beri maako.

²⁶ Here ida ra ma kazi lawo ne yöku ra. Kpa here koma ma kazi lō'ō kō'do ne yöku.

3

Ndende

¹ Öndu ma 'e ëmī ma ëti, anza dë kyo tēnū 'e zi tayinnī na vo komo yandi 'e. Kaa ayōlo 'e henye, ze vo komoyandi 'e akiya vurë kyedre kyigō re ze ndra tada oka'e. ² Ge ze biya 'duwī dēdī kō'du litë kō'do. Èzë vidī o'do kō'du litë dë mī kō'do kiya 'bëni, mo ëdī tinyō laka, ato'bo kpa zi gë nī kongō laka. ³ Dī'di ze kō'di ha akakya zi kō'do zi he ze kowo zi kō'do mo ti'bë bi mati domba ze. ⁴ Mandere akoba tōŋbö kyedre kaa ga kō'du yada, mati buluku kyigō

adu'du, datɔ'bo kopi wa tisi 'ba dahu tɔŋbɔ aba, mati domba ti'bɛ zi mo. ⁵ Here ɛdi ndende aba. Tisi wa aba kaa ɛdi, atɔ'bo me'do kɔ'du wa kyedre'e.

Asosu 'e te hala moku kyedre atɔ'bo kusu mo wa'do tisi aba. ⁶ Ndende ɛdi kaa wa'do. ɛdi damoku 'ba kɔ'du kyenyɛ, i'ja bi 'beni mida re ze ehe apere kɔ'du kyenyɛ kpuru temi lima 'beze. Usu wa'do mi bi tinyo lima 'beze, wa'do mati ayi zi mo kazi gehena.

⁷ Vidi kondu atɔ'bo kopi wa widi maako'e biya, ngotu moku'e, aliye, watele'e, kyenze eti. ⁸ Vidi maako gba ɔ'bo de zi ndende kopi. ɛdi kɔ'du kyenyɛ ko'do, ɛdi kyɔ waroso 'ba koli aba. ⁹ Di'di ze owo'di zi Yere ehe 'Bu ndende ze aba, ehe kpa zi vidi maako'e senɛ mo aba, mati o'do ze kpa na kyine 'ba Wiri. ¹⁰ Me'do 'ba owo'di ki'di ehe wa senɛ ope yaga temi ha kolɔ ne. Ondu ma 'e emi ma eti, nenyɛ o'do re ni de here. ¹¹ Ku'ju 'ba wini ope yaga wini ma ndili ehe ope wini ma kata de temi bi hwere kolɔ ne. ¹² Ondu ma 'e emi ma eti, kaga liɔ ɔ'bo de tana manga, manga ɔ'bo de tana liɔ. Ku'ju alowu 'do wini ma yo'do ehe wini ma ndili de.

Kyine 'ba kɔ'du yɔɔ riyɔ

¹³ Eyi ra na vo kɔ'du yɔɔ mi kutɛ 'e? Mo ma yada mi lima laka 'beni, kɔ'du ko'do mati ayi kazi vo kɔ'du yɔɔ. ¹⁴ Mora ezɛ yi na mikumbɛ 'ba mikata mi di'di yi, o'do dakumbɛ de ehe iga ndondo de ra kɔ'du tinyo. ¹⁵ Kyine 'ba kɔ'du yɔɔ nani ayi de akanjo ta komoriye, ayi kazi dakyikyie. ¹⁶ Bi ma mikumbɛ mikata aba 'do mo, kpa kyine 'ba kɔ'du ko'do kyinyɛ 'ba Satani aba biya. ¹⁷ Kɔ'du yɔɔ 'ba riyɛ ɛdi biya na nbala, na rakyeyi, liya, akonyi aboka, mikyeyi ndo, kɔ'du ko'do laka aba. ɛdi vo tinyo, anza vo komokandi. ¹⁸ Vidi 'ba mikyeyi o'donni kɔ'du laka.

4

I'di re 'e zi Wiri

¹ Kamo ralamo aba mi kutɛ 'e ne ayi ta kila? Ayinni temi da kɔ'du komba 'ba mi di'di 'e, mati lifonni mi re 'e. ² Omba 'e wa, mora i'ja 'e ze de. 'E gbo nzo zi wakofu, ehe omba'e wa'e, mora i'ja 'e ze de. Alamo re 'e ehe u'bo re 'e. Anza de wa mati omba 'e, ga kɔ'du ako'jo 'e ha Wiri de kɔ'du mo. ³ Ezɛ ako'jo'e, iri 'e de, ga kɔ'du ako'jo 'e kɔ'du wa zi ko'do mo mi da kɔ'du komba 'be'e.

⁴ Vidi kazi koma'e ra. Ayɔɔ 'e de henye ere, zi tedi na obaka 'ba damoku, ne ku vo wehe 'ba Wiri. ⁵ Asosu'e de henye ere, kɔ'du tinyo anza de mi kɔ'du yoru mati iya henye, "Lawo mati Wiri i'di mi ze, oso ndo na kɔ'du komba." ⁶ Mora rakyeyi mati Wiri i'di ɛdi ndrɛ. Kaa wayoru iya henye, "Wiri omba vo rakisye de, mora i'di rakyeyi zi vo raya'ba'e."

⁷ Here, i'di re 'e zi Wiri. Agaga ge 'e kazi Satani, ehe mo ataho 'de kazi 'e. ⁸ Ayiye kara zi Wiri, ehe mo atayi kara re 'e. Akaka kala 'e, 'e vo kɔ'du kyenyɛ ne'e. O'do di'di 'e nbala, 'e vo komokandi ne'e. ⁹ ɛdi 'e rasosu, kudu lu'bɛ aba. Opi 'e kogo 'be'e mi kudu. Opi 'e rakyenyi mi da komo yaɔa. ¹⁰ Ala'ba re 'e di'di Yere, mo akinje 'e riyɛ.

¹¹ Ondu ma'e, emi ma eti, ame'do 'e de na kyenyɛ ra aboka maako. Ezɛ ame'do 'e na kyenyɛ ra aboka maako, ame'do 'e na kyenyɛ ra kɔ'du ki'di. Ezɛ ame'do 'e na kyenyɛ ra kɔ'du ki'di, oro 'e kɔ'du ki'di de, mora ɛdi 'e vure ra ko'do. ¹² Vo kɔ'du ki'di kolɔ, vo vure kolɔ, mati atɔ'bo yomo ehe yaɔa. Yi eyi ra zi vure 'ba aboka yi ko'do?

¹³ Yaanya aba owɔ'e ha ma, 'e mati iya 'e henye, "Ndenye mandere mindo aba dati'bɛ zi gawo kyedre maako, bi ma dakalima koo, ti'bɛ mi lo'ɔ maako, kɔhi ko'do kyɔ." ¹⁴ Ayɔɔ ɔ'e de, a'di ra ako'do re ni mindo aba. 'E kaa kyetu 'ba wa'do, mati alaya mi kadra tisi, ehe inde re ni

gbɔ. ¹⁵ Wa mati akiya 'e ëdī henye, “Ëzē Yere omba, dakalima ze da ko'dɔ nenye mandere nani.” ¹⁶ Mora yaanya aba 'e na rakīsī, ame'do 'e na rakīsī. Rakīsī ne biya anza laka. ¹⁷ Here zē maako'e mati ayɔlɔnnī kō'du laka zi ko'dɔ, mora zē o'dɔnnī dē, zē o'dɔnnī kō'du kyēnyē ku.

5

Kō'du zi vo wa kyɔ

¹ Yaanya aba, 'e vīdī 'ba wa aba kyɔ, oze mbiliye zi ma. Udu 'e tɔlɔ aba, ga kō'du riti kyēnyē mati ëdī tayi de 'e ne. ² Wa da kayo 'be'e ne eje ku 'de, bongɔ 'be'e kuru onyo ku. ³ Dahabo 'be'e manzede aba ayöfu dɔ mo ku wa lëndrē aba. Wa lëndrē nenye atēdī na vo kiya ma ra 'e, akonyo ida re 'e kaa wa'do. Ulu 'e ha wa ku kyɔ mī ko'do ma alaga nenye'e. ⁴ İ'dī 'e biriti kpa dē zi zē mati o'dɔnnī lɔ'ɔ mī yaka 'be'e. Yere kyedre owo kudu 'bēzē ku. ⁵ Lima 'be'e ma dakaŋo kinye ne, kyɔ na rakyenyi. O'do re 'e ku nzo zi riti kī'dī zi ye. ⁶ Asusu 'e vīdī mbiya kofo mo, agagannī gē nī kpa dē kazi 'e.

Mikuku mötu aba

⁷ Öndu ma 'e ëmī ma ëtī, ëdī 'e mīkuku aba le Yere 'bɔkɔ. Ongɔ 'e te hala vo yaka uku mī nī, bi kaŋo ënī kisi zi tana wa kyɔ. Mo isi bi mo mīkuku aba zi mīrē tayi. ⁸ Ëdī 'e kpa na mīkuku. Asesi 'e kō'du sösü 'be'e rī yē, ga kō'du tayi 'ba Yere ëdī ku kara. ⁹ Öndu ma'e ëmī ma ëtī, ame'do 'e dē ra oka maako, kazi Wiri ikye vurē re 'e. Vo vurē kikye ëdī ku kara, nzo zi laya.

¹⁰ Öndu ma 'e ëmī ma ëtī, asösü 'e kō'du nēbī mati ame'do nni mī ru 'ba Yere. Oba zē kaa ga kō'du yada 'ba mīkuku mī riti. ¹¹ Dako'jo zē na vo rakyenyi, ga kō'du zē nduwē kō'du laka ko'dɔ. Owo 'e hala Yakoba nduwē kō'du laka ko'dɔ, ayɔlɔ 'e ku hala Wiri İ'dī zi mo mī ndundu mo. Kō'du Yere ndɔ na mīkyēyī ehe lɔvɔ.

¹² Ta da mo biya, öndu ma 'e ëmī ma ëtī, alömu 'e dē komoriyē aba,

mandere dakaŋo aba, mandere kpa wa maako aba. Iya 'e nje henye “ɔɔ,” ezē omba kiya ɔɔ, ehe “e'e” ezē omba kiya 'e'e. Here ayi 'e dē mī vurē a Wiri.

¹³ Vīdī maako tēmī 'e mī riti? Mo ma mötu. Vīdī maako na rakyenyi? Mo ma ya'bi ngala 'ba wayeto. ¹⁴ Vīdī maako tēmī 'e na kɔ'ɔ? Mo ma ko'jo vīdī kyedre 'ba kanisa'e zi mötu dē nī yēnī kulö ro mo mī ru 'ba Yere. ¹⁵ Mötu mati koma aba ne, ako'dɔ vīdī kɔ'ɔ ne na laka, Yere akīnjē mo riyē. Ëzē mo o'dɔ kō'du kyēnyē, akila mo. ¹⁶ Here ayasi kō'du kyēnyē 'bēyī zi oka ma kōlō maako, ehe amötu kō'du oka ma kōlō maako, here zi ko'jo na laka. Mötu 'ba vīdī laka ëdī na kyigo.

¹⁷ Eliya mo kora kaa ze. Mo amötu henye mīrē a'di dē, ehe mīrē a'di dē dakaŋo kɔɔ wota dēnī aba. ¹⁸ Löhu mo amötu, ehe komoriyē İ'dī mīrē, dakaŋo o'jo wa tana 'bēnī gbɔ.

¹⁹ Öndu ma 'e, ezē vīdī kōlō maako tēmī 'e awiri dē nī tēmī kō'du tīnyö, ehe vīdī maako mika mo hulēhu, ²⁰ asösü 'e kō'du nenye: Vīdī mati opi da vo kō'du kyēnyē ko'dɔ ku tēmī gēri litē 'bomo, akayömo mo tēmī koli, akayöfu da kō'du kēnyē kayo ne'e biya.

Dagba waraga 'ba Yowani

Me'do 'ba didi

¹ Dayöru zi ye kö'du me'do 'ba didi, mati ëdi kyere biyeto aba. Dowo ze ku, dongo ze ku komo ze aba. ɔɔ, dongo ze ku, kala ze ise ro mo ku. ² Mati didi nenyè alaya ku, dongo ze, here da me'do kö'du mo ehe yada zi ye kö'du 'ba didi nburu nburu mati 'Bu o'do na yolo zi ze. ³ Wa mati dongo kowo mo aba, dayöyö ze kpa zi ye, here zi ye re 'e droko ze aba mi mötu 'ba ga bi kolö mati dedü mo aba, Wirü ehe Wisi omo Yësu Korisito. ⁴ Dayöru ze henye zi rakyenyi 'beze kinde.

Wirü bikanyi ra

⁵ Yaanya aba kö'du kise mati dowo ze kazi Wisi omo, ehe yöyö mo ëdi henye, Wirü bikanyi ra, biköndu ako anza dë mi mo. ⁶ Èzë diya ze henye, ze na radroko mo aba, mora mi kadra kolö ne zo lima mi biköndu, ze ne 'dö ndondo kiga mi me'do 'beze kpa kö'du ko'do 'beze aba. ⁷ Mora ezë dalima ze mi bikanyi, kaa mo ëdi mi bikanyi, here datëdi ze mi lima kolö oka maako aba, ehe yama 'ba Yësu, Wisi omo o'do ze ku nbala tëmü kö'du kyënyë.

⁸ Èzë diya ze danza kö'du kyënyë aba, do'ba re ze ku, ani kö'du tinyö ako anza dë mi ze. ⁹ Mora ezë dayasi kö'du kyënyë 'beze zi Wirü, mo akasesi kö'du ki'di ëni ako'do wa mati ëdi laka, mo akila ze tëmü kö'du kyënyë 'beze, manbala biya tëmü kö'du ko'do kyënyë 'beze. ¹⁰ Èzë diya ze henye, do'do kö'du kyënyë dë, do'do ze Wirü yada zi tëdi na vo ndondo, me'do 'bomo anza dë mi ze.

2

Korisito vo konyi 'beze

¹ Mëdi nenyè yöru zi ye, gisi ama'e, kazi o'do'e kö'du kyënyë, mora ezë vidü maako o'do kö'du

kyënyë ku, dedü maako aba mo akayata ge ze zi 'Bu, Yësu Korisito ra tinyö laka. ² Korisito ra na bi dë ni umu rë ni zi kö'du kyënyë 'beze kila, anza dë nje kö'du kyënyë 'beze, mora kpa kö'du kyënyë 'ba vidü biya.

³ Èzë dowo 'e kö'du ki'di a Wirü, ani tinyö dayolo mo ku. ⁴ Zë mati iyanni henye na yolönni mo ku, mora owonni kö'du ki'di 'bomo dë, vo ndondo 'e ra, kö'du tinyö anza dë mi zë. ⁵ Zë biya mati owonni me'do 'bomo, lovo 'ba Wirü ëdi ndo mi mo. Nenyè ëdi hala dato'bo yolo henye, dedü mi ra droko Wirü aba. ⁶ Zë mati iyanni henye, nedinni ku na radroko Wirü aba, ma limanni te kaa Yësu Korisito o'do.

⁷ Aboka ma'e, kö'du ki'di nenyè mëdi ayöru zi ye anza na kyiyi, ëdi kö'du ki'di ko'co ra, mati owo'e tëmü biyeto aba. Kö'du ki'di ko'co ne ëdi kö'du kise mati owo'e ku nzo ne. ⁸ Here, kö'du ki'di mati yaanya aba mëdi ayöru zi ye ne, kö'du ki'di kyiyi ra. Nenyè kö'du tinyö ongo mi Yësu kpa mi ye, ga kö'du biköndu ëdi laga 'de, bikanyi ma tinyö ëdi ku nzo biyanyi.

⁹ Zë mati iyanni henye, nedinni lima mi bikanyi, mora zë nduwë koyi öndu nni 'e ëmi ëti, ëdinni mi biköndu mi kadra nenyè. ¹⁰ Zë mati o'donni lovo öndu nniye, ëdinni mi bikanyi, here waako anza dë mi zë zi vidü maako zi kö'du kyënyë ko'do. ¹¹ Mora zë mati oyi öndu nni 'e ëmi ëti, zë ëdinni mi biköndu, zë ëdinni alasi mi mo, ayolönni dë kila nedinni ati'bë, ga kö'du biköndu ne o'do zë ku na komo köndu.

¹² Mëdi ayöru zi ye gisi a ma 'e, ga kö'du kyënyë 'be 'e ila ku ga kö'du 'ba Korisito.

¹³ Mëdi ayöru zi ye, 'bu 'e, ga kö'du ayolo 'e mo ëdi kyere biyeto aba.

Mëdi ayöru zi ye, vidü mati zë gba na obi,

ga kö'du a'da 'e Satani ku.

Mëdi ayöru zi ye gisi ama 'e,

ga kö'du ayolo 'e 'bu ne ku.

¹⁴ Mëdi ayöru zi ye 'bu'e,

ga kö'du ayɔlo 'e mo ëdi kyere biyeto
aba.
Mëdi ayöru zi ye vidï mati zë gba na
ɔbi,
ga kö'du 'e na kyigo,
me'do 'ba Wirï alima mi ye,
a'da'e Satani ku.

Lɔvɔ 'ba damöku

¹⁵ O'do 'e lɔvɔ damöku dë mandere wa mati ëdi na 'ba damöku ne. Ëzë o'do'e lɔvɔ damöku, o'do'e lɔvɔ 'bu ne dë. ¹⁶ Wa mati biya 'ba damöku ne, wa mati ra 'ba kö'du kyënyë omba ne, wa mati vidï ongo komba aba, wa biya mi damöku nenyë mati vidï ëdi rë nni kisi kö'du mo, ma kölo tëmï zë ayi dë kazi 'bu, ayi biya tëmï damöku ne. ¹⁷ Damöku wa biya mi mo aba mati vidï omba ëdi alaga 'de, mora zë mati o'donni da kö'du komba 'ba Wirï, akalimanni nburu.

Vo wehe 'ba Korisito

¹⁸ Gisi ama 'e, ndundu mo ëdi ku kara. Ayada zi ye henye, vo wehe 'ba Korisito atayi, yaanya aba vo wehe kayo 'ba Korisito alayanni ku nzo, here dayolo ze ndundu mo ëdi ku kara. ¹⁹ Vidï nenyë'e anza nni dë tinyö mi gboko 'beze, kö'du nere ra zë ilanni ze. Ëzë ëdinni mi gboko 'beze, zë akalimanni ze aba. Mora zë i'bë wënni, here ëdi na yolo henye ma kölo maako anza dë tëmï gboko 'beze.

²⁰ Mora Lawo Kölo Laka aloko yaga de 'e, here 'e biya ayolo'e tinyö ku. ²¹ Mëdi ayöru zi ye, anza dë ga kö'du ayolo tinyö dë, ëdi ga kö'du ayolo 'e ku, ehe ayolo 'e kpa henye, ndondo ayi dë tëmï kö'du tinyö. ²² Ëyi ra ëdi na vo ndondo ne? Ëdi zë mati iyanni henye, Yësu anza dë Korisito. Vidï ma here ne'e zë vo wehe 'ba Korisito, zë ombanni 'bu dë 'dö Wisi aba. ²³ Kö'du zë mati biya ombanni Wisi dë, kpa ombanni 'bu dë. Zë mati ombanni Wisi, ombanni 'bu kpa.

²⁴ Ayolo'e laka zi sesi kö'du kise ne mi di'di 'e tëmï biyeto aba. Ëzë asiye kö'du kise nani, ëdiye 'duwi na

radroko mi Wisi 'bu aba. ²⁵ Nenyë ëdi wa mati Korisito na bi dëni alömu zi didi nburu ki'di zi ze.

²⁶ Mëdi nenyë yöru zi ye kö'du zë mati ëdinni yonzo zi ye ko'ba.

²⁷ Mora kö'du 'e, Korisito ope yaga Lawo Kölo Laka ëni de 'e. Lawo Kölo Laka omo ayandi kö'du wa ku biya zi ye, wa mati mo ayandi ëdi tinyö anza ndondo ra dë. Oro'e wa yandi 'ba Lawo Kölo Laka, alima'e na radroko mi Korisito.

²⁸ ɔo, gisi ama'e, alima 'e na radroko mo aba, here ëzë mo alaya, datëdi ze kyigo aba, doho re ze dë kazi komokaya mi kadra mati mo ayi. ²⁹ Ëzë ayolo'e ku mo ëdi laka, akayolo'e henye, vidï biya mati o'do wa mati na laka, mo Wisi omo ra.

3

Gisisi 'ba Wirï

¹ Ongö 'e te, hala 'bu o'do lɔvɔ ze ndra. Lɔvɔ 'bomo ëdi kyedre ne re ra ako'jo ze gisisi 'ba Wirï, here tinyö, dëdi ze. Kö'du ne re ra damöku ayolo ze dë, ayolo Wirï dë.

² Aboka ma'e, yaanya aba ze gisisi a Wirï, mora anza dë gba na yolo datayi ze na a'di. Mora dayolo ze ku henye ëzë Korisito alaya, datëdi ze kaa mo, ga kö'du dakongo ze mo tinyö kaa mati mo ëdi. ³ Vidï mati ëdi kö'du sösu nenyë aba mi Korisito, ma sesi rë ni nbala, kpa te kaa Korisito ëdi nbala.

⁴ Vidï mati o'do kö'du kyënyë, o'do kö'du kyënyë ku kö'du ki'di 'ba Wirï kowe. ⁵ Ayolo'e ku henye, Korisito alaya zi kö'du kyënyë koba 'de, ani kö'du kyënyë anza dë mi mo. ⁶ Here, vidï mati alima na radroko Korisito aba, anza dë nduwë zi kö'du kyënyë ko'do, mora mo mati zo nduwë zi kö'du kyënyë ko'do, ongo mo dë mandere ayolo mo dë.

⁷ Vidï maako mo'ba 'e dë, gisi a ma. Vidï mati o'do wa ma laka, ëdi nbala, kpa te kaa Korisito ëdi nbala.

⁸ Vidï mati nduwë zi kö'du kyënyë ko'do, 'ba Satani ra, ga kö'du Satani o'do kö'du kyënyë akpa biyeto aba.

Wisi 'ba Wiri alaya ga kö'du nenyé zi yaña wa mati Satani o'do. ⁹ Vidí mati zé na gisi 'ba da kö'du ko'do komba 'ba Wiri édi mí di'di zé, ga kö'du Wiri 'bu zé, ɔ'bɔnni dē nduwé zi kö'du kyényé ko'do. ¹⁰ Nenyé kö'du 'beri mí kuté gisi a Wiri gisi 'ba Satani aba. Zé mati biya o'do nni wa ma laka dē mandere o'donni lovo oka'e dē anza nni dē gisi 'ba Wiri.

O'do lovo oka maako

¹¹ Kö'du kise mati owo'e biyeto aba édi henye do'do 'e lovo oka. ¹² Danza 'e dē kaa Kayina, mo 'ba Satani, ofo öndu ni Abele. Kö'du a'di Kayina ofo mo? Ga kö'du wa mati mo o'do biya na kyényé, mora wa mati öndu mo o'do biya na laka. ¹³ Here, re 'e maga dē, öndu ma'e émi éti. Ézē vidí 'ba damöku nenyé oyinni 'e. ¹⁴ Dayolo ze dila koli ku, dayi ku mí didi, dayolo ze here, ga kö'du do'do ze lovo öndu ze 'e émi ze éti. Vidí mati o'do lovo dē gba hu kyigo 'ba koli. ¹⁵ Zé biya mati na vo wa koyi 'e ne, zé vo wa kofo 'e ra, ayolo 'e ku henye, vo wa kofo 'e anzanni dē didi nburu nburu aba mí nni.

¹⁶ Nenyé dayolo hala lovo édi, Korisito i'di didi ni kö'du ze. Ze kpa zi didi ze ki'di kö'du öndu ze 'e émi ze éti. ¹⁷ Vidí mati zé wa aba kyɔ, ongo öndu mandere émi mati omba wa maako, isi di'di nni kazi zé, ɔ'bo dē zi kiyanni henye, no'donni lovo Wiri. ¹⁸ Gisi ama'e, lovo 'beze anza dē nje me'do kiya, mēdi lovo ma tinyö, mati ayada ré ni mí lo'ɔ ko'do.

Kyigo komo Wiri

¹⁹ Nenyé édi hala dakayolo henye ere, ze 'ba tinyö. Nenyé édi hala ²⁰ ézē didi ze o'do ze na komo kaya daiya ze ralawo tinyö a Wiri. Dayolo ku henye Wiri édi kyedre ndra tada kö'du 'ba mí di'di ze, ehe mo ayolo wa biya. ²¹ Aboka ma'e, ézē kö'du sösu mí di'di ze o'do ze dē na komokaya, dēdi ze kyigo aba mí komo Wiri. ²² Dirí ze kazi mo wa mati da ko'jo, ga kö'du doro ze

kö'du ki'di ɔmo ehe ko'du wa mati o'do mo na rakyenyi. ²³ Wa mati mo i'di mí kö'du ki'di édi henye, doma ze mí Wisi éni Yésu Korisito ehe do'do ze lovo oka maako te kaa mati Korisito i'di kö'du mo zi ze. ²⁴ Zé mati oronni kö'du ki'di a Wiri alimanni na radroko Wiri aba, ehe Wiri alima mí radroko ze aba. Nenyé hala dayolo mo alima mí ze, dayolo ga kö'du mo i'di Lawo Kölö Laka zi ze.

4

Lawo ma tinyö ma ndondo aba

¹ Aboka ma'e, oma 'e dē mí lawo biya, mora ayonzo'e lawo ne'e ézē édinni kazi Wiri. Nēbi vo ndondo 'e kyɔ i'benni yaga taga bi ne biya. ² Nenyé édi hala akato'bo yolo'e Lawo Laka a Wiri: Vidí maako mati iya tinyö henye, Yésu Korisito ayi kaa vidí köndu, édi Lawo Laka mati ayi kazi Wiri aba. ³ Mora lawo maako mati andi kö'du 'ba Yésu, anza dē kazi Wiri. Lawo mati mo édi mo aba, édi vo wehe 'ba Korisito, owo'e henye, atayi ehe yaanya aba édi ku kinye mí damöku ne nzo.

⁴ Mora 'e 'ba Wiri ra, gisi ama 'e, a'da 'e da nēbi vo ndondo 'e ku ga kö'du Lawo Laka mati édi mí ye ne, édi ndra na kyigo tada lawo mí zé mati 'ba damöku. ⁵ Nēbi vo ndondo naniye ame'donni kö'du wa 'ba damöku, ehe damöku oze mbili dē zé ga kö'du zé 'ba damöku ne. ⁶ Mora ze 'ba Wiri ra. Vidí mati ayolo Wiri owo de ze, vidí mati anza dē 'ba Wiri, owo de ze dē. Nenyé édi hala daka to'bo yada wa mati 'beri mí kuté 'ba Lawo ma tinyö lawo ma anza dē tinyö aba.

Wiri édi lovo

⁷ Aboka'e, do'do 'e lovo oka maako, ga kö'du lovo ayi kazi Wiri. Vidí mati o'do lovo, mo Wisi 'ba Wiri ra, ayolo Wiri. ⁸ Vidí mati o'do lovo dē, ayolo Wiri dē, ga kö'du Wiri lovo ra. ⁹ Wiri ayada lovo éni zi ze Wisi kölö éni kutu mí damöku ne, ga kö'du zi ze tēdi didi aba kpuru kazi mo. ¹⁰ Nenyé édi hala lovo édi. Anza dē henye do'do ze lovo Wiri, mora

mo o'do lovo ze, ehe utu Wisi eni zi kumu re ni zi ko'du kyenyè 'beze kila.

¹¹ Aboka'e, ezè edì nenyè hala Wirì o'do lovo ze, do'do lovo oka maako. ¹² Vidì maako gba ongo Wirì dè, mora ezè do'do lovo oka maako, Wirì alima mi radroko ze aba, lovo omo edì ndo mi ze.

¹³ Dayolo ku henye, dalima mi radroko Wirì aba, here mo alima mi radroko ze aba, ga ko'du mo i'di Lawo Laka eni ku zi ze. ¹⁴ Dongo ze dayada zi zè maako'e henye, 'Bu utu Wisi eni zi tedi vo wa yomo 'ba damoku. ¹⁵ Ezè vidì mati iya henye Yèsu Wisi 'ba Wirì ra, mo alima mi radroko Wirì aba, ehe Wirì alima mi radroko mo aba. ¹⁶ Ze na bi de ze dayolo, doma ku lovo mati Wirì edì mo aba ko'du ze.

Wirì lovo ra, zè mati alimanni mi lovo, alimanni mi radroko Wirì aba, ehe Wirì alima mi radroko zè aba. ¹⁷ Lovo o'do ndo mi ze, zi ze tedi ze na kyigo da kadra 'ba vure, ehe datedi ze mo aba, ga ko'du didi 'beze mi damoku nenyè edì kpa te kaa 'ba Korisito. ¹⁸ Ani tere anza dè mi lovo, lovo ma laka ore tere biya yaga. Here, lovo o'do dè ndo mi vidì mati edì na tere, ga ko'du tere edì zi riti ko'do.

¹⁹ Do'do lovo ga ko'du Wirì o'do lovo ze dagba. ²⁰ Ezè diya do'do lovo Wirì, mora doyi ondu'e emi eti, ze vo ndondo. Ko'du vidì ma o'do lovo ondu ni 'e dè, mati mo ongo, mo o'bo dè lovo Wirì, mati mo ongo dè ne ko'do. ²¹ Ko'du ki'di mati Korisito i'di zi ze edì nenyè, zè biya mati o'donni lovo Wirì, mo'donni lovo ondu nni mandere emi 'e kpa.

5

Da'da damoku ku

¹ Mo mati oma henye ere, Yèsu ne Korisito ra, edì wisi 'ba Wirì ra, ehe mo mati o'do lovo 'Bu, o'do lovo Wisi kpa. ² Nenyè edì hala dayolo ze henye ere, do'do lovo gisi a Wirì, ezè do'do lovo Wirì, ehe dorokö'du ki'di omo kpa. ³ Kö'du lovo Wirì ko'do 'beze edì henye, dorokö'du

ki'di omo. Kö'du ki'di omo anza dè na kyigo kö'du ze, ⁴ ga kö'du gisi 'ba Wirì biya ato'bo ta'da damoku ne. Da'da ze damoku nenyè temi geri 'ba koma. ⁵ Eyi ra ato'bo ta'da damoku? Nje vidì mati oma henye, Yèsu Korisito Wisi 'ba Wirì ra.

Hu kö'du dorö ga kö'du Yèsu Korisito

⁶ Yèsu Korisito ra ayi wini 'ba bapatisi 'beni aba, ehe yama 'ba koli 'bomo. Mo ayi dè nje wini aba, mora 'dö wini yama aba. Lawo Kölö Laka ayada, ga kö'du mo edì tinyö. ⁷ Vo kiya edinni wota: ⁸ Lawo Kölö Laka, wini, yama. Zè wota ne ayadanni biya kpa te kö'du kölö ne. ⁹ Doma ze kö'du kiya 'ba vidì köndu, mora kö'du kiya a Wirì edì ndra na kyigo, mati mo iya kö'du Wisi eni. ¹⁰ Here zè biya mati omani mi Wisi 'ba Wirì, edinni kö'du yada nenyè aba mi di'di nni, mora zè mati omani dè mi Wirì, o'donni Wirì zi tedi na vo ndondo. ¹¹ Kö'du yada ne edì: Wirì i'di zi ze didi ma nburu nburu, ehe didi nenyè edì Wisi omo aba. ¹² Mo mati edì Wisi ne aba, edì didi nenyè aba. Mo mati anza dè Wisi 'ba Wirì aba, anza dè didi aba.

Didi nburu nburu

¹³ Medì nenyè yoru zi ye, zi ye yolo 'e edì 'e didi nburu nburu aba, ezè oma 'e mi Wisi 'ba Wirì. ¹⁴ Dakyigo re ze komo Wirì, ga kö'du dayolo ze henye, mo owo de ze ezè dako'jo ze ho mo kö'du wa maako'e kaa da komba 'bomo. ¹⁵ Mo owo de ze ezè da ko'jo ze ho mo, kyere dayolo ze nenyè edì tinyö. Dayolo kpa henye mo i'di zi ze wa mati dako'jo kö'du mo ku nzo.

¹⁶ Ezè ondu yi mandere emi o'do kö'du kyenyè, mati ika zè dè zi koli, amötu zi Wirì mati aki'di didi zi zè. Nenyè zi zè mati kö'du kyenyè ika zè dè zi koli. Kö'du kyenyè maako ika koli. Damötu dè zi Wirì ga kö'du nani. ¹⁷ Biya wa ko'do mati eme dè, ne na kö'du kyenyè, mora ani kö'du kyenyè maako edì ika koli dè.

¹⁸ Dayɔlo ku henye, gisi a Wirī maako anza dē sesi nduwē kō'du kyēnyē ko'do, ga kō'du Wisi 'ba Wirī asesi zē ne laka, ehe Satani o'bo dē zi zē ko'do na kyēnyē. ¹⁹ Dayɔlo ku henye, ze gisi 'ba Wirī ra, ehe damōku ne ēdī mī kyigo 'ba Satani. ²⁰ Dayɔlo ku Wisi 'ba Wirī ayi i'di kō'du yolo ku zi ze, here zi ze yolo Wirī ma tinyō ne. Dalima mī radroko Wirī ma tinyō aba, kpa mī radroko Wisi omo Yēsu Korisito aba. Nenyē Wirī tinyō ra, ehe nenyē ēdī didi ma nburu nburu ra. ²¹ Gisi ama'e, asesi re 'e laka kazi wiri ndondo 'e.